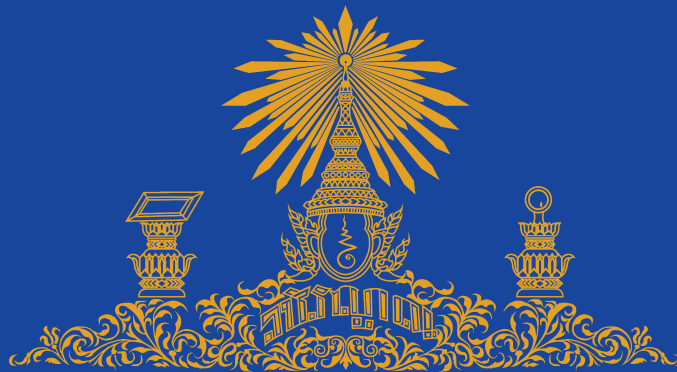

วชิรญาณ

เล่ม ๒๓/๒๔ ตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖

ตุลาคม-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จัดพิมพ์

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

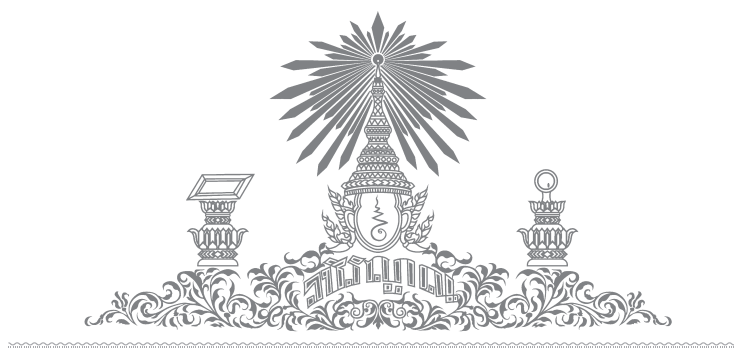
๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

วชิรญาณ

เล่ม ๒๓/๒๔ ตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖

ตุลาคม-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จัดพิมพ์

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

วชิรญาณ เล่ม ๒๓/๒๔ ตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖ ตุลาคม-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๘

จำนวน ๕๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์ มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

อาคารศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ๒๐ ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๘๘๐-๙๒๑๒

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

วชิรญาณ เล่ม ๒๓/๒๔ ตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖ ตุลาคม-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓. -- กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๕๘.
๕๒๖ หน้า.

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดพิมพ์เนื่องในโอกาส
พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕
๑. รวมเรื่อง. I. ชื่อเรื่อง.

๐๘๙.๙๕๙๑๑

ISBN 978-616-7308-89-0

จัดพิมพ์โดย บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด

เลขที่ ๑๑ ซอยสุขุมวิท ๓๑ (สวัสดี) ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

www.nanmeebooks.com

เพลตที่ คลาสสิกแกน โทร. ๐-๒๒๙๑-๗๕๗๕ พิมพ์ที่ อักษรสัมพันธ์ โทร. ๐-๒๔๒๘-๗๕๐๐

ผู้สนับสนุนโครงการ

ไทยพาณิชย์
SCB

เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ มุลินธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ได้จัดพิมพ์หนังสือชุด วชิรญาณ ออกเผยแพร่เพื่อเฉลิมพระเกียรติด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

หนังสือชุด วชิรญาณ ประกอบด้วยหนังสือวชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ วชิรญาณสุภาสิต วชิรญาณวิเศษ ฉบับปีใหม่ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา และวชิรญาณสโมสร เป็นหนังสือพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ออกโดยหอพระสมุดวชิรญาณ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๒๗ เป็นต้นมา โดยเริ่มออกหนังสือพิมพ์วชิรญาณ เป็นรายเดือน จนถึงพุทธศักราช ๒๔๔๘ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๒๘ ถึงพุทธศักราช ๒๔๓๖ กรรมสัมปาติก และสมาชิกหอพระสมุดฯ ได้ออกหนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่งเป็นรายสัปดาห์ ชื่อว่า หนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเศษ นอกจากนั้นในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ของบ้านเมือง หอพระสมุดวชิรญาณยังได้ออกหนังสือพิมพ์เฉลิมฉลอง โอกาสพิเศษนั้นด้วย ได้แก่ หนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ หนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา และหนังสือวชิรญาณสโมสร หนังสือพิมพ์ที่ออกโดยหอพระสมุดวชิรญาณนี้ มีลักษณะเนื้อหาที่เป็นสารประโยชน์ ทั้งเรื่องเก่าที่ยังไม่เคยจัดพิมพ์เผยแพร่มาก่อน รวมทั้งเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ ตลอดจนเรื่องแปลกต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยกรรมสัมปาติก และสมาชิกหอพระสมุดฯ ในขณะนั้น อันได้แก่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ พระยาศรีสหเทพ (เส็ง วิริยศิริ) และบุคคลอื่นๆ ซึ่งล้วนเป็นนักปราชญ์ผู้ทรงภูมิความรู้เป็นอย่างดีของสังคมไทย ทำให้หนังสือชุด วชิรญาณ ยังคงเป็นหนังสือดีที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าอย่างแท้จริง

การจัดพิมพ์หนังสือชุด วชิรญาณ นี้ นับเป็นการจัดพิมพ์หนังสือครั้งสำคัญยิ่งอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเป็นหนังสือเก่าที่มีอายุมากกว่า ๑๐๐ ปี ซึ่งไม่เคยมีการนำมาจัดพิมพ์ให้สมบูรณ์อีกเลยหลังจากที่เลิกออกแล้ว ดังนั้นการจัดพิมพ์หนังสือชุดนี้เนื่องในมหามงคลวโรกาสฯ ดังกล่าว นอกจากจะเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ความรู้จากหนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการหลายสาขา โดยเฉพาะเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวรรณกรรมของชาติ

หนังสือชุด “วชิรญาณ”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริจะจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕ จึงมีพระราชกระแสรับสั่งให้มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา จัดพิมพ์หนังสือชุด “วชิรญาณ” เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในวาระสำคัญดังนี้

หนังสือชุด “วชิรญาณ” เป็นหนังสือที่ออกในนามหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระบรมราชตระกูล ประกอบด้วยหนังสือ ๖ เรื่อง คือ วชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ วชิรญาณสุภาสิต วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา และวชิรญาณสโมสร โดยมีที่มาและสาระสังเขป ดังนี้

๑. วชิรญาณ เป็นหนังสือที่กำหนดออกเป็นรายเดือน รวมเย็บเล่มได้ ๒๔ เล่ม ออกครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๗-๒๔๒๘ แล้วหยุดไป กลับมาออกเป็นครั้งที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๗-๒๔๔๘ รวม ๑๒ ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ ให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิก ตลอดจนรายงานข่าวสารของหอพระสมุดฯ

เนื้อเรื่องแบ่งเป็น ๘ แผนก คือ

๑. คำนำ เป็นเรื่องแสดงความคิดเห็นในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง
๒. การต่างประเทศ รวมเรื่องต่างๆ ในนานาประเทศที่สมาชิกส่งมาลงพิมพ์
๓. กิจการ เป็นเรื่องที่เห็นว่ามีความประโยชน์ เพื่อความรู้ ความประพฤติ ตลอดจนการประกอบสัมมาอาชีพ
๔. เรื่องอ่านเล่น เป็นนิทาน หรือเรื่องต่างๆ ที่ทำให้สมาชิกอ่านแล้วสนุกสนานเพลิดเพลิน
๕. เบ็ดเตล็ด เป็นเรื่องปกิณกะ
๖. เรื่องโบราณ เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ที่ควรรู้ ได้แก่ จดหมายเหตุ สารตราถึงเมืองประเทศราช เป็นต้น
๗. โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
๘. รายงานหอพระสมุดวชิรญาณ รายงานการประชุมกรรมสัมปาติก (กรรมการ) และกิจการของหอพระสมุดฯ

๒. วชิรญาณวิเศษ เป็นหนังสือที่มีกำหนดออกเป็นรายสัปดาห์ ออกครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๘ และฉบับสุดท้ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๖ รวมเย็บเล่มได้ ๙ เล่ม

วชิรญาณวิเศษเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรรมสัมปาติกสภาปีที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๒๗ มีพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นเทเวศร์วโรปการ (พระยศขณะนั้น) เป็นสมณนายก ทรงคิดจะทำหนังสือข่าวสารของหอพระสมุดวชิรญาณให้แตกต่างจากหนังสือวชิรญาณที่ได้ออกมาแล้ว โดยการออกหนังสือขึ้นอีกเล่มหนึ่งชื่อว่า “วชิรญาณวิเศษ” กำหนดออกทุก ๓ วัน คือวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี ควบคู่กันไปกับการออกหนังสือวชิรญาณ จุดประสงค์ของวชิรญาณวิเศษ คือรายงานข่าวสารการที่เกิดขึ้นทุกวันโดยพิมพ์แจกสมาชิกหอพระสมุดฯ เพื่อทราบ หนังสือนี้ออกได้ไม่นานจึงยกเลิก เนื่องจากโรงพิมพ์หลวงไม่มีกระดาษสำหรับพิมพ์

ต่อมาเมื่อพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร ทรงดำรงตำแหน่งสมานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงรื้อฟื้นหนังสือวชิรญาณวิเศษขึ้น แล้วเปลี่ยนเวลาออกและวัตถุประสงค์เสียใหม่ เป็นออกทุก ๗ วัน ฉบับแรกเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๒๘ และมีเนื้อหาสาระเพิ่มมากขึ้น กำหนดให้กรรมสัมปาทิกผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเรียบเรียงเรื่องมาลง อีกทั้งเชิญสมาชิกร่วมเขียนเรื่องมาลงพิมพ์ด้วย ขณะเดียวกันเมื่อทรงออกวชิรญาณวิเศษแล้ว วชิรญาณรายเดือนที่ออกอยู่จึงทรงยกเลิกไป

วชิรญาณวิเศษที่ออกใหม่นี้ มีการเปลี่ยนแปลงขนาดและรูปเล่ม คือ กว้าง ๒๔ เซนติเมตร ยาว ๓๒ เซนติเมตร วัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องแสวงหาความรู้ตลอดจนความบันเทิงแก่สมาชิกหอพระสมุดฯ ดังนั้นเนื้อหาภายในเล่มจึงมีเรื่องดีๆ น่ารู้ น่าอ่านมากมาย ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ขนบธรรมเนียมของบ้านเมือง เรื่องเหล่านี้กรรมสัมปาทิกและสมาชิกแต่งขึ้นเองบ้าง แปลจากหนังสืออื่นบ้าง นำเรื่องเก่าทั้งวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศาสนา มาลงพิมพ์ใหม่ บางเรื่องเป็นประโยชน์แก่การประกอบอาชีพ บางปีนำประกาศพระราชบัญญัติในรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ มาพิมพ์ไว้เพื่อผู้อ่านจะได้รับทราบ วชิรญาณวิเศษออกอยู่นาน ๙ ปี ๙ เล่ม จึงยกเลิก

๓. วชิรญาณสุภาชิต เป็นหนังสือที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงดำรงตำแหน่งสมานายกหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระบรมราชตระกูล แทนสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร โปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์หนังสือวชิรญาณสุภาชิตขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสจัดงานฉลองหอพระสมุดวชิรญาณที่ได้ตั้งมาเป็นปีที่ ๘ และพิธีเปิดอาคารใหม่ ณ บริเวณตึกโรงทองเก่า (ปัจจุบันคือตึกสำนักราชเลขาธิการ) เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๓๒

เนื้อเรื่องนั้น ทรงขอให้สมาชิกหอพระสมุดวชิรญาณทั้งฝ่ายหน้า ฝ่ายใน และพระราชาคณะ จำนวน ๒๙๒ ท่าน แต่งโคลงหรือสุภาชิตอย่างสั้นๆ ตามความถนัด พอให้เป็นสำนวนโวหารของสมาชิก จะใช้คำประพันธ์ชนิดใดก็ได้ไม่จำกัด ทั้งโคลงกระทู้ ฉันท์ กาพย์ กลอน ร้อยแก้ว บางข้อเป็นสุภาชิตของเก่าที่ผู้แต่งประทับใจ หรือเป็นสุภาชิตที่นิยมกันในสมัยนั้น แล้วส่งมาจัดพิมพ์ เนื้อหาไม่ว่าคติโลกและคติธรรม แนะนำให้ละเว้นความชั่ว ทำแต่ความดีอันเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพาดิตตาม

๔. วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ เป็นหนังสือที่ออกเพียงฉบับเดียว จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ ประกอบด้วยเนื้อหา ๖ เรื่อง เป็นพระราชนิพนธ์ พระนิพนธ์ และนิพนธ์ของกรรมสัมปาทิกทั้งหมด มีจำนวนหน้า ๔๓ หน้า

๕. วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๓๗ พรรษา ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ ประกอบด้วยเนื้อหา ๖ เรื่อง เป็นพระราชนิพนธ์ พระนิพนธ์ และนิพนธ์ของกรรมสัมปาทิกทั้งหมดเช่นเดียวกับวชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ มีจำนวนหน้า ๒๖ หน้า

๖. วชิรญาณสโมสร เป็นหนังสือเพียงฉบับเดียวที่จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสสมาชิกหอพระสมุดวชิรญาณเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พิธีเปิดอาคารใหม่ ณ สลัลักษณะสถาน (ปัจจุบันคือ ศาลาสหทัยสมาคม)

เมื่อวันที่ ๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๕ ประกอบด้วยเนื้อหา ๑๑ เรื่อง เป็นพระนิพนธ์ และนิพนธ์ของ
กรมสัมปาติก ๑๑ ท่าน มีจำนวนหน้า ๔๒ หน้า

นอกจากหนังสือวชิรญาณที่จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสพิเศษทั้ง ๓ คราวแล้ว พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยันต์มงคล
สมานายกปีที่ ๑๓ มีพระดำริที่จะพิมพ์หนังสือที่ระลึกงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พุทธศักราช ๒๔๓๖ ขึ้นอีก
เล่มหนึ่ง เพื่อแจกแก่สมาชิกดังเช่นที่ผ่านมา ให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า วชิรญาณรัชมังคลาภิเษก โดยทรงรวบรวม
โคลงจารึกแต่งประทีป พระนิพนธ์และนิพนธ์ของพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนาง ที่แต่งประดับล้นไฟ
ในงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกที่จัด ณ พระราชวังบางปะอิน เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๖ มาจัดพิมพ์เป็นเล่ม
อย่างไรก็ดี หอพระสมุดวชิรญาณก็ไม่ได้พิมพ์หนังสือวชิรญาณรัชมังคลาภิเษกออกมาตามที่ตั้งความประสงค์ไว้ แต่
ได้นำโคลงจารึกฯ นี้ไปลงพิมพ์เป็นตอนๆ ไว้ในหนังสือวชิรญาณฉบับออกรายเดือน เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๗

นอกเหนือจากหนังสือวชิรญาณทั้ง ๗ เรื่องดังกล่าวแล้ว กรมสัมปาติกสภาปีที่ ๑๐ มีพระเจ้า
น้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ (พระยศในขณะนั้น) เป็นสมานายก มีพระประสงค์จะผลิตหนังสือ
อีกเล่มหนึ่ง ให้ชื่อว่า แก่นวชิรญาณ เป็นการรวบรวมบรรดาเรื่องที่ลงพิมพ์กระจัดกระจายอยู่ในวชิรญาณ
เล่มต่างๆ นำมาจัดหมวดหมู่และรวมเป็นเล่มให้เป็นหนังสือชุด (Series) เพื่อความสะดวกในการอ่านและ
การศึกษาค้นคว้า แก่นวชิรญาณ เล่มแรกที่กรมสัมปาติกได้จัดพิมพ์คือ การรวบรวมพระราชนิพนธ์ในพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องพระราชพิธีต่างๆ ที่ลงพิมพ์ในวชิรญาณพิเศษ เล่ม ๔ พุทธศักราช ๒๔๓๑
และเล่ม ๕ พุทธศักราช ๒๔๓๒ เรียกหนังสือเล่มนี้ว่า พระราชพิธีสิบสองเดือน ซึ่งกรมสัมปาติกสภาปีที่ ๑๒
ได้มอบหมายให้โรงพิมพ์หม่อมเจ้าวัชรินทร์จัดพิมพ์เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๖

สำหรับ **สารบัญหนังสือชุด “วชิรญาณ”** เป็นการรวมรายชื่อเรื่องต่างๆ ที่จัดพิมพ์ไว้ในหนังสือชุด
“วชิรญาณ” ทุกเล่ม มีดรรชนี ซึ่งมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาได้จัดทำขึ้นใหม่ เพื่อประโยชน์และ
ความสะดวกรวดเร็วในการศึกษาค้นคว้า

ความนำ

หนังสือวชิรญาณชุด ๒๔ เล่ม

หนังสือวชิรญาณชุด ๒๔ เล่ม มีประวัติความเป็นมายาวนานร่วมสมัยกับการก่อตั้งหอพระสมุดวชิรญาณ และมีรายละเอียดการดำเนินงานมาเป็นลำดับกว่า ๑๐ ปี จัดพิมพ์โดยหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระบรมราชตระกูล มีลักษณะเป็นวารสารรายเดือน ซึ่งเดิมเรียกว่า หนังสือพิมพ์ ออกครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๗ ในสมัยกรมสัมปาทิกสภา (คณะกรรมการ) หอพระสมุดวชิรญาณ ปีที่ ๔ มีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ครั้งดำรงพระอิสริยยศพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ เป็นสมณนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพิมพ์ความรู้ทางวิชาการที่ดีมีประโยชน์ พิมพ์ออกเผยแพร่เดือนละเล่ม มีการดำเนินงานเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ ออกหนังสือชื่อวชิรญาณ ระหว่างพุทธศักราช ๒๔๒๗-๒๔๒๘ รวมปีกว่า แล้วเปลี่ยนชื่อและกำหนดการออกใหม่เป็น หนังสือพิมพ์วชิรญาณพิเศษ

ระยะที่ ๒ ออกหนังสือชื่อวชิรญาณ ระหว่างพุทธศักราช ๒๔๓๗-๒๔๔๘ รวม ๑๒ ปี

หนังสือวชิรญาณที่ออกในระยะที่ ๑ รวมเย็บเล่มได้ ๒ เล่ม ดังนี้

เล่ม ๑ ประกอบด้วยฉบับที่ ๑ ถึงฉบับที่ ๖ รวม ๖ ฉบับ เริ่มออกตั้งแต่วันที่ ๑๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๗ ถึงวันที่ ๑๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๒๘ จัดพิมพ์ที่โรงพิมพ์พระเทพผล (สิน ปรีกัมศีล) ณ ตำบลบางลำพูล่าง จำหน่ายราคาเล่มละ ๕ สลึง

เล่ม ๒ ประกอบด้วยฉบับที่ ๗ ถึงฉบับที่ ๑๓ รวม ๗ ฉบับ เริ่มออกตั้งแต่วันที่ ๑๔ เมษายน ถึงวันที่ ๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๒๘ และเนื่องจากในปีนี้มีเดือน ๘ สองครั้ง ดังนั้นเล่มที่ ๑๐ จึงเป็นเล่มที่ออกในเดือน ๘ หลังเพิ่มอีกเล่มหนึ่ง ตั้งแต่เล่มที่ ๗ เป็นต้นมาได้จัดพิมพ์ที่โรงพิมพ์ของหม่อมราชวงศ์เนตร อิศรางกูร ตำบลวัดระฆังโฆสิตาราม จำหน่ายราคาเล่มละ ๕ สลึงเช่นเดิม

เนื้อเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือนั้น กรมสัมปาทิกเป็นผู้จัดหาและเรียบเรียงมาลงพิมพ์ โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

๑. เป็นเรื่องทางวิชาการที่ดีมีประโยชน์ ก่อให้เกิดความสามัคคี รักใคร่ ซื่อสัตย์และกตัญญูต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒. มาจากหนังสือเก่าที่เป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน

๓. เป็นเรื่องที่แต่งดี ไม่ก่อให้เกิดการวิวาทกัน

๔. เป็นเรื่องแบบแผนงานราชการ

๕. เป็นเรื่องสนุกสนานต่าง ๆ

หนังสือพิมพ์วชิรญาณระยะที่ ๑ นี้ แต่ละเล่มมีขนาด ๘ หน้ายก หนาประมาณ ๑๐๐ หน้า และจัดพิมพ์ฉบับละ ๘๐๐ เล่ม ต่อมาคณะกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณปีที่ ๕ ซึ่งมีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร เป็นสมณนายก มีความเห็นว่า ควรจะเปลี่ยนแปลงการออกหนังสือวชิรญาณเสียใหม่

โดยยกเลิกการออกหนังสือขิรฎานรายเดือน มาเป็นการออกหนังสือขิรฎานรายสัปดาห์แทน เรียกชื่อใหม่ว่า หนังสือขิรฎานพิเศษ หนังสือขิรฎานระยะแรกจึงยุติลง

หนังสือขิรฎานที่ออกในระยะที่ ๒ มี ๑๓๒ ตอน รวมเย็บเล่มได้ ๒๒ เล่ม ความเป็นมาดังนี้
พุทธศักราช ๒๔๓๖ ปลายปีของกรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๑๓ ซึ่งมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศราชหฤทัย ครั้นดำรงพระอิสริยยศพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยันตมงคล ทรงเป็นสมานายก มีพระดำริจะปรับปรุงหนังสือขิรฎานพิเศษที่ออกอยู่ใน พ.ศ. ๒๔๓๓ ให้ดีขึ้น โดยปรับปรุงระยะเวลาในการออกเผยแพร่จากเดิมที่ออกเป็นรายักษ์ทุกวันพฤหัสบดี มาออกเป็นรายเดือนและเย็บเล่มเป็นปกอ่อนเหมือนคราวที่ออกครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ เรียกหนังสือนี้ว่า หนังสือขิรฎาน มีกำหนดออกในวันที่ ๑ ของทุกเดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๓๗ เป็นต้นไป โดยแบ่งเนื้อหาเป็น ๘ แผนก คือ

- ๑. คำนำ เป็นเรื่องแสดงความคิดเห็นในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง
- ๒. การต่างประเทศ รวบรวมเรื่องต่างๆ ในนานาประเทศมาลงพิมพ์
- ๓. กิจการ เป็นเรื่องที่มีประโยชน์เพื่อความรู้ และการประกอบอาชีพ
- ๔. เรื่องอ่านเล่น ว่าด้วยนิทาน เรื่องประหลาดที่ทำให้สนุกสนาน
- ๕. เบ็ดเตล็ด เรื่องปกิณกะต่างๆ
- ๖. เรื่องเก่า เป็นเรื่องโบราณนำมาลงไว้ให้ผู้อ่านได้ทราบ
- ๗. โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
- ๘. รายงาน เพื่อรายงานกิจการของหอพระสมุดวชิรญาณ

หนังสือขิรฎานที่ออกในระยะที่ ๒ นี้มีขนาดและรูปเล่มเหมือนฉบับที่ออกในระยะแรก คือเล่มหนึ่งมีขนาด ๘ หน้ายก ความหนา ๑๐๐ หน้า แต่มีการเปลี่ยนแปลงตราหอพระสมุดวชิรญาณบนปกหนังสือเสียใหม่ จากรูปแบบกลมเล็ก เป็นตราหอพระสมุดวชิรญาณที่มีตัวหนังสือและเครือดอกไม้ แกะตราโดยพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ (พระอิสริยยศในขณะนั้น) นอกจากนี้ ได้เปลี่ยนการเรียกลำดับเล่มของหนังสือ จากเล่มที่ ๑ ฉบับ ๑-๖ เล่มที่ ๒ ฉบับ ๗-๑๓ มาใช้คำว่า “ตอน” แทน “เล่ม” เป็นตอนที่ ๑ ตอนที่ ๒ เรียงไปตามลำดับ หนังสือที่ออกทั้งหมดตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๓๗ ถึงพุทธศักราช ๒๔๔๘ มีทั้งสิ้น ๑๓๒ ตอน ในแต่ละปีกรรมสัมปาทิกได้รวมเย็บเล่มเป็นปีละ ๒ เล่ม เล่มละ ๖ ตอน รวม ๒๒ เล่ม แต่เนื่องจากต้นฉบับของหอสมุดแห่งชาติมีการรวมเย็บเล่มไม่แน่นอน ดังนั้นต้นฉบับในระยะที่ ๒ ทั้ง ๑๓๒ ตอน จึงมีเพียง ๑๖ เล่ม ดังนี้

เล่ม ๑	ตอนที่ ๑-๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๓-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๓
เล่ม ๒	ตอนที่ ๗-๑๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๔-กันยายน ร.ศ. ๑๑๔
เล่ม ๓	ตอนที่ ๑๓-๑๘	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๔-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๔
เล่ม ๔	ตอนที่ ๑๙-๓๐	จำนวน ๑๒ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๕-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๕
เล่ม ๕	ตอนที่ ๓๑-๔๘	จำนวน ๑๘ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๖-กันยายน ร.ศ. ๑๑๖

เล่ม ๖	ตอนที่ ๔๙-๕๔	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๗-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๗
เล่ม ๗	ตอนที่ ๕๕-๖๖	จำนวน ๑๒ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๘-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๘
เล่ม ๘	ตอนที่ ๖๗-๗๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๙-กันยายน ร.ศ. ๑๑๙
เล่ม ๙	ตอนที่ ๗๓-๗๘	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๙-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๙
เล่ม ๑๐	ตอนที่ ๗๙-๙๐	จำนวน ๑๒ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๐-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๐
เล่ม ๑๑	ตอนที่ ๙๑-๙๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๑-กันยายน ร.ศ. ๑๒๑
เล่ม ๑๒	ตอนที่ ๙๗-๑๐๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๑-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๑
เล่ม ๑๓	ตอนที่ ๑๐๓-๑๑๔	จำนวน ๑๒ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๒-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๒
เล่ม ๑๔	ตอนที่ ๑๑๕-๑๒๐	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๓-กันยายน ร.ศ. ๑๒๓
เล่ม ๑๕	ตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓
เล่ม ๑๖	ตอนที่ ๑๒๗-๑๓๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๔-กันยายน ร.ศ. ๑๒๔

หนังสือวชิรญาณชุด ๒๔ เล่ม ได้ยุติการออกตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๔๔๘ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งหอพระสมุดสำหรับพระนครขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ โดยโปรดให้รวมหอพระสมุดวชิรญาณ หอพระมณเฑียรธรรม และหอพุทธศาสนสังคหะเข้าด้วยกัน แล้วพระราชทานชื่อว่า หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร การแต่งตั้งกรมสัมปาทิกสภาให้ผลัดเปลี่ยนกันบริหารหอพระสมุดวชิรญาณปีละคณะ จึงยกเลิกไป ส่งผลให้การจัดพิมพ์หนังสืออันเป็นหน้าที่ของกรมสัมปาทิกแต่ละคณะยุติลงด้วยเช่นกัน

กล่าวได้ว่า หนังสือวชิรญาณชุด ๒๔ เล่มนี้ เป็นหนังสือดีมีคุณค่าที่ผ่านการเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีทุกเล่ม โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ รวมทั้งข้าราชการที่เกี่ยวข้องทั้งหลายต่างก็ได้ทรงร่วมบริหารจัดการหนังสือวชิรญาณให้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ เพื่อให้หนังสือนี้เป็นสโมสรแห่งวิชาความรู้และแบบแผนราชการทั้งเก่าและใหม่ รวมทั้งยังเป็นสถานที่ฝึกหัดการศึกษา เรียนรู้ และเรียบเรียงค้นคว้าหนังสือวิชาการของสังคมไทยในช่วงเวลาหนึ่ง นอกจากจะเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวรรณกรรมของชาติแล้ว ยังเป็นภาพสะท้อนทัศนคติและแนวคิดของชนชั้นนำในสังคมต่อการเตรียมความพร้อมของประชาชน เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนระบบการปกครองของประเทศตามกระแสโลก หนังสือนี้จึงมีคุณค่า สมควรที่อนุชนจะช่วยกันดูแลรักษาให้เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติสืบไป

คำชี้แจง

หนังสือเวียนชุด ๒๔ เล่ม

ในการจัดพิมพ์หนังสือเวียนชุด ๒๔ เล่มนี้ มีคำอธิบายเกี่ยวกับการจัดพิมพ์ การให้เลขหน้า สารบัญและคำแนะนำในการใช้ดังนี้

การจัดพิมพ์ ใช้วิธีการถ่ายภาพ (Plate) จากต้นฉบับการพิมพ์ครั้งแรกตามลำดับฉบับและวันเดือนปีที่ออกหนังสือเวียน พร้อมข้อมูลรายละเอียดตามต้นฉบับเดิมทุกประการ ดังนั้น ถ้อยคำสำนวน พระนามหรือนาม และพระอิสริยยศของแต่ละพระองค์ หรือยศของแต่ละบุคคล จึงมีวิธีการเขียนตัวสะกด การันต์ ตามความนิยมในสมัยนั้น โดยไม่มีการแก้ไข การจัดพิมพ์ได้ใช้เทคโนโลยีในการตกแต่งภาพ (Retouch) เพื่อให้สะดวกต่อการอ่าน

การให้เลขหน้า เนื่องจากต้นฉบับเดิมมีเลขหน้าของหนังสือไม่แน่นอน บางตอนเลขหน้าไม่ต่อเนื่องกัน บางตอนเลขหน้าซ้ำ และบางตอนเลขหน้าขาด ทำให้เกิดความยุ่งยากในการใช้ ดังนั้นจึงได้กำหนดเลขหน้าขึ้นใหม่ โดยวางเลขหน้าหนังสือที่กำหนดใหม่ไว้ที่ด้านล่างทั้งหน้าซ้ายและหน้าขวาของหนังสือ ส่วนเลขหน้าหนังสือเดิมจะอยู่ด้านบนบริเวณมุมซ้ายและขวาของหนังสือ พร้อมชื่อเรื่องแต่ละเรื่องและชื่อหนังสืออยู่บริเวณกลางหน้าทุกหน้าในหนังสือเล่มนั้น สำหรับหน้าพระราชนิพนธ์คำนำ ความนำหนังสือเวียนชุด ๒๔ เล่ม คำชี้แจงหนังสือเวียนชุด ๒๔ เล่ม บทนำหนังสือเวียนแต่ละเล่ม และสารบัญ ซึ่งเป็นส่วนที่มูลนิธิต่าง ๆ พระเทพรัตนราชสุดาฯ จิตต์มาลี เพื่อการพิมพ์ในครั้งใหม่ จะใช้ตัวพยัญชนะไทยกำกับบอกลำดับหน้า เพื่อจำแนกความแตกต่างระหว่างส่วนนำและเนื้อหาให้ชัดเจน ส่วนดรรชนีท้ายเล่ม ภาคผนวก ๑ และภาคผนวก ๒ จะใช้เลขหน้าที่กำหนดขึ้นใหม่ซึ่งต่อเนื่องกับเนื้อหา

สารบัญของหนังสือ คงใช้อักษรวิธีตามต้นฉบับเดิมโดยแบ่งเป็น ๔ ช่อง คือ เนื้อหา ชื่อผู้แต่ง เลขหน้าตามต้นฉบับเดิม และเลขหน้าที่กำหนดขึ้นใหม่ ส่วนชื่อผู้แต่งที่เป็นพระนามเจ้านายและนามข้าราชการที่ปรากฏในสารบัญของหนังสือได้กำหนดเลขเชิงบรรทัดไว้ และทำคำอธิบายเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงพระอิสริยยศและยศไปจากเวลาที่ทรงพระนิพนธ์และประพันธ์เรื่องนั้น ๆ ไว้ในภาคผนวก ๑ อีกประการหนึ่ง ต้นฉบับเดิมของหนังสือเวียนนั้น เมื่อนำมารวมเย็บเล่มแล้วได้จัดทำสารบัญรวมครั้งปี จำนวน ๖ ตอน แทรกไว้ด้านหน้าก่อนถึงเนื้อหาด้วย ซึ่งทำให้เห็นว่ามีสารบัญซ้อนสารบัญ

การรวมเล่ม ต้นฉบับหนังสือเวียนของหอสมุดแห่งชาติได้นำเวียนตอนต่าง ๆ มารวมเย็บเล่มนั้น แต่ละเล่มมีจำนวนตอนไม่แน่นอน บางเล่มมี ๖ ตอน บางเล่มมี ๑๒ ตอน และบางเล่มมีถึง ๑๘ ตอน ทำให้เกิดปัญหาต่อการศึกษาค้นคว้า ในการพิมพ์ครั้งนี้มูลนิธิฯ จึงจัดแบ่งการรวมเล่มให้เป็นไปตามที่กรมศิลปากรกำหนด คือรวมเย็บเล่มปีละ ๒ เล่ม เล่มละ ๖ ตอน และได้้นำหนังสือเวียนฉบับที่ ๑-๑๓ ซึ่งออกเป็นครั้งแรก พุทธศักราช ๒๔๒๗ มารวมไว้ในหนังสือเวียนชุด ๒๔ เล่มนี้ด้วย ดังนี้

เล่ม ๑	ฉบับที่ ๑-๖	จำนวน ๖ ฉบับ	ประจำเดือนตุลาคม จ.ศ. ๑๒๔๖-เมษายน จ.ศ. ๑๒๔๖
เล่ม ๒	ฉบับที่ ๗-๑๓	จำนวน ๗ ฉบับ	ประจำเดือนพฤษภาคม จ.ศ. ๑๒๔๗-พฤศจิกายน จ.ศ. ๑๒๔๗
เล่ม ๓	ตอนที่ ๑-๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๓-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๓

เล่ม ๔	ตอนที่ ๗-๑๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๔-กันยายน ร.ศ. ๑๑๔
เล่ม ๕	ตอนที่ ๑๓-๑๘	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๔-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๔
เล่ม ๖	ตอนที่ ๑๙-๒๔	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๕-กันยายน ร.ศ. ๑๑๕
เล่ม ๗	ตอนที่ ๒๕-๓๐	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๕-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๕
เล่ม ๘	ตอนที่ ๓๑-๓๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๖-กันยายน ร.ศ. ๑๑๖
เล่ม ๙	ตอนที่ ๓๗-๔๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๖-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๖
เล่ม ๑๐	ตอนที่ ๔๓-๔๘	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๗-กันยายน ร.ศ. ๑๑๗
เล่ม ๑๑	ตอนที่ ๔๙-๕๔	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๗-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๗
เล่ม ๑๒	ตอนที่ ๕๕-๖๐	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๘-กันยายน ร.ศ. ๑๑๘
เล่ม ๑๓	ตอนที่ ๖๑-๖๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๘-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๘
เล่ม ๑๔	ตอนที่ ๖๗-๗๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๑๙-กันยายน ร.ศ. ๑๑๙
เล่ม ๑๕	ตอนที่ ๗๓-๗๘	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๙-มีนาคม ร.ศ. ๑๑๙
เล่ม ๑๖	ตอนที่ ๗๙-๘๔	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๐-กันยายน ร.ศ. ๑๒๐
เล่ม ๑๗	ตอนที่ ๘๕-๙๐	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๐-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๐
เล่ม ๑๘	ตอนที่ ๙๑-๙๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๑-กันยายน ร.ศ. ๑๒๑
เล่ม ๑๙	ตอนที่ ๙๗-๑๐๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๑-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๑
เล่ม ๒๐	ตอนที่ ๑๐๓-๑๐๘	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๒-กันยายน ร.ศ. ๑๒๒
เล่ม ๒๑	ตอนที่ ๑๐๙-๑๑๔	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๒-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๒
เล่ม ๒๒	ตอนที่ ๑๑๕-๑๒๐	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๓-กันยายน ร.ศ. ๑๒๓
เล่ม ๒๓	ตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓
เล่ม ๒๔	ตอนที่ ๑๒๗-๑๓๒	จำนวน ๖ ตอน	ประจำเดือนเมษายน ร.ศ. ๑๒๔-กันยายน ร.ศ. ๑๒๔

ระยะเวลาที่ออกหนังสือ หนังสือวิจารณ์แต่ละปีจะเริ่มออกต้นเดือนตุลาคมของปีหนึ่งไปสิ้นสุดในเดือนกันยายนของปีถัดไป แต่เนื่องจากในขณะนั้นวันขึ้นปีใหม่ของไทยเริ่มในเดือนเมษายน เดือนมีนาคมจึงยังเป็นปีรัตนโกสินทร์ศกเดิมอยู่

การใช้หนังสือวิจารณ์ชุด ๒๔ เล่ม

๑. การค้นเรื่อง สามารถค้นได้จากรายการสารบัญหนังสือตามลำดับตอนที่ปรากฏในต้นฉบับแต่ละเล่ม
๒. เลขหน้าของเนื้อเรื่องในสารบัญ สามารถดูได้ทั้งเลขหน้าจากต้นฉบับเดิมที่อยู่ด้านบน หรือเลขหน้าที่กำหนดขึ้นใหม่ทางด้านล่างของหน้าหนังสือ
๓. ดรรชนีมี ๒ ประเภท คือดรรชนีทั่วไป ซึ่งได้เพิ่มเติมนามเดิมและนามสกุลของข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์ไว้เท่าที่สามารถค้นหาได้ โดยใช้ตัวพิมพ์เอน และดรรชนีนามเดิมของข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์

บทนำ

หนังสือวชิรญาณ เล่ม ๒๓/๒๔

หนังสือวชิรญาณ เล่ม ๒๓ ในหนังสือวชิรญาณชุด ๒๔ เล่ม ประกอบด้วยหนังสือวชิรญาณ ตอนที่ ๑๒๑ เดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พุทธศักราช ๒๔๔๗) ถึงตอนที่ ๑๒๖ เดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๒๓ รวม ๖ ตอน เป็นหนังสือที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรรมสัปปาติกสภา (คณะกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ) ปีที่ ๒๔ ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์	เป็น	สภานายก
กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต		
พระเจ้า้องนางเธอ พระองค์เจ้าศรีนาคสวาทิ	เป็น	อุปนายก
หม่อมมเรนทราฯ (ม.ร.ว. สิทธิ สุทัศน์)	เป็น	เลขาธิการ
พระบวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารัชนีแจ่มจรัส	เป็น	สาราณียกร
พระเจ้า้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรพันธุ์	เป็น	เหรัญญิก
พระเจ้า้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	เป็น	บรรณารักษ์
พระเจ้า้องยาเธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา	เป็น	ปฎิคม
พระไพศาลศิลปศาสตร (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)	เป็น	ผู้ช่วยสาราณียกร
หลวงประจักษ์จักษ (ม.ร.ว. มุล ตารากร)	เป็น	ผู้ช่วยเหรัญญิก
พระยาโบราณบุรานุรักษ์ (พร เดชะคุปต์)	เป็น	ผู้ช่วยบรรณารักษ์
พระยาบำเรอภักดิ์ (เจิม อมาตยกุล)	เป็น	ผู้ช่วยปฎิคม

เรื่องที่น่าสนใจภายในเล่มได้แก่ อุเทนคำฉันท์ ตำราช่างคำฉันท์ เฉลิมไตรภาพ ตำราว่าด้วยที่เกิดเนาวรัตน์ โคลงวัดพระเชตุพน ศาลาราย ๑๖ หลัง ร่ายตำราเขาโค พาลีสอนน้องคำกลอน ตำรานารายนัประหมสินธุ์ ว่าด้วยลักษณช้าง จาตุรงค์สันนิบาตคำฉันท์ วรรณพฤติคำฉันท์

หนังสือวชิรญาณ เล่ม ๒๓ นี้ กรรมสัปปาติกสภาปีที่ ๒๔ ได้ดำเนินการออกหนังสือตามที่กรรมสัปปาติกปีที่ผ่านมawangหลักการไว้ นอกจากนี้ยังได้จัดทำ “สารบานถึงปี” รวมเรื่องต่าง ๆ ในตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖ รวม ๖ ตอนไว้ที่ส่วนหน้าของหนังสือโดยใช้พยัญชนะอักษรไทย ก.-ข. วางไว้ด้านบนของกระดาษเป็นเครื่องหมายบอกเลขหน้าด้วย

สารบัญ

คำนำ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	ก
หนังสือชุด “วชิรญาณ”	ข
ความนำ หนังสือวชิรญาณชุด ๒๔ เล่ม	ค
คำชี้แจง หนังสือวชิรญาณชุด ๒๔ เล่ม	จ
บทนำ หนังสือวชิรญาณ เล่ม ๒๓/๒๔	ช
สารบัญ	ซ

	เลขหน้าเดิม	เลขหน้าใหม่
สารบัญ	—	๓
ตอนที่ ๑๒๑ เดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓		
บานแพนก	—	๕
ตำแหน่งกรมสัมปาติก ปีที่ ๒๓	—	๖
โคลงฉันท์กาพย์กลอน ตำราว่าด้วย ที่เกิดเนาวรัตน์แลราชาเพชร	๑	๗
โคลงวัดพระเชตุพน ศาลาราย ๑๖ หลัง	๔๗	๕๓
ร่ายตำราเขาโค	๗๘	๘๕
รายงานประจำเดือนกันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓	๘๖	๙๓
ตอนที่ ๑๒๒ เดือนพฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๓		
บานแพนก	—	๙๙
ตำแหน่งกรมสัมปาติก ปีที่ ๒๔	—	๑๐๐
โคลงฉันท์กาพย์กลอน อุเทนคำฉันท์ (ต่อตอนที่ ๑๑๓ หน้า ๔๐)	๑	๑๐๑
รายงานประจำเดือนตุลาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓	๗๕	๑๗๕
ตอนที่ ๑๒๓ เดือนธันวาคม ร.ศ. ๑๒๓		
บานแพนก	—	๑๘๑
ตำแหน่งกรมสัมปาติก ปีที่ ๒๔	—	๑๘๒
โคลงฉันท์กาพย์กลอน คำพากย์รามเกียรติ์ ภาษาเขมร	๑	๑๘๓

	เลขหน้าเดิม	เลขหน้าใหม่
พาสีสอนน้อง คำกลอน	๓๑	๒๑๓
พาสีสอนน้องคำกลอน อีกสำนวนหนึ่ง	๓๕	๒๑๗
พิเภาสอนบุตร คำกลอน	๓๘	๒๒๐
กาพย์สารวิลาสนิภาณ	๔๖	๒๒๙
รายงานประจำเดือนพฤศจิกายน	๗๕	๒๕๘
รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓		
แจ้งความจำหน่ายสมาชิกถึงแก่กรรม	๗๖	๒๕๙

ตอนที่ ๑๒๔ เดือนมกราคม ร.ศ. ๑๒๓

บานแพนง	กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔	—	๒๖๑
ตำแหน่งกรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔		—	๒๖๒
โคลงฉันทกาพย์กลอน เกลิมไตรภาพ		๑	๒๖๓
รายงานประจำเดือน ธันวาคม		๖๓	๓๒๕
รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓			

ตอนที่ ๑๒๕ เดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๓

บานแพนง	กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔	—	๓๒๗
ตำแหน่งกรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔		—	๓๒๘
โคลงฉันทกาพย์กลอน วรรณพฤติคำฉันท์		๑	๓๒๙
รายงานการประชุมครั้งที่ ๑	พระองค์เจ้ารัชสีแจ่มจรัส	๘๑	๔๐๙
กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔			
รายงานประจำเดือนมกราคม		๘๔	๔๑๒
รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓			
แจ้งความ		๙๐	๔๑๘
แจ้งความจำหน่ายสมาชิกลาออก		๙๓	๔๒๑
แจ้งความจำหน่ายภาคินีสมาชิก		๙๓	๔๒๑
สิ้นพระชนม์			

ตอนที่ ๑๒๖ เดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๒๓

บานแพนง	กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔	—	๔๒๓
ตำแหน่งกรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔		—	๔๒๔
ตำราบรรยายประหมสินธุ์		๑	๔๒๕
ว่าด้วยลักษณะช้าง			

	เลขหน้าเดิม	เลขหน้าใหม่
โคลงฉันท์กาพย์กลอน ตำราช้างคำฉันท์	๒๔	๔๔๘
ตำราช้างคำกลอน	๔๙	๔๗๓
รายงานประจำเดือนกุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓	๖๒	๔๘๖
ดรรชนี	—	๔๙๐
ดรรชนีนามเดิมของข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์	—	๔๙๙
ภาคผนวก ๑		
พระอิสริยยศเจ้านายที่ปรากฏในสารบัญ	—	๕๐๔
ภาคผนวก ๒		
มูลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุตา	—	๕๐๖
คณะผู้จัดทำ	—	๕๐๘

วชิรญาณ

เล่ม ๒๓/๒๔ ตอนที่ ๑๒๑-๑๒๖

ตุลาคม-มีนาคม ร.ศ. ๑๒๓

ก.
สารานุกรมกึ่งปี

เล่ม ๒๑

วชิรญาณประจำเดือน

ตั้งแต่ตอนที่ ๑๒๑ ถึงตอนที่ ๑๒๖

เดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ ถึงมีนาคม ร.ศ. ๑๒๓

กรรมสันปาตีกสภายปีที่ ๒๔

.....
คำฉันท์

อุเทน	หน้า ๓
วรรณพจน์	,, ๓
ตำราช้าง	,, ๒๔

กาพย์

กาพย์สารวิธานนิทาน	หน้า ๔๖
คำพากย์รามเกียรติ์ภาษาเขมร	,, ๓
ฉันทนาไตรภพ	,, ๓

ลิลิตและ โคลง

ตำราว่าด้วยที่เกิดเนาวรัตน์	หน้า ๓
โคลงวัดพระเชตุพน	,, ๔๗
ตำราเขาพระโค	,, ๗๘

๗.

กถอน

พาดัสสอนน้อง	หน้า ๓๑
พาดัสสอนน้อง (อีกจำนวนหนึ่ง)	,, ๓๕
พิเภกสอนบุตร	,, ๓๘
ตำราช้าง	,, ๔๙

ถ้อยคำพรรณนา

คำรณารายณ์ประหมสสินธุ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง	หน้า ๑

รายงาน

ประชุมกรรมดัมปาติกสถภาปีที่ ๒๔ ครั้งที่ ๑	หน้า ๘๓
ประจำเดือน	หน้า ๘๖, ๘๕, ๘๕, ๖๓, ๘๔, ๖๒

แจ้งความ

ข่าวให้ตั้งของ	หน้า ๙๓
ข่าวเปนสมานชิก	,, ๙๐
ข่าวสมานชิกลาออก	,, ๙๓
ข่าวสมานชิกตาย	หน้า ๗๖, ๙๓

๙. ๒.

บาน แพนก

ตำราว่าด้วยที่เกิดเนาวรัตน์	หน้า ๑
โคลงวัดพระเชตุพน	หน้า ๔๗
ร่ายตำราเขาโค	หน้า ๗๘
รายงาน ประจำ เดือน	หน้า ๘๖

กรรมสันปาตักสภานีที่ ๒๓ รวบรวมลงพิมพ์
วันที่ ๑ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓

ตำแหน่ง
กรมเจ้าท่าปี ๒๓

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มกุฎราชกุมาร	สถาปนาก
พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าภัทรวดีพิมลพรรณ	อุปนายก
หลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ	เลขาธิการ
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนธมมตอมรพันธุ์	เหรัญญิก
พระบวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าวัชรนันทมัย	สาราณียกร
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	บรรณารักษ์
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา	ปฏิคม
หลวงประกิจ อังกนี	ผู้ช่วยเหรัญญิก
พระไพศาล คีตปดาด	ผู้ช่วยสาราณียกร
พระยาอินทวิจิตร	ผู้ช่วย บรรณารักษ์
พระยาอนุรักษ ราชมนเฑียร	ผู้ช่วยปฏิคม

โคลงนิพนธ์กษัตริย์ล้านนา

ตำราว่าด้วยที่เกิดเนาวรัตน์

แถราชาเพ็ชร

๑ ศรีสัทธ นหิทธิมหะพาราติเรก เอกภุทธริเมศ
ภูตพระยศเยี่ยมฟ้า หล้าดำรงทรงพิภพ ฅบอรินเลี้ยงนัยของ
พองเคียรสุรราบ ทามทุกทิศทวาท้าว นำนครนอมน้อม
ยอมพลทแถมถืด ฅาษนิกรอ้ออัด ฅัชนท้าวเสด็จทรง
หงษวรพาหนนารถ ยাত্রเอยงจรจรูญ ฅนุณสุตรศักดิ์ จักจรจรัด
ฅุนนุชยถึงท้ว ยั่วแย้มยศยวดยง ทรงทศธรรมวรา บารเมศเพื่อผล
กุศลเสาะแสวงสร้าง อ่างอุทกปาณิต พิพิธเพิ่มโภค โลกขร้งสรเสริญ
เจริญพระเกียรติไกรชม สมนุสัฅยาเมศ ฅชมหิฅวรราช พระบาท
ศุฅนิราม กามสละปละสถวย ฅวยฅบชวลัถ่วงโฆฆ วิโยคฅบ
โหยหาย ฅายเกิดบให้มึ ฅรัภพเพิ่มภูตเอยอ เรอทฤษฅาดโดย
โกยฅนุเมศเพณญา พาอมรสุ์สร้อยสัพพุต สุทริศุฅนฤโกษร
ไชเกษมให้กัฅนั ปรหารทุภุให้เกษม เปรมนิกรพรำพร้อง
ช้องฅุริยจำเรียง เฅดียงเฅียรบัณเฑาะ ฅาะพาทยฅรินฅรัม ฅรหึม
ฅ้องกั้องยั่วยาม ฅามปทัปชวลิต ฅาษสุรางคเฅียงเฅียบ ฅาษมาตย์

หน้า ๒

วชิรญาณ

เทียบสุรศักดิ์ ดาษณภักษ์ร้อยรงค์ ดาษโอสถสุญโรค ดาษทรัพย์
โศกมณมอง ดาษชลของบ่มัน ดาษอศิวทันพลาหก ดาษพยุห
ยกจตุรงค์ ดาษพลยงยวดย่ำ ดาษพลกำชราบแสง ดาษพลผดง
เสนาด ชาติชาญช่างเนติยว เพ็รียวพริบหีบหัวหัน ถิ่นถกตบ
ถ่นค้าย ถ่ายทดวงดาวดัด ถิ่นทัดเค็กตำเริง บันเทิงรินมัทธอ
บันเทิงพ้อหาญหอก บันเทิงกลดอกภักตร์มัน กระตั้นสำครเข้มนเข้มน
กระตั้นเต็งเค็กทณม กระตั้นคมเขี้ยวหนวด อวดมือแข่งขันสู้
ผู้ใดค่อโหงเหียน เถียนโด่งพื้นภูมณฑล

ชนนบนบพิตร อติศรธาตา มหาตติภคิราม ตามโลกย์
ถ่วงนาคิน อินทวิษณุเดช เทพสุริยาศิ ดำริห์ถวายพรวราช
พระบาทคุชธมมัตติ รัตนมงคลบุรี ศรีอยุธยาขึงฟ้า เรื่องรุ่งพระ
ถาคันจำ แจ่มพื้นภูตเขชม ทานแด

๑	พราย ๆ ไสรมาศได้	เถอเถดง
	เรื่องเรื่องรัตนไครยแสง	ถรวงถรวง
	โกธุมธุมธุมแผ่	ผักผา พระแด
	พานประทีปเทียบร้อย	ขึ้นขึ้นมถวาย
๑	ไกรจักรรัตนเรืองเรือง	เรื่องเขชม
	ทุกทวัณิกรเปรม	พร่ำพร้อง
	แย้มยั่วกรรมดเหม	เหมสวดดี
	ในพระมือนอมรช้อง	ตำเกถำถวายกร

๑ ขำบาทิเบศรไท้	ขจรฐ
ขอเดชมหิศรยศ	อย่างไว้
จักแกลงถักษณกำหนด	ดำหรับ รัตนโพ
เฉลิมแผ่นภุดาให้	แห่งรัฐเรืองสาร
๑ กล่าวฝูงเทเวศรไท้	เทวา
โกฏิหนึ่งปวิวารปรา	รภร
กับหม่นนักสิทธิ์ดา	นศบวช
ยี่สิบแปด โกฏิสี่	สู่ท้าวอิศวรคาม
๑ ในนามนพรรัตน	ขอแกลง
เกิดเพื่อผลโตแด่ดง	แห่งให้
เชิญองค์อิศวรแจ้ง	จงบอก คุณา
เปนนึ่งมณฑลไว้	คู่หัตถ์ยืนยง
๒ บัดองค์อิศเรศอื่น	เทวโองการเยื่อน
เพริศพร้อมไพรวงม	
๑ ควรความเชิญเทพไท้	กับพระตามศให้
แห่งรัฐโดยครัด	กุนา
๑ อรรณควรสู่ตัว	อังกคมนุนิตท้าว
อาจรวัดเจ้าสาร	ดินแด
๑ อังการเจ้าตั้งพร้อม	ทวยเทพนิกรน้อม
นอบเกล้าถวายกร	

๑ มุนีวรฤทธิแก้ว ถวายพระพรดาแล้ว
 ราชเจ้าให้ยกยาน

๑ โดยศักดานันต์ข้า ผูกเทพทุกถ้วนหน้า
 สู้ห้อยหิมวันต์

ร่าย ๑ ชวนกันจรตีสภา สู่อาวาสดาบศ พระองค์ฤทธิ
 เทพมีเทวบรรหาร บุกฉากรเนาวรัตน์ ตามคโนมัสสงไสย เชิญไท
 เถลิงกำเนิด นพรัตน์เกิดดั่งฤ อาคมปองปือไกรรั้ว ช่วยโยยก
 แห่งเรา พันชดะเขาสันเทเห ในเดหตักษณรัตนาค กำเนิดชาติดังใด
 องค์คไชพจน์ปฐม ณะนิยมลำดับ สรรพสันเสด็จดำริห์ คึงอาทิ
 กัตตปกิจ กฤษณียุคเรายิน มีอินทรองค์หนึ่ง เป็นที่พึ่งนรา นามมหา
 พลอสุร เรณุกุลกำเนิด เกิดเนาวรัตน์แห่งองค์ ยุคสี่คังคินกัน ยัง
 คตบัญญัติสำเร็จ เทพเหาะเหาะไปบัง ถับถึงอสุรพล ถามว่าตนท่านฤ
 คือก่อเกิดรัตนา อันโอภาไพโรจ เชิญพระโปรตปริอรรณ ไว้เป็น
 สวรรค์แห่งโลกย์ ภูตผลโลกเนื่องนั้นค เป็นมหันตคุณข้า คุงฟ้าหมด
 ม้วยดิน เทวสุรินทรว้าวอน อติศรสุรพล รับยุบผ่องเทพ สู่มา
 เสพด้วยคุณ ตัวกูจะให้ทาน ทัดถึงกาลต้นสุด ทั้งมนุษย์เทพา
 อสุรมีพจนาคถ์ กับเทวราชนักสิทธิ์ แม้พิตรเราดับสูญ จงภูตเพิ่ม
 บุษบา เจ็ดราตรีชวบวร แก้วเชิญชวนแบ่งไป คำนถใดดูชอบ จง
 หมายมอบประดิษฐาน กำหนดการกำแหง ก็จะต้องเดิมบังเกิด เป็น
 กำเนิดเนาวรัตน์ ดังเราตรัสตั้งไว้ ผูกเทพมุนินท์ได้ รับถ้อยทุกคำ ท่านแ

๕		
๑	อดรู้ทำตระมะเบอง	เดชา
	อดโกชนภักษา	รศลิน
	หวังเพื่อจะกรุณา	ในโลกย์
	ครบสัจฉวารเสร็จดิน	ชีพเชียวายสนม์
๑	ทวยไทเทเวศ์ท้าว	เกวา
	กับหม่มุนิศดา	บศพร้อม
	เชิญศพสุรสัณมา	บุชิต ไว้แซ
	ถึงกำหนดถวนน้อม	หนีบทเล้าสัจฉวาร
๑	ปรากฏทุกแห่งห้อง	สรวงสวรค์
	ภาโลกยมหิทธิอัน	เอิบอ้าง
	นาคารุทธคนธรรพ	ถึงทั่ว
	ตลอดดวงสมุทรกว้าง	กว่านั้นยังมี
๑	ปรากฏทั่วโลกย์ถ้วน	ประดิษฐาน
	แปดแห่งเห็นพิศดาร	ดังนี้
	คือดวงหทัยกาล	สุวรรณ นันนา
	เกิดวิเชียรชาติชี	เช่นไว้กุงวัน

ราช ๑ กล่าวอันดิมภวเรศ ฝูงเทวดาไป ประดิษฐาน
 ในศิขรา อันมหาพารัตติกเกิด เกิดในเมืองถังกราชู แสงโอภาศ
 ไพบุตย์ หันภุติเพิ่มเนา คือเขาแดน โกศด ทรงพิณไพจิตร
 หันสถิตยเขามิถันท์ หันศิขรินมาตุราชู หันอวยคำทริปราคฐ
 กำหนดศิขรเมือง บันทรเวียงวังษี อันรุจีแจ่มไพศาด หันประดิษ

ฐานศิขรา แดนเมืองสามเกลอ ไตรมเสริฐดิธิปรากฏ หนึ่ง
 บรรพตสูงสุด แดนเมืองมุษบากร หนึ่งเศวตวันบุเรศ ประเทศ
 ไพโรราฐ เทพยนาชาติหทัย สุธาโฏประดิษฐาน ถ้วนอัฐกาถกิจแก้ว
 จึ่งเกิดวิเชียรชาติแก้ว เลิศนี้หลากหลาย แดนา ฑะ

๕ บอกรบรพแบ่งเบอง สุธพด
 เทพยประดิษฐต แปรถ้วน
 กำเนิดรัตนในตน ตามกล่าว
 ในกัณฑ์ปฐมยุคถ้วน เล่ห์ให้นำแสดง

๑ ดันกฤษดิกุศลัน เพ็ชรธัญ
 กตังคราฐตระกต หนึ่งแท้
 โกลธอ์กประยูร หายห่อน มีนา
 กฤษดิกุศลันสองแด้ ถม้ถ้วนเคยเห็น

๑ ไตรดาญุเสร์จชา สุธุหาย
 มาตุราฐอันคราย อีกร้าง
 ในเมืองมิตินท์หาย ในที่ เกิดแฮ
 ยุคละสองเพ็ชรร้าง ราคถ้วนเคยธัญ

๑ ทวารมยุคถ้วน แดถบ
 หายแห่งบันทรธรรพ เสร์จไซ้
 สามถลวงเคยกัถป เกือบเพ็ช ราช่อ
 ถังกัถยู้ไต้ บ่อเมืองยังสอง

● กติยูกยังเพ็ชรเมือง	บอกแสดง
หนึ่งบุษบากรแจง	ชื่อช
ไพเราะรราชูแสดง	เป็นที่ สองแฮ
คือเรียกรียกภูมิ	แน่แท้ควรฟัง
๒ ยังมีเพชรเพ็ชรเพอ	คืออริยกภูมิเกอ
เกิดไฉ่ญาวย	เคยนา
● มหายเคยบ่อแก้ว	ชุกรอนดักไรแก้ว
พร่องให้ญาณี	
๑ รัตนศรีไธสงแท	ฝูงพ่อพานิชแล
ดวงได้มาขาย	
● เปนสายสมที่อ้าง	สองเกิดสองมาคาง
อยู่คางเมืองเรา	พ่อเอย
๑ เกดากถาวเพ็ชรเกิดเกอ	สัญญาคุณุเพ็ชรเมือ
หมดดินฤคาง	เคยนา

๑. เมื่อน้องคณนี้ ฤกษ์ดิถีฤทธิรวา ไททรงปรารภราช
 ในรัตนชาติวิเชียร เธอเด็ยรสถิตย์แสดง ปณแสดงคุณดี ในที่
 ฤทธิคุณห้า คติยกล้าโทษนัก เห็นปรคยักษณ์ได้ ดิบสงใช้กำหนด
 ปรากฏในคณนี้ เสร็จจากถาวศรีปณชาติ อันโอภาศห้ำถถาน แต่ใน
 กาดก่อกถป เปนถำดับมิมิหลอ จวบจบพอพิศดาร ไว้ห้วงทาน
 ทัวโลกย์ ภูตผลโภคสวัสดิ์ เพิ่มศรีสุขสมบัติ กำจัดอุปัทวโทษ
 เพื่อประโยชน์ควรรู้ ทุกถ้วนผู้อย่าเบา ตามถำเนานี้แท้ อังคณุนินท์
 แก่ ถาวไว้เฝ้าจตุร ดินนา

๕ ในกาตรัตนาตเนอ
โดยกล่าวลักษณะนิยม
ตั้งศรีวิสุทธิสม
ตามตระกูลเกิดธำรง

นำปถม
อย่างอ้าย
ใส่อ
แห่งห้าเจริญคุณ

๖ เพ็ชรใดดูรุ่ง
ดุจทองคำถึงแดง
นามกษัตริย์ชาติแดง
เฉลิมแผ่นไพบูลย์ร้อย

เรืองแสง
หยาดย่อย
ในชื่อ ชื่อเส
ราชเรืองสมบูรณ์

๗ เพ็ชรใดเหลืองแจ่มจ้า
สมณชาตินามมี
แม่ ถิ่นสุขสวัสดิ์ปรี
ควรคู่บรมบาทไท้

จรัสศรี
ต่อไว้
ด้าย อยู่แฮ
จรศท้าวทรงสงวน

๘ เพ็ชรใดผิวของแก้ว
พราหมณ์ชาติขาวใส
เป็นศรีสวัสดิ์ไตร
นักสิทธิ์องค์คดกั้ง

บัทไพบ
ต่อแจ้ง
ตราโลกย์
กล่าวไว้หวังเฉลิม

๙ จักแดงแห่งเพชรน้ำ
นามเพชย์พงษ์ชาติขัต
ใครถือโทษนำบัด
ไต่ดังกล่าวกลนี้

เขี้ยวจัต
เช่นช
เมาทุกซ์ ตมนา
หนึ่งให้เจริญผล

ตำราว่าด้วยที่เกิดเนาวรัตน์

หน้า ๘

๑ แสดงโดยสมุทรชาติเชื้อ	เพชรดำ
น้ำหนึ่งนิลขาวขำ	คู่ได้
อาจนฤไภยนำ	คู่ยิ่ง มานา
จักเพิ่มภูธรพโยให้	แห่งผู้ถือนอม
๑ เสรีจอมวิเชียรชาติเชื้อ	เบาราน
จักกล่าวทุกยถ์ฐาน	ที่แท้
มีนามเพชรแผ่นชะตาน	แปดแห่ง
ถางเหล่าภูหกถ้ำ	เลิศนักควรสงวน
๑ รัตนารัตนาคเนอ	โสภณ เพศแฮ
นามหนึ่งเพชรยอดดล	อย่างไ้
ยอดเพชรดุจดังกล	เข้มเปรียบ ปถายนา
เปรมิ่งมงคลให้	แห่งผู้ครองเขษม
๑ หนึ่งเหลือองหฤกเถให้เพียง	อินทร์นุ พ้าแฮ
เบากว่าผดกะหริตครุ	เตรียมไว
อาจนัศวัสติไชยช	ชาญเกียรติ
คุณดั่งกล่าวให้	แห่งผู้เจริญศรี
โทษเพชร	
๑ ทศยชาติมอกสิ่งสิ้น	สัณฐาน
ศตยจักนำการ	กล่าวแก่
พรพนพวงสืบสองพาด	พาโทษ
ถือจักพิบัติพาแพ	เฝ้าอันตราย

๑ เพ็ชรหนึ่งบางบ้นเมือง	ฤาณา
ด้ายขีตชนวิพาร์	จักแจ้ง
ภูเที้ยมมมปรา	กฏชั่ว ชั่ว
เบี่ยวนิตพิกตเสว	ล่อให้คนเห็น
๑ เพ็ชรไคเห็นแห่งร้าย	รุกราย
ไผ่ฝากดำแดงสลาย	โทษทั
คันทาถนทราย	แดงดัง นนา
คุณไ่ม่เคยแล	เดห์ นเดียวไกล
๑ หิ้งดำประพราย	โปรยพราย
รอยเจาะเจือศรีสลาย	อีกเกลี้ยง
ดำแดงขีตรอยสลาย	ยาวล่อ ไว้นา
คืออุบัติน้ำเพียง	นาคแพ้นถือ
๑ โดยกล่าววิปการศถัน	ทรพถ
แตกผ่านบุสสลายกล	กานชา
ใครถือทกษณญ	จวนชีพ
ควรแต่ไรตดำห้า	แซกเนื้อเจียรไน
๑ กล่าวโทษทรลัษณณ์แล้ว	สืบสอง ถ้วนแฮ
ยังนครทงผอง	เพิ่มสรวง
เกิดเกอรันครอง	บุเรศ
เป็นปณอนอ้าง	อีกแก้วไกรแสง

๑ มิถินทราฐุรัตนเรือง	นครา
มีคชเพ็ชรงามปรา	กฏแท้
ทรงมหิทธิศักดิ์ดา	ดาตเดช
แสงเพี้ยพลุกษณั	เลิศันดาร์สยง

๑ อิกมันทรารัฐเจ้า	ชมพู่ ทวีปเย
เพ็ชรหนึ่งแสงหงษ์คฤ	ชาดกอัน
ศรีหังษ์วงมทร	คราโลกย์
บันทรเพ็ชร นยอน	ชื่อชื่อนามเมือง

๑ แสงหงษ์แสงชาดกอัน	ไกรศักดิ์
ส่องยิ่งเด่นหนัก	ร่วมผู้
ใครถือเลิศแลดกษณั	เจริญเกียรติ
กตกล่าวชอบเชิณรู้	เร่งให้สดงหา

๑ ในสามถราฐุเรือง	รัชชาดัย
เพ็ชรชื่อวรสังหาร	ใช้น้อย
ไกรศักดิ์รัตนเรืองชาญ	ไซเยศ
แสงสอแสงแมตงห้อย	ยาบยัมแววกกลาง

๑ แววเท่าพรรณผกาดแสง	บันสาม ส่วนเย
เอาแต่ส่วนหนึ่งงาม	คู่ได้
ไธแสงวิสุทธิตาม	ไวว่อง
เพ็ชรดังกล่าวให้	ชื่อเชิดสังหาร

๑	หนึ่งกตางแววของพร้อย แววเท่าเคียวแมลงวัน ไสรณแสงรัศมีอัน นามเพชรดังहारให้ มี	พรายพรรณ ว่าไว้ เทียมหึง ห้อยแฮ สัตว์ดีเพียงพระอินท์
๑	บุษนากรราชเรือง ชื่อเพชรหิมพานต์เป็น ศรีเหลืองตุจดอกเม็ญ เป็นมิ่งมงคลสร้าง มี	เรืองเห็น อยู่ ทอแสง มาศเดือน เหลืองแฮ ด้อยไวยังมี
๑	ไพรากรราชเรือง เกิดวิเชียรแสงได้ นำหนึ่งจุจกัไคย เลือนนอยไปบัวกำ ๑	ภาไกร อักแฮ ด้อย คตาคดอง กึ่งนำแสงเด่น นคร
๑	อวยนามตามชาติเชื้อ เพชรชื่อไพรากร ทรงศรีสวัสดิภาพ ร้อยเจ็ดคุณเลิศแล้ว ๑	เพชรแก้ว ไพจิตร เล่ห์ นควรแดง ด้ายแดง
๑	เพชรหุกจำพวกไซ้ ทวยเทพนิกรแจ้ง ในสถานที่ตั้งแสดง จึงเกิดตระกูลให้	จัดไว้ ดำรัส นนา รัตนเรืองไฟบุญ

๑ ศรีหนึ่งเทียมเทียบแท้	ทองแดง
ศรีหนึ่งจันทรแสง	ต้องหล้า
ชื่อเพ็ชรศิลาแดง	นามชาติ
เกิดกับศิลาถ้ำ	กถันแก้วกวางสมร
๑ หนึ่งเกิดในขุมเมือก	ชายสมุทร
นามกฤษมาตย์ฤทธิ์	โศดแท้
แสงขาววรุณอุตุ	คมเลิศ ยิงนา
เป็นแต่หน้าดำแท้	คตองเกล้าคตองแสง
๑ นามอินทรีเพ็ชร	โดยแสง
มีนวกขาวเขียวแสง	สูง
กำเนิดนิคย์ในแปลง	เมือกสมุทร
เรืองรุ่งไฟมุลย์ดำ	เลิศด้วยแสงโรม
๑ เพ็ชรหนึ่งผิวง่องเพียง	สุริยฉาย
เกิดกับบุษบวไพราย	พรางพร้อม
ชื่อบารเพ็ชรหมาย	มอชชื่อ ชินา
แสงดุจสุริยหายดัย้อม	ยัวแย้มยวดแสง
๑ ดัตอุไทยบัวเกิดแก้ว	รัตนา
ชื่อนาคราชเพ็ชรปรา	กฏแท้
แดงดั่งวระภา	นาคราช
ชาวแข่งเขียวเหลืองแท้	ดัตม์ถ้วนหายแสง

● รัตนารัตนาคเนื่อ	ใส่สุทรี
นามชื่อเพ็ชรวรุ	กลั่นแก่ง
ชาวคังดลกสมุทรี	ถอยเตื่อน แสงนา
เกิดแต่หัวเกรียนร้าง	เหยียนนั้ในสมอง
● นามดังชนิดเพ็ชรเพียง	นิลเพ็ชร
เกิดแห่งอินทรเสรีจ	สูงล้ำ
แสงดังสุริยเดชะ	โดยคาร สรุแฮ
คาถฤทธิรเวืองกล้า	ยิ่งถ้าอนุมาน
● คำหรับเรื่องราทนรีอ	พรรณา แดนา
สุญยุคแล้วยังปรา	กฏอ้าง
โอ้เห็นแต่ไพรา	กรราฐ
กับบุษบากรสร้าง	สื่อไว้เป็นพยาน

ร่าย ๑ ขณะกาลพระคาบศั ไทอังกคตมุนี บรรพชาธิชาญเฉติยว
 สันโตฐเดียวแสดงอรรถ ในนพรัตน์วิการ เบิกมรรหารปฐมเสรีจ
 เพื่อกว่าเพ็ชรคุณโทษ ปองประโยชน์เยยวนี้ แนะนำชี้เชื้อชาติ
 บั้ทมราชสืบสร้าง ชันเอกอ้างดอแสง ผลโตแดงงามเทียม ควร
 คู้เปรียบเปรียบควร ชักตาสวนเชิญเห็น ไว้ว่าเป็นฉบับบท บอก
 กำหนดนะไว้ กับที่เกิตนั้ให้ แห่งรู้ในนาม นั้หา ะ

๕	กล่าวภูมิประเทศเมือง ร่ำมราชกำเนิด ไต่ระดับสถานเกิด อีกสุคนธ์ภูมิให้	บังเกิด นับได้ ในที่หนึ่งแยะ แห่งรู้โดยนาม
๑	เบาดาระหัดพัน ดาระภูมิตั้งกล หนึ่งคันทิราผล ในกระปฐมราชได้	ภูมณ ทลเยย กล่าวแก่ ภูมิภักย์ อักนา ได้หน้าสถาน
๑	มัตตาหาระแห่งให้ อีกปะการภูมิกำ ไต่แต่แปดคงกำ หายดีเสาะหาแล้ว	เกิดร่ำ มราชแยะ เนิดแก้ว หนคนับ ท่านได้เชิญเดิม
๑	พรรณาร่ำราชนี้ เป็นปฐมในความ โดยนิตยบุราตาม ชื่อชาติรงค์ให้	เสนอนาม ว่าไว้ สำหรับ ท่านนา ส่อสันโดยแสดง
๑	ร่ำมราชชาติกล่าวไว้ ศรีจุบับแดงบาน อีกศรีวิสุทธิปาน ควรคู่ค่าเดิมแต่ม	ตั้งฐาน เบิกแย้ม แมลงเต่า ทองนา แต่งตั้งเรือนสนอง

๑	หนึ่งแสงอรุโณทัย ^๕ เนอ	รัตนมณี
	นางเทียบทับทิมศรี	ดอกแท้
	อีกแสงประทีปนี้	เปลวสถับ ^๕ นีนนา
	ตามสิ่ง ^๕ เกศ ^๕ แด	คู่ให้ครองทรง
๑	หนึ่งแสง ^๕ ดุ ^๕ หนึ่ง ^๕ เพียง	จงกล ^๕ นีนนา
	หนึ่งเทียบทับทิมผล	แก่ได้
	ถาเหลาด่านไฟผล	แดงคร่ำ ^๕ ศรีเย
	ตามสิ่ง ^๕ เกศ ^๕ ให้	สวัสดิตำมคง
๑	ใครแสงใสส่องแท้	ตั้งฐาน
	ตานกจากพราภพาน	เปรียบได้
	แดงดู ^๕ จวบ ^๕ รร ^๕ หาร	หายาก
	ควรคู่ ^๕ ทอง ^๕ ทำให้	แปด ^๕ นา ^๕ เรือน ^๕ รอง
๑	ทับทิมปฐมชาติ ^๕ เชอ	เสร็จ ^๕ แสง ^๕ ดง
	จักรำ ^๕ ทศ ^๕ ย ^๕ โดย ^๕ แรง	ซื่อ ^๕ ซื่อ ^๕
	นามอินทรแถง	ในทกษณ ^๕ ใวนา
	เทียบสิ่ง ^๕ กต ^๕ ศรี ^๕ น	แนะนำ ^๕ พึง ^๕ เห็น
๑	เรื่องแสง ^๕ ธำ ^๕ ม ^๕ ราช ^๕ เรือง	รังษ
	ศรี ^๕ ดุ ^๕ จดัง ^๕ วัด ^๕ ดี	โดดได้
	เสมอ ^๕ ชา ^๕ ด ^๕ ห ^๕ ร ^๕ ค ^๕ ณ ^๕ มี	กำหนด ^๕ ใวนา
	อีก ^๕ ดอก ^๕ แข่ง ^๕ ถา ^๕ ไถ ^๕ ได้	ร่วง ^๕ กล ^๕ อัย ^๕ ค ^๕ ถ้าย ^๕ โรย

๑ มณีนมณิศเนื่อ	นวดแต่ง
แต่งดั่งดอกไม้แดง	ดูจแท้
งามโดยทศนแดง	มกล่า หนึ่งนา
อีกเถอดกระต่ายแก่	คู่ค้ายศรีสม
๑ ไตรมแสงรัตนาคเนื่อ	สถาน
ดั่งดอกทองเหลืองบาน	บอกไว้
อีกศรีดัดโศกปาน	ปูนสอ ศรีแถ
ครบทุกยชาติเชิญให้	เร่งรู้เร่งสาร
๑ เถาวคนธบอกรื้ออ้าง	อุปมาณ
ถึงตติยบทบรรหาร	แห่งหน
ทับทิมเทียบฐานฐาน	เทียมกล่าว หนึ่งนา
ศรีด้น้ำดักขันธ์	ด้อไว้ โดยขบวร
๑ ทรงศรีดั่งดอกกังว	ดัดแต่ง
ถางเหล่าดอกกรักแดง	ด้อซ้ำ
บางศรีกระเทียมแดง	เพราะกัลป์ งามอกนา
ดูเหวาคาแดงคด่า	คู่หน้าพลอยเต็มอ
๑ จตุตถชาติบอกรื้ออ้าง	ตมญา
เรียงกระวางคานามปรา	กฏไว้
เป็นพลอยพอกพดมา	นับเนื่อง
แดงดั่งอิฐแดงได้	คู่หน้าดูเดียว

๑ บางศรีเทียมเทียบด้วย
บางลูกทองกวาวอม
บางน้ำจุนั้นปลอม
น้ำผิพิศได้รั้งขึ้น

๑ ได้รั้งศรีเทียมเทียบเบ้อง
ครบจุตตชากิเชื่อนำ
ยังโทษดิบหกจำ
จงประหยดอย่าให้

โทษทัมทิน

๑ ทัมทินบอกโทษร้าย
รอยบั้นดินแดงดำ
ใครถือทุกขมานำ
เมี่ยมึงแตกคนเมือ

๑ ศรีขาวติดอยู่เนือ
แดงครึ่งหนึ่งขาวระคน
น้ำขาวถ่นไหลปน
ถือโทษพยาริแก่

๑ ถางเหล่าถมหมกมนัน
ถือเรงร่อนรนใจ
คำเปตวหนึ่งควนไฟ
ไฟประหารเสียเหี้ย

กระดอม ตุ๊กเต
เงื่อนนั้น
เหลืองเล่ห์ กัณหา
ดื้อด้นด้นฐาน

ปรำ มราชแฮ
แนะไว้
พวกยั้ง ร้ายพ่อ
อยู่เหี้ยเรือคน

หลังหัว
คิดเนือ
เนื่องนิจ
มอดม้วยววยชนม์
ในคน
โทษแท้
ไปมาก
ถ้อยด้นยศถา

มีใน
คำเข้า
ติดอยู่ คัวนา
หมกไหม้เรือคน

๑ กตหนึ่งบอกชั่ว	เห็นโซน
ชาเพศผมพึงโกน	เก่งร้าย
เมียวบิตพิกลโอน	เป็นแอ่ง หดงนา
ถ้อยจากเสี่ยพงษ์ฝ่าย	อีกแพเมียตน
๑ นาคาเจ้าจับแค้น	ตาเห็น
โทษถูกหอกบั่นเป็น	ที่ต่าง
แตกสลายยิ่งแรงเชญ	คือราช ไภยนา
ถ้อยจากจากเรือนร้าง	รินรอบเนินหดวง
๑ เป็นภรรยาจะถ้วน	ทรพถ
กำเนิดมีในตน	ติดไว้
สืบหนน้อมถองกต	ไภยโทษ
จงวินิจบัญญัติให้	แน่นแก้วตละเสี่ย
๑ ทับทิมโทษต่อสัน	เสร็จแจ้งดัง
เจียรจัดประจาง	จบถ้วน
ยังคุณค่าควรถถ	เฉลิมกล่าว ไว้นา
สืบตระกูลเกิดถ้วน	เติ้นไต่เสมอ
๑ สรรวมแต่งธำมราชเรือง	รังษี
ในสืบจำพวกมี	เดชถ่า
คือคุณแห่งรัศมี	นิถคิต อยุ่นา
ชอบแต่เผาไฟหน้า	ผ่องแก้วคุณหลาย

๑ ใครถือรูปต่อไซ้

ไซ้ผ่านนาวฝาน

แสงนิลผ่าพาดพาน

ศรีดุจอรุณแรกฟุ้ง

๑ พ้นจากไภยโทษทั้ง

จักเพิ่มทรัพย์ห่อนตก

อายุจะยืนนัย

ฝูงอรินนฤมัย

๑ ดินน้ำจ้ำมราชไซ้

ไซ้ผ่านนาวฝาน

พ้นไภยโทษประหาร

ทรงสวัสดิติภาพให้

๑ จ้ำมราชเวียงราชนี้

มีอยู่นครใดปรา

ฝนตกฤไปกลา

เดือนละสามความได้

๑ จ้ำมราชเนอสืบน้ำ

หนักสืบสองกถ้ายศ

ไซ้แสงสัทธิปรากฏ

ถึงสืบสองคุตต์ได้

ตั้งฐาน

กิ่งขวัง

เผาหมก ไปนา

เขียนแน้นยอแสง

สืบหก

คำร้าย

คนยิ่ง ชื่นนา

นาศัพพะโกยันต์

ต้องสถาน

กิ่งไต้

สืบหก พวงนา

แห่งท้าวเจริญผล

เดชา ยิ่งแซ่

กฏแท้

กำหนด

โลกยโสของฤาเกษม

กำหนด

ยิ่งแท้

ดั่งกล่าว

นับได้ โดยแสดง

๑ ชำมราชแก่นาคู หนักสิบสอง กตาคง วิคัมกำหนดอง ชั้นสิบแปดได้	ขัตติยทรง ยิ่งแฮ ว่าไว้ คุณิศ นัมนา แข่งคำควรเนื่อง
๑ สิบห้าบเนื่องเนอ เขี้ยวคู่วิมฤกปรับ ตองน้ำจุผลทับ กตกลาวดำมน้ำสร้าง	นามสุวรรณ เปรียบอ้าง ทิมดิน เทียมนา ตุกแท้นทิม
๑ สี่ห้าเทียมกลับเบื่อง โดยกลาวหาน้ำกล เมื่อแสงสรีรยกลาดด แม้ว่าหกหน้าจำ	อุบถ วิมบาน หนึ่งฟ้า โดยเหลี่ยม คด้อยแฮ จัดเพียงเพดิงแดง
๑ หกนากำหนดเนอ แดงดั่งถ่านเพลิงศรี แสงสูงสี่องคุต เนอหนักสามสลึงได้	โดยมี ส่อไซ้ ออกจาก ดวงนา ดุจถ้อยถึงถกลง
๑ เจ็ดหน้าหนักขังได้ กำหนดสี่สลึงปรา ศรีดั่งถ่านเพลิงมา สี่สิบองคุตได้	โดยครา กฎแท้ เปรียบค เกิดด้วยวิคัม

๑ ดิบน้ำเนอหนักห้า	ตั่งถั่ง
เทียบถ่านเพลิงพรายแสง	ตั่งพร้อย
ดีดิมหกโดยแสง	องคุ ถิ่นา
เยี่ยวหยั่งรัศมีย้อย	พุงพันไถถวง
๑ โดยกล่าวพิศดัก	ราคา
ในดืบน้ำถั่งปรา	กฏไว้
หนึ่งปฐมนับเนื่องมา	ถำดับ
ถึงจุคตชาติให้	แห่งรู้โดยหมาย
๑ ทองควรควรค่าเนอ	รัตนา
น้ำหกเยี่ยวสัญญา	อย่างถ้วน
คิดค่าคาราคา	หกหนัก เงินถ
ตั้งพิศถั่งถ้วน	เที่ยงแท้เบาราน
๑ ดืบน้ำเนอหนักถ้วน	ดืบตอง ถถำพ้อ
ควรค่าเนอหกทอง	เทียบไว้
ถำมร้อยหกดืบทอง	โกฏิกู ควรแฮ
ตามกล่าวพิศดักให้	เรื่องรู้ราคา
๑ กำหนดน้ำหนักเนอ	ทศียา ซาตั้นา
ร้อยยี่ดืบถถำครา	ซังถ้วน
ถำมพันแปดร้อยรา	คาโกฏี ทองพ้อ
เม้อย นครใดถ้วน	ศุขถำเจริญผล

๑ คติยชาติ ^๕ เนอหนักห้า	บาทหา ยากนา
กำหนดในราคา	ค่า ^๕ ช้อ
สองร้อยสี่สิบครา	โกฏิ ^๕ คู่ ทองแฮ
ม้ายุ่นครได้ออ	อาจอ้างอวยผล
๑ จตุชาติ ^๕ น้ำสิบห้า	เจริญศรี
หนักเจ็ด ^๕ ตั้งเพองค์	ค่า ^๕ ไว้
ร้อยแปดสิบโกฏิ ^๕ มี	กำหนด ทองนา
ควรร ^๕ อุศรไท้	พระเจ้าจอมเมือง

ร่าย ๑ ปางนักสิทธิ์องค์ กถาวกำหนดรัตนศรี อันมีหัวประการ
เบิกบรรหารที่ถลง รัตนแสงขาวเขี้ยวเหลือง เจื่อนำเนืองแห่งห้า
กถ^๕ข้าออกความ เพ็ชร^๕หนึ่งนามปรัมราช ไพฑูริยชาติมุกดา อีกคือ
กาธราชันนิถ ครอบยนิค^๕งเดียว กถ^๕มาเยี่ยวอย่าง^๕ก็ โดยกำหนด^๕นาช
ชาติเชอ^๕ต้นฐาน ไฉนา

๑ พรรณารำ ^๕ ราชัน	มัยม
แดงเรื่อ ^๕ บริศุทธิสม	โสดแท้
อีกหงษบาทชม	แสง ^๕ ขึ้น ตานา
แดง ^๕ อนอีกแดงแท้	กำ ^๕ เกอรัศมี
๒ ปราศจาก ^๕ ศรี ^๕ ไฉ	ฤา ^๕ ห่อนดำขาวให้
คิด ^๕ เนอฤา ^๕ มี	เดยนา
๑ ศรี ^๕ เขี้ยวเหลืองไป ^๕ ค้อง	ตาม ^๕ กถ ^๕ วถ ^๕ ถ ^๕ พร ^๕ อ้ง
พร ^๕ าให้ ^๕ เห็นพงษ์	เพศนา

๕ มีแต่ด้ามตั้งขึ้น
พาดมานางคุดเดียว
กลางศรีระลอกเขียว
อีกเมลงวันขึ้น

๑ หนึ่งมีระลอกได้
ถือจากภาพเป็น
ออกแดดบมิเห็น
ทั้งด้นมัยมสรว

๑ มัยมสรวถึงอ้ง
ซึ่งหนึ่งคำควรรดา
โดยดีหมื่นทองหา
แม้ว่าเชิญไว้ให้

๑ กตหนึ่งศรีสู่ไซ้
เหลือองและเขียวขาวแดง
มีละดังดอดแสง
แม้ว่าคำกักตัก

๑ ถัดบศรีสู่เมื่อง
งามคู่ควรรคำหา
แม้ดีจุพรรณา
โดยอย่างมัยมก

ชาวเขี้ยว เหลืองแ
ดงนี้

ยดอย่าง กันนา
เช่นไวรวางดวง

แมลงวัน
ที่อ้ง

เงาแห่ง คนนา
ดอไวดุเดียว

ราคา
เตรียมไว้
ยากที่ ช่อแฮ
คำร้อยทองคว

ไล่แสง
แทรกเนื้อ
โนสี ศรีนา
คำไวดำททอง

บอกรา คาพ่อ
แห่งช่อ
ทองยัง หนึ่งแฮ
คำร้อยทองคว

๑ ข้ามราชมีเพศพื้น	พิศดาร
ทั้งสิบแปดชั้นฐาน	กองถ้อย
โดยว้าวระแหงราน	เรื่องสวัสดิ ราพ่อ
ถือหออันครายน้อย	หนึ่งนฤม
๑ เสร็จแสดงข้ามราชเรื่อง	รังษัตติ
งามเงื่อนเทพยปลงปลิด	เบ่งฟ้า
ไพฑูริย์รำไพจิตร	เจียรต่อ เติมแซ
อังกศมนุหน้า	แนก้อยก้งแกง

๑ แสดงเดชวรนักสิทธิ์ อันมหิตวิราทรง นามเอกของคตนี้
 ปรีชาเนาวรัตน์ เปนมหัทศบรรยาย หลายเล่ห์ลักษณะอันมี ไพฑูริย์
 ศรัทธาเกิด ก่อเกิดเพื่อเทพย์ นักสิทธิ์เสพย์ประชุมชวน
 มาหมั่นวณมอญมุล หวังนุกถนรนา ดาลคักดาเหิระเห็จ บัดเดียว
 เด็จดุดด ถึงมหาพตสุรินทร์ ได้ตั้งจินตนาพร้อม เทพน้อมกรประนม
 เขมยเคียรสยามเสด็จมา ยังมหาบุรพพต พังกำหนดเชิงศรี แล้ว
 จรดสู่สถาน บัดไม่นานเกิดไพฑูริย์ รัศมีภูตเพศพรรณ งามนิค
 นันช้อยช้อย พิศพร่างพร้อยพรายแสง มั่นแมลงข้อมทอง ทัวทั้ง
 ผองพอดา เพียงผกาดับกาย เขียวชาวยายดำแดง ศิริแสงห้าสิบหก
 กอดังคกแต่งไว้ มีพรรณพิไลยลักษณะเลิศ ถึงวาดเพศไพบุณย์
 เรื่องจรรยาจรตศรี ไตเสมอมิเอกอ้าง ไพฑูริย์จินตาร้าง เสกได้เห็น
 หา ยากแถม

ชะ

- ๒. บริกาตุราชเรอง   นานมหิทธิศักดิ์ดาเหลือง
      เลิศเลื่องกาไร   ศักดิ์แล
- ๑. เอาไพฑูริยราชัน   ไปพนันขันตัก
      ท้าวท้าวเรนไชย   ทานนา
- ๑. กล่าวไพฑูริยสี่ไซ้   คุณสืบโทษสืบให้
      กังก้าดุกัน

ร่าย ๑. เทวัญวณนัถิทธิ   ให้ทรงฤทธิ์เดช   เอาในยนาอสุรศักดิ์
      เมืองปรตัยกันหันดำ   เทพนำประดิษฐาน   โดยกิจการเจริญคุณ
      ในพิรุณครว   ไพฑูริยปรากฏชาติ   หนึ่งโอภาศอินทนู   หนึ่งดุจ
      เปลวไฟ   หนึ่งใส่ส่อตาแมว   พิศวามแววไหวแสง   บรรจงแจจงบถัน
      จึงเกิดไพฑูริยถ้วน   เทพท้าวเจริญผล   เพศนา   ฑะ

- ๑. ทุติยชาติสี่ต่อชา   ดำปรา ภูมัย
      คุดังแววมยุรา   เต็มได้
      ถางแสงแมงดา   เรืองเรื่อ
      อึกคอกปฤกเปรียบไว้   ว่าแท้เทียมเต็มอ
- ๑. บางใบทองอ่อนอ้าง   เขียวแสง หนึ่งแ่
      ในตติยนำถาง   เด่น
      เขียวเหลืองหลากหลายแสง   ดังกล่าว
      ใบไผ่อันอ่อน   เช่นเชือกไพฑูริย

๑ บางศรีศรีคอกกถ้วย	พื้งบาน
กาบไผ่เดือนหนึ่งปาน	อีกอ้าง
ศตยชาติตั้งฐาน	เทียมเทียบ แถ้วพ่อ
ยังจตุคตชาติเชือสรวง	ส่อโว พื้งพื้ง
๑ หนึ่งแสงเด่นมณเฑาะ	แมลงทับ
เหลือบเลื่อมกลศรียับ	เปรียบได้
บางศรีสดาบัน	นามหนึ่ง นินา
กรบจตุคตชาติเชือให้	รอบรู้ โดยควร
๑ ไพทริย์กณดิษฐ์	พิศพาง
กถมดั่งกล้าผ่ากลาง	กล่อมเกลี้ยง
ทรงแสงพาดรวาง	หลังเดือน ชำนา
ถือจกนาคูเพียง	เทพยให้พรมผล
๑ หนึ่งกถมกถมไปแท้	ตั้งฐาน
แสงพาดไปมาพาน	ค่องแคล่ว
มีสายสิริตั้งวาง	เดินแห่ง รินา
แดงอยู่ริมพรายแพรว	เพริศพร้อมไพบลูญ
๑ ไพทริย์เทยวณหนึ่ง	ควรแสง
โดยรำริมรอบแดง	คิ่ง
ตั้งวางดั่งวงไฉแสง	ริผ่าน คัวนา
เป็นมิ่งมงคล	ชาติเชือชาญถนร

● ไพฑูริย์เทียรรวมไช้ วังเจ้าเปิดออกปาน แสงเขียวและเหลืองพาน เจือสลับแกมแก่น	ฐานฐาน เปรียบมั่น พาดผ่าน ชื่นนา หนึ่งเจริณผล
● ดวงแสงแสงคู่เกลี่ย เจริญศักดิ์สมบูรณเรือง พันไทยพิศม์ประเปลือง โดยกล่าวไพฑูริย์กำ	เขียวเหลือง รัตนตา งชุม คอดเคย กึ่งด้วยแพทยา
● หนึ่งแสงขาวหม่นแม่ ชอบแต่พานิชคือ ถึงถิ่นทรพย์ระบือ พลเพื่อไพฑูริย์อ้า	ควรถือ พ่อค้า มามาก แห่งรู้ควรแสง
● หนึ่งแสงเด่นด่อนอ้าง ผู้ภคชนบจะกณะ คุณคนมีค่าจลละ หมายหมู่ไพฑูริย์ไช้	กันกระ ทำแสร ห่อนไกล ไกลจาก เจียรนา สืบแท้ฐานฐาน
โทษไพฑูริย์ ● จักแถดงแห่งโทษแท้ อันอุบัตวแปมปน แสงตายถึงกลางตน ถือจักพิณาศ์	ทรพล หนึ่ง ตามกล่าว ไฉน ชาติให้เห็นพงษ์

- บางรวรอยคิดเห็น   นำแสดง
น้ำขึ้นเคื่องเรือแห่ง   ฟั่น้อง
ใครถือโทษร้ายแรง   ฤาห่อน ศุขนา
สองประการนี้ต้อง   คิวัว โดยหวัง

- ปานหนึ่งปนรุ่งเรือง   ใครถือ
ดาดเดือร่อนใจฤา   ห่อนเว้น
อีกแสงปีกกาถือ   โทษชั่ว ชีแซ
มักถักของท่านเรือน   ซ่อนไว้เป็นโจร

- เสรีโทษประทุศทั   ทรพล
อันอุบักวิจิตร   จบแจ้ง
ยังคุณลักษณะหลายกล   ดังกล่าว
คุณยิ่งคุณเหลือแสง   ส่อไว้หวังเฉลิม

- ไพฑูริย์ชาติดีใช้   อุปมาน
ไซ้ผ่านนาวฝาน   เช่นเชื้อ
ด้ามดิบห่มปาน   ผลเปรียบ ใวน้ำ
สัตว์ระกลนี้ถือ   ก่อให้เจริญผล

- พันโยโยโยโทษทั้ง   ดินจำ พวกแซ
บริสุทธิกำ   หนดไว้

(ต้นฉบับขาดหายไปมากหาไม่พบ)

๑. ทางน้ำดูตื้น
บางก็ถึเย็นใจ

ทางซำคู้คังไคย
เหมือนถึบอบลัซ

๑. บุษราคัมสืบตั้ง
ห้ำแห่งเห็นคุณปาน
ใครถึศุขดำราย
ยังโทษทรลัษณัง

๑. ทุพพลพิศุปร้าย
บางก็คอดกัถาง
หลังแหลมทั้งหวาง
ถางก็เบ้นเฮ้นแตรัง

๑. ใครถึพลันจักม้วย
อุบ้ทอจกัธธา
จักไร่แรงแสหา
ถถถถั่วประกอบเกอ

๑. คั้วยำดำหรั
ในบุษราคัมถ
ถึถึถึถึถึถึถึ
เสว้จดับโกเมนแท้

ไหลไป มาแฮ
หงน

คถาเคถึอน
ชาติไว่ฟ้งหวง

เสว้จถาร
เปริยบอ้าง
เวืองถวัถดี
ถึถึถึถึถึถึ

บอกบาง
ถึถึถึถึ
ดำหรั ไว่นา
ถึถึถึถึถึ

มรณา
ทุกเมือ
ศุขหอน มีเตย
โทษนนำถึถึ

เวืองยถ ทำนถา
ถถถถถถ
ถึถึถึถึ หมายนา
ชอนชคถถถ

ร่าย ๑ ปางพระฤๅษีสัทธิ วรฤทธิสมญา ออกนามปรากฏมี
ชื่อโยคีองค์คต เรอกำหนดเนาวรัตน์ บอกบัญญัติบมิกถาด ในพ
ชาติเดรัจฉาร พึงพิศดารเดชา แต่มหาปฐมกถป เป็นลำดับเนื่องเนื่อง
ไว้คู่เมืองมิ่งครอง ทิวทองเพ็ญบุรณ ภูตพระยศเจ้าห้า กุ
หมตพ้าม้วยดิน ไทมนินท์บัญชา เบื้องไยนาฝ่ายซ้าย อสุรแยก
ย้ายประดิษฐาน เทพนันดาลไปคด ในถึงหพนุประเทศ จึงเกิด
เพศโกเมน คุงตั้งเกณบมิชาด กำเนิดชาติเชื้อเชย ไม่หายเถยคุงวัน
เปนมหันตหลายหลาก มีศรีฝากแกมกล บางม้วนถมุนทิต บางราทิน
เปล่าเปลื้อง บอกบทสำหรับเรื่อง เรื่องไว้ในสาร สันนา

๑ โกเมนมีชาติเชื้อ	ตั้งฐาน
เหลืองอ่อนเหลืองแก่ปาน	กล่าวไว้
กำหนดอรรถในการ	ตำหรับ ทานนา
บางก็แกมศรีใช้	ถือสันเดรัจฉาแดง
๑ พึงพิจารณาถองแท้	ในที่
นำหนึ่งเหลืองเชียวศรี	สอดเกอ
ถางเหลืองแทรกแดงมี	แกมฉกัณ กัณนา
ถ้วนประยุรชาติเชื้อ	เช่นชีโกเมน
๑ บางศรีงามเงื่อนแต่ม	เดิมา
คุจคอกกรรณิกา	กำกัณ
เหลืองแดงเข้าแกมปรา	กฏอยู่
นำค่อนำค่อค่าน	แต่งให้เจริญศรี

๑	ดวงเหลียงมีน้ำตลับ ควนพิศพิศอาไฟ จอมจันทรศรีใน ยังแต่อยู่ทวเบื้อง	ชาวไร่ แทรกนา โรงเรือ คุณดี ถ้วนนา ตั้งเรือชาญผาญ
๑	โกเมนมีโทษแท้ ถางเหล่าน้ำดาวคน บางเขี้ยวพิศในกล บอกโทษทรถักษณให้	ทรพด อยู่ไร่ แกมตลับ เหตุนี้พึงเห็น
๑	หนึ่งน้ำเหลียงหม่นแค้น อีกหนึ่งน้ำเซาะหิว โทษดีชอบเชิญถัก แม้ว่าถือนาคฝ้าย	ในดัว เหตุร้าย ไกลจาก เจียรพ้อ เผ่าพ้องตัวตาย
๑	จอมจันทรศรีใน เป็นศรีสุนทรศักดิ์ เฉลิมแผ่นภุคจักร คุงคุ่นครศรีเจ้า	เรื่องถักษณ เทริดเกล้า จอมโลกย์ แจ่มหล้าด้วยรมย์
๑	สมภารไฟโรงเรือ มุดมั่งมื่นอรก โศรมแสงสุริยเกิดทัก ดรรพดังพรรณพร้อมถ้วน	เรื่องรัตน เขกถ้วน ถึงเทพ เทียมฤ หอนถ้อยทันถั่ง

๑ คำหรับเรื่องราชัน	นำสนอง
บาทเป็นอมรครอง	ครอบเกล้า
พึงบุญพระมาจง	จอมทวิป
แน่นแต่ชัยฤาเฝ้า	อาจอัยถลางความ
๑ ในการองค์ไท้	มุนี
จักกล่าวสุริกาศรี	สืบต่าง
นอกนพรัตน์	นามชาติ ชัย
เกิดเพื่อภายในอ้าง	ออกท้าวมหาพล

ร่าย ๑ กล่าวกลสุริกาศรี เรื่องรูจีจรัสแสง โดยแดงเด็กรุดม
มีพรรณกลมกล่อมเกลี้ยง พิศมองเพียงอุทกจร เห็นอัมบอมนใบมัต
ไฉ่ส่องรัตนน้ำขาว แสงวามวาวไหวว่อง สู่แดดคล่องคล่องศรี รอ
ดำดีถูกไฟ แก้วดวงใดเสมอได้ เปรียบคู่สองสนไว้ หนึ่งัญญาทัน

๑ อักขณการอัน มีศรีพรรณขาวแผ้ว พิศพางแก้วมฤกดิศ
ต้องแดดเพริศพรายตา แสงเขี้ยวปรากฏชอบ แถ่นรายรอบริมดวง
เป็นช่อช่วงพรรณราย งามหลากหลายเดห์ตา เกิดเพื่อนำเลี้ยงหทัย
อยู่ภายในอสุรพล จัณฉิมได้สดอาด มีนามชาติจันทรการ ถึงเพ็ญ
วารันดี เหาวาร์มาบุญได้ เช็ดแห้งให้หายหมอง เทียงคั่นรองได้น้ำ
ใสหลากตาพอเห็น กตัญเป็นดังอ้าง เกิดกับบุญเจ้าช้าง จึงได้นำเมือง

๒ รัตนเรืองไฟโรจเร้า จัดไว้เสด็จสาร	อังกคมนี่เจ้า สันนา
๑ เณรณิกการกำหนดแก้ว เพริศพร้อมไพบถย์	นามประพาพพรายแพรว
๕ เกิดตระกูลรัตนเกอ ทวยเทพเทวรินทร์ เชญชีวหะอสุริน ฝั่งฝากคำบลหถ้า	ชรณินทร พร้งหน้า เรื่องราช แห่งนินนฤดม
๑ ประพาพศรีสุฤษติสร้าง บางกัถายกถางแถง มัยมคุดังแสง ชาวหม่นพางพฤษไช	ไล่แดง เดห์ไว้ ดัตบุษย์ เทียมนา ล่อสันจตุศรี
๑ ม่นักรวิเบศไท้ เคยไปกล่าวกำหนด ในแก้วประพาพยศ อัสถักรัชมัย	อังกค คำช้อ เยยวียง ห่อนแก้วไถลสุญ
๑ เสรีจประยูรราชเรือง เกิดแต่ต้นสุรการ สรวมแสงดงนพรัตนสาร ในพิภคคำโน้น	ประพาพ ก่อนโพ้น ด้นเรือง หงนนาสนอง

พิถักราคา

๑ เพ็ชรชำมราชแก้ว	ไพฑูริย์
ยกแต่ตามประยูร	ยิ่งแท้
ราคาค่าประมูต	เสนอมภาศ กัณหา
ตามหนักเบาหนัก	เร่งขึ้น โดยควร
๒ คำนวนเนื้อหนักไว้	กถาตะบาททองให้
ชอบแท้ราคา	
๑ สัญญาสองกถาถ้วน	แปดสัณทิตถ้วน
เก้หนักไม่แพง	
๑ โดยแสดงตามกถากถา	ทองคำถึงหนึ่งหน้า
เร่งชอควรสน	
๑ นิยมตักถาแท้	สองคำถึงทองแดง
ชอบให้ โดยควร	
๑ ประมวญหักถาเพื่อ	สามคำถึงทองเกอ
กับแก้วงามศรี	
๑ โดยคัหกถาเนื้อ	ในหนัก
สี่คำถึงทองรัก	เร่งชอ
ครบเจ็ดถาประจักษ์	ดาซึ่ง
ห้าคำถึงทองคิอ	คำแท้งามถึง

๑	อย่าฟังแกลงว่าไค้	ราคา
	อังกะณแกลงปรา	กฏไว้
	กำหนดรัตนัญญา	เยี่ยวแน่
	จวบจบพิภพให้	แห่งรู้ โดยหมาย
๑	บรรยายยกลงถึงตัวน	เดอติกะณ
	เพ็ชรธำมราชสูงศักดิ์	เศกสร้าง
	ไพฑูริยศรีจัก	จวบจบ แด้วแฮ
	จักสืบมุกอันอ้าย	อีกไว้ โดยมี
๑	อันดีฟองมุกใช้	สัญญา
	กล่ำละตถึงทองตรา	เปรียบไว้
	เว่งหนักเว่งราคา	เติมคอบ
	สองกล่ำสองตถึงให้	ค่าขึ้นตามควร
๑	ประมวณกำหนดเนื้อ	นิตศรี
	ชื่อว่าอินทอนต์	นอกแจ้ง
	ราคาพิภพนี้	หมายอย่าง มุกแฮ
	สองกล่ำสองตถึงแก้ง	กล่าวไว้ดูจกัน
๑	กล่าวอ้นมรณแก้ว	ไกรแสง
	ตั้งแต่กล่อมหนึ่งแสดง	ค่าไว้
	ตถึงทองหนึ่งโดยแกลง	พิภพ ทำนนา
	สืบกล่ำสืบมาทให้	ชอบแท้ทองถึง

๑ เพทายหมายเนื้อหนัก	ฤๅม
ห้ำดั่งทองคำ	ชาติแท้
หนักเบาพระมุนี	ไม่กล่าว
เป็นแต่ดำดิมแต่	ชาติเชื้อราคา
๑ หนึ่งนามนาคอกไม้	เพทาย
นาคดั่งทองคำ	อีกอ้าง
ราคาพิภพหทัย	หลุดชาติ นนช
ต้องครุฑสับสรวง	ค่าน้อยไพทอง
๑ หนึ่งนามมอกเนืองบุษย์	การ
กตมดั่งผลพริกมี	แม่นแท้
พึงพิศพิศจติ	ในคำ
ควรแต่ไพทองแท้	แต่ หนักดีดม
๑ อักนามในชาติไซ้	ตมญา
ชักริกเขเวียนรวา	หนึ่ง
ด้ามทรงดอตัวปรา	กฏอยู่
ทรงกลเกลี้ยงกลั	ชอบแท้ไพทอง
๑ เพทายหมายชาติเชื้อ	ราคา
จอมจบจุพรรณา	เสร็จสรวง
จักถลงแห่งบุษรา	คำชอบ พังช
เป็นคู่ โทเมนช้าง	คำไว้ดุกัน

๑	สองนามสองร่วมรู้ สองพิภักตัญญา โกเมนแถบขุรา เนอหนักส้ามกดำให้	ราคา อย่างไว้ คำชาติ นัย ชอบแท้ดังทอง
๑	มั่นหนักเต็มอห้ำกดำ ทองบาทหนึ่งคงยศ เก้ากดำซึ่งปรากฏ ทองคำสืบดังวโร	กำหนด อย่างขอ กดชอบ เร่งให้เห็นสน
๑	อังกคณินศ์แกดัง ไนลักษณะพิภัก โกเมนบุษรารัตน์ เป็นปัจฉิมเสร็จสร้าง	เกลาอรรค กดาวอ้าง เรื่องชาติ สืบนาม
๑	ข้าบาทบพหนุ่มถ้อย วิเวียงดำเนาแพง เชิญชาญกระวีแปลง ใดขัดบคือกั	ถึงแดง พลาดพล่ง ปลดเปดียน กักรอรอนเสีย
๑	บทใดไปค่องแคล่ว คำหรับคำรงค์ แอมบั้งชาคขายตุ เคิมแต่งเอกโทถ้วน	เงินหู แต่ถ้วน เชิญช่วย เด็กบ้องปากหัว

๑ ดับดีอาจอ้าง	อรรธา ทานญา
ทำเนียบทำนุกหา	เก่าแก่
เรียบราวเรื่องเนาวรา	เรื่องราษฎร์
เคยระคายคือแค้น	เท่าเผ้าไปปูน
๑ ขอบุณพิพิธเจ้า	พรผล
คู่ภักษณันต์ของกล	กล่าวอ้าง
ในเขี้ยวสุกรมณ	ฉกรรจ์ภาพ
คามนักรัทธิธรรมา	สฤษดิ์ไว้ โดยหวัง

ราย ๑ ปางพระอังกษมนุญ ทรงศรีศรีสุนทรวรา บรรพชาชาญคต่อง
 ขรต่องดั่งอภิญญาณ เปนพฤษภาริย์จอมเทพ หม่อมมรเสด็จยัง
 ถาม ในความโดกยศาสตร์ไสย อรรธอันไชย้องชาติ ไวหารมหัสจรรย์มท
 เนกกำหนดปกรณา คัมภีร์พรหมเพศ พร้อมพระเวทอาคม อุดม
 คุนหิมา ธรรมณานามเขี้ยว สุกรมเกี้ยวโก่งค้อม มีศรีชัยอมหลาย
 หลาก งอกกามฝักฝำแฝง เกิดเกิดแสงเจริญศักดิ์ อันปรตยักษ์
 อย่างยด ถ่วงผจญอริณทรราษฎร์ เปนเขี้ยวชาติชาญแกดัว งามเพริศ
 แพร้วไพรีศรี บางอันมีฤทธิ์วิเศษ บางมีเดชเพิ่มผล พิศหลายกล
 หลายเดห์ บางเด่นแห่งผู้ อังกษมนุญท้าว กล่าวแก่เสด็จสาร สันนา

๑ เขี้ยวโตดุจได้	ดั่งแดง
เด่มอหนึ่งผกปลั่งแดง	เดชดำ
บางเขี้ยวเจื่อนงามแสง	หงอนไก่ ดอกนา
บางก็แถวเหลืองกำ	เกิดเกิดในแก้ว

๑ เขียวปนกลดให้
ควรวาชอบถือครอง
จักเพิ่มโภคมตมของ
ชอบพอพานิชไว้

นำส่งของ
คู่ชู้ให้
หมายหมั้น
อาจอ้างอวยผล

๑ เขียวหนึ่งกานห่อค้น
เขียวหนึ่งเป็นศรีแสง
แถวหินเห่คู่ตั้งแถว
ช้อมิตรอาภัพให้

ตามแฉ่ดง
เห่ได้
หลากเล่ห์ อึกนา
แห่งรู้ตามสถาน

๑ ใครถือเขียวดังอ้าง
เจริญศักดิ์คู่ชมหันคี่
ถ้าคราวสุขุมขยัน
เป็นประเจียดประจักษ์

ออกพรรณ นินา
ยิ่งถ้า
ฤาอาจ ค่อเฮ
กึ่งด้วยวิทยา

๑ เขียวหนึ่งดีดอาดอ้าง
เขียวหนึ่งดุดอกกรร
เขียวหนึ่งดุกเทียมทน
ชื่อเทพธิดาไซ้

เบญจพรรณ
เกษได้
ดอกกรรณิ กานา
ด้อชาเป็นสาม

๑ สามเขียวควรคู่ไว้
กับกุมารอนัยง
เกิดความเด่นห่มง
ดุกเทพธิดาแฉ่

ครองทรง
ยิ่งแท้
คตเลิศ
เกศนี้ควรส่งวน

๑	เขี้ยวไทรากงอกเงน	งามงอน
	คุดจ่เต๋อยไก่อ่ถอน	สลับส้าง
	ถึงกวงอย่าประวอน	หวังว่า เถยพ้อ
	อาจล่องอินทรธำ	คดาค่แคว้วไภยพาน
๑	ชื่อพระตระเลียดไซ้	ลัญญา
	ไฉจก่เทียบทนหา	ยากแท้
	ทรงมหิทธิศักดิ์	ดาตเดช
	เป็นประเจียดเลิศได้	นับบอ้งอินทราย
โทษเขี้ยว		
๑	เขี้ยวไทรปลายกดับเลี้ยว	เวียนวง
	ปลายปักแทงถกตรง	ค่อตัน
	มีนามชื่อพระทรง	ศรีท่าน โทษเฮ
	ถือจกอุบถัวไบ่พัน	ชีพม้วยถลายถาญ
๑	วงเขี้ยวกลมกล่อมแพรว	เพราพราย
	แพลงพลก่เลียงเฉวียงปลาย	ออกซ้าย
	นามชื่อเพ็ชรนารายน์	เรืองเดช
	ถือล่องอินทรธำ	นาคแพ้วพัน
๑	ทวงปลายออกเมื่อง	หนส่ำ
	ชื่อพระจันทร์กำ	หนคไ้ว
	เขี้ยวเหล็กเล็ดอว	พรรณถ้าว คุณนา
	ชอบแคว้งขุนพลไซ้	ชาติเชอชาญสมร

๑ เชี่ยวโตแดงน้นดอก	จงกล น้หนา
ถางดอกกระแบกยด	อย่างแท้
นามชื่อจักรมกค	ควรคี่ ควองพื่อ
เปนส่วดีพิวห้แล	แห่งผู้ถอกนอม
๑ เสร้งแดงโดยเดชเชี่ยวชาญ	คมแหลม
ในส่กรอ้นแกม	เกิดเกือ
บรรจบจบเจิมแซม	ส่วรล่อ ล้นแฮ
นักสิทธิสุนทรเพือ	ฝากอ้างอวยผล
๑ นรินทภรณ์ออกอ้าง	อรรคถาดง
นายข้างสุพรรณแจ	จัดไว้
คำหรับรัตนเรืองแสง	โสรมล่อ ถ้วนแฮ
เชิญกระวี่วานให้	คิแต่้มกตกลอน
๑ ไว้เปนฉบับเบื่อง	บุรณับท ท่านนา
คงคู้นครควรยศ	อย่างอ้าง
เฉลิมแผ่นภูดาทศ	ธรรมมิก ราชแฮ
เปนประทับเวินว่าง	ส่วว่างแก้วกุสุมาต
๑ ขอจงคงคู้ฟ้า	ฝากดิน
ครามสุเมรุมาศอินทร์	หล่มถ้าง
เทวาสุรวรินทร์	เรืองเดช
เชิญช่วยเปนองค์อ้าง	อึกขำขอถาดง

๑	สนองบาทจอมจักรแก้ว	กรองสน
	เรื่องเรื่องรัตนพิมล	มาศไฉ่
	ร้อยเรียงพระบายบน	น้ำบ่วง พระนา
	เข้าคำเจ้าข้าไหว	ห่อนวันถวายกร
๑	ถึงกาลพานนี้สด้าง	ดอยบุญ เดยพ้อ
	ไฟประไลยนามุด	อย่าไหม้
	อักษรมประไลยพล	เผยอฝาก ทำนนา
	อักษรมหิทธิพรหมได้	โลกยั้งขอคืน
๑	ใครพานใครพบชี้	เชิญถวาย
	บาทปิ่นอมรสาย	ดื่มหาด้า
	หนึ่งน่านจกอันตราย	รัตนชาติ
	บุญเลื่อมเลี้ยดายหน้า	คู่แก้วควรเมือง
๑	ทวยไทนักสิทธิท้าว	เทพา
	นับโกฏิคัมภีร์หนา	หนั้นหน้า
	อังกศพฤตพิพดมา	จอมเทพย์ ถ้วนแฮ
	หมายหมู่รัตนรุ่งหัด้า	โลกยั้งให้เจริญผล
๑	นรินทร์รัฐไพบั	ถึงแกลง พ้อเฮย
	กลอนกล่าวเอกโทแผ่	เกตุอนกล้า
	ไม้ไผ่ห่อนชาญแผ่	ผดัดเปลี่ยน ใช้นา
	ดิงลบหม้าปล้า	ปราชช้องปากหัว

๑	ข้าบาทพระพุทธเจ้า	จอมปราชญ์
	เริ่มเรื่องรัตนในสาร	สืบสร้าง
	พดงจำหลักพดงขาน	เพลงพรา
	เคยไม่วายวันบ้าง	ปากน้ำโคตรครวญ
๑	ในเมื่อพระเจ้าจรัลสร้าง	ทรงตนเอง
	พระเครื่องเบญจาทอง	กิ่งฟ้า
	ประดับประดากรอง	ไตรรัตน์ ยิ่งแ
	เทียมทิพย์พิณหน้า	เยี่ยมแย้มยวตเชษน
๑	ข้าบาท จิเบศไท	ทรงทศ ธรรมแ
ข้าบาท	บุรณเจดิมบท	บอกอ้าง
ข้าบาท	พระยอดยศ	ยอโลกย์ ไว้พอ
ข้าบาท	พระมาถ้าง	บาปให้เสียสูญ
๑	ขอเดช พระมื่นแก้ว	ไตรจักร
ขอเดช	พระทรงศักดิ์	เทริดเกล้า
ขอเดช	พระหริรักษ์	รอนราพ
ขอเดช	พระผ่านเผ้า	แผ่นหัดด้วยรมย์
๑	นำมัด อุบถวร้าย	อันตราย
นำมัด	โรคนัดหาย	แห่งข้า
นำมัด	ทรชนหลาย	ในโลกย์
นำมัด	ทุกถ้วนหน้า	ผ่านแผ้วราคน

๑	คงยศพระเดช เจ้า	จอมกรุง
คงยศพระเดช	ผดุง	แห่งหัตถ์
คงยศพระเดช	คง	ครองโลกย์
คงยศพระเดช	หน้า	ยังทั้งแดนไตร
๑	พระเกียรติ ไกรศักดิ์แผ้ว	พลโพยม
พระเกียรติ	ดับทุกข์ โทม	นัศถ้วน
พระเกียรติ	ขึ้นชนโฉม	นัศท้าว
พระเกียรติ	แผ้วถ้วน	โลกย์ซ้องสรรเสริญ
๑	คำขวัญเรื่องวาทะ	นำสนอง
จอมจักรพรรดิองค์	จบถ้วน	
งามควรคู่ควรต้อง	สุมถึง แก้วแฮ	
เฉลิมลักษณะงามถ้วน	ถ่อมเกล้าทูลถวาย	
๑	ผู้ใดใดดั่งได้	พบพาน
รู้จบพรศัณดาร	เสด็จสิ้น	
จักเป็นเทพนารี	จอมข่าง	
เพราะเพื่อผลรู้สิ้น	ถ้าวแก้วค่างาม	
๑	จอมจุฬารัตน์	คำขวัญ ทานนา
ถ้วนชอบชมนับ	นอกห้า	
ใครรู้เร่งค่านับ	กำหนด ไว้พอ	
เสมอหนึ่งได้แก้วหน้า	นั่งไว้ครองชม	

เมื่อทำนุ^๕จร

๑ ศักราชพันร้อยเจ็ด

สิบสอง มีแป

ในอัสถังวัณของ

จวนถ้วน

ศุภมัชเชฐมาศครอง

เตรียมแต่ง แถ้วพ่อ

นับตั้งเดือนได้ถ้วน

เสร็จสิ้นเอาวสาน

คำราพลอย หดวงนรินทธารณ์
หม่นมณรรักษา

๑ } ๒ คน ได้เอา

หมับ หดวงในตุ้ตักเจียรใน
หดวงเทพนาจารย์
หมิ่นแก้วนายช่างเจียรใน
นายดินช่างเจียรในเพ็ชร
นายดีช่างทองเซดยศัก

๑
๑
๑
๑
๑ } ๕ หมับ มาสอบสวน

เทียบทานถูกต้องกันทั้ง ๕ หมับ กับโคตงถิตติ

แต่ราคาฟองมุกนั้น

ยังหาผู้ตัดสินไม่ได้ จึงมิได้ยกขึ้นใน
โคตง
ถิตติ

โคลงว่าด้วยพระเชตุพน

ศาลาราย ๑๒ หลัง

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท ศาลาขุนพรหม ที่ ๑

๑	พนักงานการสร้างเสร็จ	ศาลา นัฏ
	ขุนชื่อพรหมรักษา	สถิตได้
	ทหารในฝ่ายฟากขวา	แขวงแห่
	โดยเสด็จสมเด็จพระ	จิราชตัวอุปถัมภ์ ะ

๑	นิมิตประกาศเรื่องอ้าย	เอกา ก้อนเคย
	ครันครบนพดิงษา	สอมนัด
	ต่ำส่งซึ่งรจนา	นิยายยศ พระฤ
	อาวาสเชตุพนัดวัน	ถิทธิศักดิ์ถิ่นประณม ะ

๑	นายกรมหาดเด็กได้	ดูท่า กั้นแฮ
	ส่งฝ้ายนายจำนำ	หนึ่งผู้
	ใบฎีกาเชตุพนประจำ	ใจได้
	ผิดชอบรอบเรื่องรู้	ร่างพลึงตั้งแปลง ะ

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท ศาลาพระฤไทย ที่ ๒

๑	เสนอนามทำนุผู้	พนักงาน
	ออกพระฤไทยสถาน	ผู้
	พดพันพดทหารหาญ	แทนแห่ หลังแฮ
	หนปักษ์ทักษิณ	ชื่ออ้างเป็นเฉดอม ะ

๑ นิบาตฉบับหนึ่งสั้น	โสภิต ภาพนา
โทที่ชี้ข้างระจิตร	จ่ายไว้
เอกนะจัตตาพิศ	หลายเรื่อง เรียงแฮ
มหาธาตุอาวาสให้	แห่งด้านการเขียน ๖๖
๑ นายนกกำกับด้วย	ดูดี ชั่วนา
หนึ่งสมุห์เทพแก้ว	วาดได้
ผดุงเคอมเพ่อมโตชี	ชายคำ มือนา
แปลงเปลี่ยนเขียนซ่อมให้	ห่อนเว้นเบ้/นธรรม ๖๖
พระบริยวงษ์ท่า ๔ บท ศาตาลวงราชโยธาเทพ ที่ ๓	
๑ แดงนามผู้เสร็จสร้าง	ศาตา นึก
หลวงซื้อราชโยธา	เทพย์ น
ทหารในฝ่ายเฉวียงดา	ระดับแห่
โดยเสด็จตำแหน่งชี้	ซื้อไว้เป็นเฉลิม ๖๖
๑ นายปรีดาราชได้	ดูกำ กับเฮย
ถือนกนาคทำ	ทวน
สมุห์พระศรีธรรม	มุนีตรวจ การแฮ
เฉลิมพระเกียรติกอบกู้	ก่อเอกการบุญ ๖๖
๑ ดำส่งศักุเดชธวัช	โสภณ ภาพนา
เอกะนิบาตฉบับสั้น	สืบไว้
ตั้งชนวนิยายยน	อย่างเยี่ยง พระฤา
สนองพระสัทธาไท้	พระเจ้าจอมกรุง ๖๖

- ๑ ส่งษ์สรรพาวาศห้า   แห่งจัด มาญา
ราชกฤห์เครือวัดวัด   ปากน้ำ
ธงกต่างช่วงต้นทัด   ทุกรูป
รจิตรเล่ห์นฤมิตรถ้ำ   เลอศลวันถายระบาย ะ
- พระรัตนนี้ทำ & บท ศาตาพระพรหมลุนทร ที่ &
- ๑ สมนยาข้าบาทผู้   ภาบัติ ทำแยะ
พรหมลุนทรผู้   หัดถักถั่ว
หุ้มแพรหนึ่งนามปรี   ดาราช นันญา
ผิวดรวงจนคราบแก้ว   ฤได้ โดยหวัง ะ
- ๑ ส่งษ์ถ้ามอวาศลวัน   ฉดาดเขียน
ราชบุรณะสะเกษเพียร   พิริยถัน
อารามอมรินทรเรือน   รบายแบบ
รงงเรขรนาพัน   ภาพเพียงพิศุกรรม ะ
- ๑ ในเอกะนิบาตเมือง   รจนา
ถ่านสืบถ่านถังขยา   ทบเท้า
ทูกะอึกหกชา   ฏกทวน
ศิริกรบถ่านถันแก้ว   ชาติถั่วเลขา ะ
- ๑ ถานาวันรัตนรัฐ   รยกิจ
พุทธานทบรรพชิต   ชั่วยพ้อง
มวายถักเวรคิด   ทูกำ คินแยะ
ฉดองคุณะริราชก้อง   เกียรทไ้ ในสยาม ะ

พระอมรโมฬีทำ ๒ บท ศาตาพระอโยธยธรรมา ที่ ๕

๑ ศาตาเคาบรรพ	เจ้ากรม	
พระอโยธยธรรมา	เร่งเร็ว	
เป็นนายด้านรตม	โดยด่วน	
นายราชจำนงเจ้า	คู่ด้วยดการ	ทะ
๑ ข้างเขื่อนภิกษุตั้ง	เป็นกัก	กองเฮย
วัดชนะสงครามยก	เรื่องไว้	
ตามสืบเก้าชาฏก	ทวิโยค	
สุนทรโฆสิตไช	ท่านผู้ตรวจตรา	ทะ

สมเด็จพระสังฆราชทรง ๓ บท ศาตาพระอินทรรักษา ที่ ๖

๑ ค่ำวอใหญ่ฝ่ายซ้าย	บรรจง	
พระอินทรรักษาทอง	เอกอ้าง	
หุ้มแพรราชจำนง	กำกับ	ดูแฮ
แก้วเสด็จสำเร็จสร้าง	สืบไว้เป็นเนตรม	ทะ
๑ ภิกษุข้างวิจิตรดำ	เดชา	
ระฆังประทุมคงคา	จัดให้	
วัดตามพระญาณมา	รวมช่วย	เขียนแฮ
ทุกระนิบาตตามสืบได้	กับแก่นิทาน	ทะ
๑ พระสมุห์จันเจ้า	นาญชี	
วัดเชษฐสมโยธี	ชื่อให้	
ผู้กำกับทฤษดิ์	เนื่องนิจ	การแฮ
ดูเสด็จสำเร็จไว้	สรวัดสันตุดงาน	ทะ

พระศรีวิสุทธิวงศ์ทำ ๕ บท ศาสดาจารย์ในชาใหญ่ชา ที่ ๗

๑ คำรจนาในใหญ่เข้า	มือปั้น
เป็นแผนกการกัน	เกียดคร้าน
หวังเสร็จสฤษดิ์ทัน	ทุกสิ่ง แดพ่อ
ทรงจัดทรงแรงด้าน	ชอบด้วยการกล ๖๖
๑ ผู้คนยด้วงสมุทร	เวรฤทธิ์
แนะนำนิยมนิยมนิต	ชอบชั
จำนำประจำกิจ	การวาด เขียนนา
ตามบทตามบาทกั	เก่าให้เห็นจริง ๖๖
๑ ราชสิทธิ์ตามรูปห้า	จักรวรรดิ วัดแฮ
อีกหนึ่งโมฬีซัด	ช่างได้
แก้รูปรวบรวมจัด	แจ้งวาด เขียนนา
ชาฏกณดั่งงัว	เพิ่มพูนดวงผล ๖๖
๑ ทูกระโศกแจ่ง	ชาฏก
ยี่สิบคิกะยก	เพิ่มเข้า
ศาสดาสี่ห้องหก	ทงพระ รเบียงนา
กำหนดภอดดีเก่า	ที่ห้องเห็นงาม ๖๖
๑ ถานาคำแห่งไว้	เวรงาน นัฏ
สมุทรพระศรีวิสุทธิชาญ	เขียนรู้
วังรักษะบริบาล	จิตรช่าง เขียนนา
ถนอมพระคุณคุ้ม	ถนอมฟ้าดินชม ๖๖

คำถาที่ ๘ มีกัณฑ์ไม่ทราบ ผู้ใดแต่งไม่ทราบ คำนับนิตย
คงเหลือบทท้ายบทเดียว ไปสอบศิลาที่จารึกก็ไม่พบ

๑ คิกะดั่งชัน	สุดจบ นิบาตแฮ
จตุระคณะนันท	เพิ่มเข้า
ตำนานญอติคภพ	แสงโพธิ์ พระเฮย
ตามสืบอีกเสกแก้ว	กอบถ้วนควรยศ ฆะ
กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท ศิลาหลวงอภัยเสนา ที่ ๘	
๑ โพธิ์เรียงเรือดั่งคู่	เคียงขวา
หลวงขื่ออภัยเสนา	หนึ่งได้
กอบกิจก่อศาสดา	อุแห่ถึง นัฏ
โดยดั่งบรรหารไท้	ถิ่นนั้นเนาสถาน ฆะ
๑ มหาเด็กนายดั่งดุมุห์	กำกับ การนา
หนึ่งพระใบฎีกานัน	อีกผู้
มหาแดงวัดระฆัง	งานวาด เดียวนา
ชาญชัดจัดเจนสู้	เสร็จได้ ใครเด่นอ ฆะ
๑ ดั่งขึงเพื่อง้าง	จตุระ นิบาตฤ
สนโพธิ์สนภารพระ	แต่ก็
กฤษณาภิการะ	กุศลต่ำ สมนา
เผยออย่างร่างรูป	เรื่องแจ้งแก่งคุณ ฆะ

โคลงวัดพระเชตุพน

หน้า ๕๓

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำดาหลวงทรงวิไชย ที่ ๓๐

๑ ทศสถานการสร้างเสร็จ	โดยจง
หลวงชื่อทรงวิไชย	เขี้ยวกล้า
เกณฑ์หัดอย่างฝรั่ง	ยุทธฝ่าย วาญ
ตำแหน่งวังหน้าหน้า	ที่พนักงาน ๖
๑ สุนทรโสนิคม	กำกับ
นามพระครูบึงคืบ	ช่างใช้
นายกรมหาดเด็กนับ	หนึ่งช่วย เดือนนา
การวาดราชกิจให้	เร่งแล้วฤฯ หลือ ๖
๑ ปรากฏพระพัน	ไพจิตร ฤฯ
บัญชา ฤฯ	เพื่อนไ
นิเทศนิ นอดิต	ดั่งชะ ฤฯ
วัดชนะสงครามได้	วาดทั้ง ฤฯ

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำดาหลวงพิไชยชำนาญ ที่ ๓๑

๑ เอกาทศถิ่นสร้าง	เสร็จ ๕
หลวงพิไชยชำนาญ	ศึกหัว
เกณฑ์ บวรวงการ	เกณฑ์ เข้านา
โดยศิลาวัณย์ดำด้าว	แต่งคั้ง ๖

๑ ต้นหญ้านายด้วงคู่	คงจิต เตอมพ่อ
จ่ายช่างส่งขันตามวัด	มอบให้
โมฬีโลกย์จักรวัด	ราชสิทธิ์ ใต้น้ำ
รงงฤกษ์จิตกรกรรมไว้	ประกาศให้แห่งเถลิงม ะ
๑ นักกษัตริย์สืบ	สุดจบ นิมาตฤ
สัตว์เคอมต่อครบ	สืบเก่า
ตั้งสืบเสกศพ	นับเรื่อง ไร่
แสดงพระเกียรติพระเจ้า	แจกฟ้าดินชม ะ

พระญาณปริยัติทำ ๓ บท คำถาหดวงมณเฑียรเทพ ที่ ๑๒

๑ นายพจนานพวงสร้าง	ศาลเสกย
สถิตยที่หลวงมณเฑียร	เทพย์เจ้า
กรมวังนรพาเหียร	หนแห่ง ขวานา
โดยกฤติกาโปรดเกล้า	ก่อเกื้อการถวาย ะ
๑ สืบสองอัฐสืบแจ้ง	แจ้งจก หมายถึง
นพสืบสองกับทศ	สืบห้า
ตั้งขันธ์ ๗ จักรจร	เวรรอบ ศาลเฮย
เถลิงพระยศขึ้นซ้ำ	ซ้ำม้วยเมรุไกร ะ

๑ พระสมุห์ศรีชัยบอก	บังคับ
แจกช่างวิจิตรจับ	จวนแล้ว
นายนกกำกับกับ	พระสมุห์ ด้วยแฮ
ทุกทิวาบแคถั่ว	คดาศ์เว้นวายเพียร ะ
กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำดาหลวงพิไชยสรเดช ที่ ๑๓	
๑ ที่สืบตำนานผู้ซึ่ง	สฤษดิ์คำ ดาญา
คือปลัดจางวางขวา	ท่านไซ้
หลวงพิไชยสรเดชปรา	กฤษศ์ เขาแฮ
เกณฑ์หัดวงน่าไว้	ชื่ออ่างค่างคน ะ
๑ ดุนทรโฆสิดได้	บรรณัติ พระครูญา
คู่สวดตฤตรวจจัด	แจกห้อง
ปรีดาราชคฤหัตถ์	กำกับ อักเอย
ชี้ช่างเชตุพนต้อง	วาดดินถิ่นฐาน ะ
๑ เอกกระแสนพทั้ง	หนึ่งทศ นิมาตเอย
ทวาทัสไทรวิธหมด	ควมเข้า
ดิงษาสรุปรจ	นาเวียง รั้งแฮ
ประกาศกุกศผ่านเผ้า	ผ่านพ้นอยู่ททยา ะ

กรรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำคาพระเชื่อนเพ็ชร ที่ ๑๔

๑ เชื่อนเพ็ชรพระเกือกอบ	กิจการ
ถ้อมราชบวรวังสถาน	ถิ่นไท
จางวางปลัดขนาน	ขนาดศักดิ์ สมนา
นับสืบสิทธิ์ให้	แห่งด้านฐานท่า ะ
๑ นายปรีดาราชได้	ตุงาน วาดฤ
มหาดเล็กวงษ์นาชาญ	ช่างวั
ราชบุรณพระพุทขนาน	บังคับ ส่งสนา
เคื่อนตักทักภาพผู้	ผิดเพี้ยนเขียนแปลง ะ
๑ สืบสำนปภินะกะด้วย	คิงษะ สำนฤ
สืบสืบดีคติประ	กอบถ้วน
ข้ามรินทรวาษบุรณะ	สเกษช่าง ชีนา
สำนสืบชาติวาดถ้วน	เลอศเพียงพิศวง ะ

กรรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำคาพระยาอภัยสรเพติง ที่ ๑๕

๑ สืบห้านาทีค้อง	ทำตาม เกณฑ์เฮย
เกณฑ์หักจางวางตาม	ชอวั
อภัยสรเพติงนาม	พระยาหนึ่ง นาฟ่อ
รงเว่อมคำคาญ	ก่อสร้างสืบผล ะ

โคลงวัดพระเชตุพน

หน้า ๕๗

๑ ช่างสังฆ์นางวาดถ้วน	ราชบุรณะ วัดฤา
เกณฑ์ชักอามรินทรสะ	เกษเข้า
กำกับกิจฝ่ายพระ	พระพุทธร มาถนา
นายถนมหาดเด็กเฝ้า	อยู่ด้วยอวยการ ะ
๑ ดึงชะจัตตาพิศถ้วน	ทวาทศ เรืองฤา
บัญญัติสัษฐิถัด	อีกห้า
อัสติสัททิจัด	นิบาตเจด เตอมเอย
สัทพิศกิดถ้วนหน้า	เพื่อมเข้าตามภอ ะ
กรมหมื่นนุชิตทรง ๗ บท คำถาหม่อมเจ้าหุ่น ที่ ๑๖	
๑ แถถนามหม่อมเจ้าหุ่น	วังหลัง
สืบช่อมคำถารัง	เรธธวัง
โสพนันบิโดยจัว	หะเรียบ เรียงฤา
นถองพระเดชเจ้าข้าง	เผือกเฝ้าแผ่นไผท ะ
๑ นายน้อยมหาดเด็กผู้	บุกรพระยา จิเบศรฤา
คุมช่างร่างรจนา	ทวาทัง
พระสมุห้ชื้อเตอมมหา	จันอิก องค์เอย
ประจำจับรับงานคั้ง	แต่งให้คิเตียน ะ

๑ ทศชาติวาดภาพถวัล	ทศชา ฏกแอ
ชี้ข้างปทุมคงคา	ควบให้
บางตำรากับด้ามพระยา	รมังอีก วัดเอย
ครบเรื่องห้าร้อยได้	เศศห้าสิบแสดง ะ
๑ พระครูคงเครื่องคุ้ม	คัมภ
นามอุดมตั้งวร	ชื่อตั้ง
ทุกที่ทุกถิ่นจร	ใจได้
สิทธิ์ขาดราชการทั้ง	ทั่วถิ่นตั้งเขียน ะ
๑ วิโนยธรฝ่ายวัดไ้	เปนภาร
ร่างเทียบทุกค่านาญ	มากนั้น
นายคัมภาดเล้งงาน	ไ้ไตรตรวจ รวบแอ
รอบแห่งศาลาชั้น	นอกชั้นในราย ะ
๑ อาถักษณณ์ถาดวาดด้วย	คฺญาง จัดนา
ภาพบดไ้ดแปลง	เปลี่ยนให้
นิพนธ์ภักดแสดง	นามหมื่น หนึ่งเอย
องค์อติศวรไ้	ช่วยสืบสืบสถาน ะ
๑ พระบำเรอห้ราชผู้	แพทยา ยิงฤ
รู้รอบรู้รักษา	โรคพื้น
บรรหารพนักงานหา	โอสถ ประสิทธิ์เอย
จำหลักถักษณะผาพื้น	แผ่นไ้ทันทถัง ะ

กรมหมื่นนุชิตทรง ๘ บท คำดาจหมื่นไชยภรณ์นำพระเจดีย์ใหญ่สองหลัง

๑ แดงผู้รังสฤษดิ์สร้าง	คำดา นัฏา
ตำรวจกรมใหญ่ขวา	ท่านใช้
จะหมื่นชื้อไชยา	ภรณ์ปลัด กรมแฮ
โดยราชบรรหารให้	แจกด้านการเกณฑ์ ฑะ
๑ ถ้ามพระยารมย์อีกทั้ง	ปทุมคง คาแฮ
ตามวัดจัดข้างสงฆ์	ส่งให้
นายด้วงสุมห้านองค์	หนึ่งควม คุณนา
การวาดอาจเสร็จได้	ควนด้วยดงถวิล ฑะ
๑ สิบสองเส้าเลขถ้วน	ชาฎก นิทานเฮย
แผนนวดนับรูปหก	สิบผู้
ทวาทศทพิศม์ยก	อย่างยักษ์ ยดพอ
สู้รูปวรรณโรครู้	ยอติขึ้นเดี่ยวแสดง ฑะ
๑ ฝัประชุมรูปหนึ่งนั้น	ณะณับ
แบบรูปขัตถุณั	หนึ่งใช้
วิธีที่บังคับ	ชานเรือง
จากฤกษาแผ่นไว้	อ่านแจ้งทุกอัน ฑะ
๑ ไชยาภรณ์ผู้พนั	งานการ เกณฑ์เฮย
เกณฑ์อีกคำถาถาน	ถัน
ยดแจ้งแห่งศุภถาร	เส้าภาพ พานนา
ปรากฏยศเชอติ	ชื่อไว้เป็นเขตอม ฑะ

๑ นายด้วงส้มที่เพอญผู้	กำกับ
ชี้ข้างวัดกลางจับ	วาดบ้าง
เกร็ดวัดวัดหงษ์รับ	รุมร่าง รถมแฮ
ราชกิจจิตรกรรมสร้าง	เสร็จได้โดยประสงค์ ๗๖
๑ ชาวนิกนิทานะถ้วน	ทวาทศ เรืองฤ
อกรุปแม่ชอรจ	เรขไว้
กุมารกัมหมด	หมายโรค
ตั้งตะลึงให้	แพทย์รัฐแผน ๗๖
๑ สืบสองตบของบอกเบอง	แนบครู
แสดงรูปเรียวกราหุ	ทั่วทั้ง
จัตุราทศภาพดู	หลายหลาก
คนต่างวางบัตตั้ง	แต่เส้นส่งแสดง ๗๖
ก่อนไปไม่ทราบนามผู้แต่ง เห็นจะเป็นกรมหมื่นนุชิต	
ก็อกรรมสมเด็จพระปรมาณูชิตทรงทั้งหมด	
พระวิหารทิศวันออก	
๑ ประณิมาณากเนื้อหมด	มุนทิด
เถลิงวิหารปราจิณ	ทิศดาว
เดอมสถิตยวัดเขาอินทร์	ถาวรคโลกย์
เชอญประเวศเวียงท้าว	ท่านไ้ไปนเฉลอม ๗๖

๑ ถวายนามพระเจ้าศรี	ไม้มหา โพธิ์แฮ
มีพุ่มโพธิ์พุกษา	เกอบกั้ง
การช่อมซึ่งเตชะ	ฉนังรอบ นันญา
รตมข้างวงงนำทัง	ทิวสันสองกรม ฑะ
๑ เขียนในมหาภิเนษกัน	จนมาร วิไชยแฮ
ญาณสืบ ๆ อศุภสถาน	มุขท้าย
สัตฐารศทศพลญาณ	ใหญ่หนึ่ง เนนา
โตกย่นารณามห่อนยาย	อยู่แต่แต่เพรง ฑะ
๑ หลวงราชานุรักษ์เจ้า	กรมกระทำ วิหารแฮ
องครักษ์บวรวงงดำ	อีกทัง
ชาญญเบศผู้กำ	กับที่ หลวงเฮย
มหาดเล็กวงงนำดั่ง	แต่งให้ดูงาน ฑะ

พระวิหารทิศใต้

๑ ศุโขไทยธรรมราชผู้	นามชิน ราชญา
สถิตยวิหารทักษิณ	มุขหน้า
ธรรมจักรแจกพรหมมินทร์	หมื่นภพ ผองเฮย
เบญจพักคิมห้า	อยู่เฝ้าดับแสงดง ฑะ
๑ ข้างวาคมหาดเด็กถ้วน	ฉลุลักษณะ ภาพพอ
ปถมแต่เทศน์ธรรมจักร	จอมท้าว
ชินราชุทันทัดัก	ถาญถ่วง ถั่วเฮย
บันฑุพระสาสน์เข้า	ขอบห้าพันประมวญ ฑะ

๑ มุขหลังวังรักรัษณ์คุ้ม	ภูิก้าพา หุ่น
แปดบทรจนาปราช	กฏไ้ว
โดยอรรณวัญนกลา	ธรรเมศ
แสดงปราชนรชาติได้	เวียงรัฐเขียน ๖๖
๑ หลวงกันภยาบทเจ้า	กรมงาน เกณฑ์ฤ
ราชรักรัษณ์ปราชญ์หาหาร	ช่อมสร้าง
จำจิตรนฤตการ	กำกับ อิกเคย
กรมมหาตราชวงอ้าง	ช่อตงตองคน ๖๖

พระวิหารทิศตะวันตก

๑ ชินศรีช่อช้พระ	นาคปรก
สถานสถิตยทิศตก	ท่านไ้ว
จิณมกแจกกิงปก	ปานฉัตร เณรอมแป
เดิมศุโขไทยให้	อยุ่รุ่งหอเหม ๖๖
๑ ช่างเขียนกรมซ้ายช่อม	พันฉนัง ในนา
เกษราศุประกาศเรื่องวัง	เรชถ้วน
งานรบายฝ่ายมุขหลัง	ถลเถศ ถั่วพ่อ
พุทธมทปราชฏถ้วน	แห่งห่าถิ่นเสถียร ๖๖
๑ พนักงานวิหารสร้างช่อม	เสร์จถวิล ราชฤ
หลวงพิทักษ์นรินทร์	หนึ่งผู้
ฉดองบาทมวรวังยิน	ยศเถื่อง ถั่วพ่อ
องครักษัศรหนักนามรัฐ	ที่เจ้ากรมเฉวียง ๖๖

๑	จ่ายวคมหาดเล็กได้	กำกัณ	
	การทุกสิ่งเสร็จสรรพ	สืบสรวง	
	โองการท่านบังคับ	คุมช่าง ฤๅนา	
	คงแตกชิมถ้าง	ชั่วไซ้ใหม่เขียน	ชะ

พระวิหารทิศเหนือ

๑	ไพหารอุตรด้านพระ	ปาดี้	ไถยนา	
	เนานั่งเนินศิขรี	บาทห้อย		
	บุญชรเชิดกนกที่	ธาเรศ	แดฤา	
	รูปหนึ่งพานรน้อย	เทอดฝั่งรวงถวาย		ชะ
๑	ช่างฉลุฉลัดเล็กถ้วน	กรมชวา		
	ผนังรอบวังรจนา	เรื่องถ้วน		
	ไคยภูมิภพปรา	กฏทัว	แดฤา	
	มีอาศน์เมรุมาศถ้วน	ถึแททุกพรรณ		ชะ
๑	มุขท้ายรบายภาพเพียง	พิศวง		
	ไครวัดเรื่องธุดงค์ผจง	แจกแจ้ง		
	ละสังละองค์ทรง	ตันโคษฐ์		
	เสถวสละปติโพธถ้าง	เกศถ้วนอรหันต์		ชะ
๑	หลวงราชเสวกให้	ถาปนา	หอเฮย	
	เจ้าหมู่ซ้ายเสวกา	มาตย์รู้		
	มหาดเล็กมวรวงมา	กำกัณ		
	หลวงเสน่หรัักษาผู้	หนึ่งได้คิเตียน		ชะ

พระรเบียงด้อมพระสถูป

๑	สถูปด้อมงามรเบียงด้อม	พระรเบียง
	รายรูปพระยืนเรียง	รอบคัง
	ตระฐานด้อมเคียง	ชานนัณ อเนกนา
	ร้อยกับด้อมสิบทั้ง	เสศหำองค์ประมวญ ฑะ
๑	ช่างส่งขังถ้วนแปด	กับสิบ ด้อมนา
	เขียนเรื่องกฐินกณนัณ	แห่ห้อม
	ถานาซึ่งมังกับ	การวาด นันแฮ
	หำรูปรายอยู่พร้อม	ท้าวด้านงานประจำ ฑะ
๑	ด้อมหั้นด้อมหั้นเพอกด้วย	ใบฏีกา หั้นเฮย
	ในพระเชตุวันอา	วาศไไว้
	ด้อมหั้นศรีสถิตยัมหา	ธาตุอีก องค์ฤา
	ราชบูรณพุทธบาทให้	อยู่หำมาประชุม ฑะ
๑	ช่างชัยสิบด้อมร้าง	ฐานองค์ พระนา
	กำกับกิจฝ่ายส่ง	พวกนัณ
	วินัยรวัดรฆัง	คุมควบ อยู่เฮย
	เกณฑกะพระช่างนัณ	จ่ายถ้วนควรเต็มอ ฑะ
๑	ด้อมวังทั้งซ้ายฝ่าย	ขวาประจำ งานฤา
	รเบียงรอบกอบกิจกระทำ	แยกย้าย
	หลวงพิพิธหนึ่งโดยดำ	แห่งที่ ขวานา
	หลวงขณะพลันรชัย	แบ่งด้านการรเบียง ฑะ

๑ นายน้อยนายด้วงคู่	คุมงาน
มหาดเล็กกำกับการ	กวตแด้ว
บเว้นทิวาวาร	วายนั่น
ผดัดเปลี่ยนเวียนเตร่เตรว	ตราครุฑตรงครุฑจตรา ะ

พระเจดีย์บรมจุลธาตุสมเด็จพระวันรัต

๑ สกฐปเสถียรธาตุไท้	ธิบตี สงฆ์แป
วันรัตเจ้าจอมขี	ชื้ออ้าง
ปรากฏเกียรติคุณนี้	เสนอโลกย์ ไร่ไย
องค์อติศวรสร้าง	สืบหล้าแห่งเนตรอม ะ

๑ จวบจุลศักราชถ้วน	พันพรรษ ษาเฮย
ฉนิพฤติศตารฤดัด	เสศไต้
กรรติกมาศอัสสังวัจนร์	ภาพนัษ ปางพอ
พุทธศัตฤชถไต้	ธาตุคงสถูปสถาน ะ

คำหนักกรมสมเด็จพระปรมานุชิต

๑ กุฎีติถกเจ้า	จอมถวัถย์ ราชญา
รจเรขรงงศฤษติศรพ	ทวทั้ง
ราชูทิศอวยอรรค์	ทานท่าน ถวายนา
กรมมุขิตสถิตยวัง	ผนวชสร้างสืบกุศล ะ

๑	เพนปิ่นชินบุตรถ้วน	ทวยบร	พชิตฤา
	เพ็ญพรตพรหมจรรย์	ราคร้าง	
	เฉลิมแห่งเชตุวันสวรรค์	สนุกันเทียบ	ถึงเอย
	อาวาสใดไปอ้าง	เอี่ยมหล้าแด่สมอ	ฯ
๑	พระยาเพชรพิไชยเศษ	แผนเขียน	
	พระยาอร่ามรัตนมณเฑียร	เทียบแก้	
	เปลี่ยนแปลงแห่งสถานเสถียร	สถิตยทั	ส่งหน้า
	แสนสนุกันทุกถิ่นแท	จิราชค้องตามประสงค์	ฯ
๑	ขุนนุณสงฆ์สมถ้วน	ถานา	นุกรมเอย
	อุกอรกเชษฐราชา	คณะพร้อม	
	สโมสรสู่อัธรา	จิกรณกิจ	กันแะ
	หนวิหรรณห้อม	แห่งชั้นหัตถ์เจดียง	ฯ

หอไกร

๑	หอห้องไกรพิชเบ้อง	ปรียติ	จรรมนา
	สับสตรวิโนยบรมมรรค	มั่ว	
	นฤเบศรเกษกรงกระษัตริย์	รังสฤษดิ์	ไว้อุ
	หวัณพญาณหยั่ง	ถ้องถ้วนธรรมชันธ์	ฯ

หอสวดมนต์

๑	หอขัณฐ์สวดชรวง	สรวพพุท	จนนค์ฤา
	สยาเมศร์อมรสมมุติ	ท่านสร้าง	
	แสนสงฆ์ซึ่งทรงอุค	คมเพศ	ผนวชเอย
	อวยสวดสัจจุพรอ้าง	ขอมร้อยเสวยสรวรย์	ฯ

คำดาแจกเข้าสังฆ์

๑ คำดาแจกเข้า	ของสังฆ์
ทานวัตรพัสดุจง	จ่ายให้
ละถึงละองค์	ควรตาม ฤๅ
นรนาถประสาตฤๅษีไว้	แห่งนามเด่นอ ะ

หอ เย็น

๑ หอเย็นขัตติยศสร้าง	เสร็จทรง ถวายฤๅ
ดำหรับภิรมย์สุขสังฆ์	สร้างร้อน
จงเจริญยศยืนยง	ญวนพ่าย เทอญพอ
เพราะพระฤๅษีราชค้อน	แตกดินเค็กไภษย ะ

คำดาล้อมหอไตรด้านตะวันออก

๑ บุรพทิศสถิตยบอเบ้อง	คำดา ปถมฤๅ
หลวงชื่อราชโยธา	เทพย์เจ้า
กรมซ้ายฝ่ายอาษา	ทหารหมู่ ไนแซ
รงตฤๅษีคึกคักผ่านเฝ้า	ตั้งสร้างเสร็จประสงศ์ ะ

๑ นายเรือมหาดเล็กทั้ง	พระครู หนึ่งนา
นามวิจิตรไภษาคู	ทักถ้วน
ชี้ข้างร่างฉบับม	ราณเรื่อง พ้นพอ
วัดชนะสงครามถ้วน	นฤๅถ้วโดยหวั ะ

๑	ณรงคหิรัญคณิกษัตริย์	เรื่องราม	เกียรติยศ
	เดชสมรรถม้วนทวิปสำม	หนีบไว้	
	ตราบตรับรำนาม	ทานพ	หนึ่งเอย
	องค์อัครเทพย์ไท้	ท่านมด้างลาญตณห์	ชะ
๑	ถดเนลียงเรียงร้างครั้ง	อวดาร	
	รอนราพลีบคาบขาน	เรื่องรู้	
	เหตุเหินเว้าหึงการ	ไกลกล่าว	
	ปางคักดำบรรพธุ์	เพ่งแจ้งพึงจำ	ชะ

คำถาถอมหอไตรด้านใต้

๑	ที่ตองสถิตยทิศด้าน	ทักษิณ	
	เกณท์พระอภิปุริณทร์	เริ่มสร้าง	
	พลพันภาคเฉื่อยยนิ	ยศออก	นามนา
	ตำแหน่งเจ้ากรมอ้าง	ที่ตั้งวงหลวง	ชะ
๑	นายคัมหาดเล็กทั้ง	สมุหศรี	หนึ่งเอย
	กำกับอันดับสมี	หมื่น	
	มหาธาตุข้างวาทชี	ฉลุทัว	หลังนา
	คือน้องเรื่องฤๅชน	ขาดค้ำห้วงความ	ชะ
๑	ณังใหญ่รามเกียรติ์ตั้ง	แต่นั้น	ทุกเฮ
	แปรรชาติเป็นทศกรรฐ์	หน่อไท้	
	ถักเคียนตราแบ่งถวักย์	สืบเชื้อ	บุตรเอย
	ถวักคตทศเศียรได้	ผ่านพันดงกา	ชะ

๑	เกลี้ยงหล่นสรรพภาพถ้วน	โอฬาร
	กลดศักรมีนทาน	ดิมห้า
	ยลแบบแบบบรรหาร	หลายเศศ
	ชายใดดโหดชาติซ้ำ	เชือกพันหงดม ๖๘

คำถาถ้อมหอไตรด้านตะวันตก

๑	อโภยสุรินทร์ ถิ่นกะ	เกณท์กระทำ
	ซ้ำอีกเป่นสองคำ	แห่งให้
	ตกทิศสถิตย โดยดำ	ดิมที่ ถ้ามนา
	บอกชื่อรมน้อยศไว้	ชั่วพลายอย่าสตาย
๑	โบฏีกาอาวาศนี้	กำกับ เขียนนา
	มหาดเล็กนายน้อยนับ	หนึ่งได้
	งานรบายจ่ายอันดับ	จักรวรรดิ วัดเอย
	ท้ายถลาตราขสิทธิ์ได้	ช่วยทั้งหลังรคม ๖๘
๑	เขียนผนังตั้งแทชไท	วิรุพหก
	หัตถ์เหียงตั้งวางอรุค	คว่างค้อง
	คิ้วคู่สรภูตก	ไกรดาศ เหลี่ยมฤ
	ขำรุดทรุดทรุดค้อง	กักห้ากาหต ๖๘
๑	จนจอมจุลจักรอ้าง	อชบาด นามนา
	เชือดณะมางษรทาน	แตกเนอ
	มิกฤตุดตังขาร	สรวงสู่
	คิวงราษยาครเชิเบเชิ	ศัพชนขุนไศต ๖๘

๑	ชั้นเด็จยังณภาพพน	ไพร
	เรื่องสืบสองเหลียมภ	รเวศไ
	เกดองปางอย่างนิยายบ	ราณรัด หึงเฮย
	ฝ่ายเทศวรเพศไ	ชนบท้าวผดุงธรรม ะ

คำถาถ้อมหอไตรด้านเหนือ

๑	ราชโยธาเทพยช้ำ	สองคำ	ถาถา
	อุครทศที่สืบรา	กฏธำรง	
	นายด้วงมหาเด็กมา	กำกับ	การเฮย
	อีกพระครหนึ่งข้าง	ชื้อชศักดิ์สัง	ะ
๑	สุนทรโฆสิตไ	ยศบรรณ	ญัตินา
	คุมช่างชีเชควัน	วาดคัง	
	แต่ไ้ไรครฐจรวัด	รอนแทคย	
	นามปรทศทนต์ครัง	รท้าวเพลาธดา	ะ
๑	จิงองค์อรรคเรศผู้	บุตรี	ราชฤา
	ไ้เกยเกษไ้เกยเกษ	ชื้ออ้าง	
	กรทอดดอดดมมี	เพลาธดั	แทนนา
	คักเสร์จเผด็จมารมถ้าง	ชัพสันเลื่อมเชญ	ะ
๑	ตราบพระชนกนารถไ้	ทรงพรต	
	หวงนิวัชชติเยศยศ	จิงไ้	
	โสมศิศจัประฏิบัคิบท	จรตุ	เวียงแย
	หาคไ้โคไ้ไ้	ด้วนแคล้วคินธถาน	ะ

๑ จักไถ่ไขว่คิดค้น	หาอนงค์ นุชเอย
ได้มอบกมลฝังลง	แหล่งไค้
พระไทรพฤษภาหรง	เดือนที่ แดงๆ
เค็มค่อค่านานไฉ่	อันแจ่มแห่งหา ทุระ
๑ รบเรียงร่ายปลายฉบับสัน	สุดความ
อาวาศด้าศดาราม	รอบรู้
นิเทศนิทานคาม	ภักภาพ ภพญา
รามเรื่อเรื่อฤทธิผู้	เผด็จเลี่ยนอสุรพงษ์ ทุระ
๑ เณรียงชั้นหลั่นดัดด้อม	โนประธาน
เขียนเรื่อมหาสงครามคั	กับทั้ง
รามัญถกถันอาหาร	หุงโภชน
วันพุมจุตเทียบตัง	แต่งเส้นสรวนแมน ทุระ
๑ นายสุตมหวาดเล็กไค้	ดงาน
ทั้งลัศาลาสถาน	ที่ห้อม
หอไครมีอุกการ	กำกับ
นำทลัศดานพรอม	เสร็จจันตลัศหง ทุระ

สัพพานา

๑ ฉนวนเน่อนเยอนย่านด้าน	ดงชล
ลุ่มช่อนท่ายบน	ถ่างทั้ง
ชวาช้ายฝ่ายฟากสถ	กระทำอาศน์ ไร่เอย
สัพพานผูกถกบวนตัง	แต่งให้สังฆ์ตวง ทุระ

ที่แจกแกง

๑	สุปวัตฐิตยเคศัง	ยังสถาน	นี้
	กหาปณะธวัณรทาน	ทวี	ช่อ
	ขุนวังพนังงานการ	แกงแจก	ตั้งขม
	ต้องผลัดจิตเวระมอ	หนึ่งเข้านั้น	เล่มมือ
			ทะ

โรงกรัก

๑	โรงกรักรักไว้	เป็นสง	ฆทานนา
	ทรงอุทิศทวัชชินพงษ์	เพื่อย้อม	
	จิรวสไบสรง	รดอก	เชื้อเอย
	ฝนไล่ไฟน้ำพรอม	ตั้งสร้างวางชน	
			ทะ

ทำนา

๑	ทางไคไวก้านา	อีกสถาน	หนึ่งนา
	หวังเพื่อตั้งตั้งถนนาน	๕	ทน
	คำดาอยู่กลางสพาน	พนักนี้	
	โดยอย่างสร้างแตก	หอนเพียนเปลี่ยนแปลง	ทะ

โรงเรือ

๑	โรงเรือรักกว้างวัด	หลายวา	แถว
	ประสาทแต่ตั้งไว้นา	เวคั้น	
	สัวมสถิตยชิตมังชลา	ไหลเชี่ยว	
	ชานหว่างวางฝาน	แห่งห้องสองแถว	ทะ

การเปรียญ

๑ การเปรียญระหองแห่ง	ในประธาน
เนาวคัพภันณถวนสถาน	๕๕ ทชน
มขถดถันชั้นชาน	เจดียงรอบ
การใหม่ได้เส้าชั้น	นอกร้อยรายเรียง ๖๕ ทะ
๑ ธรรมาคันนัณตบทั้ง	ตั้งเค็ด
ถวตพระไตรปิฎกเดรัจ	ซ่อมสร้าง
พระประธานวัดเดิมเสด็จ	๕๕ ดกิตยที่ ๕๕ พนา
นำคักถึคอกถว้าง	หล่อแก้วแต่เพรง ๖๕ ทะ
๑ หลวงกรรภยาบทเจ้า	กรมดำ
หลวงราชเสวกดำ	๕๕ แห่งซ้าย
รักษาพระองค์กระทำ	๕๕ สถานเทศ นานา
งานซ่อมพร้อมมีย้าย	๕๕ แยกรอกอรรถม ๖๕ ทะ
๑ มหาเนี่ยมนับเอกอ้าง	๕๕ ออกนาม ช่างฤา
๕๕ ช้างสองอาราม	๕๕ มอบให้
๕๕ ราชสิทธิ์ชนะสงคราม	๕๕ คุมควม เขียนแฮ
๕๕ ถวนถึงานได้	๕๕ แจกชันทานา ๖๕ ทะ

๑ คอสดองทึบคกคัง	รจนา เรืองฤา
เรียงเรียบนิระกะธา	ทวดถวน
อนายภพครบอัสญา	อู่ดู่ลี้ เด็กรัษเษ
ยมโลกย์หมดทศถ้วน	ถั่วทุกอัน ๖๖
๑ บุรพทิศลธิภาพพื้น	หลังส่งพาน มุขฤา
ร้างเรื่องเปตะวิถาร	ทำนไว้
ทวาทศอรรพพิศดาร	โดยพวก เบรคเซ
แสดงเหตุเศศบาปให้	ห่อนพันผลเสวย ๖๖

พระอุโบสถ

๑ ห้าศอกคืบคี่นัว	มีประมาณ
นำคักพระประธาน	ทำนไว้
อุโบสถซึ่งตั้งสถาน	สถิตยที่ นินา
ตีบรูปสาวกไหว	แห่ห้อมแหนองค์ ๖๖
๑ ถวายชีอริบือเกียรคัก้อง	กำจร
โดยอดีตตั้งห	เหตุอ้าง
พุทธเทวปฏิมากร	ปรากฏ นามเอย
องค์อมรมาสร้าง	สถิตยไว้แต่เพรง ๖๖
๑ คอสดองทกห้องแห่ง	ในประธาน
วังเวชมหาราชสถาน	สี่ไซ
ราชทรัพย์นับบำนาญ	จำหน่าย ช่างแฮ
ด้านตะเจ็ดกระสาปน์ได้	ตั้งนั้นมันสอง ๖๖

๑	ผนังบนถกตเรื่องสร้าง มโหสถพิศดารนิทาน ราคาค่าชนะสาร กระสาปณ์สัปดาห์นั้ละห้อง	สนภาร	พระนา ถึถ้อง ประสาทข้าง	นฤเฮย จ่ายจ้างวางวัด	ฯ
๑	ผนังกลางหว่างช่องชั้น เรียบเรื่องเอตะทะกะ จัดจ้างช่างคฤหิ์พระ กหาปนะเบญจให้	มัญชะ	ทวารฤ วาดไว้ มือเกศ	ถ้วนเฮย ทะห้องของหลวง	ฯ
๑	เศกหาหมากเม้ยวาด อย่างแย่งกอนัวเอา นำเห็นเจ้าเสว็จฉลุฉลา แปดกระสาปณ์ถากทำนให้	ถายเส้า	ถั้นเฮย แบบได้ เส้าหนึ่ง	ช่างแต้มทุกคน	ฯ
๑	ใบดาดทวารรดบักด้วย เรียงเรื่องรามเกียรติ์ยศ บานมัญชะอุโบสถ เกือกถ้องทองแกมแก้ว	มุกรจ	นาฤ เลอศแก้ว ภายนอก	นั้หนา ฉลักแก้วชิงดวง	ฯ
๑	หลังบานมรรเจอดแต้ม เรื่องรูปตราปรากฏ ราชาณะหมด มัญญักจัตถ์แต่งตั้ง	ถายรด	นั้หนา ทัวทั้ง เมืองออก	อึ๊กเฮย ชื่อไว้ในตรา	ฯ

๑ หลวงชาญญุเบศร์ได้
อีกชื่อกฎบาลสรรพ
รายงานทุกด้านจับ
เบ้าเจ้าจ่ายผู้
๑ ค่าวางในใหญ่ถ้วน
จ่ายแจกแยกกันรวม
อุโบสถกรวรสุม
การใหม่ใดห่อนค้าง

กำกับ เขียนเยย
เดี่ยวรัฐ
แถวและ ยังญา
หนึ่งได้ตรวจตรา ฑะ
สี่กรม
ดวนสร้าง
ประสงค์ราช
เร่งแถวญาหลอ ฑะ

หอไตร

๑ หอไตรจักรุมขม้น
ยอดเยี่ยมเวหาดล
พึงพิศจิตรกรรมกลด
ประสาททพยับน้ของทะหา
๑ ช่างซึกฤหัยรู้ด้วย
ร่างเรื่องตั้งคายนาย
ศาลาดีทึกราย
เหลียมสังกัดปราการกัน
๑ ภายไนใต้คัรูป
ปริยัคส์ตฤสาศนา
ธรรมชนัศครบคณนา
มีเศศลิพันไท้

ไพชนนค์ อินทร์เยย
เด่นฟ้า
ผนังวาด ไร่แฮ
กระด่าป็น้างจ่ายรบาย ฑะ
ฉลุหลาย มีอนา
นพนั้น
ชานรอบ
สี่ซุ้มทวารวาง ฑะ
รจิตรปรา สาทแฮ
ท่านไว้
แปดหมื่น
ธราชสร้างด้นผล ฑะ

โคตงวัดพระเชตุพน

หน้า ๗๗

๑ ราชโยธาเทพยต์	เดอมนาม หลวงญา
เถดองยศราชสงคราม	ท่านให้
รจเรทแห่งหอตำ	มีฎกซึ่ง สกิตยไย
อีกพระอภัยสุนทรได้	สฤษดิ์ด้วยเปนสอง ๖๖
๑ นายด้วงมหาดเล็กได้	กำกับ การเยย
นายสุตรายงานรับ	ตรวจถ้วน
หอพระธรรมมณเฑียร	ทุกสิ่ง
เสาวภาคย์หลากลักษณะถ้วน	วิธาค์ด้าหลือถวิล ๖๖

ในวิหารพระโลกนาถ

๑ รานาสุนทรารัตน์แก้ว	กุมารี่ หนึ่งญา
เด่นอธิบายบุตรี	ถากไ้
บุษิตเชษฐินทร์ศรี	เฉดณลัก หินเยย
บุญส่งจงตุได้	เสร์จด้วยดั่งถวิล ๖๖
๑ กุมารหนึ่งพึงณดักตั้ง	คิดผนัง
สกิตย้อยู่ทิศเมืองหง	พระไว้
คุณเลื้อสวาดหวัง	แสดวงบุตร ชายเยย
เฉดยเหตุริเมศรให้	สฤษดิ์แสดั่งแสด ๖๖

ร่ายทำราเขาโค

๑ ศรีศรีสวัสดิเปรมปราช จะบรรยายเรื่องพระโค ให้ภียโย
ยศยิ่ง ปางจอมมิ่งอิศวราช จากไกรทาศูณมา ทรงมหาอสุภราช
เสด็จประพาศหิมพานต์ มีบริวารถ้วนเทวินทร์ ถึงมัจฉินท์สระศรี
มีมน้องคหิณัน จึ่งอภิวันท์ทุกถาม ความในใจปรารภ ว่าจอม
ภาพแผ่นหล้า ไยจึงมาทรงโคเถ่า ขำพเจ้าเห็นประหลาด โคนชาติ
เตรนนาน เทวโองการตรัสตอบ เปนรณอบธรรมดา อันว่าโคอสุภราช
ย่อมเป็นอาศน์แห่งเรา ชาติโคเถ่าสูงศักดิ์ เราจักกล่าวพิศดาร
หลายประการหลายอย่าง ต่าง ๆ เปนมานี้ ฤๅษีท่านจงสดับ รับไว้
เป็นคำรา อันพระยาอสุภราช ซึ่งเป็นอาศน์ผู้ศักดิ์ ตัวดำหมักด่างหน้า
สีบาทาออกหาง ทวารพวงศัเจ็ดแห่ง หนึ่งโคแดงบริสุทธ์ ชื่อกระมุท
อสุภราช ชาวสอาดชื่อโคหา ทั้งกายาดีงลำดี ลือขานชาติกระษัตริย์
ศรีเหลืองขัดชื่อโคหงษ์ หนึ่งรูปทรงอันโอภา มีวรรณาดุจเมฆ เปน
ตามเอกแก่เจ้าของ หนึ่งศรีทองแต่ถ้ำเกิด เกิดตามเผ่าตามพันธ์
โคหนึ่งนัยกายา ดุจเกิดปลาทูพร้อยพราย คุ่มอันทรายต่าง ๆ ทั้ง
สวารพวงศัเจ็ดเย็น ศรีเสี้ยนโคนดงงาม ใครแจ้งความจงแจ้ง โคน
ตั้งดังกล่าว โดยเรื่องราวอันเสร็จ รวมทั้งเจ็ดตัวนี้ ผู้ใดมีเลี้ยงไว้
ทวีพัสเดือนไถตเนื่องนอง มีเงินทองยศถา

จะว่าด้วยเขาคอไป เขาหนึ่งใช้ศรีโสภะ ดังดอกชบาแดงปลาย
หนึ่งแสงฉายศรีเหลืองสด ปรากฏดังปลอกหุ้ม ย่อมอยู่คุ่มอันทราย

มียศหลายกินบ้านเมือง   หนึ่งนำประเทืองดังทอง   เขาสุพรรณก่องเท้า
 บรรพต   เป็นกำหนดราคา   อย่างหนึ่งว่าให้พินิจ   เขาวิจิตรอัศจรรย์
 มัถกษณนั้นหามา   ดูประหลาดตาหลายอย่าง   รูปต่าง ๆ ผิด ๆ กัน
 ย่อมคุ้มพันชนาภรณ์   เทพดังหรรตามเห็น   เขานั้นเป็นรูปภักดี
 ทางเขาดำนิลดี   สองสิ่งนี้อยู่ต่างรา   ยิ่งราคาอเนกนันต์   เขาในครรภ
 เกิดดี   เขาเช่นน้ำรดเข้าของ   อื่นเงินทองมาหลังไผ่   ซื่อขายได้
 คล่องแคล่ว   แล้วคุ้มใจอันยา   นำภาชนะเก็บเกี่ยว   เขาดำเขี้ยว
 แดงเหลือง   เขาถูกเรือคือไฟ   ควรท้าวไทเจ้าธานี   ขาวเขี้ยว
 ศรีซ่งมัว   เป็นคุณทั่วทั้งโลกา   เรากล่าวมาทั้งนี้   ทั้งดำศรีทิวพังยศ
 ขาวรคนดังแก้ว   คำถ้วนแล้วสืบซึ่งทอง   ดูเรือรอนดังอย่างมี   หนึ่งศรี
 เปลือกอกด้วยครั้ง   หนึ่งศรีดังผลมะแว้ง   หนึ่งศรีแดงดุจดั่งชาด
 เหลืองประหลาดเล่ห์หมื่น   ศรีทั้งสิ้นลับกัน   คุณว่าพรรณคนนา
 คิตราคาอสงไขย   เขาโคใดศรีเขี้ยวฆ่า   เป็นดั่งนำประรอรอบ   ชอบ
 เป็นของกระษัตรา   ควรราคาซึ่งกันทอง   หนึ่งพันรอรุ่งเรือง   เหลือง
 เป็นเส้นสายรบาย   แล่นรอบปลายเหลืองกลาง   ท่านกล่าวอ้างไว้ตามที่
 เหมือนทองมีดีคำดัง   มียศถึงเป็นศรี   อีกอย่างมีเลิศควรจำ   เป็นศรี
 นำฝั่งรอบรบาย   สมนเจ้านายชัพรามณ์   คิตราคาตามคำรา   สีส้มกหาป
 นทอง   เขาโคมอังกถ์ถ้วน   ศรีล้าดแล่นปลาย   ขาวเขี้ยวหลาย
 เหลืองสด   ท่านกำหนดแปดคำดัง   ใครมีซึ่งเขาพระโค   จะภียโย
 ยศยิ่งยง   น้ำใดคงดีแต่ปลาย   ใส่ชาวพรายไทรระบ   ชอบสุพรรณ

หกคำถึง ยิงยศพึงภูตเดชา น้ำสร้างกษัตรา มีพื้นฐานเหมือนนัค
 ทานพิศวราคา ห้าคำถึงทองยิ่งยอด หญิงใดแม้มักดอบบุตร สุดฝีมือ
 หมอแก้ว เอาเขาเข่น้ำพรมประ เหนือคี่สระบริโภก เป็นไชโยไชค
 สดวกแท้ เขาหนึ่งแถมดังคำถึงสูง ปราศจากทุกข์ร่ำกา ค่ำคำหกคำถึง
 ทอง ควรจะครองแก่ทหาร กอบศิงขมารเนื่องอนันต์ มั่นน่าน
 รอมซ้าย แล่นชันปลายพึงเห็น เป็นตัวเด่นอยู่ยับ ๆ อย่างหนึ่งดับ
 เสมอกัน มีศรีธรรมรสได้ ผิวไม้ไผ่รอบคอบ น้ำเด่นรอมอยู่กระจำ
 วราราคาห้าคำถึงถ้ำ ศรีดอกคำอำพน จักจรดไปหนใด สรรพ
 ไภยพินาศ ย่อมปลาศพ่ายหนี นามศรีขมสนสด จักปรากฏคำชายดี
 เปนแสงศรีเด่นรอมปลาย กำหนดหมายคำรา เมื่อเดินมาทันสัตว์
 ทานบัญญัติเสร็จจัน ใช้ทวดินแลฟ้า เป็นธรรมดาประเพณี
 ให้พราหมณ์ชี้หญิงชาย เร่งชวนชวายพากเพียร คำราเรียนเรื่องบุชา
 จักวัฒนาทุกสิ่ง ภิโยยยิ่งยศดา จักวัฒนาแก่คน เปนมงคล
 ศรีสวัสดิ์ ศุภพิพัฒ์ดำรง ทฤฆายูงยืนไป แล้วย่านให้หมั่นคำนับ
 สรรพสิ่งสการโดยควร น้ำหย้าวันทุกอัน ทุกคืนวันบูชา ตาม
 คาถาภาสิต จักเรืองฤทธิ์เรืองเดช ตามมเหศวรประสาธ อาจ
 สัมฤทธิ์ทุกประการ

๑ อุบัติอุตุสุโขเสย์โย ๆ เสย์โยเชยรร่า สัตต์คน ๆ ออกกริ
 ธรกหอโตโส สหาวา พระภาณภูวนาเมื่อน้ำให้ให้น้ำ ว่า ๘ หน

๑ อคมทุสฺสทฺธิธฺมฺมาโหม อกรรมสฺสทฺธิธฺมฺมาโหม ๓ หน พระ
ศาณานิให้ญ้า

๑ คนวักทกคฺคาคํสฺสทฺธิธฺมฺมาโหม ๓ หน พระศาณานิให้ญ้า

๑ หนึ่งจะใครรู้คุณเขา เอาด้วยขาวท่ามคงค ดอกลไม้คันเจ็ดดอก
เอาเข้าคอกโดยแสดง กระแจะแบ่งแ่งเนติม เอาจุณเจิมเปนคักคักศรี
ทำจงคักอริษฐาน ไปนนานส่มปราณา อักจักว่าให้วิถาร โดย
ค่านานอันถ้าวเต่า เมื่อต้งเขาให้ภาวนา พระศาณานิให้พระองค์
เจ็ดถึงต้งอย่าลืมเลย หนึ่งเขาเคยอย่าให้ขาด จักส่มมาทเหมือนหนึ่ง
หมาย จักบรรยายน้ำประสะ แซ่ข่าระเขาเงาดี ให้ส่มศรีงามสะ
สรวย เอาใบกตัญญองพรว้าวตาล ผักโหมหวานพันธุ์แดง อักมะแว้ง
ผักบงมะเขือ ผักผัดเลื้อยขรวได้ ญ้าปด้องได้ครบสิบสอง ยาทั้งผองรวน
เผาไฟ แซ่ค่างไ่ว้เอาน้ำใส ผั่งเข้าเบต้อกไ่ว้สามวัน เอาเขานันขุ่มแซ่ไ่ว้
แต่เข้าไปจนคุ่มเที่ยง ขัดเขาเกลี้ยงงามมีศรี เปนอันคักศรีประหลาด ให้นัก
ปราชพิศพิเคราะห์ ศรีนั้นเหมาะกับตำรา จะวัฒนาจำเรณูศรี ดังกล่าวนี้
อย่าสงสัยเลย หนึ่งเขาได้นำเหล็กอง แถ่นขันเมืองปลายโดยรอบ เหล็กองประ
กอบอยู่กลางปน มาทแม่นคนผู้ใดได้ อาจให้จำเรณูศรี เงินทองมี
ทั้งยศถา ควรราคาทองคำถึง อักเขาหนึ่งดูละคักดำ มีศรีน้ำเขียว
ประปราย ผ่ายเมืองปลายประรอบรอบ เขาชอบกระษัตริย์ ท่านแจ้ง
จัตมอกราคา ควรถึงค่าซึ่งทองแท้ เขาหนึ่งแลดูประเทือง น้ำขาว

เหลืองแสงสุกปลาย   มีคุณหลายให้คุณเลิศ   จะกอบเกิดจำเริญศรี
 ควรค่ามีแปดคำถึงทอง   เขาหนึ่งผ่องผู้ใดได้   จรชอขายคำวักควาย
 เร่งผันผายเอาน้ำแช่   น้ำนั้นแลประเงินทอง   ข้าคนของมิรู้หาย   มีทรัพย์หลาย
 เกิดลาภกอง   ข้าคนของอเนกนันท   เขาหนึ่งนั้นเด่นสุดปลาย   เปนแสง
 ด้ายเขียวขาวดำแดงดี   เขาอันนี้โศกทรัพย์   ชอบดำหรับกับเศรฐ์
 ค่าคนมีเลื่องกานาม   เขาหนึ่งงามดุหลากหลาย   ย่อมเปนตายเปลี่ยนกัน
 มาก   ถึงศกยากคงเปนพระยา   เงินทองมาเรื่องยศดา   สุดตั้งค่าใน
 คุณเขา   อย่างหนึ่งเถาเปนโพรงรอบ   เขาชอชมกระษัตริย์   ภูตสัตว์ดี
 จำเริญศรี   เขาใดมีรูปแลแวว   แลเพริศพร้วเหลืองปนแดง   ริม
 ชายแสงดำไรเรือง   ถลางมีเหลืองลายโลภิต   ควรค่าคิดสุพรรณา   ท่านดี
 ค่าสามคำถึงทอง   มีคุณนอกรอเกิดทรัพย์   อเนกนัยยังคณนา   นี้ท่าน
 ว่าเขาใดได้   มีน้ำใสเหมือนกรรณิกา   มาทมนันว่าผู้ใดได้   ว่าจะให้
 จำเริญศรี   ไก่ยบมีเจ้าของเขา   ค่าเก่าคำถึงทอง   หนึ่งควร
 ปองดังดอกจงกล   จำเริญผลชอพระยา   คีราคาทองสามคำถึง
 อีกเขาหนึ่งโดยภิปราย   เหมือนดอกไผ่เมื่อไถถ้านาน   น้ำประสานเปนศรีนิต
 โดยบริตอาจารย์กล่าว   เขาหนึ่งเถาชอเลี้ยงโค   จะภียโยจำเริญผล
 ค่าควรคนคำถึงทอง   เขาหนึ่งปองโดยแสง   มีศรีแสงเหมือนดอกกลุ้ม
 รวยประสมรอบคันเขา   อย่าดูเบาเร่งรักษา   จักวัฒนาเปนเศรฐ์
 ค่าควรดีคำถึงทอง   อีกควรครองพึงแสง   หาศรีแดงแต่ข้างปลาย
 โดยธินายเหมือนนางช้าง   อีกค่าจ้ำจวนมาททอง   จงเร่งปองรักษาไว้

กันพันไฟต้นักหนา หนึ่งท่านว่าเขาได้ ได้ แสงศรีได้ดังดอกคา อาจารย์
ว่าในตำแหน่ง ถ้าเมื่อยแคงเมื่อยคันทา เอาเขามาซบน้ำแช่ นานนั้นแตก
กินหาย โดยบรรยายอาจารย์บอก หนึ่งเขาคอกสัตว์มนุษย์ มีตายผู้
เป็นวงล้อม เขานี้ย่อมกันมีค่าจ ค่าสุวรรณมาทควรดีคำถึง อีกเขาหนึ่ง
โดยท่านว่า น้ำชาวนาเด่นขึ้นรอบ จะประกอบให้ภูผผล ตามเจริญ
คนเป็นศรีรัฐ ค่าควรมีเท่าคำถึงทอง เขาหนึ่งปองควรแสง มีศรี
แสงดังทองสุก อันเรื่องถูกเด่นเป็นตาย โดยบรรยายภูผสัตว์ดี
คุ้มสิ่งสัตว์คนทั้งปวง เอาทองดวงหนักเท่าตัว พอเกิดออกกตัญญูควรเขา
อย่างหนึ่งเอาอาจารย์กล่าว เหมื่อนนามวเมื่อสุกใส เปิดองทุกข์
ไภยภูผเตชา เป็นมหาโกศทรัพย์ ไว้สำหรับในเคหา ควรสุวรรณ
คำดีคำถึง อีกเขาหนึ่งศรีแปลก ดอกตะแบกอันบานโรย มัน
เจ็บโอยมันเมื่อยมัว อย่าพรันตัวเอาเขาแช่ นานนั้นแตกกินหาย
ค่าควรหมายคำถึงทองแท้ เขาหนึ่งแถบเต็มใจเปรม ถูกชะเอนอันใกล้
สุก ย่อมดับทุกข์ภูผเตชา ชอบพระยาเร่งควรปอง ค่าควรทอง
ดีคำถึง อีกเขาหนึ่งในเรื่องราว มีศรีชาวภูประพราย แดงเป็นสาย
เท่าเส้นผม หนึ่งนิยมนเรนทรภู อีกกำหนดเป็นศรีทอง โดยท่านอง
แต่สิ่งหนึ่ง เหมื่อนนาผางเด่นขึ้นไป แต่สิ่งใดคงเป็นดี มาทมันมีปลาย
เขี้ยวขาว อาจารย์กล่าวว่าโกศทรัพย์ อเนกนับคุณค่ามาก ยิ่งยศศักดิ์
สุดพรรณา เหลือดีคำในคุณค่า อย่างหนึ่งแต่ให้ควรปอง เหมื่อน
ศรีทองงามโสภา มันช่วยข้าแต่ไถ่คน เงินทองคนให้กู้ยืม อย่า

ได้ถ่มเอาเขาเช้ นานันแถเอาพรมประ รดชำระข้าคนวัควาย ไม่
 มีหายยอมภูลผล เงินทองคนอเนกนับ โมกทรัพย์สำหรับเย่า ราคา
 เขาดีไม่ถึง อีกเขาหนึ่งให้พิศ ดูพินิจแม่นเห็นเงา ที่ในเขาเป็น
 เทพยดา อย่างหนึ่งว่าภักว่า ผู้คนกล้าอยู่เกลื่อนกลาย โดยบรรยาย
 ว่าเขานี้ แม้นใครมีจะเป็นพระยา เงินทองมายังยศถา กับลำตรา
 อื่นอย่าทำ เขาได้น้ำมีศรีแดง เป็นศรีแสงเหมือนหิ้งห้อย อีกพรายพร้อย
 อยู่ดั่งไฟ เขานี้ไชรภูตเดชา สัตว์มายอมพินาศ ราคาคาดสุวรรณคำ
 อาจารย์ว่าสืบเชื้อคำถึง ยังเขาหนึ่งศรีขาวดำ มีคุณถาดหนักหนา
 แม้นไทยนามแผ้วพาน กอบศฤงฆารกับเดชา คิตราคาต้องคำถึงทอง
 หนึ่งเขาปองโดยรอบบอบ ศรีเวียนรอบกลมเหมือนขวัญ มีคุณครันควร
 ราชา จะวัฒนาจำเรญคู่ฯ สรรพัตทุกขจะวินาศ ข้าคนกลาดเงินทอง
 เกลื่อน ถึงดีเตือนหากคนใจ ค่ำไ้ใจเจ็ดคำถึงทอง อย่างหนึ่งปอง
 ควรหาเขา ศรีน้ำเต้าเงางามดำ ชอบกระทำช้างชาพระ เงินทอง
 จะหลาดข้าคนกล้า อย่าได้คร่ำมเกรงขาดทุน เขาณพคุณซึ่งหนึ่งมา
 สัมด้วยคำเสมอเขา อย่างหนึ่งเล่าอาจารย์แจ้ง บอกแสดงให้รู้ทั่ว
 เขากับหวัคติดันมา ถอยคงคาในสาชต โดยที่ผดเทพถึง ให้รับมิ่ง
 เชื้อเชญขวัญ บายศรีนั้นเจ็ดขันต์ ฆ้องกลองครัมมิ่งขวัญ เขาคู่นั้น
 คำควรเมือง แม่นผัดเคืองค้องไปจับ อัญเชิญรับเอาเขาไป กับพื้น
 ไฟแลหวาดแหวน ฆ่าคู่ก่แดนหลักหน้เอง เห็นถ้วเกรงบอจหาญ
 ในอาจารย์กล่าวแต่บรรพ์ ว่าเขานี้คุณหนักหนา เขาหนึ่งนาปาดังเขียน

หน้า ๘๕

วชิรญาณ

เป็นศรีสืบชนโตนตงาม โดยแจ้งความเป็นแต่ปลาย มีคุณหลายให้คุณเกิด
จะกอบเกิดสิ่งสิ้นมาก ท่านนั้นมากบอกราคา ควรค่าซึ่งทองแท้
เขาหนึ่งแต่ดูเบื้องปลาย ในริบายเห็นมีพรรณ ว่าเหมือนกันไข่มงตำบ
จะบอกถากเกลี้ยงภณผล ทวีพิภพเกิดอนกถนดาสดา คือเป็นค่าสืบคำดังทอง
ด้นทำนองจบบริบูรณ์ เรื่องพระโคตมโพธิ์

ทะ

รายงาน

ประจำเดือน กันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓

ตั้งแต่วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓
สมาชิกได้มา ยัง หอพระสมุด วชิรญาณ ๕๓ ท่าน หนังสือที่ได้
ให้ยืมไป ไทย ๖๖ เล่ม ต่างประเทศ ๒๔ เล่ม ได้ค่าปรับ
ยืม หนังสือเกินกำหนด ๑ บาท ๕๖ อัฐิ ข่ายหนังสือ วชิรญาณ
ราย เดือน ตอน เก่า ๒ เล่ม ๑ บาท

รวม ๒ ราย เงิน ๒ บาท ๕๖ อัฐิ

ประธานเงินบำรุงพิเศษ

สามัญสมาชิกฝ่ายหน้า

พระเจ้านั่ง ยาชอ กรมขุน สมมตอมรพันธุ์ เงิน ๓๓ บาท ๑๖ อัฐิ

ประธานและส่งเสริมเงินบำรุง

สามัญสมาชิกฝ่ายหน้า

พระเจ้านั่ง ยาชอ กรมหมื่น มรุพงษ์ศิริพัฒน์ ปีที่ ๒๓ เงิน ๓๕ บาท

„ „ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย „ ๒๒ „ ๓๕ „

„ „ „ „ ๒๓ „ ๓๕ „

พระเจ้าอุกยาเธอ กรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดช ปีที่ ๒๓ เงิน ๑๕ บาท
 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ ,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,

ภาควิศวกรรม

พระบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนาภาสรัศมี ปีที่ ๒๓ เงิน ๑๕ บาท
 หม่อมเจ้าปฏิพัทธเกษมศรี ในพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น
 ทิวกรวงษ์ประวดี ปีที่ ๒๒ เงิน ๑๕ บาท

,, ,, ,, ,, ,, ,,	๒๓ ,, ๑๕ ,,
พระยาทิพโกษา (โต)	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
พระยาศักดาพิเศศวรฤทธิ (ตัน)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
พระยาราชภักดิ์ศรีรัตนสมันต์ (โค)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,, ,, ,, ,, ,,	๒๓ ,, ๑๕ ,,
พระยานครภักดิ์ (เงิน)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,, ,, ,, ,, ,,	๒๓ ,, ๑๕ ,,
พระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เชย)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,, ,, ,, ,, ,,	๒๓ ,, ๑๕ ,,
พระยาสุชนนัยวินิต (น)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,, ,, ,, ,, ,,	๒๓ ,, ๑๕ ,,
พระยา วรพงษ์พัฒน์ (ม, ร, ว, เย็น)	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
พระยาอภัยรัตนฤทธิ (บุตร)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,, ,, ,, ,, ,,	๒๓ ,, ๑๕ ,,

พระยาราชสงคราม	(กร)	๘๘ ปีที่ ๒๒ เงิน ๓๕ บาท
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระ ยานรฤทธิราชหัช	(ทองดี)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระยาอภัยพิพิธ	(ถุ่น)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระยา ประสิทธิ์ศักดิ์การ	(ธอาด)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระยาสุรนารถเสนี	(เป่า)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระยาเวียงไฉนฤบาล	(เจ็ก)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระยาสุเรนทรราชเสนา	(พัง)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระยาพรพุมิโกศย์	(ชุ่น)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระศรีสุเมทโกศ	(อิม)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
พระบริรักษ์จุฑารักษ์	(พุ่ม)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระนรศาสตร์สารภรณ์	(เจิม)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระสุรทัณฑ์พิทักษ์	(เจริญ)	” ๒๓ ” ๓๕ ”

พระพิณิจดาร	(ทิม)	ปีที่ ๒๒ เงิน ๓๕ บาท
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระสถิตยนิมานการ	(ม. ร. ว. ชิต)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	” ”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระบริหารหิรัญราช	(สาย)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๒ ” ๓๕ ”
พระเจริญราชชน	(เจ้าวงม้น)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	” ”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระฤไทย	(บุญมา)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระโปรตนิษฐ์ฐานรักษ์	(เหม)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระวรภักตพัทธการ	(ทิม)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
พระมงคลคุตตกฤตย์	(นวม)	” ๒๒ ” ๓๕ ”
” ”	”	” ๒๓ ” ๓๕ ”
จมน ราชานุบาท	(เกษียร)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
จมนมหาตนิท	(มานพ)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
หลวงมดโยธานุโยค	(นก)	” ๒๓ ” ๓๕ ”
หลวงตาทกกิจประมวญ	(แปลก)	” ๒๓ ” ๓๕ ”

	รายงาน	หน้า ๕๐
หลวงตรวจการหิรัญกิจ	(เขย)	๒๒ ๒๓ เงิน ๑๕ บาท
หลวงอธิกรณ์ประกาศ	(เขย)	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงนรราชจำนง	(อุไทยวรรณ)	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงราชกิจเกษม	(แซ)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงภักดีบรมนารถ	(สรรพ)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงสัจจกรานุกิจ	(ยรรยง)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงอำนาจนราราม	(ปุย)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงบรมราชเสวี	(เถิน)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงศิริสมบัติ	(เขย)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
หลวงบรรจงสารวินิจฉัย	(เือบ)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,
นายจงใจภักดี	(หดี)	,, ๒๒ ,, ๑๕ ,,
,, ,,	,,	,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,

หน้า ๘๑

วชิรญาณ

ขุนวรการพิเศษ	(เพ่ง)	ปีที่ ๒๑	เงิน ๓๕ บาท
„ „ „	„	„ ๒๒	„ ๓๕ „
„ „ „	„	„ ๒๓	„ ๓๕ „
ขุนจรัสวณะเพท	(ชุ่ม)	„ ๒๓	„ ๓๕ „
นายแต้มฤทธิเดชะ	„	„ ๒๒	„ ๓๕ „
„ „ „	„	„ ๒๓	„ ๓๕ „
นายหนู		„ ๒๒	„ ๓๕ „
„ „		„ ๒๓	„ ๓๕ „

รวม ๕๔ ท่าน เงิน ๑๒๗๑ บาท ๑๖ อัฐ

อุเทนคำฉันท์

หน้า ๑

รายงาน ประจำเดือน

หน้า ๗๕

กรรมสมบัติกัศฎาปีที่ ๒๔ รวบรวมลงพิมพ์
พิมพ์วันที่ ๑ พฤศจิกายน ร, ศ. ๑๒๓

ตำแหน่ง
กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์พิณพิท		สภา นายก
พระเจ้าที่นั่งนางเธอ	พระองค์เจ้าแก้วมณี ศรีสวัสดิ์	อุปนายก
หม่อมมนเทียรราช		เลขาธิการ
พระเจ้าที่นั่งยาเธอ	กรมขุนสมเด็จอมรพันธุ์	เหรัญญิก
พระบรมวงษเธอ	พระองค์เจ้าวิจิตรนันทน์	สาราณียกร
พระเจ้าที่นั่งยาเธอ	กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	บรรณารักษ์
พระเจ้าที่นั่งยาเธอ	กรมขุนพิทยธำมณพยุหยาตรา	ปฎิคม
หลวงพระภิกษุ อัง กนิ		ผู้ช่วยเหรัญญิก
พระไพศาลศีลนันทน		ผู้ช่วยสาราณียกร
พระยาโบราณบุรุษ		ผู้ช่วยบรรณารักษ์
พระยาบำรุงมหาด		ผู้ช่วยปฎิคม

อุเทนคำฉันท์

(ต่อตอนที่ ๑๑๓ หน้า ๔๐)

๑๕ ปางองค์อุเทนทรพิณทร์	ชรนิทรเสาวนัง
ดาร์คัมภ์ค่านับพระนุหวั	กระเหมาะแม่นุชชามา
ทรงตรัสรู้สาคันมนต์	กตอรรคคาถา
วาสุดท้คพิณดา	รก็ทรงสั่งวิธยาย
เอือนโอรุจะอ่านอรรภษัต	แกอุท้จ้สะเทินอาย
หลายข้าบย้าอักษรรถลาย	อาทิบาทปนหลัง
แบ่งบาทละสี่สระจะต่อ	กัมพอบัญญายัง
เคลิบเคลิ้มท้หะรัสสะแกดัง	โยคย่อนอักษรสลาย
เคื่องร้ดตำรัสผรุสวาท	ปวิภาษคำคาย
ช่วงชาติชชชชพิถดกาย	ทรถักษณจะไกรสอน

๑

บัวยปากแก่กูบมีจะจำ
 ปากหนาจะว่ากับมิหยอน
 ลูกท้าวสดับมธุระวา
 เด็กสำณเี่ยยมพระภักตรยีน
 พาชายบชาติบมิเส้งยม
 ว่าค่อมแก่กฐิตวรา
 แม่ทรามพระบาทพระนิคฺรungsk
 เหวยเรือนบุษทศนกาย
 ส้มเต้จตุเทนทรเสาวนา
 เดอถักษณวิโดยพระคณ
 ถิ่นตณอนันททศนถำบาก
 พถังเพณเญญจิตรถวิถ
 อ้าแม่จงให้อภัยพี
 ว่าค่อมปรดาษกรรมกร
 เราเปนมเหศรมหา
 ฤาแม่ประเทียตทพถพัณฐ
 บุตรบิบัติศรสดับ
 เห็นโฉมประโดมหญักยิกามะ
 ฮายองค์อนงคคณวิวาท
 โดยเบ้องพระนิคฺรุอุบาย

จจะแนนำเก้เหงานอน
 จะเก้ โกงให้ ไค้งคั่น
 จกภาษ ไค้งคั่น
 กระที่บบาทโกธรา
 แถฤเทียมทรนงมา
 ปรมาทหมิ่นนรุตาย
 ฤจะคงชีวาฉาย
 ฐิซุชชาณุดู
 ทศนาพธูตร
 ประดิพัทเพิ่มภิญ
 ในครุครากประติทิน
 ฐักถ้าวด้วยสุนทร
 กิจนี้พระนิคฺร
 ถักถ้าวโดยนรุตัน
 ฐรรตียาฐวาชธรรม
 ใฉนแม่พางาม
 สรศับทถตาม
 วิโรชถถือนกถาย
 วนาฐบรยาย
 ฐนุณฐิฐนบม้ง

ซึ่งข้าประทุษฐาน
ไปทราบพระยศทวรั้ง
ข้าศรีสุรางค์ลักษณะวิไล
การนี้ก็กอดพระบวร
ท่านเกดถึงประกอบบุญบดเศ
เพื่อไวยวรารูปดำเกา
อย่าแม่บศวนุชชมา
อำเภอมฤตยชีวัน
หมายแน็คือทวรั้งพำนักนี้
ข้ามคันทมรรณพทุกาย
พระคุณอดุคคณา
มอบกายถวายสมรมี
เสาวนานราชูประภา
บุพเพผณีญเจริญจิตจรำนอง
ไต่ถามคต้อคตมเดิม
นางพังก์คร่าวอัสสสุภา
ฮวยพัตรวิสต์ก่นาย
ผ่อนตั้งชดิกพันนการ
เสด็จมานุสาคนคิดปเวท
จำเนียรถันถะจำตอง

รจนพาดเพื่อยัง
อนุญาตอริกรณ
ประไพภักตร์พินิตสมร
บิคุรงคองเยาว์
หินเพศเพิ่มเรา
จะภิรมยเกกกัน
ขรรคยาทุกพพันธุ
บมิรู้จะวันวาย
ชดอพักโสดงกาย
แลดูด้วยสวัสด์
วียฟ้าแฉาตรี
สุจริตจิตระอง
พจนาดถ์เสนาเรณอง
อนุสรเสนาหา
จิบดินทรอนันมา
รพิดาปแดดาด
จิกรณฝ่ายพนักงาน
จิบดินทรจำนอง
ยุพเรศแต่ต้อง
กัถะเถองละดาของค์

ร่วมทักขิณารักษะ
 เวทมนต์กับอภินิหาร
 ถิ่นเผ่าชนินทร์ชนนารถ
 ถิ่นเล่นกับเหล่าคนนิกร
 แค่นี้ก็เท่าสุขวิเศษ
 เรือนมนต์กถาจิตอาสา
 ส้มเคี้ยวพระนิคฺชราช
 ถูกทำวชแบ่งยุบศกธรรม
 ทำนางสุรางค์คนพช
 เพื่อบุญกุศลกุศล
 ๑๖ บ้างนั้นอุเทนสุริยวงษ์
 วาสุธัตถ์ราภา
 ร่วมเริ่มสุรางค์เส้า
 ยุพินภิรมย์ทรรษา
 น้อยทำวชเอยมยา
 ในหม่อมพินามนตรี
 เอยหงษ์ปดงรศฤกษ์
 ตั้งดวงหทัยไปปาน
 ถิ่นเล่นสมมติพิศฐาน
 สุรางคนางกำนัน

ยุพราชโหดหง
 ลำเวียงมยสมสมร
 อรรคราชมารดร
 คณนาฏบริจา
 บรมเวทิกามา
 หจะเกดด้วยเจือนางม
 พานาถเนื่องถน
 จะจวนจบคำมเรียน
 บรมผู้ระแวงเวียน
 บุรพภพสบประสงค์
 เสด็จสุขด้วยองค์

วคณาทิพย์เยาว์

ทุกวันทิดา

สุตากรษัตริย์

ถิ่นยอดเขาวมายุ

อุเทนคำฉันท์

หน้า ๕

ถ่มทิ้งเวียงไชยไธสวรรย์	ถ่มทุกข์ทนต์
ในครุอันตรึงตรอมใจ	
วันหนึ่งทรงไธยนาใน	ราชตรีอาไธย
ละห้อยตระหลท่วงหล้ง	
อัสสุสำมาอยู่วัง	ปานนี้จะยัง
พิลาปถ้ำหาเรียน	
รอยรูปชูปผอมกรอมเกรียม	ร้อยทุกข์ฤาเทียม
อันเจ็บกจากจวบไทย	
เจ็บทุกทนต์ทุกข์ใจ	ฤาเจ็บเคียดไกล
พระนุชคือดวงใจจร	
เว้าวังอยู่กลางมือนมรณ	ฤาเนามานอน
อนาถบแห่งหนนี้ตาย	
เลี้ยงที่เปนชายเชื้อชาย	กำเระถ่มกาย
ตระกิดแก่กามกถันเกลี้ยง	
เห็นแต่พระน้องนางเดียว	พำนักรักจักเยี้ยว
ฤาร้างจะฝืนยืนปาง	
ความควันไครทนต์เที่ยงทาง	กายกุกับนาง
จะเปนอย่าเปนบ่วยปอง	
ควรกูบยายเต็มดอง	ดำเภาพินพทอง
จงรู้ดำริหรวมความ	

จะตอบพาพางาม	หลัก ๆ หาดตาม
ด้วยกลอย่าทันทื่นกวัน	
คริพลาง ๆ คอยสุริยัน	อย่างเคยทุกวัน
ก็มายังตำหนักนั้นาง	
พระแสงได้สกัดกรวยคราง	ทรงใส่กาพลาง
ดอีกดอื่นอาตุร	
น้องท้าวเห็นท้าวเพิ่มภูล	ทุกขอาตุร
ก็ท้วงก่ท้าวทันทิด	
ข้าท้าวผู้เจ้าเยี่ยงไฉน	ทรงใส่ดาโดย
มตากแก่ข้าอย่าอ่า	
ญาหนึ่งนายทนต์นั้นทำ	หยาบหยามบยา
จงไว้แก่ข้าบหมาดย	
ข้าอรวรตักษณเภาพาด	การอิดละการ
แดแม่บควรคำถาม	
ผิวแจ้งแต่ใจจริงควม	ไข่ม่มจักตาม
อ่าเภาอแก้ไขใจจริง	
นางน้องพร้องคำวอนวิง	ขอพระอย่าดิง
แก่ข้าบคำคำสอ	
ตั้งใดผู้เจ้าเจตรจง	ข้อยน้อยจักส่งอง
จงถูตมใจคาย	

ไซ้เริ่มพอกัดหิมหาย	พระชีวาวาย
มียากจะอยู่ไยดี	
อัครีเสาวภาคย์เพียงชี	วาเรียนมามี
มโนวิการกังวณ	
เรียมมาตกค้อยแต่กัน	ข้าต้องทันทัน
เทศ์ถ้ำดำเคญ	
พำนักรพระนุชอยู่เย็น	นับวันอยู่เป็น
กำหนดบแนวันวาย	
ผิวกความร้ายร้ายเรื่องราย	นับหนึ่งเป็นตาย
คำนึงแต่คุณชาตสนอง	
จงแม่เทียมใจไคร้ครอง	ร่วมคิดประคอง
แก่พี่จึงเปิดองปลดออกเชญ	
จักเชอญแน่มมือเมืองเป็น	เอกอรรคชาเขนทร์
สุรางคราชบริจา	
นางเสาวนี้สนองโสรยงการ	ทรงพระกรุณา
พระคุณกว้างกว่าไกล	
ยามไปรดหากตรัสตัดไป	ถ้าพึงพระไทย
จะพึงตั้งคำควรชนาง	
เกดิออกไปต้องดมถ่มกลาง	ชเดเว้าง
จะชอกจะช้ำคำเคื่อง	

พระคุณการุญจักเปิดอง	ประหยดชาวเมือง
ระบิณระบือฤหาย	หม้ายมาเมืองหมาย
จักอยู่ฤดูดีตาย	เวียนมถ้าวฤกตม
ก็ยากจะได้ ไครชม	ตราฐซึ่งทอง
ชวิญ ม้องเมื่อย่าอารมภ	กตใดมเคียง
อัสติยวิมัต ปนดอง	เอกรรคยานง
จักเลี้ยงเงียงธรรมทำนอง	ตักเคนเคนฤ
มเหลือบดาดำเอียง	กิจอันเวียนปอง
ข้าพระจักจรจากเวียง	ขอช้างกับนาย
จะลุมโนเจตวรจ	จักภาเขาวมายุ
พระบิตุราชฤทธีรังค	
แตกอบกับฤทธีเรวระบือ	
ค่าใครจักไปพันมือ	
จะผ่านจะพันกฐนทักอง	
พระนุสสุตสว คือย่าหมอง	
ฤเว้นแก่ปองเป็นตาย	
ทูลดาหายาอุบาย	
ทวารได้เป็นภาร	
คอยถ้าท้าวเสด็จอุทยาน	
ประดาศจากนักรวี	

เดรัจฉองทรรษาคดี	พระน้องดาดี
พินานอันเคยแต่จก	
อาโดยไศศุรย์สุริยวงษ์	ปรับใจมิด
ดอในอาศน์อางนาง	
รักษ้าวร้าวรุมสัตว์พวงค์	รัญจวนใจกลาง
เทวเทวศน์หม่นหมอง	
ปล้ำใจฤาไคร่คองกรอง	จนแจ้งแสงทอง
จะหลับบหลับดมประดี	
แต่จกจากแท่นท่ายเทพี	อ่าอาคมินทรีย์
วิเลปลุคันรกดดินเถลา	
ถึงถาวรอาภรณ์พิไพหา	ตระศักรัตริเสา
วภาคยแดดาญ์สนม	
สระพรักนัถสนมนิกร	ตั้งดวงศศิธร
พิลาศดวงดารา	
เฝ้าตองกษัตริย์ทรงคุณา	อเคื้อคมสง่า
ภิรมย์เบื่องนทมาถย์	

แถกอยยุบถันทร

๒๘ ปางองค์พญาจันท์

เห็นราษีธา

ภิรมย์หฤไทย

คำรัสโอภา

เรียนมนต์กถพิณ

คอยหาข้า้หตาย

พระราชนุตรี

อุปเทพระเวท

จิงดูบริบูรณ์

ถัทธิคำรา

มากอปลกับเวท

แก่ข้า้บทมาลัย

จะขอทวารา

กับช้างเผือก

ทันฤกษ์นาท

พั่งดารมาษา

ประทานช้างที่นั่ง

สำหรับเขาวมาลัย

ประโศตรธรรม

วรายาตร์ยุร

แม่ดวงไยนา

ตุจินดาเณ

ไต้ช่องซู้

นิเทศมากมาย

เกบยาเวตา

อุเทศอดุญ

มีดเบ็ดไปมา

เขาวนอันชาญ

ไต้ท่งสงกา

พั่งภักทวดี

พ่านกนี้ตระกูล

มาเผ้าท้าวกุด

คั้งแต่แม่ไป

บิดาอาไถย

ส่งองด้วยอุบาย

เพียรพากยากกาย

ดาร์กจำรูญ

จงทรงนุกุด

ตามการชอบการ

เตรียมไว้ใช้งาน

กถพระบุตรี

หมอกวญเคยชี

อุเทนคำฉันท์

หน้า ๓๓

แล้วสั่งทวาร	ให้สิทธิธิดา	เปิดไปใช้งาน
นางได้โอกาส	พระราชโองการ	ยินดาภกราบกราน
บันทงกระมด		
บังคมดามา	ทูลพระภรรดา	บดินทร์ภูวดล
ร่วมริทริตรอง	ทั้งสองหาด	ได้ทีหนึ่งพัน
จะพาควาไค		
ส้มเจ้าพญาจันท์	ประโชคมหันต์	เคโชาญไชย
ประพาศอุทยาน	ดำรงาญโดยไนย	บักรันต์เคยไป
นิยมนื่องมา		
มนตรีเตรียมพล	ผูกช้างม้าคัน	ชำนาญ ๆ
โดยกาดกำหนด	ทวยทศโยธา	สรวัดด้วยศาสตรา
จํารายไพร		
ตั้งตามกระบวน	เสด็จชมสวน	อย่างเคยทุกที่
พร้อมแต่ประณ	ยามย่ำราตรี	หมู่สุริโยธิ
ทุกหมวดตรวจกัน		
ครั้นจวนอรุณ	โนภาษยุคน	ธราพญาจันท์
ประโชคนรินทร์	บันฑิตาภวิทย์	ไศยาคนยังมัด
ดังก้องนัยรยง		

เสด็จอุฎการ	มาสงฆมรรหาร	ภิกษุเถกาทรง
ตู่คันธาร	กำจรกถินผจง	อนเนกอนงค์
เฝ้าหลตามตามงาน		
ทรงเครื่องเรื่องรัตน์	สำหรับกระษัตริย์	ประพาศอุทยาน
ทองกรจำมรงค์	มงกุฎแก้วกาญจน์	ขัตติยวงศ์เพชรพาด
ยุบาทนาถกร		
ขึ้นทรงคชสาร	ละอออรชรกยาน	มณฑลบุญชร
ย้ายยี่ดพหล	ต่ำถลกกำจร	ออกจากพระนคร
ไปสวนอุทยาน		
๑๖	กานดาว่าสู่ละทัตถวรารัตนยุพาด	
อุทททหาการ		อุภาศ
รู้แท้ให้ชันกาจราอุทยานะยาตร		
เสาวนี่ประกาศนาฏ		คณา
สมเด็จพระองค์ชนกคิตถภพประกาศ		
สัตตังไปเกบยา		อรณ
ครุฑพาดงตั้งคชเทียบก็เรียบอนถกถ		
บนปฤษฎางภัก		พดี
ด้วน ๆ นางก็รวิพาภรณ์จร		
จำดองกิริณี		บนาน

หน้า ๑๓

କେମିତି

เนื่องนองท้องถนพดโดยถักรกระดะ	
บั้งเก็บบั้งตามพระ	รยง
ต้องท้าวทอดทักคณาพถากรประดง	
ยังทองกะทอดทั้ง	จําราย
พ้อเหถ่าชาวนคราทยานิกชะอันปราย	
ชิงกันควะน่วย	ก็คถาศ
๖๖ ปางต้องขรรคิยาเยวราช	ฉัษพพาคณาคณ
จรรจรายผายผัน	
พถเมืองเนื่องตามบมิตัน	พันเชครชอบฉัษ
นครอุเชน	
ถ่วงเดนกรุงโกถัมพี	มาโดยถวัถถ
ถักรัษถักรถังคิน	
รันทุถักรัษมรายมิมิน	แนวรัชฐะเจริณ
ถระการถระถถถถถถ	
พระพายรำเพยพัตพา	ถ้าวคณคณคณา
ถถถถถถถถถถ	
บั้งถถถถถถถถถ	โรยร้งห้งถาร
จรรจเจริณคณ	

หา ๆ บัณฑิต	บันดานเคียงสน
คือขอประสานเคียงสาย	
ดางสถาปนาเขียวเหลืองด้าย	รเมียบรรยาย
วิจิตรกรรมบรรจง	
บังนินไปมา ๆ ดง	จับไม้ในดง
กลดัดกลดัดข้อข้อเคียง	
ด่ำดักจุกจุบาทรายเรียง	หมายคู่หมู่เมียง
ทรวงทรวงทรวงฟุ้ง	
พรรคักชคณาป้าสูง	คึดคั่นยางยง
ดางหักซึ่งวันรวดราม	
ฝูงโงดงโยงดุกด้อยตาม	พดายนันเมื่อบกาม
ก็เด่นชดอกลอยพัง	
กะทิงถักพวงไฟตรึง	เปื่อยวปะทะกำดั่ง
แด่น้ำดำพองดองเขา	
กาสรเร่งเผื่อแผ่เงา	พยัคฆ์จับใจเขา
ปะบัตปะบัตนกกลางแปลง	
ต่างคนค่อต่างกำแหง	คาบถาบเปล่งแสง
ฉวัดเฉวียนเวียนไว	
หื้อหื้อ	เดี่ยดุกดางไป
เนื้อเบือกถอยเกลี้ยงกลางไฟ	
ดงเด่นสถิตกินชด	

เยี่ยงผาแผ่นผาคบหน	เขาเพี้ยแพ่งคน
แถบมดินเดี่ยวกาย	
สาวสวามกเมียงไม้ราย	ผู้พานรชาย
ซ้ำถักแต่ได้ด้อยกัน	
ดำสัตว์คณาอาวัญ	เอนกนาพรค์
พิพิธภาคหาดกหลง	
ฐชวนนวนณชนงคัย	เชอญชายชมตง
พอดับกรมดหม่นหมอง	
ข้ามห้วยเหวละหารธารระดอง	ถึงพลับพลาทอง
ตมิปตฺริยสนรยา	
ปางนั้นหม่นมาคยโยธา	ทศนารวา
ผู้เจ้าประจากเจียรจว	
แต่ตั้งทรงคชถักษณัณว	มาด้วยเอกอร
อเคื้ออคาษเคียงกัน	
ควน ๆ รับเสด็จด้วยเหตุหรรษ์	ขอรอภิวันท์
กรเกริ่นกระเกริกกฤษฏา	
เพียงองค์จักรปาณี่พา	สุชาดามา
จากวงษ์อสุรช่วงชุม	
ควรท้าวทุกแผ่นกรรพุม	พระเศษอมจุม
พลาแต่อย่างอัครรย์	

แซ่ซ้องสาธุการมีมัน	เชอญ่เต่จยั้งวัน
คำหนักส้มเต้เจเต้จต	
ต่างเจ้ากราบบาทยุคล	สบไศกานนค์
ด้วยจิตรประณีตภักดี	
ทำวทูลถามเหตุโดยมี	ปิ่นภพโมถ์
ก็เด่นสนธิ์หนหลัง	
แต่คั่นจนปลายบนิบวิ	หม่มนครีพั้ง
ก็ต่างกำศรตสงสาร	
๑๕ ข้าเฝ้าธุธาตดเรศ	วรเศษกฤษดา
เลี้ยงข้าพระบาทบทมดัย	อภิมัคย์มณศา
มั่งมูตประยุรยศสมบัติ	สารพัตจะอุปการ
ราศไวกัศณญ์ดัตยา	กตเวทีธรรมแทน
เจ้าคนบงกัถระวง	แฉะพังรหัดแทน
เสียววิบุประทุษฐ์แกลน	ธิบดินทรดูคาย

หากบุญฤทธิ์วิศดาร	อภิบาลบอันตราย
โทษซ้ำก็ถึงดหัดวาย	ชนมชีพเมื่อมรณ
บรรพบุรุษกรรมบุญกรรมกตา	ครุณายกากร
ผองผู้จ้านงจิตรนิรณ	นิตยราชภักดิ์
การนี้ก็เพื่อบุพพกรรม	อนันตธรรม
จึงตกอำนาจหัตถะวี	ก็ด้วยวิบากเมียบ
ทุกข์สุขก็เป็นพิไสยโ	กียัดตัวว่ายเวียน
ฤาโทษแก่หม่มมุกตเนียร	โทษปองจะพ้องพาด
หนึ่งองค์พระศรีสุริยดา	สุริยวิมตมถย
เวรมานิรณครนาน	วนุชยังไฉน
เวียงไชยมไหสุริยวง	ษอนงค์คณาใน
มวณนาคย์แดรชฏรโก	ยอุมคไคมี
ข้าแต่บวรกรวเรศ	มกุฏเกษกรษัตริย์
สมเด็จพระเชาว์ภักดี	สุริยวงษอนงค์นาง
ข้าเมืองก็เนื่องสุรกำสรค	บมิตทุกแห่งทาง
นอกในนิเวศบมิจาง	กำเเดะเคียงดยบดยอง
ตั้งเวศพระองค์พระอรรคราช	วิปดาศศรีทอง
ขุนแก้วสถนวิมตหมอง	มุกควระสงสาร

ฟังทูลยุบลพุดอร
ชดเนตรคลอภักติวิการ

ให้เทียบพลากรชนาค
จงทัญไทยพระทิพา

ตั้งแต่วัฏทรวงนุสรดา
หานายหิษฐาจารย์บำนาญ

นำดาร์นิวัตรนกรภูต
จงรู้เราพาพระอรอร

จักเศกเป็นเอกอรรคองศ์
จงท้าวอย่าหมองกระมลมา

ต้องเวียงอันเกียงภพพิพาท
รอยท้าวผิวง้าวกิจจร

เดรัจฉังก็ส่งดิฐิดาร
แล้วชวนพระศรีสัมรดา

เข้าที่ผสมบรมผา
เถื่อยถ้ำพนาจรมาไกล

ปางนายกากรอำมาต
เร่งรีบส่งถนพหุดา

๑๖ รุขช้างผกช้างชรบันน
ตะพึดแตก้าคชา

อระร้อนกำเตาดาด
วิถดถกนกับรรษา

พยุหมาทสนยา
จะประเวศนิวัตรสถาน

รวรชโยงการ
อติเรกรางวัด

อติศุรพญาจันท์
คจเรศธิดาคดา

เฉดอมวงษ์ส่วรรษา
นประธานอะไยพร

จะนิราศคัษกร
ก็จะเถื่องพระเตชา

คชบาดให้คดา
สู่ทะทวฐุไท

ศุกไดยนาใน
ก็ภิรมยไดยา

ยวัรรชโยงการ
หนนาทโจษจรร

แซกแซรงคังกร

ถางถำชาญชำนะงา	กด้าบั้งขึ้นตา
จรณจรายร้ายแรง	
เครื่องนั้กัถเม็คผั่งฝ่	ถนถ่ายซาบแพง
ผ่านนำประโคนชองหาง	
พร้อมหมอกคอกความญแลกถาง	ต่างแต่งสัรรพวงค์
ฉวักซึ่งสัษฏุนานาม	
ขุนน้ำฉุกน้ำค่อนตามพี	เมฆหมอกหมึกคราม
แต่ผ่านกระเดี้ยวเขี้ยวเหลื่อง	
ถ้วนน้ำเคยใช้ได้เมือง	จิ้งโอบนิเบถ้อง
คำตั้งคังฟ้าเปดงเปดว	
หมื่นน้ำถ้วนคิ่วถือกถว	สระคคเคียนเอว
ถนะกรทนอกเขียนคำ	
ถ้วนถันคถันทักทวนถำ	แทงพุงมีย่า
กุกัณทฐธธำครศัร	
ขุนรทต่างเทียมอัคร	รงทองบั๊กงอน
แต่ถือนธนามหถามหถาย	
ถำรถถือชุนจำทาย	นายรถนายนาย
ถะรำนบำรโรมรัน	
เทียมทังรททงทงทรรม	เพี้ยงเวชยันค
ปราธำทศุเรนทรรมาแปลง	

ซุนพลเทียบพลทุกแรง	จ้าวตัวทวนแทง
หอกคู่ซุนเส่นัศร	
โล่หัตถ์ดาบเขนจรร	หอกซัดโคมร
ก็พร้อมทุกหมู่อาษา	
ดางดำไล่เสือเสนา	กฏเกราะเดชา
ดง่าอรินทร์จำบัง	
จัดเป็นซ้ายขวาหน้าหลัง	กองแซงระว้าง
ยุกระบัตต์ดัดเกียกกาย	
นั่งทางวางกองเกณฑ์ราย	ตรวจไพร่ไพร่นาย
ก็ถ้วนจำนวนบาญชี	
พร้อมในประณมยานราตรี	คอยเด็คจันญบตี
คิดกเนดินโดกา	
ปางสองกรษัตริย์สร้างไดยา	ทิวาเพลา
อุไทยประเทืองนภางค์	
เสด็จจากบรรยงก์ไสยงค์	ชวนพระน้องนาง
ตั้งตามาโลธรงสด	
ดำอางองค์อำอำพล	วารวิมต
ดูคนรอบอวรอาษา	
ทรงเครื่องเวียงวักนัพรณราย	แพรว ๆ พราย ๆ
ด้วยดลปัดวักนัจรร	

งานต้องขี้ราชยาตรัย	โอภาสเพียงสุริย์
จันทร์ประพาศราตรี	
แต่จ้อยยังเกยแก้วจุ	กับอรรมเทพ
ก็ทรงวันทะทองผยอง	
ไชยธรรมาเนอระงทอง	บันฑิตองค์ทอง
แต่ตั้งข่มประนังกาหล	
เตียงข้างม้ารถคชพล	อัคราจร
สรท้านสรเทือนกำธร	
ต่ำต้อยพันนิก	ผิงผืนผาซอน
แต่ตั้งยังได้แหงนไถ	
เดินทางหว่างพนมเนินไศ	พันธุภพฤทษไพ
แต่ถ้วนจะควรถักนา	
ทางเฒອງอกงาเงอมผา	ชีวิตักดาษา
คือฉัตรกึ่งมัจฉา	
คีตาถางเหล่าละกล	มัจฉาทูท่าพล
คีตาสุราโดยสถาน	
ภูมิพันธ์รณารพียงดาน	ทุมารการ
รเมียบดงเรียวบรณศรค	
ทางผางอกเงอมเท่งถัน	ค้องสุริยแสงพรณ
พรเพ็ญมพรพรางต่างดี	

เขี้ยวคอมรกฏณนี้	แดงคังรัศมี
ทับทิมแดงแก้วโกมิน	
ที่ดำคด้ายคณ้านัด	ดาวขาวค้อจิน
ดาวดวงวิเชียรประภา	
ดาวเหลือง ๆ แดบุษรา	หมอกมัวมุกดา
แดงงามชมภูเพทาย	
ดาวคือไฟสุริย์แสงฉาย	ดาวประหวัดดำดา
และแดงก็พิ้งพิศวง	
แสงส่องสถิตเฉยชายคง	รยัมยรรยง
ด้วยศรีมณีนฤมต	
น้ำพุพุ่งพรายสายฝน	ดงระฆังชด
ใสสะอาดแดงเห็นปลา	
ทองธารตระการด้วยติขรา	ต่างศรีโสภา
พิลาศในพื้นสระศรี	
ดาวดวงจงกตกลนี้	เบญจบุษปมาถ์
ดอองดอมเกสร	
ภูมราเฮอร์ศตรอร	เทพีภูธร
ก็พุดมโนปรีดา	
ประเมอดนาโดยรัฐยา	ชมพรวรณผกา
พินิภาษตระการวิมทาง	

ทรงเต็ดดอกไม้นี้ให้นาง	ยื่นเข้าหอยอกพลง
ดำราญดำรวดสรวดสรวด์	
พระเล็ดจกักร้อนแรมวัน	มาในอรัญ
ทุเรศถ่วงหยายวาร	
บันดุษังสวนอุทยาน	ภอสน ะยาการ
ก็หุยนิกร โยจี	
เนาในมณทิตัวศรี	ตุตการษัตริย์
บรมคู่สองสมร	
มาคยาเสนานิกร	ผดักคาคันนอน
กระเวนระวังเวดว	
หยดรดปลดน้ำข้างดง	คังกองกรรกง
แดงทั้งเพลิงรอบราย	
แห่นห้ามบริรักษ์ทุกกาย	ผู้คนไถลัดดา
ละรอบละดวงท้วงตาม	
ขึ้นส่งเสนาหนึ่งนาม	นำสารเสนอกความ
ยังองค์พระอรรวคดี	
๑๕ ปางปิ่นสุรางค์ภควินิโดย	สถิตย์ในพระมณฑรี
ลาดตระทศทุกทวี่	เทวดถึงพระภรรดา
อาวรณ์บวายุศรพิลาป	นยธาบพุจารา
บริบททุกทุกหน้าวณิคนา	คณนาฏวัญจวญ

องค์อ่อนสัถ์อันทุกขเสวย	กรเกษนดาตครวญ
ชুবทรงพระไช้หฤทัยทวน	สรีรศีร์วิมดหมอง
เนกดวงกมลชดนิราศ	วิปาศ์สัถ์อันธของ
ชอกแสงพระสุริยระรอง	สยบยอบควรรยด
ปางทราบบรมภรรดา	จุราเทพด้ากต
ยั้งยังอย่านภิรมยมน	ทิวราชเรือนรมย์
ปรียาภิมัคนันคำ	วิยสุรามฤคย์พรม
ค่อนเสด็จอุฐาการประทม	ก็ประภาษตั้งสาร
เตรียมนาฏอนงค์คณนิกร	บทจรอุทยาน
นักรงานก็สั่งดั้มฤทธิการ	เสด็จโดยพระเสาวนี้
ฤกทันอุไทยอุทกสง	ด้าอางองคเทพี
ไปทรงปรัดภักตรวรี	ก็ธำราชักการณ
โดยนารัราชขรรคิยเพศ	ยุพเรศรับจร
ยังเกยอองกฏนิกร	บริพาทรหายหตาม
ทรงรถสุวรรณวิจิตรดำ	นิธราชระวงังาม
งามเครื่องประโศกพิพิธตาม	นุประการนักรงาน
ท้าวนางขแม่วุฒิกณางค์	แด่สุรางคณงค์ฟาด
โดยเสด็จสัสมเด็จพระเยาวมาลย์	ชนคเณงณเบื่องหงั
แห่หน้าระดาพลประนม	กรกรรมแวงวง
หมู่ราชมัญพิทักษ์ทั้ง	ทวิภาคยรัฐยา

จำโชนจระโกนคัมภีร์ตำเนียง	ถวายเป็นเลศตรวจตรา
ปารามคณจระกัถ้ายนุกรรมมา	ฉรรวาชอุยานสถถาน
ถันถึงบทันทรประทับ	ระดับเกยชดาถาน
ให้ยั้งยังนอกฉวรทวาร	ก็ถึงจากรถาคักอง
ขึ้นเผ่าธิเบศรนา	อัสชณานอง
คณานเข้าชู้ถึกรตระกอง	บทเรศไศกั
๒๗ ปางองค์อุเทนท์	สุริยวงษ์วเรน ทราธาตรี
พิศพระฉวรภักทร	ฉวรอรคเทพี เลื่อมเสว้าเสยศรี
สถนธ์หม่นหมอง	
พระเด่นดังเวษ	พระน่องนงนตร ชรบิษณานอง
ลุปฤษฏางค์คอง	พวงมณฑาทอง ประภาษสารณอง
คัวยสารเสนาหา	
อ้าองค์นงเขาว	รอยเวราเรา เคยสร้างปางมา
จึงจ่านำไป	พ้องไภยพาธา ครากครว้าตริงตรา
เรื่อนครุครอมใจ	
รำพึงถึงตน	บรูว่าชนม์ อาสัณณันโค
เด่นห้ในนุช	บสุคอาโดย ส่องทฤษฏ์ดุใน
อรุณาฉาย	

เริ่มไปไกลเมือง
ใครเลยจะบึ้ง
สวดพิงา

ศักรูเรื่อ
พระน้องคังกาย

จักอันตราย
เริ่มส่งสารสาย

รอยเบื้องบุญบรรพ
ภักตร์น้องหมองหม่น
มาศมัวหมองศรี

ได้มาพบกัน
พิกลกายา

จงดับโศกา
คังดวงมณฑา

ธำมายุพะเยาว์
น้อมเคี้ยวมังคม
พิไรราพรณ

พั่งสารผ่านเกล้า
บรมดามี่

ประภาษพาที่
ทูลพดางโคก

อ้าองค์ทรงเดช
ข้าบาทราชกิจ
เสียดไสยไพร

แต่ข้าทราบนเหตุ
บดิดตามทัน

พระพ้องไภยนิค
องค์เดียวประจัญ

ตั้งจักรกฤษกรต
รท้าวคำวคั่น
ท่อมกลางปรางใน

คัตตอศคต
ถันถ่มประดี

มถ้างอินทวีย์
ถึงวิดิญญี่

พินกายววยทรวง
ให้ร่ำบ่าบวง
ปิ่นเกล้าเจ้านาย

ทุกซ์เท่าเขาหลวง
สรวงสุราโดย

ท้าวท่มรมใจ
ทุกห้อยบ้องไถย

หน้า ๒๘

วชิรญาณ

พระรักเลี้ยงน้อง
แม่เมื่อยไปได้
ไฉนรดี

บได้สนอง   คงรักดีตาย
ไม่คิดแก่กาย   ยากเย็นเป็นตาย

พระราชสมภาร
มาปกเกล้า
เลิศเลื่องเรื่อไชย

อภัยวิภาต   ปภากฎโถกภัย
ข้าผู้รักดี   ได้ด้วยบารมี

ทูลพดางทศนา
ยอกรพระนาม
ได้ตามเสด็จมา

องค์อรรคบุพ   วิภาตวิไล
ทูลถามทันใด   นางนี้ที่ไหน

พึงสารนงลักษณ์
โฉมขององค์
สุดทศนงคราญ

แย้มยิ้มพร้อมรักดี   ประภาสบุษบา
บุตรีพญา   จันททวงนามวา

สอดเสียดเงินทอง
จึงเปิดปลอกคน
คาตวงเหตุภัย

กลายจากจำนอง   ตราภคธำมณ
มาพันไทยพาด   ได้ด้วยกลดกาน

เทวี่มี่คุณ
องค์เคี้ยวเอกา
จงรักภักดี

จงเจ้าการุญ   อย่าเกี่ยงกลใน
วงษาอยู่ไกล   ตามมาด้วยใจ

ต่มาศรีสวัสดิ์
 ครัสโยอยู่เกล้า
 อารุมทมาถย
 ท้วด้าหาไหน
 ค้วน้องรองบาท
 หนึ่งน้องครองครรภ
 ทูตแล้วณภักตร์
 ทำคุณทูลเกล้า
 ฤาเทาเบาท
 แม่เป็นกรรมชริย
 พี่จะสเอง
 เคื่องจิตรคิคม
 วาสุตหัต
 ไว้หวัยังจิตร
 ไมตรีปรีดา
 ว่าอรรคเรว
 เดกเชษฐภินิฐ
 สุตหัตเทียงธรรม
 ขอพำนานิทย
 ัชณาอาไศรย
 แก่ข้าพราณี

อุเทนคำฉันท
 แยมเยอนเอนอรรถ ส่นองวาที
 พระเขาวเทวี   พระไทยอารี
 ยามพระตกไร่   ได้อุปการ
 พระราชสมภาร   ควรรักศมคัสมาน
 ครัสว่าเขาวถักษณ วิไลยดาจรรณ
 ยิ่งเกล้าอนันต์   พัดดินแดนกตป
 เคยเสวยศรีสวัสดิ์ ฉันทไฉนปาง
 คุณพระนังนาง   บให้ระคาง
 พังสารโสรมนศ   มโนนิยม
 สนิทชิตชม   คอบตามนุกรม
 ทรงพระปรานี   ข้าน้อยอันมา
 สุจริตศติยา   รอยเบ้องบุญวา
 พินางวางจิตร   กว่าม้วยด้วยกัน
 สังกโตบทัน   สังกสอนผ่นฉน

หน้า ๒๘

หน้า ๓๐

วชิรญาณ

พึ่งสองโฉมฉาย
เด่นไฉรมนัคนใน
สวาคีต้องสมร.

โอภาภิปราย โดยสวัสต์
หฤทัยพันทวี่ ประโคมขวัญศรี

ว่าสองทรงลักษณะ
ควรเป็นเอกองค์
สวัสต์สวรยา

สมศรีสมศักดิ์ สมบุณสุนทร
อนงค์นิกร กัทยาถาวร

ครีส์แก้วโคกทรง
อถังการอนงค์
ชั้นทรงกุญชร

ด้วยสองสุริยวงษ์ ทรงเครื่องอถังกา
อเนกคณา ยุกาทยาตรา

ให้สองเยาวราช
กรรชิงกั้งกอด
เครื่องสูงชุมสาย

ทรงรถรัตนาศน์ เสด็จจบทรง
บดบังทินกร พัดโบกจามร

हारแห่งซ้อง
พันภคฤคยา
เรียงรั้วรัฐยา

แต่ตั้งซ้องกลอง สนั่นพันนาย
ตั้งทั้นิกาย นิกเรียงราย

งหน้านำพล
หารน้ำกองแซง
ทวารค่านคง

นำพลพหุ พหุหาญมา
กองสวนมรรคา มรรคันทวา

อุเทนคำฉันท์

หน้า ๓๑

ออกจากอุทยาน	ยี่สิบชาน	ชนิดทิวทอง
ทิวทองหอกง้าว	หอกง้ามยรรยง	ยะยาบกรรกง
พลไกรโคดคลา		
งามพ้องพลพฤษ	พร้อมพรั่งตั้งอินทร์	อมรโยธา
งามองค์ทรงศักดิ์	เจียนจักรพัตรา	เดชะจตุรดา
ประพาศชาติ		
งามสองสุริย์วงษ์	วิลาสองค์	อรรคเรศศุติ
ประดับอัมพร	สุรางคนารี	เดชะจมาป็นศรี
สวัสดิโลกา		
๖ นิกรนครโลกา	พราหมณพานิชะ	
เขว		
สดกชนกียินดี	จอมอระศศรี	
นิวัตเวียง		
ขจรนิกรเกริกเตี้ย	แซ่ละเตี้ยเตี้ย	
นุกิจกัน		
นิกรนรฤทธิ	เทียมจะมาคัด	
จุฬาร		
นรชนบทเมกบาน	ไปรยสุมาต	
ยักกาย		

หน้า ๓๒

วชิรญาณ

กมลวิมลโปรยปราย

ฉัตรทวรัว

ธราด

นรุตมิยพโจษจ

ไพร่ผู้ตีป

บนำภา

สถกชนกเื่องมา

รัฐยาทว

บห่อนนาง

นิยมนบรมขรรคียงค

ตำรวจการพลาง

กบัม

อตุลยบุญเพียงส่วยม

ภูวอตุล

พระเตชา

ปรบัษอมิตระมายา

จับจำนองภา

จำนงผถาญ

พระบุญประพตภิรหาร

ไต้ยุพิณฑ์พาด

ตุคาควง

พระกฤติณหิทธิสุตสรวง

ทวัชราปวง

จะอยู่เย็น

นกรนรจะชาดเข็ญ

เพื่อพระเจ้าเป็น

อดิษฐ์

ศรีสวัสดิ์ดิษฐ์มบรรณ

จงจัญเรือง

พระชนมาน

นิกรนรสบัณฐาน

สร้างพระสมภาร

รอตมา

๑๕ ดมเด็จพระนเรนทรอุเทนทรวรา

พาพตโยธา

ดีดาศ

ถึงเกษรทันภาส์ราชนัยยาคร

ยังปรางคปราสาทราช

ภิรมย์

เดียรดาษราชประยูรนิถดคนดนม

เฝ้าบาทบังคม

สถอน

ให้จิตรคณพิมาณนังงานวนิตนิกร

วัดถาดังการณ

มณ

ตั้งองค์ว่าสุดทักขรรคิยพดี

เป็นอรรคเทพ

วเรศ

นานามาตยคณาแดธามนคประเทศ

ราชเขว้วงษเวส

ทศา

ทราบสารเตคัจปวิคณนัตปரிய

หวังใจจะทศนา

บค

ต่างแต่งราชบรรณาสุนาติยมณีน

ถวายจอมเรศศรี

อนันต์

ในมาคันตียคามพราหมณหนึ่งบัญญัติ

ญัตติจตุมาคัน

ทียนาม

นำนางนาฏนคารารูปอราม

มาคันตียนามพราท

มณีน

ถวายของคอรรรคชนาจุธารวิศรีศรี

ด้วยจิตรภักดี

บพิตร

ทำวปุณชนำนานาญประทานยศสถิตย

แก่จุตพราหมณปี

ศุณา

ตั้งนางพราหมณยุพินทเปนนปฐกคณา

ห้าวร้อยอนิตา

สระพรัก

ประทานกาญจนดังกาวัดถาภณอนรรฆ

โดยศักดิ์ตามอรรค

อนงค์

ข้อสรวิศพรณตุมาคณาทวิชัย

ดองค์

แปดกหาปนะทรง

ประทาน

เนื่องนิศยจิตรปติพัทธ์ในรัตนยุพาต

ร่วมมณย์ประทมวาร

ดองค์

ทรัพย์แปดกหาบ้นะ
แบ่งซื้อสุมาลัย
ไว้เป็นประโยชน์ตน
ใครใครบรู๋ทัน
เบื้องบุญบุรพาภาต
อุปถัมภกายัง
ในวันสงัดเจ้าพระ
แสดงธรรมภาคย์
นางค่อมสดับพุท
โศคามรรคญาณ
แจ้งจบนิ ไสยใน
อเสกข บุกคด
ตั้งวรวิสุทธภาพ
ญาณยังศิลาโดย
ซื้อพรรณสุมาลา
สิ้นแปดกหาบ้นะ
ยังจันทรเวไสย
เฝ้าฟังพระเสาวนีย์
ปางบิณฑดาตักษณ
ทักนาสุมาได

ก็กันเป็นสอง ที่
ถวายอรแถมจันทร
นิจกาดก็ กัน
รบีเมืองอุบายบัง
กนิหาระหนหลัง
ชุชภาพธารี
สวยมกวมดี
นุเคราะห์เลยอุยานบาด
ชฎิกานุสาสน์สาร
ก็ประคิษฐบัคคด
ยสหัสญาณยด
พุทธวงษเวโนย
มละ บาปกรรมไกล
หิริโอตปธรรม
ยดระการสิ่งสรรพ
ถวายพระเทพี
ไหยรณวิคมี
จะยุบดกได
อรอรคองงค์ใน
ยชชุตราถวาย

ขึ้นแซมยั้ม ยั้ม	พระพรหมภักตร์เปรยปราย
มาดัย ^๕ นี้มากมาย	ประหลาดตา กว่าทุกวัน
ฤๅครวระคุดวง	กุดมายุมีพรรณ
ฤๅไกรก้านันกัน	จะเอนกไกรเรา
ก่อนคนประนมสนของ	เสาวนิศนงค์เยาว์
นางข้ากมลเนา	มธุโลกมวณัน ทั
ดกฉ้อบ ^๕ แจ้งใน	นิรียไทยพิบากกรรม
วัน ^๕ นี้สดับธรรม	บรมศาสตร์จารย์
พ้นจากนิไสยสา	มัญญสัตว์ตณฐาน
บริสุทธิธิดันดาน	วจี จิตรจุตาจล
ฤๅโจระกรรมท่า	อาทินาประกอบกถ
กันเขาประโยชน์คน	ตุจกาดตางดาง
ดามาวดีสดับ	อนุสนจิโนนาง
ค้อมไขคดีพราง	ชก ^๕ เียนพระเสาวนี้
อ้าพิชชชาก้อม	ภินิหารมากมี
สดับธรรมวาที	บรมบาทศาสตร์ดา
บัด ^๕ นี้แดยังจำ	จะนำอรรทกาธา
ผู้เราจะเสาวนา	นุคิยธรรมโฉน

ตั้งการเครื่องขรรคียบองค์	อรรคราชกัถยา
พร้อมนางสุรางคบริจา	วิกนาฏจรัส
ยังจุลอาศน์ธภาค	ยภิวันทุษคี่
คอยเสาวนานครียปรี	ติภิมย์หฤหรรษ์
ปางนั้นองค์ชูชชุตรา	อริยาราชธรรม
ทรงคีตคุณวิจิตรจรร	ยวิสุทธอินทวีย์
นุ่งห่มเสวตรวัดเนวียง	วิยะเยี่ยงตยาดี
ถือพัชราภรณ์	ณธภาคคมนา
นึ่งบนถกตบญญิตอาศน์	กั้นสาศนคาถา
ยังนาฏเบญจางค์สัสดมา	ทานคีตเบญจางค์
สรรพเรวิญคำเนียบวรคุณ	บรมรัตนไตรยางค์
อันเปนมหันตอุตมา	ควิมุติมหัศจรรย์
ตั้งวรรณาพระจุฑา	วิยสัถยารมย์
แจ้งชาติขรรคามรณัน	รอนิจเอนกา
สาคณานิกรอัน	คบุรกกัถยา
รับศัพทฤทธิสัสดมา	ชชชุตเรศถาดงววย
โดยในพระไตรลักษณ์ญาณ	ก็วิจารณ์อนิจกาย
แจ้งจบกระแสธรรมนิบาย	บรมมรรคธรรมเมหนทร์

๑๖ ดำแดงคุณกถ้าวขจร	ดามาด้ายสมร
วิสูตรีศรีดศรัทธา	
อุปฐากบรมดี หุตมา	จารย์จอมโดกา
ก็ทราบถึงมาคณัตย์	
พราหมณ์นี้ของเวร	ในพระผู้มี
พระภาคย์ในอรรธอำนาจ	
ยังมีมาคณัตย์พราหมณ์	น้องชายหนึ่งนาม
คือจุฬามาคณัตย์	
ภรรยา มาคณัตย์พราหมณ์	เจนจบคิณ
ไครเพทพิเศษนานา	
บริบูรณ์สมบัติวิธดา	เนาถานามา
คณัตย์คามนามกร	
อยู่แดนกรุงศรีสุนทร	อานมณฑรเอาพร
แตกอซึ่งกณทุบชา	
มิตรคุณพราหมณ์ ธิดา	มาคณัตย์กัถยา
ถะออดอ้างนางสวรงค์	
บิดามาตุรณกพนธ์	เด็กคู่ดั่งขวัญ
ธิดาอันค่าควรครอง	
ยังไม่ดูใจจงจง	ภนิหารแห่งสอง
ทวิษัธร้างสมมา	

จักเสวทวิพระอนาคา	อรหรรทภินา
วิสุททธิพุทธเพนัย	
ตมเตจบรมมารพิไชย	แจ้งด้วยญาณไญย
ทวาทวิขพฤตมา	
เสด็จโดยนิมิตบาทคร ไคคคดา	ด้วยพุทธถ์ดา
พิลาศเลอเดวองค์	
แต่ยามพระฮามสุริยง	ประคิษฐานลง
ที่พราหมณ์สการกองกณ ^๗	
ปางพราหมณ์ทักนาอาศูร	พุทธลักษณะวิบุต ^๘
ก็เอื้อนบอ้าอายใจ	
ซ้ำแต่ตมณวิโดย	เชิญหยุดอย่าไป
ดูซ้ำจะแจ้งจริงความ	
ช้อยนี้มีธิดางาม	หาคู่ควบกาม
จะค่อประยูร ไบมี	
ท่านมาเป็นศรีสวัสดิ์	จะมอบมารศรี
เปนนาทเบองบริจา	
ตมเตจอติศรพรหมา	ไปพุทธฐิภา
แก่พราหมณ์ทรงคุษดี	
พราหมณามอบอกพราหมณ์	เราพบผู้มี

ศิริวิลาสเลิศชาย

ควรเป็นเชยเราแต่้วยาย

ธิดาจะคว่นไปตาม

ชาวเขียงเคียงข้าวคืดความ

จะให้บุตรมีผิว

ใครหนอมาเข้าขรมัว

จะโฉมตระการปานใด

ต่างว่าต่างมาด้วยใจ

กค้อยคำนึงทฤษดี

ส้มเต๋จัสรรเพ็ชโมพี

จะนำธิดาออกมา

ประดิษฐานวถัญชพุทรา

ในฐานอนันตคต

พราหมณ์ภรรยาบมียถ

ก็ถามแก่พราหมณ์ภรรดา

บุรุษอันกล่าวโสภา

จะตุฎาปไค้ดู

มหาพราหมณ์พร้อมพราหมณ์พฐ

จะไปให้อยู่ท่ามา

จงเจ้าแต่งกาย

พราหมณ์ธิดางาน

ควรเรารุคตัว

ตามพราหมณ์ครรวไถย

ปางสองบักว

บาทบัดดีถา

แห่งในใจฉน

อยู่ไหนให้มา

ได้ตั้งเมื่อตุ

น้ ^๕ น้นทอญุชา	พยานยังตรา
แดเจ้าจรู้อการ	
ฝ่ายพราหมณ์ชำนาน	ไตรเพทพิศดาร
ก็เกริ่นพระลักษณะด้วยมนตร์	
แสดงจักรลักษณะต่ำกล	แจ้งจริงผู้คน
ว่า ^๕ น้อย้าควรเปนภาร	
ผู้ยังเกี่ยวคามสำประการ	รากจิตสันดาน
แถบทย่างหย่งกตาง	
คนโทษะจริตเทาทาง	รอยเท้าจักวาง
ก็หนักข้างชั้นธรรมดา	
รอยเท้าผู้เฒ่าโมหา	ถิธิดำรา
จะย่องจะย่างหนักปดาย	
รอยบาทท่าน ^๕ นี้ควรทาย	แท้คนพันสาย
กระแด้กระสัน ^๕ สูงสาร	
พราหมณ์ว่าพราหมณ์นิงคราญ	เจ้ากถ้าวอาการ
แต่ตามคำหับดิถีชน	
อุปมาหุญยถกุมภา	ในถาดธาวา
แดใจในกตางเรือน	
เถียงกันบมิตกต่างเบือน	ภักตราขายเขื่อน
ก็เห็นพระสัพพัญญู	

พุดมพราหมณ์ ชีนาพราหมณ์คู่	โน่นเน่นี่คู่
ไปเห็นจะให้บุตร	
ว่าพดางนำนางพราหมณ์	ยังดื่มดั่งศรี
ตฤคเกิด้าโลกา	
ว่าวอนขอให้ จิตา	พระพุทธรูฏีกา
บัญญัติ คีฬิก คีคำปราม	
แล้วข้ามบรรทุรแก่พราหมณ์	ทำนผู้พยายาม
ในไสยเวทไหว้ภูณท์	
จงตั้งโสทรประดาทโดยสุน	ทรรภาพไพมูถย์
เอาอรรคตรัสเทศนา	
ตถาคตเสด็จทรงบรรพชา	พิชิตมารา
ในโพธิบัลลังก์ไสย	
ทรงสถิตยสัปทวารใน	อัมบาดพระไท
นิยมพุทธโพ้นมา	
พระยามารยังมารจิตา	ทรงไวยสรีรา
พยพถ้ำอัมบร	
ถเบงเบญจกามวิงวร	ด้วยสารถุนทร
อันควรประโลมดาเก	
ตถาคตผู้มีมเห	ศรภาพฤาเ
วนอมรมารา	

ยั้ง ครองนังญาจะทยา	ในพราหมณจิตา
อันแปมกรีสุมครมัว	
ปถายบาทบมิกวรฤกตัว	เกตุยตไถดกถายกตัว
ต่งตารวัญจวงด	
เตวี่จเตาวนาชรรมทศพล	อนาคามีผล
ก็ถึงแก่งตองทวิชา	
มอบบมาคณทียธิตา	ไว้พราหมณผู้ฮา
ก็ยังส้มเต้จมนินท์	
ขอบรรพชากรโดยจันต์	ทรงบริสุทธศีล
กรรมจำเรอญภิญญา	
ดุพระอรหรรตสัมภิตา	เปนพระชีณา
ต้วต้าวกด้วยบุญ	
ฝ่ายมาคณทียตรุณ	คำนึงนิศคุณ
ตมเต้จพระบรมครู	
บมิเอ้อฮาไถยตัวตุ	กล่าวแถมโทษทุ
รตักษณเทียรตารารณ	
ผิวกุมี่คู่ตู่ตมาน	มีบุญสมภาร
ประเทศศถานคึกคักัน	
กูกับตมณจักพถัน	เปนเวรนานวัน

บจางบจิดของผดาม	
มีคำปจณาอาจารย์	องค์อนันตญาณ
ประเสริฐแด่เด็กโตถึย	
ไปทรงทราบมาคณทัย	จักจองเวร
ฤๅดำริหติเตียน	
อาจารย์สอนคำอันเสถียร	พระองค์อาเกียรณ
พระญาณยถบมียัง	
แจ้งนไยสัตตวทวทัง	ทรงครดิษฐ์หวัง
ประโยชน์จะโปรดสองพราหมณ	
สมเด็จสรพรเพ็ชเื่องนาม	ทรงเทศนาตาม
นิไดยะแห่งสัถย์มีมา	
อันนี้เป็นพุทธธรรมตา	พระมหากรุณา
ริคุณอดุลยหนปาง	
ฝ่ายจุฬพราหมณบิณฑนาง	มาคณทัยเบญจางค
ลักษณะวิโดยใครความ	
ตระกูลใดในวงษ์พงษ์พราหมณ	จักคำเคียงงาม
นางภาคิไนยไมมี	
เดอดลักษณะเบญจกถยาน	ควรอรรคเทวี
กระษัตริย์ประเสริฐสุดวรยา	
จึงยังพราหมณนี้คตา	ถึงกาภรณพา

ถวายส้มเคঁเจนนูปดี	
ยังกรุงแก้วโกสามพี	ได้เปนมหิษฐ์
นรินทรองค์อุทเยนทร์	
ไฉนางบมิจางจองเวร	บรมชินนทร์
คค้อยคำนึงหาการ	
เห่นเหตุส่ามาเขาวมดย์	คังกล่าวพิศดาร
แต่หลังประงอนราชา	
เทียบทูลโดยมณณญา	ประมวณมาษา
มาค้อมมาแต่้มเติมความ	
ว่าองค์เอกอรรคหังคราม	ประพฤติฎางาม
แดงำพระบาทบัวบก	
พร้อมใจไปถ้วนหน้าอนงค์	นิภาศรสังสงฆ์
แดสมณโคตม	
เบ็ดแกดแล้งองฝาชม	ทุกวันนิยม
ฉนี้แดมีมานาน	
ศรัทธาทว่าทานกว่าทาน	อาการแก่การ
ว่าพึงกพึงคิดงน	
ทูลความกิดกามเกียกกด	อาญาอยู่คน
บรอันด้วยแรงภักดี	

พระญาณยังฟ้าชาตรี	กอบก่อบารมี
คำวิหิต่างคังควร	
๑๕ ปางนั้นจอมธรณินทร์มหินทรมหิศวร	
ทราบสารวิญจวร	ฤทัย
ข้าองค์อรรคสุตายุพาภักตรไฉน	
ไปเคยจะเป็นใจ	วิจิต
จักจริงฤจะบจริงก็กรังจิตรณน	
กตในจะหยั่งยด	ก็ยาก
ธำมาอรรคดับมีพิภพหุดาก	
มาคณทียจักปาก	ก็ผิด
ตัวกูทรงทศธรรมถวดยภพสถิตย	
เบ้าจิตรวินิจไฉน	ถูขอบ
อย่าเราจกมัยครหศสุณดอบ	
ด้วยกตประกอบจง	ประจักษ์
คริเสร์จทรงคุษณมีพิภพภักตร	
อนุสนธิฤชาชัก	สนอง
วันหนึ่งสุริยอุไทยครไถยคฤหทอง	
ธำมาสุคาปอง	มถัก

ยอดองค์อรรคยพาคณานิกเรณิก	
ตมมณาสวพรอัมพรัก	ณแกด
เสด็จเดี่ยวดวณมัทนกันนนิกรแด	
พรหมภักตรเปรมแปร	ประภาษ
คู่ใดเหล่าคณนางสุรางค์บริกนาฏ	
ฮือฮือคณรัตนราช	พิมาน
๑๖ สยามาดีเส้า	จนราชโยงการ
กัมเกษกฤษดาญ	ชวติคตของทูล
ข้าแต่จุธาเทพ	ชรณิศรมหิศูร
เสวยสวัสดิติสมบัติ	ภพโลกยเหล่าหลาย
ข้าทูลธุลีบาท	วณินาฏทุกกาย
มากอยบชลาถวาย	วรบาทชีเนนทร
อันเปนพำนักรัณนิตย	สัตว์ตพตโมสร
พรพนาสุรานร	สุรนาคสรณสรอง
เนื่องกิดปอนันต์ศักดิ์	วอูปดีโตปวง
ไทรรัตนจุชาตวง	แดยุบัตินหัตศวรรย์
เชิญชมพระลักษณะ	ทวะตึงษดาพรรณ
อัสติพิณย	นผพรรณรงษ

พั่งทูลพุดอร	บวรราชทฤษดี
ถรรเพชโมฬี	คณสังฆบริรักษ์
คาถมนัโนใน	อิทธิมยโสมนัค
เสด็จคันทวิตรัต	นราชพิมาณสสถาน
ด้วยทรงสเนหาใน	วนิตายพาพาต
หาว่ามกการ	กรรมกรเหถ่าหลาย
ซุมกันประกอบแก้	กระทำแกตประกิจตาย
เบื่องบันด้าคัญหมาย	สมมุตินามบัญญัติไชย
อวยอรรคเทพี	ทฤษดีบรมไตร
โตกาบัญญัติใน	อาทินันแดมมา
ตามาวดีศรี	สุรราชกัถยา
เห็นไทรกรรณา	อนุญาตยินดี
ทรงศีลอำนาจทาน	นิจกาดโดยมี
ท้าวหน้าสุดาปรี	ติกริรมยหรรษา
๒๗ ฝ่ายมาคณเทีย	บดินทร์โตกา
บได้เคืองชด	ตำรัสติชา
วต้นฤมล	ในองค์สำมา

ตฤกตรองหมองหมาง ความเราทำทาง จะชั่วตัวคน

หน้า ๕๒

วชิรญาณ

ท่านตามใจกัน

แหวกบัญญัติมน

ให้นั่งเยี่ยงมด

หัวเราะเยาะหยัน

ได้ความอดสู

ตายดีกว่าอยู่

ดูหน้าเพื่อนกัน

พระองค์หงไทร

วางใจกรัน ๆ

ละไฉนวัน

จะอันตราย

จำต้องตรองตฤก

หากถดถอย

เถ่ให้เพโทบาย

จับตัวให้มัน

กันตรให้ตาย

จึงจะค่อยวาย

อาวรณ์วิญา

จึงให้สาวใช้

ไปบ้านบักใจ

หาไก่ได้มา

ทั้งเป็นทั้งตาย

หลุดถวายราชา

ไก่อันของอา

ให้มากถวาย

ต้มเต๋จันอุเบศร

บได้ทราบเหตุ

ตำรำถึปวาย

ไก่อ่เป็นปลดปล่อยไป

อย่าไฉนวันวาย

เอาแต่ตัวตาย

ไปส่งสำมา

ทำเครื่องตามเคย

เราจะเสวย

เข้าวันเวธา

นางมาคันทัย

ม่นินนา

จัดแจงอย่าคดา

ให้เขาเอาไป

มากันทัยพราหมณ์

รับสั่งฟังความ

วันทาคดาโคต

ให้ชนไก่มา	เรียกข้าคู่ใจ	กระซิบความใน
ด้วยความฉันทา		
ไก่ตายซ่อนไว้	เอาไก่เป็นไป	ถวายบรรคชายา
ทูลว่าทรงเดช	โปรดเกษมัญญา	ทำเครื่องเวธา
เข้า ^๕ จันทน์		
ด้ามมาแถม	ทุกกฎเป่น ๆ	จึงตรัสจำนน
ขึ้นเกล้าเจ้าเอ๋ย	บเคยดีกวัน	จะฆ่าแกงมัน
ฉันทไคอกอา		
มาทมนัมิโปรด	จะให้ดังโทษ	จะรับอาชญา
ตรัสแล้วเทวี	เข้าที่นิทรา	ไก่ซึ่งมัดมา
ให้แก้ปล่อยไป		
ครันเวธาด้วย	มากันทัยเคย	คอยเฝ้าเท้าไท
หม้อยคอยฟัง	รับสั่งภูในย	จะตรัสฉันท
จะแต้มเติมการ		
ส่งเจ้ากรุงกระษัตริย์	เสวยพดางทางตรัส	ถามไปบนาน
สั่งให้เอาไก่	แต่งได้เครื่องอาณ	ไม่เห็นเขาวมาดย์
ไฉนว่าไร		
มากันทัยทุก	ข้าแต่พระยุร	ยาตรเกล้าภพไทร

ความจริงจะกล่าว
จะทรงวิจารณ์

จักยาวความไป

สุดแต่พระไทย

ได้ให้ไปถวาย
บเปนธุระ
ในเบื้องบาทมงสุ

กำชับกับหมาย
ในพระสมภาร

โดยราชโองการ
เหมือนเห็น้อยหน้านาน

ทรงฟังนางพราหมณ์
อันสำมาน
ไม่แทนท่วงที่

แซมเต็มเต็มความ
ภักดีมั่นคง

ควรคัดอบตามตรง
จะเอาร้ายลง

มากันทัยพราหมณ์
จะใครให้ชัด
เอาไก่เปนไป

ข้าส่งของเสนอกความ
รหัดเทพี

ว่าเหตุที่มี
เพดาพรวงนี้

ถวายอรรคกัถยา
ท่าของถวายพระ
จะแจ้งจริงความ

ว่าทรงศรัทธา
สมณเดาศไกร

จำนงพระไทย
ดีร้ายฉันใด

ต้มเต้จนฤบดี
ฝ่ายอรรคองค
แล้วดีตามา

ฟังมากันทัย
ทิงคเชิงงาม

ทุกส่งของค้องตาม
นับนี้วประนาม

จึ่งให้สาวไซ้	เอาไก่อายไป	ถวายอรรคกัถยา
ทูลว่าท้าวไท	ให้ทำสุปา	ถวายพระธำศดา
ถมนทั้งปวง		
ฝ่ายองค์ดำมา	วตียุพา	เป็นสุตาตวง
บรูเจ้าแกด้ง	จะแว้งแหะทรวง	ด้วยเดชพอดวง
เอาจิตรวิญา		
ชนชมไถ่มนัส	สำคัญว่าศรีส	ทรงพระศรีรัทธา
จึ่งทำสุปะ	เพี้ยนชนะนาคา	ถั่งถั่งเข้ามา
จบหัตถด้วยไว		
ทรงทอดทฤษดี	ถ่มความพราหมณ์	คำนึงแห่งใน
ท้าวบโองการ	บรรหารสิ่งใด	เนินเฉยเฉยไป
บได้น้ำภา		
จิตาพยาวิ	แดเห่นเปนที่	ถรวถถรรจรรจา
ความจริงนีกถ้าว	ยอมยาวเห่นมา	ประจักษ์แก่ตา
เห่นคัวชั่วดี		
โบราณาจารย์	โรคร้ายพิการ	พิกตอินทริย์
ควรให้เยี่ยวยา	รักษาทันที่	ชั่ววันพด้นมี
วิมิต์แก่กาย		

๑๖ ทรงฟังมาคณทัยถวาย	ทำเนียบเปรียบปราย
กระหนัดกระหน่นแนมน้ำ	
รังเกียจเคียดคิดใจดำ	บมียินยังคำ
แดหนึ่งคำหนึ่งใจ	
เพื่อสืให้ ในนุชตั้งในย	เนตรดวงหฤทัย
จิเบศรสุดแดนสงวน	
อะเสวนาประมวญ	นิรันดร์เรวณ
มโนมนุษย์บุณชน	
เนกเวร่าพระวาทวิจต	มหาสาละมณฑล
ก็ทำวถัญโทดฤคอง	
สมเด็จจอกิศร์สุริยวงษ์	ฤาอาจดำรง
หฤทัยหวนรวนเร	
ไทรศราหาหน้าคะเน	แยบคายถ่ายเพ
ทุบายก็หลายเวรวัน	
บมิได้จริงใจทจำนัน	หาเหตุสำคัญ
อันใดบได้เปนคาย	
จรทกจรเทัญเอ้อ่นฮาย	แก่นคิดเคื่องคาย

ครุณพราหมณบุตร

นางพราหมณาหาความบิรมิ

ระวังระไวใช้สอย

ซ่อนเงื่อนเกลื่อนกตบถบรอย

อาฆาตบชชาติใจอง

หาญรู้ริ้วมครอง

กึ่งงักงัดวบวิจา

นำสารการถบยังอา

จำเรญจำรายเขี้ยวคม

ตระบัดไต่ โดยฮารมภ

กึ่งำบพรายหลาหุ

สินบถคนปลดอมปลดอยงู

บดินทรด้วยมายา

พิณนี้ไว้ที่ไถยนา

วคัฏฐาดวงมดย

ซ่อนเงื่อนงำเงาเงางาน

รหัศรมัดโดยดี

๑๔ ปางหนมเหศรมหา

เดด็จด้วยศุขารมณปรี

ไถ่เกดยกทำดี

เกียดกันเคื่องคอย

ไต่กตหน่งปอง

หากันหัลปปา

นางพราหมณขึ้นชม

ไว้ในพิณภ

ปราสาทดามา

ฤาให้รวัราน

มทิบาธราตรี

ดิศวัดดีศวรยางค์

ด้วยสามาสดาวิมลลักษณะ	วรอรคองคาง
เวรเวียนจำเนียรศรวางค์	อนุกรมนิยมมา
วันเวรนเรนทรผรม	ศุขรมย์ณปรางปรา
สามาวดีรัตนภา	สกรสันธยากร
ไสรดสรงสัธารสค์คน	ธวิมธอาภรณ์
ทรงขรรคิเขียรวิษยะบวร	รัตนปาตุกาธาร
มาคัณทียไพราหมณ์กมตโมห์	ทูลุโทษสามาญ
แกดังกถ้าวกระถำพรวิการ	อภิวันททานทูล
ข้าแต่พระเกตุันรจนา	ธิปติยมไหศุรย์
ข้าบาทสุมินอุปัฏฐก	ประคยักษบวงใจ
ขอโดยเสด็จบริบาล	บทมตยบองไป
ใคร่เฝ้าพระอรรรคอรไทย	ทิพยลักษณะโดยงาม
ทรงพักก็ไสรนัคใน	มรรายพาพรามณ์
ไม่วอยคำวิสัจจนปราม	กียุบาทดวนคด
กานดาทิดาก่อนพัน	ธกรุยหไหรณ
เมี่ยงหมอบระเมียรยุบถก	ประติพัทระภักดี
สามาวดีทฤษณา	ก็ปะมาคะนัณทีย
ไปเกียงทู่เผ่ากุดะอริ	ปฏิกษณะสุนทร

ชุระสรวพแถการ
 บมีเณอดแถบใจ
 คณนาฏประจำงาน
 แท้ละเจ้าบมีหมอง
 วียะเรราชคียา
 แถฤหมิ่นพดเพดอง
 ฝิบได้ทุรคค
 คณนางก็จะววย
 ๑๑ ตำมาจุถาถักษ
 พังกรงกระษัตริยทรง
 กรัฏกราดพิษาฏไทย
 นาคราชพิศม์พาด
 ข้าแต่จุราชเรศ
 เพียงฉายฉัตรทอง
 ข้าไว้บิตรมา
 พระคุณอนันต์หนน
 เปนอรรคชายา
 คุโนตโมตด
 หมายมั่นกตัญญู
 โดยธรรมโดยคดอง

สัธิการไฉน
 กิจปวงบมิปอง
 บริบาลก็ตำรอง
 กตเลศดเลอง
 ทุพดาฤทธิเรอง
 คุจุเม้าจะมตาย
 ทุรยศถววย
 ชนมาบมิกง
 ฌนตำนักน็องคียง
 บริภาษบรรรหาญ
 พิโรฤทธิเพียงกาด
 ก็พิลาปทุตถนอง
 ฌรเดชปกปอง
 ทำนุเกษการุญ
 คุรอาทวาทูร
 หนุปลการตำกถ
 วรายศโสภณ
 อรุทิสต์ศุสรวง
 กตเวทิตาบทอง
 สัตยสุจวิทธรรม

ตรวจตราคนงาน	ประจำการทั่วกัน
ไปได้ประมาทวัน	บริรักษ์ไตรตรา
พิณเทพยารัก	ษตระศักติเดชา
ฤๅที่ชะมายา	ทุจริตจันทาถ
อาไศรยณในพิณ	จิตรจินคนาณดาญ
ซ้ำชีพเดียวดาถ	จะพินาศเนื่องใน
แท้วเริบมาบรพ	สารพันจะเป็นไป
ความจริงบจริงใจ	จะพยานก็ยากความ
การนี้ก็การตัว	จะชั่วจะใครตาม
เจ้าพยายาม	ทิพยาจะหยิ่งยด
ข้อเคืองณเบื่องบาท	นรนาถด่ากด
โทษาก็ควรชน	นม้วยด้วยอาชญา
จงทรงวินิจฉัย	ยวิในยศกระษัตรา
เยี่ยงยุติธรรมา	บุรพบทบรราย
๑๖ อุเทนทรพั้งสารสาย	สุดาตวงถวาย
นุสนธิเส็จสารา	
เคื่องชัตตำรัสบัญชา	ดูราดามา
อะตักยวิบ คัมแบบบรพ	
ร่วมจิตรร่วมคิดการกัน	กับเหต่าก้านัด

แต่ข้อหนึ่งเงื่อนงำเงา

ปลดปล่อยอยู่ในพินเรา

ชี้พิตรม้วยด้วยแรง

เสี้ยแรงรักใคร่ไปแคลง

มาพร้อมก็เพราะเหมาะคำ

การนี้จักชี้ใครทำ

รวัจระไวเวดา

ปรากฏในไซใครไปมา

สระพรักสุรางค์นางใน

จักควรปลูกษาเยี่ยไฉน

มาผ่าอ ออกตดวงดี

สรวง ศาตเชอเมืองพล

เตดาระเตดี้ยดเตี้ยขวง

ชั้นตั้งแวงวังท่งปวง

แด่นำพระอรชรคชายา

อันเตบรภิภิจา

ระเบียบยังฉานดาต

ทวงสหัสถัมมะธน

รยาตวยยังแก้วเกอยทวง

หวังใจจักเขา

แต่หัดถนอมแสดง

โมงยามประจำ

ในที่ไธยา

ควรเจาะเอาใจ

ปถมกรรณวิธี

อาญากระทรง

ห้ำร้อยออกมา

กรก่งด้วย

สมเด็จพระอารียอนงค์	สังฆารธรรมปดง
อริยมรรคปัญญาณ	
โอวาทไวยาวัจการ	อนิจฉันทาน
เปนองค์เอกคณา	
เจริญพรหมวิหารเมตตา	บรมขัตติยา
แกพรหมณมาคัณทัย	
อโหสิอไทยเพรี	ร่างบอินทรีย์
กำหนดอนิจสัญญา	
บัดท้าวสาดศรศักดิ์ดา	พันทุกโศกา
ก็เพียงพิภพทำลาย	
ศรดำตรมมีบาดบัตกถาย	ประทักษินธาย
สมรตรีวารว	
ฉินหน้าจะประหารองค์	อุเทนทวทรวง
ครดกกระดาธัศักรรย์	
ภิตไทยมจราทนต์ทัน	ถอมองค์อภิวันท์
ประนอมพระหัตถ์ถวีสมา	
อ้าแม่จมีเมตตา	ผู้พิชิต
อันห้อมกมลโมห่มุหนท์	
บมิรู้คุณแม่มีคุณ	ประทุษฐการุณ

แด่ดวงจันทร์ลงหาญ

ศรทรงอันอวิญาณ

อักษรขอมโบราณ

๕๒
แด่นพหน้าของตน

จงผ่อนแก้พิพัตาย

เทพเหินท้าวกระวายเป็น

ก็โอนอำนาจอธิกรณ์

มธุรจิตรในองค์อดีต

กีดกระเบียบโดยนรพ

๓๕
(๑) นิกทรนรอนเพกนหนด

พยาร์

นกรนครคฤหบดี

พญมาจารย์

ตักขนิกรสโมสรภาน

ศุภาคม

ทศนะพระอรอดม

มหัศจรรย์

นิกทรนรทวณท

តើរចនាសម្ព័ន្ធ

ยังแสดงอาการ

๐๕๕
ทำนบกั้นนฤมิต

ตั้งเวชใจหาย

ดกศรรอน

๑
มาตยาพรรค

រោងចក្រ

๑.๒ แนบผนหน้าฉาน

បុណ្យភិគ្គុក្កម

โฆษณาตร์ระ

พระอรบวรอุดย	ศรมจิตรบุญ
กับชา	
นิกรนครโตกา	ไปรยสุมาถยสา
ธฤการ	
ชุษฎีกกัโปกมาน	ธรวงพระธัมภาร
ถวายพร	
กุดหนดนศับทสร	ทวักศาตร
กรเกรอกไหว	
๓๔ อุเทนทวนเรนศรณริน	ทวป็นผไทไกร
๑๐ ขึ้นชนภิมมัยฤทยใน	อนิทายพาพาด
ชวนเชษฐาณินนุชธิดาศ	ณประธาทกถกถาญจน์
เกดากถ้าวกถ มจรธาร	ธวภาพนกัน
นางท้าวถักขอพรนิมนต์	ทศพญานอัน
กับสงฆ์ภักติกนิรันด	ชกัโดยมโนนาง
ตั้งตั้งฆกรวยธำมาตะ	ยาราจนพทจางค์
ท้าวชัยภักษุสฤทธิธังค	ภักติกณในวัง
ธำมาวดีอริยวง	ษอนงคทวัก
ธรรธูปยญชนวง	รศเรกถวาทาน
ราชนามหากรุณินัน	นิจวันคณราชทาน

ใช้พุทธนิไสยบรรพกาล
 วันหนึ่งบุเรภักขุไทย
 อวยพัตรสาธุกิจมิต
 ตามาสุวงศ์คณยุพา
 ฌบเห็นอิสิโรตมที่วาง
 แต่องค์พระองค์บวรพุทธ
 อานนทรบัททยหมาย
 ทำด้วยฉณนิจิตรประภาษ
 ว่าข้าแต่สมณฮา
 โยมยนิไสยวินยกิจ
 ผู้เจ้าแต่เอาพัตรอนัน
 ขอลถวายพระพรบรรพิต
 พุทธานุญาตสังฆวิโนย
 ทายกบัตติคาหก
 อาคมาหุเคราะห์สาธุทาน
 ได้เพื่อจะเผื่อสมณพรพรค
 ขาดไครจิวรแดงบุชา
 อึกอุทกานหศระบง
 เปนผ้าจะครของอุทกชี

กัณเฑาะฏพระอานนท
 อุทเขนทวัธราตถ
 คณหาฐธวัณนาง
 ปริยามโนคมางค์
 ปรัตยาจจำนงถวาย
 อุปัฏฐากทุกกาย
 หุเศระห์ รุงกระษัตรา
 พจนาทบุเจนา
 ธิยบุตรวังธรรม
 บรรพชิตเสด็จกรรม
 คถิณจะกตโต
 รมหิทธิกรยัคไกร
 คุจราชบรรพชาญ
 วิคคหอกอวรการ
 บิสิสุทธิ อามา
 พรหมจรรยกับณา
 วร โพธิเจตีย์
 แดจะปดงทีเศษมี
 บิสิสุทธศีลฉน

ถึงชาติอุจาดบภจะเย็บ	ก็จะเก็บประมณกัน
สำหรับจะกวาดบวรกัน	รฤวิหารदान
ยับเยินแฉกเก็นถจะเอา	ก็จะเฆาะประกอบการ
รักทามนังวรวิหาร	ปฏิสังขะซ่อมแปล
แผ่นดอฤทศาดปนา	นุปรการตั้งแสดง
ไขหวังวรามิศสงว	จะละสมประสงคกัน
๑๖ เฒ วนาเดรวาทยุบถ	อรรถารวินถ
มโนวินิจเปรมปราณ	
เบญจางคภิกษาทยศวีวาร	ตั้งภันทาการ
กุษาพัตรภักดี	
นำธำฏกส่วนซำมี	หำร้วยสองที่
ถววยด้วยใจศรัทธา	
อาณนทกทำโมทนา	ถววยพระพรดา
นิวัตนิวาศครโดย	
พร้อมหมู่พุทธบุตรเพในย	ตำรวมโดยใจ
วิสุทธศีลเสียมสาร	
ปางเดือนระตุดวงมาถย	ชุนชุกตระการ
สถอเกษมศวันศรี	
สมเค็จจุจาดาศรี	ฮารภฤดี

ประพาศพฤกษ์สวนขวัญ

ขุนพลเทียบพลสืบพรรค

ฉกาจอุกฤษฐ์กำแหง

ไถ่ฉันทเชื้อดีหักดางแปลง

สมรรถณวยหมายมนตร์

จับช้างกลางเถอนด้วยพล

กระซำกซำกงาหงาย

บนเจ้าเฮาเค็กมากลาย

ฮาวุระบองดองมือ

แข่งคนต่างกันพันๆ

ร่นเส่น้ำจ้วงฮอน

ทอวทองเขนทองคราจร

กระบี่แตกฤชกรดไกร

ขุนช้างผูกช้างเคยไชย

แกเขร่งสัพพิพังคา

ดำสารหาญเค็กกต่างา

ปับคปไปวนทวนหัน

ดางดำโตเต็บคกมันท

ทอวทถึงถึงแทง

ตั้งตำฉกรรจ์

กำดงวังแรง

แต่ตัวต่อคน

ข่าวเรญททาย

น้ำวุกทันต้อ

เสโตโตมร

เขนค้ำโงมไทย

บนิมันทกิริยา

ครหิมครีมครัน

อุเทนคำฉันท์

หน้า ๒๘

นางตำบารวณแรง	กิมฉัตรดวง
ทังขวาแฉะซ้ายซ้ายเสีย	
ผิดหมอกำคอชี่เคย	สดจืดห้อยเคย
แดงยอชนักชักรา	
เกรื่องมันกลเม็ดครึ่งครา	ขอรับขอตา
ประจำสำหรับรับรอง	
ต้องหุง รัดทอง	ซ้ายแก้วปกครองพอง
ผ่านหน้าคนชองหาง	
ยาบ ๆ เพนยงเหียงกลาง	เขนเขนทองวาง
อาวูชเต่งต่างกัน	
นายหมอกุญชอกอยพัน	ความนังบังคด
ใต้กระกระหมอกเขียนคำ	
นายกลางถือหางยุงรำ	อาวูชจำนำ
แดงอง่างางอน	
นายน้ำผูกอศักรณ	ม้านันอัศดร
สินรพอาชาไนย	
พวงพืชรับว่องไว	สงครามพิไชย
พิริตอรินทรทลายปาง	
เท้าเบาเทียมเท้าบัวบาง	ไวแฉ่นแฉ่นดาง

อสุณีแวบวบสาย

นายทรงหมวกมาศเกราะเกราย

เคี้ยวคดศัลยา

ธนูณัฏทวระยง

บางหมู่หอกคู่ชนทอ

บ้างเจ็ดตังวิปธง

ดีห์นาทแดเห่บักฤชไกร

นายรกร่งเทียมเวไชย

กงกำไก่อ

ตั้งจักรอันกวดแกว่งปาน

โตกตั้งกระຈังปริยาน

ทูปเพดาเอกอาน

มัดตังกักนคทวีเตริน

บุษบกพิมานมนเมธ

งานงอนอ่อนเดิน

แดรงศมัตปดางอน

เทียมด้วยโกมุทอักษิ

เทียมท่าภูธร

ยังเกยแดคอยเวดา

รถประเทียบเรียบรัฐยา

แดถันเห็ดอตา

สรทันท้านึงหญทรรม

๗ รอนรอนทิพากรอุไท

ยอ้าโกโพยมพรรณ

โกกิดชรชั้นสรจำน

เสนาะเสียงจำเรียงโรน

ย่ำรุ่งอรุณรัศมี

นฤมตีไทโครม

วาสุดทักวิมตโฉม

ทิพดิษณเอกองค์

ชาติศรีนัฏวรรณวิมา	สวคนธ์ลำอาจตรง
เด่นสาวสร้างศุภณงค์	ธานีในนันทางาม
สถับเพลาวิภูษิตพิเศศ	นิชเดชตั้งเฉียวงาม
รัดองค์องคจุกรม	วัตรพิตรผจงทรง
นางกระษัตริย์ปรีศภัคตประไพ	วิไลยเพ็ญประพิมวง
ภูษิตระไลบวิจิตรลง	กฎกาญจนเกตุร
ถลงสอสังวรวรกระษัตริย์	นวกันเรืองจตุร
ทมิทรวงแถมาศพิศุฑุริย์	พาหุรัตทองกร
สรวัยสังสังวรวรรเวจ	ศิรเพศภรณ์เจียกร
จ้ามรงค์ประภัสร์บวร	วียเทพเทพี
อาภามหาพิไชยมง	กฤษณ์นรจี
จ้ามรงค์ทรงนัชร	วรชรรคถ์ด้า
ยังเกยวิบุลยภริยห	รณรัตนภา
ด้วยองค์วสุทิพยวา	สุดทศพางาม
รทประเทียบอนงค์นิกร	บทจรระบียบตาม
โยธาทดพดภิราม	ก็สรถ่มส่ายสัดอน
หมองกลองช้องสทประนัง	ตุริยตั้งขมตรงอน
เครงคณันต์ทณพอาพร	ชรณพคนองพ้อง
มีตมวโพนมพยุหัพยับ	ชระอำับชฎีถของ

แดพดแดพาหนะกระกอง	กอดสารชุด ไหล
หน้าถึงทวารอุทยานยัง	พดหลังกึ่งไกล
เยียดยัดขันต์นิกรไกร.	ระรอดวิญญาคดา
กันถึงก็เทียมรถประเทียบ	ระเบียบเกยตั้งเคยมมา
นำหม่ออำมาตยคณา	พดเหล่าทหารหาญ
เรียบรอบอุทยานวนพิทักษ์	บริวัตรระบบการ
ปลงรถกษาศอศุยาน	บริเณระวัตรวง
ปางองค์อุเทนทรมา	ชติยาทิพาพงษ์
ถึงสวนถ้ำชวณอรรคองก์	แด่สุรางคณาใน
๐๐ ยะยาครประพาษชม	รุชมัยหทัยไท
นานาสุมโดย	กอดกัณฑ์วิจิตรผจง
การะเกดพิภุตถระ	ณิกาแดงกาหลง
ด้ายหยุดประยงขง	รศ ร้าคระธรร
ตร้อยฟ้าฉานนุกย	แด่สถิตสถับสถอน
นางแย้มแย้มเกสร	สุภินท ศกนช
รำดวรวีโรดดาษ	ชุนนาคจำเริญ
ทาสารภีปน	มดิเลื้อยเมลาวัล
โกฏแก้วกระดำภัก	กุหลาบดกะจันจันท์
อำภณอำภพวรรณ	แฉว่าจวรว่าแจยกจวง

สรรพพาศาชาติ
 เกดอันผดผกาพวง
 กำเนิดนงคั่น้อย
 ดางดำบมาทัน
 ดาวทรงก้องชาย
 ได้ดุดอกดำดวตรม
 ชานเช่นแดเห็นที่
 บั๊บบั๊บกะบวนชวน
 ถ้ายันเหเพลา
 วาสุกทัตเท
 หยุตภักถำนกัณนี้
 ณีเดชโद्य
 หม่มคัยานา
 แฝงฝั่งสระพังราย
 แหทองทองทองชด
 ชวาดแขวงไว
 สติตสดาดสดบ
 นนทวิกระตเคียร

ระตะดาษระคุดวง
 วิยจิตรถดาวัน
 ก็ด้นสอยแดชิงกัน
 กั๊วองง้อแดชอชม
 ชรเมียรมายชรมะยม
 กตเกษมแย้มยว
 กั๊วระวิกริถรวด
 ศุขเกษมถรวดเส
 ชติยาบราเม
 วยุพาพวงอน
 สัมปฝั่งสระโบษช
 จรชดแดหลาย
 มคณาอเนกกาย
 ชำระระดางแดเกมโคต
 เดวงวดแดพันไพร
 ฅวี่แหวกถวักเวียน
 แดแบ่นแปบคพเพียน
 ตะดาแดน้ำหม

แก้มซ้ายซ้ายชอก
 โห้เหวกระทิงทุ
 ซ้อยซ้ายซิดับเลื้อ
 ค้องตุกชะโตสวาย
 บัวเบญจนาพรณ
 จงด้คบังนิถ
 คุมคังแดบังใบ
 ยัวแย้มผกาภาณ
 แมดงภูแมดงผิง
 โกศุมภเกดร์
 พระพายรำเพยคน
 กษแก้วกำจรจรง
 เสร็จชมสระโรชา
 ชวนองค์พุดอรร
 สถิตยยังพิมานมาศ
 สุรางคบริพา

คางเบื่อนนอกหมอมาค
 ชะเหม้าหมึกโหมงโกรยกราย
 ชาวเข้มเขือแดร้างตาย
 คดะคด้าคดชาตินธุ
 คดบรณสัดบติญ
 ดุชะษดอุปถมาน
 ระรำไรณในจว
 รัชเร้ารำเพยจว
 คดะคดอกลึงดอของอร
 กัจจรายณสัระสัรง
 รอุบดตระบอภม
 มนนารกเหตุหรรษ
 สรียากีสายันท์
 ควเรศศุดามาดย์
 วรรณชอุทยาน
 วียอินทรอัมพร

รายงาน

ประจำเดือน ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๓
ตั้งแต่วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๓
สมาชิกได้มายังหอ พระสมุดวชิรญาณ ๖๔ ท่าน
หนังสือที่ให้ ยืมไปไทย ๒๙ เล่มต่าง ประเทศ ๖ เล่ม
ได้ค่าปรับการ ยืมหนังสือ ๕ บาท ๔๐ อัฐ ชายหนังสือ
วชิรญาณ คอนใหม่ ๒ เล่ม ๒ บาท ชายปั่นน้ำมันเปล่า ๕ ปับ ๑ บาท

รวม ๓ ราย เงิน ๘ บาท ๔๐ อัฐ

สมาชิกส่งเงิน บำรุง

สามัญ สมาชิก ฝ่ายหน้า

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง เทวะวงศ์วโรปการ ปีที่ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท

ภาคี สมาชิก

พระบวรวงษ์เชอ พระองค์เจ้า วรวิมลอาภากรณราชกุมาร ปีที่ ๒๒ เงิน ๑๕ บาท

,,

,,

,, ๒๓ ,, ๑๕ ,,

วิธีรณาน

๓๖

พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าปรีดา	ปีที่ ๒๒	เงิน ๑๕	,,
หม่อมเจ้าเทโพ ในพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ	}	,, ๑๗	,, ๒๐
กรมขุนภูวไนยนฤเบนทรราชาธิบาล			
หม่อมเจ้ารเมียบ ในพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ	}	,, ๒๒	,, ๑๕
กรมขุนราชดีหวิกรม			
หม่อมเจ้า ทศนา ในพระเจ้าบรมวงษ์เธอ	}	,, ๒๓	,, ๑๕
กรมหลวง ศักดาพิศาล			
หม่อมเจ้า วัชรินทร์ ในพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ	}	,, ๒๓	,, ๑๕
กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ			
หม่อมเจ้าณร ในพระเจ้าน้องยาเธอ	}	,, ๒๓	,, ๑๕
กรมหมื่นทิวา กรวงษ์ประวดี			
พระยาพิพิธโกศัยสงคราม (เชฐ)	,,	๒๔	,, ๑๕
พระยารัษฎา นุประดิษฐ์ (โกชัยมัย)	,,	๒๒	,, ๑๕
,, ,, ,, ,,	,,	๒๓	,, ๑๕
พระยาไกรเพชร รัตนสงคราม (แฉ)	,,	๒๓	,, ๑๕
พระราชพงษา นุรักษ์ (ชาย)	,,	๒๓	,, ๑๕

หน้า ๗๗

รายงาน

พระยาราม กำแหง	(กัดิน)	ปีที่ ๒๒	เงิน ๑๕	บาท
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระยาสุนทรบุรี	(ชม)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระยาธรรมสารเนตร	(จู้)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระยา สิงหนุภานุรักษ์	(เจริญ)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระณรงควิชาติ	(ชม)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระสุริยภักดี	(ฉาย)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระนันทพิพิธภักษ์	(ชื่น)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
พระสุวรรณภักดี	(ชุ่ม)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระปฏิกรณ์บรรณสาร	(เนือง)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
พระศิริศาสตร์ ประสิทธิ์	(สุธรราย)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
หลวง สิทธิชัยเวร	(ชม)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
หลวงศรีราชอักษร	(มา)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,

วิธีคำนวณ		หน้า ๗๘		
หลวงโทรเลขธุการ	(เข้ม)	ปีที่ ๒๒	เงิน ๑๕ บาท	
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
หลวงอนุมัติรสารานุการณ	(เนตร)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
หลวงศรีสังขกร	(คาท)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
หลวงนรเนตร บัญชากิจ	(ถัด)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
หลวงพินิจวิเทศภณ	(เขย)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
หลวงจำนงนิเวศกิจ	(แรมเซ)	,, ๒๔	,, ๑๕	,,
หลวงอนุชิตพิทักษ์	(แปลง)	,, ๒๔	,, ๑๕	,,
หลวงวิเทศวิทยานุศาสตร	(พุฒ)	,, ๒๔	,, ๑๕	,,
หลวงอนุกิจวิธูร	(ถันทิด)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
ขุนจิตรวรรณวิมล	(ปถม)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
ขุนตำรวจ ขุนธำรง	(วอน)	,, ๒๓	,, ๑๕ บาท	
นายพดพ่าย	(ม,ร,ว,เล็ก)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
,,	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,
นายเสนองานประกาศ	(ตี)	,, ๒๒	,, ๑๕	,,
นายจ่าย	(ถ้าย)	,, ๒๓	,, ๑๕	,,

ราย งาน		หน้า ๗๙			
นายโชติ		ปีที่ ๒๓	เงิน ๑๕	บาท	
นายเจริญ	มหาดเล็ก	,, ๒๒	,, ๑๕	,,	
นายอาจ	,,	,, ๒๓	,, ๑๕	,,	
นายยู่	,,	,, ๒๔	,, ๑๕	,,	
มิสเตอร์ มั่นดี		,, ๒๓	,, ๑๕	,,	
มิสเตอร์ แอม	ไปรีตวัน	,, ๒๓	,, ๑๕	,,	
รวม ๔๔ ท่าน		เงิน ๘๖๐ บาท			

บาน แพนก

คำพากย์รามเกียรติ์ ภาษาเขมร	หน้า ๑
พาด์สอนน้อง คำกลอน	หน้า ๓๓
พาด์สอนน้องคำกลอนอีกด้านวนหนึ่ง	หน้า ๓๕
พิเภกสอนบุตร คำกลอน	หน้า ๓๗
กาพย์สารวิดาสนิภาณ	หน้า ๔๖
รายงาน ประจำ เดือน	หน้า ๗๕

กรรมสันปาติภสภานี ที่ ๒๔ รวบรวมลงพิมพ์

วันที่ ๑ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๓

ตำแหน่ง กรรมสัมพันธ์ภักดี ปีที่ ๒๔

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต	ธิดา นายนก
พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าศรีนาคเสวดี	อุปนายก
หม่อมมณฑลราช		เดชาธิการ
พระเจ้าอยู่หัว	กรมขุนสมมติอมรพันธุ์	เทวัญนิกร
พระบรมวงษ์เธอ	พระองค์เจ้าวิมลจรัส	สารานิกร
พระเจ้าน้องนางเธอ	กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	บรรณารักษ์
พระเจ้าน้องนางเธอ	กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา	ปฏิคม
หลวงประจักษ์	อภัย	ผู้ช่วยเทวัญนิกร
พระไพศาลศิลปศาสตร์		ผู้ช่วยสารานิกร
พระยาโบราณานุกรักษ์		ผู้ช่วยบรรณารักษ์
พระยานาเวอภักดี		ผู้ช่วยปฏิคม

โคลงโบราณที่หายไป

คำพากย์รวมเกียรติ

ภาษาเขมร

คำพากย์รวมเกียรติภาษาเขมร ดูกฎกับภาษาไทย บทกลอน
ก็ทำนองเดียวกัน ผิดกันแค่ศัพท์บางศัพท์ ที่เป็นกัมพูชาพากย์ ศัพท์
ที่เป็นสังสกฤตเดิมครกก็ใช้อย่างเดียวกัน เห็นเป็นหนังสือแปลก จึงนำ
มาลงพิมพ์ แต่ได้พบฉบับเพียงเท่าที่ลงพิมพ์มานี้ ดูก็พอสมควรเป็น
เครื่องประดับปัญญาของท่านที่ชอบในการหนังสือ แต่น่ากลัวจะผิดเพี้ยน
อักษรสำเนียง แลคำแปลไปบ้าง คำแปลก็มีมาในฉบับเดิมแล้ว ท่าน
ผู้ที่พอใจจะอ่านขอได้พิจารณาตามควรแก่อัธยาไศรยเทอญ

๑ ดองเนาะอสุรขุนทร	ดองเนาะ,	ปางนั้น.
ดองเนาะ บวรก็ทรงไชยชาญ	ดิง,	รู้.
๑ บงทงบงควี่เคียรณดาญ	บง,	เสีย.
พญทงลดาญ รตนทั้งแผ่นแดนดง	รตน,	ดัม.
๑ กรัวโกรรโพลปากบ้ตระนง	โพลปากบ้ตระนง,	ถ้อยคำคนอง.
อะฮันมวของค์	อะฮันมวของค์	เอะกูงค์เดียว.
นุค่อประยุทธ์		
ยอกไชย	นุ,	จะ.
	ยอก,	เฮา.

๑ อะทนต์อะตรัมขุไสย บงพล	อะ,	อะะ.
พญทไกร รตอมรตมรนา	ไสย,	บวรไถย.
	รตอมรต,	มอดน่วย.
๑ อะอันเอกโกมุตา ดุจองค์	อะอัน,	อะะ.
ไอยรา พทนักตอกยกอกกตุก	นักตอกยกอกกตุก,	ท่านถอนเอางา.
๑ โทะบี่เชื่อนุกาศุก อสุรนักทุก	โทะบี่,	นั่นว่า.
โลกเคยิตทามุรคิตอำนาจ	เชื่อนุกาศุก,	จะอยู่เป็นสุข.
	อสุรนักทุก,	อันปรีท่านไว.
	โลกเคยิตทา,	ท่านคิดเคยีนว่า.
	อิด,	ไม่มี.
๑ โลกทาเดิมกษัตริย์ไสยขลาด	โลกทา,	ท่านว่า.
คันเดิมรอตราช ก็ภมตันเดิม	ไสยขลาด,	หย่อนฤทธิ์ขลาด.
เจศดา	คันเดิมรอตราช,	จึงพารา.
	ภมตันเดิม,	ไม่จึง.
๑ โทะสุริตัพพัตรโลกา ภูมิ	โทะสุริต,	(ฉบับถม)
แดนเจยศึกกาตา อำนฤคยอก	ภูมิแดนเจยศึก,	(ฉบับถม)
ปราน	ยอกปราน,	เอาตัว.
๑ โทะบี่นุสูกัศวรคเชตมขตาน	โทะบี่นุสูกัศวรค,	นั่นว่าอยู่ สุวรรค.
ภูมิแดนเหมาวน อยู่ถึยี่นรวจ	ภูมิแดนเหมาวน	ไม่เคย.
กัถ	อยู่ถึ,	อายุ.

๑ อำนาจทวยศคู่กัน	อเนก	คู่,	ไป.
อสงไขยกัป	กนกนุเศยิตทาสถาด	กนกนุเศยิตทาสถาด,	ท่านจะคิดว่า
			กลัว.
(ตำนานเสียม)			
๑ พระเศวตวิเอนอำนาจ	นักริต	เศวตวิ,	ศรี.
ของอาจ	ปรตัมของค้ออาคมา	นุ,	โดย.
		นักริต,	ไม่กลัว.
		นุ,	ซึ่ง.
๑ เจริญทิมทำอุสุภา	กัมกนุ	เจริญ,	ซึ่ง.
เพ็ชรมาดา	พระคัมภีร์ของแก้วกัน	ทิมทำอุสุภา,	เทียมม้า.
		บั๊ก,	ใต้.
		นุ,	ซึ่ง.
		นุ,	ด้วย.
๑ ทรงมกุฎกฤษณาทศกัณฐ์	นั,	นั,	ก็.
ชาวแต่สุรคัน	ศรีเศวตระหัง	ชเยียวชยาว,	ดังนั้นหัวนัไหว.
บิโหชเยียวชยาว			
๑ ชิคชลีหังหงนทจร	ปรักพ	ชิ,	ชี,
ยับยาร	อัครวรย์ก็เกริกพสุธา	ยับยาร,	หัวนัไหว.
๑ สดบแต่งสุรเมฆา	ทังเทพ	งจิต,	มีด.
อินทรา	งจิตภุมยดสุรแต่ง	ภุม,	ไม่.

๑ พดโ้วววโหยถาเภา	อวย,	ให้.
ปรกัฏฐะระแง รดิถรณมบรพทา	เถกิงแถก,	ครันเครง.
	รฐะระแง,	จะพถิก.
	รดิถ,	โตน.
	รณ,	ถัม.

(ส่มเต้ง)

๑ จุถยฐนุพระรามเทพา พระ	จุถยฐนุ,	เข้ายฐรกับ.
แผลงศรผลา ก็แผลงศรธาธำ	ผลา,	คมกถำ.
๑ รณบี่ระยะก่งกำ บักแบกบี่	บี่ระยะ,	กัถิก.
ระทำ รันโทรหารนุผงฐุถ	บักแบก,	หักแตก.
	บี่,	กั.
	รทำ,	รณ.
	รันโทรหารนุ,	ถเคียตประคจหน่ง.
๑ เถจองว้เถจณ่สัรกั เถจ	เถจ,	ชาด.
กอพาฐี สรถักสรบักเถอคณา	ส่ระ,	น้า.
	กอ,	คอ.
	สรถักสรบักเถอคณา,	รณนรนาตทับ
		บนกัณ.
๑ เชนขันเกาทันท์ฐนุสนา ครอบ	สนา,	น้าไผ.
เกรืองอาวธา ประยฐฐัประยัค		
รณรงค		

๑ โขมจขม้งสดุดสถันบัคบง ญามหฺรจราถพง รุหารในชด สํกร	ขโมจขม้ง, สดุดสถัน, บัคบง, ญามหฺร, จราถพง, รุหาร,	ทราศพ. ทราศผ. ถัมคาย. ตัญหาย. เถอด. เค็มคูนํ้าทอมนํ้า. ประคจ.
๑ อคฺพถยักษยงถุมร ครอบน คิครร สิ่งนามรุหารชาตคิง	ครอบนคิครร, สิ่งนาม, รุหารชาตคิง,	คาสวินาศ. ซึ่งเถอด. ประคจคองนํ้า.
๑ ขุนแขงชีกชวณชิตซึ่ง เปรชแปร ปฺรานปริง ถ้าถุกคํกมัตหตทา	ซึ่ง, เปรอ, ปฺราน, คํกมัต, หตทา,	โกรร. ไซ. คัว. นํ้าถาย. เหนอยอ้าปาก.
๑ ทรงสรงแสงผลาญนุคณา สร พระราชา มหาประทะสรงจาย	นุคณา,	ซึ่งกัน.
๑ สรพนสรพิศสพถาย สร แบกพรวิพราย จระวัดกันดานพก	แบก, กันดาน,	แตก. กถาง.
๑ สรชรมญฺญแบกชาภญญี่ สรพระ นรบดี สิ่งสฺทอวฺธผลาญผลา	แบกชาภญญี่, สิ่งสฺท,	แตกเปนเควี่ชวดี. คั่วถวน.

๑	สรพรแสงชานาคา	สรพระ	ชา,	เปน.
	ราชา	ชาครุจระวัดชวัดเขวียต		
๑	สรพรชาชนบี่ลำเทียร	สรพระ	ลำเทียร,	โกญจนาท.
	เผด็จเพียร	เผด็จทรงชาคชตั้ง	เผด็จเพียร,	คัตถำ.
๑	สรพรชาผกานตกริ่ง	สรพระ	ชาผกา,	เปนตอกไม้.
	แสงว้าง	ตั้งเดชนหาเพชญ์ณลาญ	แตกกริ่ง,	เห็ดกแซง.
			ว้าง,	กตัม.
			ตั้ง,	ถ้วน.
๑	สรพรชาเพลิงตารดาญ	สร	ตารดาญ,	เถยตาม.
	พระแสงผดงผลาญ	ชาคักพันภก	คัก,	น้ำ.
	เลิศตด		พันภกเลิศตด,	พิภกเลิศคัก.
๑	กระษัตริย์บี่รมหิมาปราคญ	ชาญ	บี่ร,	สอง.
	ไชยอาจอด	อำนตอำนางฤทธา		
๑	ตั้งแสงสรผตัตนุกนา	สร	ตั้ง,	ต่าง.
	พระราชา	มหาประทะม้นบาน	นุกนา,	ซึ่งกัน.
			ม้น,	ยิง.
			บาน,	ไค.

๑ มัณฑ์พระบัณเฑาะฐการ จัณฑ์พระๆ	มัณฑ์,	ยั้ง.
จรวาน ภูมธนาจนคฺตฺยบพระ	บัณเฑาะฐการ,	ยั้งถักบัณเฑาะฐ.
	จรวาน,	ผดัก.
	ภูม,	ไม่.
	คฺตฺยบ,	จะไปไถล.
๑ คมพระๆ คมนุคตะปะ พระ	คณ,	ทุบ.
จันทรพระ ฐรชิ่งโกรธไกร	คณ,	ทุบด้วย.
น้ประดอง	ฐร,	คณ.
	ชิ่ง,	โกรธ.
	น้ประดอง,	ก็เข้าประยุทธ์.
๑ จัณฑ์พระๆ จันวิงสันของ เกา	วิง,	ถัก.
ทนต์ทับลำพอง กำทรคฺตฺยชยักษ	น้ลำพอง,	ก็งัดออก.
	กำทร,	ก็ค.
	ค,	ไป.
๑ ฐรุกรานจันพระจักรี กัณชันน	กัณ,	ถัก.
กระวี ลำเทียรสันทบัพระองค์	น้,	ก็.
	ลำเทียร,	แผดเสียง.
๑ ควตคอกกัปปคากันทรง เปะ	คอก,	ถอน.
องคณองค์ นรบดีเคนคณ	น,	ถ.
	เคนคณ,	ได้ทุบ.

๑ ขว้างก็กันเกจกนมน คัถาธรรม ปรบะประมาด่าจถ	ขิง, กัน, เกจกนมน, ธม, เบาะ, มาจจ่าจ,	โกจร. ถือ. ง้างหักเขา. ใหญ่. ทง. ขัดจาด.
๑ ภาคันท์อิทธิขทรรท กเกริก ทั้งอัมพร มหาพันภกบี่ด่งดยบ	คัณฑ์อิทธิขทรรท, กเกริก, พันภก, ด่งพดัก,	เลียงจถ่าน สเทือนกัมปนาท. หวนไหว. พิภก. ต่างพิภก.
๑ เมฆาสุริยาบัตถบ กเกริก ทั้งไครภพ ด่งพดักนุเดโชไชย (เชิดจระ)	ด่งพดัก, ด่งพดัก, ด่งพดัก, ด่งพดัก,	ด่งพดัก, ด่งพดัก, ด่งพดัก, ด่งพดัก,
๑ ขนซึ่งแตรกคัณฑ์คดงไกร กัน เกาทันท์ไชย ก็แมดงจวราธรรม	แตรก, คดง, ขม, โพด,	ร้อง. แรง. ด้วยพดัก. บาน.
๑ โปดปากอสุระนรบดี ทาเวย ปลั้ว อับปริจิตรโจรมิทยา	อสุระ, ทา, ปลั้ว, มิทยา,	คำมิดี. ว่า. นักบวช. มิจนา.

๑ อชพลพญนท้อสงฆยา พระ	ผตา,	คมกถ้า.
แสดงธรรมา ถุมรปรากฏตะวินาศ	ตะ,	ก็,
๑ นิธิถูปึงบรภูมคติขมาศ อากมา	นิธิ,	บัดนี้.
ทรงตำทรา ภูมคติอำนาจเพี้ยนไกร	บึงบร,	ถึงสอง.
	ภุม,	ไม่.
	ขมาศ,	อาย.
	เพี้ยน,	กำ.
๑ จงดูไฉนด้วยทุกข์ถ่านไภย โภฏี	จง,	อยากไป.
กัปปอสงไขย ภูมดั่งรบบาคนนา	ไฉน,	ด้วย.
	ภูมดั่งรบบา,	ไม่รู้ที่จะนับ.
๑ เนาะพระบันฑิตครุฑศา เวย	เนาะ,	นี้.
ขัณษัณฐา มหาจิตรโอรอัมปรี	ทา,	ว่า.
	มิทยา,	มิจนา.
๑ มิ่งมินดั่งเดชฤทธิ์ องค์อันวี	มินดั่ง,	ไม่รู้.
ระวี คือพระนารายณ์กาตา	อันวีระ,	ก็คืออะไร.
	กาตา,	แปลง.
๑ อศเทพโสฬศสวัภา นิมนต์	อศ.	ทัว.
อันมกชา พระรามเทพนุตะนะ	สวัภา,	สวัรค์.
	อันมกชา,	กามาเปน.
	น,	ด้วย.

หน้า ๑๐

วชิรญาณ

๑ นิมนต์อันทรงนุเคราะห์ จุมกนุ	อัน,	กู.
ชำระ อัสสรตอกกายายี่	จุมกนุ,	ลงมาจะ.
	ตอกกา,	อันร้าย.
๑ มิ่งดุจดำรำนุดำถ้ำ อันดุจอักษ	ดำร่า,	ผง.
กัณเฑาะจุรจรวจรวัธ	นุ,	แด.
	แณะ,	ไหม้.
	จุรจรวจรวัธ,	เผาเผาญ์.
๑ มิ่งกุ่มตึงเตกอันชาอำจัต มิ่ง	กุ่มตึง,	ไม่รู้.
มกทบททาศ นุญทริอันมหิมา	เตก,	เตช.
	อันชาอำจัต,	กูเปนเจ้า.
	มก,	มา.
	ทบททาศ,	ค้อค่าน.
	นุ,	ซึ่ง.
	อัน,	กู.
๑ ดองเนาะยักษัยุทธหัตถา รด	ดองเนาะ,	ปางนั.
จรวอกโคหา รัตนบพิริ์โดยกรม	หัตถา,	สั้นแรง.
	รดจรวอก,	หนีช่อน.
๑ ชุบโหมโยคทยานพระพรหม	ชุบโหม,	อ่านมนต์.
ตุตถาครวาคม ราวากพิริ์มนมก	ตุต,	สวด.
	มก,	มา.

๑ ชุบชวยอาตมานี้ต่ำกก ดำงัด	มีต่ำกก,	รงับโทษ.
พอนจรก กุมตุงโคหารพนม	ต่ำงัด,	ต่งต.
	พอนจรก,	ช่อนกาย.
	กุมตุง,	ในห้อย.
๑ พระดั่งชมนอาคม พระทรงนุ	ดั่ง,	รั
ตรม ก้วยบรพตเนาะแประ	นุ,	ซึ่ง.
	ตม.	ประหาร.
	ววย,	คี่.
	เนาะแประ,	นร้าว.
๑ เขยชรกุมเถาติดจำนะ ม่มิ่ง	กุมเถาติดจำนะ,	หาบัญญัติไม่
กุมแตระ กัรตยกแซชตวนโจรก		ไม่มีความคิด.
	กุมแตระ,	ไม่ครคิด.
	รต,	หน
	ยก,	เฮา.
	ชตวน,	คัว.
	โจรก,	ชอก.
๑ มิ่งเนะหาบุรศกมมุตโสถ	เนะหา,	นเรยก.
พระแสดงเงินมอก ประยทุทประ	บุรศกมมุตโสถ,	ชายคนหน้โทด.
ถองเงษฐา		

(จระเข้)		
๑ กรงขรต์คัมพะธาญา บัง ปราณอาคมา ก็โกธระชวระ คฤเพติง	ปราณ, กระชวระ,	คัว. พล่งพล่าน.
๑ บงพระคพิทิตาดเลิง อาคมา ถการเถกิง ประยทุทรนุราม นารายณ์	บง, คาลเลิง,	เลี้ย. ตุกชั้น
๑ โบกแบกสัถาถักถาย ไพร พฤษักจักถาย รตนทั้งเซวระ เซวราธาร	โบก, แบก, ถัก,	ทั้ง. แตก. ตก. ห้วยเหวหาน.
๑ กเกริกทำถารสวรค์มาร เทพ ถวาชำการ จำเวญสมเด็จ นฤบดี	กเกริก, สวรค์,	ห้วนไหว. สวรค์.
๑ พระบาทนรนาถภูมิ ผลาญ ยักษัยย์ ถุไชยชัยวิตรัฐบง	ไชย, บง,	บวรไถย. เลี้ย.
๑ พระเสด็จชาติชาญรณรงค์ อตุรายักษัยย์ ก็อชชนมาถุมรณ	อช,	ดิน.

๑	คตจุตทุตกรุงราพนา	ตุรแกถง	คต,	ถึง.
	เจษฏา	พระรามพระนรุตกษ	จุต,	เข้า.
๑	บ็องคัณตัญทุตประคัยกษ			
	ณตัญกรุงตรักกร	กัณตัญชรา		
	ธิบค			
๑	เหยณตัญพิราทญุทธิ	ณตัญ	เหย,	แก้ว.
	พลพาชี	คเชนทรวรณถกักถาย	น,	ด้วย.
			น,	แถ.
			ถถัก,	คก.
๑	นครโทนธิการณอันราย	พล		
	พญนทักจักถาย	ทังปรมณทต		
	เทพสุญ			
๑	กรุงราพคัมคัมคัตุร	ปนัก	ประปราน,	ทอดคัว.
	ชาถถถ	วันทตหญไทย		
	ประปราน			
๑	อกรุงชวราชตะประทาน	วังกะ	คะ,	อัน.
	ทอปรมาร	มถะนิบามกมรณ	วัง,	แขง.
			มถะนิบามก,	คณแก้วถมา.
๑	ชถันภยารไนยเนตรภุร	ยก	ชถันภยาร,	(ณบับถน)
	กรเกยกร	ในตุรปนักชาคิด		

๑ ให้สุรปนักขาศุริต	ยล	แม่,	เจ้า.
นาคฤษณ์	ในเมื่การแสดง		
๑ อะเม่มากรูปนิมิต	สร้สุวรรณ	สร้สุวรรณ,	หญิงสุวรรณ.
สุรางค์ยล	ดะรูปในเม่ประเสริฐ	ดะ,	ซึ่ง.
ไกร		แม่,	เจ้า.

(สำนาน)

๑ นักบวชหาญหาญ	ภุมโกศ	นักบวช,	(ฉบับดบ)
ชลาต	อันชาโอรสทั้งภพ	ภุม,	ไม่.
		โกศ,	เกรง.
		อันชา,	กูปเน.
๑ กิจอำเภอดะอักษรรย์	(คัน	ดะ,	อัน.
ฉบับขาด)			

(สำนานเสียม)

๑	คองเนาะอสุรปนักขามังคม	คองเนาะ,	ปางนั.
	ประนมทนต์ถั่งแสดงอารมณ์	ขยม,	ข้า.
	ขยมยลปลัดวิยวิสุทธรมย์	ปลัดวิย,	นักบวช.
	เมาะประ		
	เสวิฐอับบัพพะ	เมาะ,	นั.
		บัร,	ตอง.

๑ ขยมนจุณำเรอประโยชน์ ยก กุศลบวรณง คตเตาะก็โกธทรง นิงองค์อันขยมนงกิริยส์	ขยมน, จตุ, ยก, นิง, อัน, มงกิริยส์,	ข้า, เข้า เอา. กั. กั. เสี่ยเกียรติยศ.
๑ ทาขยมนกุณโกตขาม เต็รจ มอกรอกบรุตส์ ปลั้วยเนาะโกธชุตส์ กุมหนเจริญกุณยตกดี	ทาขยมนกุณโกต, มอกรอกบรุตส์, ปลั้วยเนาะ, ชุตส์, กุมหนเจริญ, กุม, กดี, มิกัด, กัตถรรมา, นุ, มินรด, กุมพาน, ผตา, เจน, นุ, บี่ไศลย,	ว่าข้าไม่กั. มาหาขาย. นักรบวชนั้น. ผิต. โมโหมาก ไม. ความ. กัคต. คัตหุ. แก. มิรอต. ไม่ได้. เดื่อดว้อน. ออก. กั. กับรวไถย.
๑ ทรงขันนิกัตกร กัตถรรมา นุเกดส์ ขยมนคิตมินรดชัว กุมพาน ยดพระภักตรา		
๑ กรุงขรโกธไกร พระหญไทย วันทผตา เจนยทุทฐนรามา กัณบี่ ไศลยในชัว		

๑ ปลั้วยเณาทรงนาม เณาะ	ปลั้วยเณาะ, นักบวชนั้น.
รามลักษณ ไผตรี ปลั้วยเณาะมาน	เณาะ, ชื่อ.
สรี ส่วคเสัพสมบ่าเรอนิจ	ปลั้วยเณาะมานสรี, นักบวชนั้นนี้ ผู้หญิง.
	ส่วค, ส่วรรค.
๑ นามนางเสด็จารัน บวรภักตร	นุ, ชิง.
ทรงกริต กอบนุमारยาครส่วจิต	(ฉบับตน)
ประเสริฐเลิศไกรโสภา	
๑ คุจันทรอุไทยรบรู อดมัน	อด, สั่น.
ทิตตา อาจำรึกในกามา พระ	คำรึก, จำเริญ.
หญไทยตะเด่นหส์นิก	ตะ, กี่.
๑ ควนิงส้มเต็จพระเรยิม อติ	ริง, แขง.
เรกราขริงฤทธิ ยอกขามมเหษิด	ยอกขาม, เอาเปน.
บพิตร บันตมราชรมส่วดสรี	ส่วดสรี, (ฉบับตน)
(ถ่านานเสยิม)	
๑ กรุงราพอวยควงกริ ฌษุมมุข	อวยควง, ใหคั
ตรี อเนกอนันตเสนา	
๑ กรุงราพบันฑุทพระอาญา เหา	เหา, เรียก.
ราชโยธา อวยสัดับอนุชทุทถกลง	อวย, ให.

๑ โทะบ่เียงนุกรัทำพลแขง จุต จันชานแขง กบานปลัดว้ยงายดล	โทะบ่เียงนุ, จุต, กบานปลัดว้ย, ดล,	ถ้าว่าจะ- เข้า. ได้นักบวช. เหลือ.
๑ เกรงทฤษศเียงดาษดล และ บรพณทัฬห คุจันปลัดว้ยสำมาร	เียง, ดล, บร, คุ, ปลัดว้ย,	เข้า. ถึง. ขบ. ไป. นักบวช.
๑ เียงนุเทวอกถอวยแต่บ้าน ปลัดว้ย อวชหาญ ก็จันอูบายนุกุมหด	เียงนุเทวอกถ, อวย, บาน, ปลัดว้ย, จัน, นุกุมหด,	เราจะทำกถ. ให้. ได้. นักบวช. แพ. เด่หักด.
๑ เียงยอกเสดาโดยกถ บาน ปลัดว้ยหด มหาทฤษศาสดโสภ	เียงยอก. เสดา, บาน, ดล,	เราเอา. ดีดา. ได้. เหลือ.

๑ ส่นองสรูปนักขานาโมค ส่นอง	อาโมค,	เค้ารำหมอง.
ชรเกิดโลก ก็มรณนุสรปสวีย์	นุ,	ด้วย.
	ปสวีย์,	นักบวช.
๑ กาดเนาะอษราชมนตรี ถวาย	กาดเนาะ,	เนื่อน.
กรอัญชี่ สดุดีอิสรทรงฤทธิ	อษ,	พวก.
	สดุดี,	สดุดี.
๑ ทาพระบัญชาตะบพิตร พิเศษ	ทา,	ว่า.
พระกุนนิต อันเชิญเสด็จเทวอดวัต	กุนนิต,	ความคิด.
	เทวอดวัต,	ทำงานเร็ว.
๑ เสด็จเปรออาคณามวยนิรพัท	เปรอ,	ใช้.
ทรงนามประสิทธิ์เจ้า เหนามหาริก	มวย,	หนึ่ง.
รัตนพรรณราย	เทา,	เรียก.
๑ เปรอแปรรูปองค์ โฉมฉาย ชา	เปรอ,	ใช้.
อมฤตพรรณราย ไกรแดงนั่ง	ชา,	เปน.
อมฤตา	ไกรแดงนั่ง,	เด็ดกว่า.
๑ อวยมหาริกแปรรูปา ชา	อวย,	ให้.
อมฤตรัตนมหา ประเสริฐไกร	ชา,	เปน.
แดงมฤคผอง	ไกรแดง,	เด็ด.
	ผอง,	ทั้งปวง.

๑	พ้อดวงพระรามโดยดบอง	โดยดบอง,	ด้วยกล.
	ช่วยกันสรณของ	ช่วยกัน,	ให้ถือ.
	ครมกลาศึกดา	เจน,	ชอก.
๑	บานอันนุยกอวักนเสดดา	บาน,	ได้.
	มเหสีปลัดวี่ยน	อัน,	กู.
	นั่งบานตจุจิตร	นุยก,	จะเอา.
	ตามฤทธิ์	เสดดา,	เสดดา.
		ปลัดวี่ยน,	นักบวช.
		นั่งบาน,	จะได้.
(ถ้านานเสียม)			
๑	ดองเนาะมหาริกอสูร	ดองเนาะ,	ปางนั้น.
	กราบสิริดี	กรวนกราบ,	หมอบกราบ.
	บังคมตะทวนพระ	ตะทวน,	รับ.
	อาญา		
๑	บพิตรตรัสเปรอชยมนาครา	เปรอชยม,	ใช้ซ้ำ.
	เปรกาดชา	กาดชา,	นิรมิตรเปน.
	เบริศตปรางอุยต	เบริศ,	กวาง.
	แสดง	ต,	เหมือน.
๑	อวยพระรามเสด็จตามแดง	อวย,	ให้.
	สรลัดถง	เสดดา,	เสดดา.
	เสดดาสรวิรัตนกลาศ	สร,	หมิง.
	กลาย		

๑ บานพระองค์น้อยอกบานนาง	บาน,	ได้.
มฤณมอญคราย ชีวคัมภีร์มณชิติน	นุยกอบาน,	จะเอาได้.
ไวย	ชยม,	ช้า.
	ชิติน,	มอดม้วย,
	ไวย,	บรรโดย.
๑ ทศมุขดัดบัลลังก์มัย มหาวิ	มัย,	มัย.
กุกุโย นิ่งไวยนุเดรสรณลา	นิ่งไวยนุ,	จะบรรโดยด้วย.
	ผลา,	คมกล้า.
๑ เทพทศมุขบันฑิตทา เมอ	ทิพ,	จึง.
เนนระกับา คูปราบอชภิรียนบุตร	ทา,	ว่า.
	เมอเนนระกับา,	ถ้านั้นก็ทำน.
	คูปราบ,	ไปนอก.
	อช,	ขึ้น.
๑ มหาวิกรมังคมาตุต กรวน	วิถิงถการ,	กดับคินยัง.
กรามบาทบท วิถิงถการเคหา		
๑ เหยถลงปรับบุตรภรรยา	เหย,	แล้ว.
โดยคำเนรนา ประเทกภุมรอก	ปรับ,	บอก.
เถยทอง	ประเทกภุมรอก,	เถียงไม้พัน.
	ทอง,	แถ.

๑	เสว็จเทียออกทพัยรณผอง	เทียออก,	จึงเอา.
	มาศปรักแกวักของ	ผอง,	ทั้งปวง.
	อาหาร	มาศ,	ทอง.
		ปรัก,	เงิน.
		นุศ,	แต่ต้นทั้ง.
๑	ขวยทณตมพรณภนาจารย์	เทวอ,	ท่า.
	เทวอนุญส่งสการ	สระเนาะนุ,	ส่งสารโคกด้วย.
	ภริยา		
๑	สิงทวนคำณวนครบคณา	สิงทวนคำณวนครบคณา,	ต่าง ๆ
	อดองค์บ่อานา		ว่าไรครบตัว.
	อานาถอานิตครบ		
	ปราน	อานิต,	เฮนดู.
		ปราน,	ตัว.
๑	เสด็จมหาริกิตาแดงสถาน	แดง,	ละ.
	คตไพรสมสาร	สม,	ส่งดี.
	ชิตเคียบพระบาท	ชิตเคียบ,	โกธ.
	รามา		
๑	เหยเทียแป ปรานกาตา	เหยเทีย,	แล้วจึง.
	ชาม		
	อนฤคา	กึ่งออยไกรแดงอนฤค	ปรานกาตา,
	ผอง		ตัวนิรมิตร.
		ชา,	เปน.
		ถอย,	งาม.
		ผอง,	ทั้งปวง.

๑ ลำบรูจุมาศนพคุณทอง ชิม	ลำบรู,	ผิวเนื้อ.
ชัตบ่อนทอง กัดจำเกาะพระ	มาศ,	ทอง.
ภักตร์	ทอง,	แถม.
	ชิมชัตบ่อนทอง,	แดงตุกใต้.
๑ รัตนราชเดชาดชก พรอทพรี	พรอทพรีพวยารภัก,	ขึ้นชมยินดี.
พวยารภัก หฤไทยสระถันจงบาน	สระถัน,	รัก.
	จงบาน,	หยากใต้.
๑ นางทุลพระรามทาสุมทาน พร	ทา,	ว่า.
สินเนอบาน แสบกเปริศมาศนี้ใน	ตุ้ม,	ขอ.
	ปรสินเนอบาน,	ถ้าว่าได้.
	แสบก,	หนึ่ง.
	เปริศ,	กว้าง.
	มาศ,	ทอง.
๑ เกรงพระองค์วิถถการกรงไกร	วิถถการ,	คินยัง.
พระนครนายใน พระบวรบิดา	นาย,	โน้น.
มารดา		
๑ เสด็จอวยกราลปูเสื่อกรดา	อวย,	ให้.
พระที่นั่งเหยนา ยดชาประเสริฐ	กราลปูเสื่อกรดา,	บนพระที่นั่ง.
อัครรรย	เหย,	แถม.
	ชา,	แปน.

๑ อษมนุชมนตร์ดงกัถ อษพพุท	อษ,	พวก.
ดิงกราน ประดับชากวิฏกระถักรา	ดงกัถ,	เข้าเฝ้า.
	อษพพุท,	ขึ้น ^๕ ทงพวก.
	ชากวิฏ,	เป็นเกียรติ.
๑ ดองเนาะพระนารายณ์รามา	ดองเนาะ,	ปางนั้น.
แปรพระภักตรา บันทูลปรับคูนุช	ปรับคูน,	บอกไป.
ไถดย	ไถดย,	ยิ่ง.
๑ ถักษณเฑียรอนฤคไฉน บิดภุม	เกย,	เอ่ย.
วิไล อษอมฤคศพกรา	ริ,	อันว่า.
	มิด,	แม่น.
	ภุม,	ไม่.
	อษ,	ขึ้น ^๕ ทง.
๑ คืออสุรมอกแปรกาธา ถักษณ	มอก,	ม้า.
นุจำเเตดา ปรยัคภุมปราเหตุเดย	กาธา,	นิรมิตร.
	นุจำ,	อยู่เฝ้า.
	ภุม,	อย่า.
	ปรา,	มึง.
๑ พระเฒ่าพระอนุชเฒ่าเจหาย ภุม	เฒ่า,	ตั้ง.
ผยงตุงเดย เฒ่าจำบันนุสรทรวง	เจย,	แต่.
	ภุม,	ไม่.
	ผยงตุง,	เข้า.
	นุ,	ซึ่ง.

๑	เสียงขรรค์กรกันสรณัง อวิฏ		
จันตบันจง	เสด็จย่างพระบาท	คะ,	อัน.
ยาตรา			
๑	เสด็จตามทันจอมฤคา เสด็จเกาะ	เกาะ,	น้ำว.
สรณตา	แมลงครุฑอมฤคอันตรา	ผด,	คมกถ้ำ.
		คร,	ถูก.
๑	เบริศเสกสัณฑ์ขตั้งภานุ	เบริศเสก.	กวางลง.
เสดวคันพวรรณราย	ก็ภาปราฏ	ขลัง,	แรง.
ณบาศชัก		ณาย,	ไทด.
		เสดา,	ดีดา.
		ภา,	ไต้ยนิ.
		ณบาศชัก,	ชาติปราฏ.
๑	ภานุเสด็จหาพระลักษณ	ภา,	ไต้ยนิ.
อวยชวยบทชุมภัก	ลักษณเอยมก	หา,	เรียก.
ชวยอันรา		อวยชวย,	ให้ชวย.
		บทชุมภัก,	ด้วยมีเหตุ.
		มก,	มา.
		อัน,	กู.

หน้า ๒๖

วชิรญาณ

๑ นางเหาทาคูพระอนุชา	อวย	เหาทาคู,	เรียกว่าไป.
รตมนิมนา	ครูช่วยพระองค์นามขมิ	อวยรด,	ให้วิ่ง.
		ครู,	ไป.
		นามขมิ,	ฉบับพลัน.
๑ พระลักษณะถวายวรวัณท์	ทาสับท	ทา,	ว่า.
อมฤค	ภุมเมณพระโอรสเด็จเจด	ภุม,	ไม่.
๑ นางนารถทาดักษณะเกย	อันภา	ทาดา,	ว่าใช่.
ชักเหย	พิทศุพระโอรสเด็จเจด	เกย,	เหย.
		อันภาชักเหย,	กูไต้ยินปรากฏแก้ว.
		พิท,	แม่น.
		เหา,	เรียก.
๑ ทาเบิดักษบำนึงเนา	เหยลักษณะ	ทาเบิ,	ว่าถ้า.
มินเทา	จงอวยเด็จเจดไชยพระชนม		
		เหย,	แก้ว.
		มินเทา,	มิไป.
		จงอวย,	หยากให้.
		ไชย,	บรรโดย.

๑ เทยลักษณะนึ่งยกอันชาประปน	เหย,	แต้ว.
เทิบลักษณะทุรชน ภูมิคิดพระบาท	นึ่ง,	จะ,
เชษฐไชย	ยกอันชาประปน,	เอากูเปนเมื่อย.
	เทิบ,	จิ้ง.
	ภูมิ,	ไม่.

(เชิด)

● ดองเนาะพระลักษณะอันใน	ดองเนาะ,	ปางนั.
คู่ตามหญไทย ส้มเต๋จพระราชเทวี	คู,	ไป.
๑ เทิบอนุชนารณนบดี ฝ่าพระ	เทิบ,	จิ้ง.
ธรณี ส้มแผนยอรัตนราชเสดา	ฝ่า,	ตั้ง.
	ส้มแผนย,	ขอฝาก.
	เสดา,	เสดา.
๑ บทขมหนึ่งจรรยาบรา เกร็จ	บทขมหนึ่ง,	ด้วยข้าจะ.
ตามรามา พระเรณิมอิสรณบัต	อิสรณบัตของ,	พระพี่เป็นใหญ่.
ณบอง		
๑ อวณักช่วยรักษาครอง อาสูร	อวณัก,	ให้ท่าน.
พระบอง ภูมิอวยศักดิ์ภูพาธา	อาสูร,	เอนดู.
	บอง,	พี่.
	ภูมิอวย,	อย่าให้.

๑	ผด้าเสด็จพระลักษณยาบรา	ผด้า,	ตั้ง.
	รเด็จพระสุริยา	รเด็จพระ,	เย็น.
	พระพาย	พระพาย,	รเร็ว.
๑	สมเด็จพระสังเวิรเรียงราย	สังเวิร,	ต่างบิน.
	เกษรกาย	เกษร,	หอม.
๑	แหวพระรามโสดแฉดงสร	แหว,	อัน.
	อมฤตบวร	อมฤต,	ได้.
๑	พระรามเณมียงยดพระลักษณ	เณมียง,	แล้วจึง.
	เณมียงเสด็จจาก	จาก,	วาง.
	เกาทัณฑ์	เกาทัณฑ์,	กบอก.
		ค้ำค,	คค.
๑	พระลักษณดรงอภิวันท์	ดรงอ,	คูกเข้า.
	กราบบาทจุลกัณ	จุลก,	เข้า.
	เชษฐา	กัณ,	ถย.
		บ,	แต่.
๑	พระรามคั่นคั้งอนุชา	คั่นคั้ง,	ถาม.
	โงมของบา	มเดจ,	โณ.
	นามกตามอันเออขาย	โง,	ทั้ง.
		มของบา,	พืทำน.
		นามก,	ทำนมา.
		อันเออขาย,	กูกั้งนี้.

๑ พระลักษณะกราบทูตอภิปราย บพิตรขมมุนาย บำเรอพระราช เสด็จ	ขมมุนาย,	ซ้ายมือ โนน.
๑ ภาพระโอรสเองอาญา แสร้ง หาขมมนา ทาส์ประมาณพระ องค์	ภา, แสร้งหาขมม,	ได้ยิน. ร้องเรียกข้า. วา.
๑ เทพีไฉยไฉกาทรง เปรอขม เครือจครง พระโอรสอำจัสหาทอง	ไฉย, เปรอขม,	เสวย. ไขข้า.
๑ วินางอันขมมณเณยอผอง พระ ธรรณอวยครอง ทำว่าพระองค์ คุดด	พระโอรสอำจัสหา, พระเป็นเจ้าเรียก ทอง, ริ, อัน, ขมม, ณเณย, ผอง, อวย, ทำว่า, คุดด,	แถ. อันว่า. กู. ข้า. ฝาก. ด้วย. ให้. กว่า. ไปถึง.
๑ พระเวรมหาโสดาอันฉงน มา ภุมทนต์ นุกติอานาคคกาด	ภา, อัน, มาภุม, นุกติ,	ว่า. กู. เจ้าไม่. ซึ่งความ.

๑ เกรงมานอดูรอนุพาด	พระ	มาน,	มี.
ครั้นพระบาท ภูมิคงสมนุอันตราย	อนุพาด,	อันชพาด.	
	ภู,	ไม่.	
	สม,	ขอ.	
	นุ,	จะ.	
๑ บาอาจบงบองมกณาย	เทวี	บา,	เจ้า.
ไพโรทุกาย โภกนักษิตมานเจศดา	บงบองมกณาย,	ทั้งพม่าไทด.	
	ทุกาย,	ใหญ่กว้าง.	
	โรกนักษิตมาน,	หาทำอันมี.	
๑ พระลักษณทุกุทพระกัรรุณา			
บพิตรเชษฐา ธิราชตะทรงครณ			
๑ ขยมแดงเดชพระ	ขยม,	ข้า.	

(หมดคัมภีร์บทหาได้เท่านี้)

พาสีสนนึ่ง ค่ำกลอน

๑ จะกล่าวถึงพานเรศรเรืองตำนาน กำแหงหาญชาญเชิงในสงคราม
ทรงพระนามสมญาว่าพาสี คังดองอโนไทยไครครจี ผ่านสมบัตินัน
บุรีศรี สยมนภคย์ถ่มฟ้าในชาตรี ดีทวิปห่อนหาญพาดผจญ
ทศทิศเทวัญก็ครันรำร่ำ อสุรินทร์ยืนนามแด่ยงชน อิมเอนกำเรินฤทธิ์
แรงรณ ไสภณสมพงษ์เปณวงษ์อินทร์ เมื่อต้องศรพรหมาศนารายณ์
ผดายุ แต่ปลายชนมิให้พานเป็นผลศิโรตม์ หวังจะได้เกียรติยศพานรินทร์
ให้ส่องภิญโญยศชั่วกาลปาว เป็นเยี่ยงอย่างฉบับสำหรับทหาร จะทำ
การรณรงค์ไปภายหน้า พระกุมศรกรรวก่อนุชา ทั้งบุศราของคชยศ
ไกร เจ้านามนี้มาพิจะตั้งสอน สองพระยาพานรพิพัฒน์มัย จะดา
เจ้าเข้าสู่วิมานไชย ทั้งสองไทจะเป็นข้าพระจักรี ให้ปรากฏ
สุริยวงษ์พงษ์เพศ เอาพระเดชปกเกล้าเกษี จงตั้งจิตรสุจริตภักดี
วางชีวีไว้ใต้พระบาทา เมื่อขึ้นเฝ้าเข้าถึงทวารวัง จงหยุดยั้งประนม
นิ้วเหนือเกศา บังคมคุณบุญเบื่องมฤตกา จึ่งค่อยคลาไคลทูลพระ
โรงทรง หนังสือเจ้าเนาในพระนิเวศน์ อย่างมั่งเหตุว่าเริงละเลิง
หลวง อย่าประมาทราชกิจคึกคักทง ระวังองค์กัถวราชอาชญา
ให้รอบรู้ดูราชกิจการ โดยสถานที่พระไทยปรากฏา ถ้าคุกคาม
อย่าได้ข้ามพนา จงดฤกตราไว้ให้กัถองท่านองใน อย่าอ่าองค์
ตั้งกัถนเมื่อยามเฝ้า อย่าสดเศร่าพอเพียงธัชณาไศรย อย่าเมินหมอบ
ถอบถับพระเนตรไท พองามใจงามภักตร์พอแกลง อันพระ
ชาติยวงษ์กระษัตริย์สุต เป็นมังกุญไครภพทั่วทั้งด้าม พระบุญญาใหญ่

ยิ่งอย่ากริ่งความ   กระทำตามคอบต้องทำนองคน   ใครเร่งร้าย ให้
 ร้อนไปโดยร้าย   ใครชวนชวายเป็นผลดีให้ผล   เป็นตราฐ ๆ ชั่ง
 น้ำใจชน   ช่างไหนต้นเหตุอันก่ให้หนีไป   อนึ่งแสนสนมนางสรวุระราช
 ทรมานสวาทักทวี่เพียงอยู่ไทยไซ   โดยเสด็จหรือรักษ์มาเรอไท   พ่อ
 อย่าได้เหลือบตอทำยินดี   ดูพระไทยถึงท้าวดำริห์รัก   ล่ามรักดี
 โดยเบื่องบทศรี   สิ่งใดห้ามปรามใจอย่าให้มี   ประเวณีข้าท้าวจึง
 บังควร   ท้าวรักอย่าบันเทิงตะเล็งหลง   ถนอมองค์ระวีผดึกคิดสงวน
 อย่าสำเนาหัวรักทงนนวน   อย่าก่ออกวนให้เคืองเมืองมาทา   ถนอม
 ยศเจ้าเพียงแต่เพียงศักดิ์   อย่าฮักฮักเออมอาจเกินวาสนา   อย่าตาก
 ผิดตามหลังอหังกา   จะนุ่งผ้าแต่งคนให้คนชม   อนึ่งเพื่อนราชกิจ
 สนิทหน้า   จะคบหาพร้อมรักที่ศักดิ์สม   เขาตั้งยศชื่อชื่อสนองครอง
 อารมณ์   ถ้าคนคิด ๆ คนให้ควรการ   ถึงเสียสิ้นถนอมศักดิ์ที่
 รักรู้   จึงจะคู่ควรได้เป็นใจทหาร   จะคบพาต้อมพาตให้เสียพาต
 คิดประหารพาตร้ายให้พาตเกรง   ที่ควรดี ๆ ค่อยอย่าก่อก่อน   เขา
 เอื้อนเอื้อนเยาว์ยศอย่าชมเหง   อย่าพาเพื่อนเขื่อนถื่นเป็นนักเลง   จง
 ยำแยงเกรงทนต์พระจักรา   อนึ่งก็องราชทัณฑ์สักพันครั้ง   อย่าคุมกัง
 เคียดเคียดสหัสสา   อย่าคิดคดกระเบียดเบืองมุลิกา   จงก้มหน้าหาขอบ
 ให้ช่วยคว   จะหมอบเฝ้าอย่าผ่านหน้าเส่นาน   อย่าเหลียวหลังเจรจา
 มายัมหัว   ต่อหน้าพระที่นั่งระวัคคว   อย่าหมอบมวกอยฟังพระซึ่งคา
 แม่นว่าพระพิโรธโปรดประภาษ   แก่หมู่มาตยากรทั้งซ้ายขวา   อย่า
 ยัมแย้มแซมสอดพระบัญชา   อย่าเพ่ทูลถักจาเมื่อคราวเคื่อง   ถ้า

มีข้อพอทุกจึ่งทุกท้าว จงฟังข่าวในนอกให้ปลอดเปลือง ดูพระภักตร์
 ผ่องงามอร่ามเรือง จึ่งแจ้งเรื่องตามข้อคดีนี้ ถ้าครัดตามจึ่งทุกแต่
 เพียงถาม อย่าเอาความกว่านั้นมาสดศรี อย่าพูดมากปากพลั้ง
 จะเสียที จะพาด์เป็นร้ายไม่ต้องการ อนึ่งองค์พระหริรักษ์บรมนารก
 ประสาทราชบำเหน็จนายทหาร ผู้ทำชอบประกอบในกิจการ พ่อ
 อย่าทานทุกทัตต์พระไทย สิ่งใด ๆ ชื่อว่าเป็นของหลวง อย่า
 ตามถ่วงเถยละอัสมาไครย แต่โดยนัยนิตหนึ่งเท่าของโย จงเอา
 ใจปกปักรักษาของตน อนึ่งเจ้าแขกเมืองคางเมืองมา อย่าซุบซิบ
 สันทนาไม่เป็นผล อย่าผูกพันรั้งธรรมาให้ปะปน จะเคืองเบี่ยงพระ
 ยุคณั้นไม่ควร อนึ่งองค์พระหริรักษ์จักรเพ็ชร เด็ดจัญ พระคำหนักทั้ง
 ฉนวน ด้พรืบพร้อมย่อมองค์ค่อนกันวน อย่าตามถวนเหลือบถอบ
 ขำเถียงแถม สักงานใดท้าวไทดำรัสห้าม อย่าตามผลตามจึ่งระวังฟัง
 กระแด้ ระวังจิตรจึ่งมันอย่าผันแปร จะแผ่ผลทำพิชให้จดี จะ
 อาสาสงครามเมื่อยามศึก เจ้าอย่าหนีใจขาดขาดหนี อย่าย่อท้อ
 ค่ออริณไพร่ จงดูที่ถักถวนชนวนชาญ ประพฤติในพระพิไชยสงคราม
 ชัน บูราณนั้นบอกแจ้งแถมถาวร ถ้าเห็นควรภาโถมเข้าโรมราญ
 ถักถอการคักคิดให้เกินถล จงโอบอ้อมถนอมไพร่ให้ใจชื้น อย่าคิด
 คั่นดูเหตุให้เห็นผล เจ้าคิดถลให้ถ่มเป็นจอมพล จะใช้คนดูคนให้
 ครอบการ จะทำคักถนถกให้รอบคอบ จะส่อดสารโต้ตอบให้รวดเร็ว
 ถักถอแต่ความเพียรเป็นประฐาน อย่าเกียจคร้านทอดคนให้ต่างตา

จะอันจนผ่อนปรนอย่าหนีไพร่ เจ้าหมายใจเอากายไปคายน่า เป็นจอม
 ทพิใจอย่าอหังกา จะตั้งชั้วกัณฑ์แต่พองาม อย่ารู้มากปาก
 หนักแต่ที่ง่าย ที่ไหนหนักหักกายเข้าหามหาม เป็นชาติชายไว้ตาย
 ในสงคราม จะรื่องนามชั้วโลกย์กัณฑ์ปา จงดูเยี่ยงอย่างที่มีผู้
 ไม่กำหนดในชั้ววันเทวเกษา ไม่ควรมัวจึ่งเสียตายดวงชีวา อันควรมัว
 มรณาอย่าอาไธย ทั้งสององค์สุริยวงษ์พงษ์เทเวศร์ ดังวิเชียรดวงเนตร
 พิศมัย จงอุปถัมภ์กิจการอย่าคร้านใจ พ้ออย่าให้เสียวงษ์พานรินทร์
 จะประกอบตามตระกูลภูตสัตว์ดี ดำรงราชสมบัติในชั้วดิน อุปถัมภ์
 บำรุงสูงฐานินทร์ บำเรอราชกระบิตโยธี ขอฝากแก้วคารายพาทักตร์
 ถนอมรักอย่าให้หน่ายเสน่ห้หนี เจ้าปกครองครองกันให้จงดี ทั้งกระบี่
 ค้ำแห่งหนุมาน จงสังเคราะห์สุริยวงษ์อย่าหลงไหล เอาใจใส่ปกครองพะเนียง
 หาดาน ตั้งพลางวางคีตปพระอวตาร ตั้งหารกายตายเกิดเป็นเทวัญ
 จึ่งได้นามสมญาว่าพาลี ก็เพราะมีความดีคณันเหมาะนั้น กับ
 เดชพระนารายณ์ประกอบกัน เสวยสวรรค์โอपरสำราญใจ สุกาสิต
 ชั้ววินิจบุราณเรือง ก็ฤๅแต่ธิดาโลกย์เถลิงไซ้ สารุชนพันที่จะเห็นไป
 จั๋งไชยธรรมาธิราช เป็นคดีราวความแต่ตามเห็น แก่ผู้เป็นราชการ
 ไปภายหน้า ดำเนาเราพระมหายศรา เป็นข้าบาทมูตีกาวันนำเอย ะ

พาสีสอนน้องกำกสอนอีกสำนวนหนึ่ง

๑ จะกล่าวถึงพานรินทร์เรื่องศรี ผู้ประสิทธิ์สัญญาว่าพาสี ผ่าน
บุรุษ ชัดขึ้นดังทinker สวรรกายไม่เสียดายชีวาตม์ แต่ผมผาตมิให้
ผ่านแผดศรี หวังจะไว้เกียรติชายกระจ่ายจร กุศลกรวักเรียกอนุชา
มาสั่งสอนของวงษ์ทั้งองค์ ให้ปรากฏกิตติศัพท์ ไปภายหน้า พี่จะ
ปลงชีพดวงชีวาถ้า เจ้าผู้อาหทานน้อยค่อยครองกัน จะเป็นข้าชีวิตใน
ภูวนารถ เณรนิบาตพระนารายณ์รังสรรค์ อย่าผันแปรแห่งพระ
ทรงธรรม์ ตำพรณสิ่งๆขออย่าเนานาม ถ้าทำวณาทุททวนแต่ควร
ข้อ อย่าแค้นถือเถื่อนถิ่นเถาหลาม พระสนมแน่น้อยนงราม ตาม
เสด็จจับประดับดารากร จงห้ามโสดเสียดอย่าโดยดัดบับ ห้ามเนตรไว้
ให้ตบอย่าเงยสนม จะทูลท้าวคอยเมื่อสถาวร จงคอยผ่อนเมื่อพระ
ภักตร์เธอแปรแล ประกอบกิจสุจริตจงทูลเรื่อง ระวังเคืองคอยราช
ราวกระแด้ ถ้าคุณไสยไหวถ้อยให้กันแปร อย่าหมอบเซ้อยให้ยังดำ
พิงพาด ชอบทูลจึ่งทูลคิดทัก มิภอที่ขัดเจ้าอย่าควรดองดงสาร ให้
เกรงเคืองเรื่องราชรำคาญ จงประมาณแต่ชอบคดีดี หันอาคันแท่น
สุวรรณรัตน์ เขามุบุดไว้อย่าเถื่อนให้เสียศรี อย่าเฝ้าห่างจะหมายไมทันที่
อย่าชีวิตที่อยู่แต่ท่ามสถานกตาง หันราชรางวัดอันบำเหน็จ สิ้นเดรัจ
อย่าได้ทัตทุตชีวิตขวาง ให้เจียมจิตรอย่าได้ผิดในพาลทาง ให้สำออง
ในราชเมตตากัน หันเฝ้าเจ้าอย่าเฝ้ากระยาหาร จงประมาณอย่าให้
กระเพาะนั้นเหลือผล พอชุกยากจะวิบากสภณร์คน จลาจลจะวุ่นในวังเวียง
จงคอยข้อคดีที่โดยครัด จงบำหยัดใจฟังพระสุรเสียง จงตั้งโสดดัดบับ

ตรีศกดิ์เคียง อย่าหมอบเมียงเหลือบแฉะใจ จะถูกนั่งจระวังระไวมิ
 ราชกิจสืบเสาะเอาใจใส่ อย่าอวดองค์ทงว่าชำนาญใน ระวังไทย
 เพื่อเพื่อนภักดี หนึ่งนางบริรักษ์นักเทศน์ ในขอบเขตเจ้าอย่าคบควร
 หนึ่ง พระธนมกานต์ แฉะที่ อย่าย่นด้นขึ้นต้นทนา หนึ่งองค์พระ
 พงษ์ศักดิ์ยศ อย่าพิศเพศแข่งชกช้ชา อย่าชอบชู้สู่สารไปมา ใคร
 จับว่าเล้าก็โทษถึงกายตาย ราชการเป็นประมาณจงหมั่นเฝ้า อย่านอน
 เชนิทราให้แสงสาย พอได้ภารทงส์กลกาย ใครจะมายเบี่ยงทูล
 ให้ทราบความ หนึ่งบุตรนัดดาเป็นข้าเฝ้า สอนดำเนินาราชการให้
 ชาญสนาม ให้สืบสายคอยถวายวงษ์นาม จึ่งต้องตามสดับเบื่อง
 บุราณมา หนึ่งโสดจะประสาธราชทรัพย์ ซึ่งสำหรับคลังแก้วโกษา
 อย่าปองรักถักเหลือบอาคมา อย่าไพล่พาจากราชโรงทอง หนึ่งแขกเมือง
 ต่างเมืองมาอภิวัต อย่าชอบชิตพิศวาสสมส่อง จงกอดด้งแก้วกำจัด
 ที่ใจคนอง จะพูดครองตู่แต่ชอบควรดี หนึ่งทางเสด็จไท่ที่ในฉนวน
 อย่านาคนวนไปจงหน่วยแห่งหนึ่ง อย่าเพลินพลอยให้เป็นรอยรำก้ม
 ไซ้ที่สถานสองอย่าปองจร สิ่งใดในรศโหวาท สองส่วดีอย่าพลั้ง
 ดั่งสอน จงนมัสการไว้ในอาวรณ์ เมื่อจะนอนจงคำนึงคำนับนารายณ์
 จงเมือนภักตร์มานั้นแน่เจ้า อยุ่ด้าให้เฝ้าคมบาทอย่าคดาศสาย คำเข้าเฝ้า
 แหนอย่าคดาศกลาย อย่าส่วนหน่วยเล่นหิว้างดงอาคมา หนึ่งพระผู้ทรงจบ
 พิกพนี้ เปนโมฬีตรีโลกนาถา ให้เกรงในพระราชอาชญา จงอู้ด้า
 อย่าประมาทหมิ่นตาย อย่าอวดองค์ทงว่าท้าวรัก จะพลันหักเจ้าอย่า
 เนิตให้นาย จงเจียมตนให้พ้นอันตราย อย่าหมายผิดมิตรภาพระแวงแกล้ง

ถ้าทำว่เคียดแค้นควรเจ้านบอบ   อย่าเคียดคอบนารายณ์จะกลาย
 แหนง   ถ้าทรงพระพิโรธใครทีในแสง   อย่าทุตแชนงเสียดถ้อยทงความ
 ขอบพิศงวีนิจเมื่อคราวสงบ   แถ่นอบนบประนมทูลถาม   ประกอบกิจ
 สู้รบจึงทูลความ   อย่าต่อตามข้อเท็จมาดวงไท   หนึ่งเพือนราชกิจ
 พอผิตพลั้ง   ระวังฟังอย่าได้แถงใจ   ถ้าผิตเบนมหันต์ความใหญ่   วิจาร์ณ
 ใจถ้องแท้แถ้วควรทูล   ใครขอบควรชี้ชนชฎวาย   สู้รายชื้ออย่าให้ขอบ
 เขาเสียดสู้   ถ้าใครมีสู้รยวงษ์พงษ์ตระกูล   ก็ควรทูลให้ทราบพระหฤไทย
 จงอาสาราชการเมื่องานคึก   อย่าได้นักยอทัถ้อแถงใจ   อย่าควรคิดว่
 ชีวติจะบรรโดย   อย่าให้ถงแถวราชไพริน   ถังจะมีถวยบรรโดยถึไถยค
 ให้ปรากฏเกบูกคควรถวิล   ให้ส่นชาติเปนราชวณรินท์   ถังจะส่นชีฟให้
 ชื้อนนั้นภายาย   พิชชฝากแต่วิเชียวดาราด้วย   จงชื้อช่วยอย่าให้ศัรมณ
 กลาย   จงพิศวาสอย่านิราศเรมกลาย   เอนดส่ายส่มรด้วยโดยธรรม
 เจ้าผู้ร่วมอุทรทรวงดวงจิต   อย่าถ่มคิดไปคงชีวาสัญ   สงวนถ้า
 นมริรักษ่มารุงกัน   ถว่จะพถนพันทกษัถถาวร   (ฉบับขาด)

(ฉบับขาด)   ครันเสียดถั้งแถ้วถั้งใจ   วาจรคิถปคองคถอดทรวง
 ถีมรรโดยขึ้นไปเปนเทวมุตร   ยังไม่สุดส่นชื้อที่ภาสถ   ถังมณเพ็ชร
 รัตนชีชาวถถ   โชคช่วงอยู่ในพื้นพโยมบน   ควท่ส่นองเสนห้ น้าเป
 ราวชร   ให้กระจกรกิจจาในนุสนธิ   นิทานถาครเปนราชวิไสยถถถ
 จังนิพนธ์ให้เปนเพลงยาวไว้เฮย

พิภกสอนบุตร คำกลอน

๑ แด่นส่งตำรามารชี้อื่อพิภก โหรารู้ดู้คัมภีร์เอก เลิศใน
เดชไครเพทพิทยา เมื่อทำนายทายสุบินทศภัคตร์ พระยายักษ์เคื่อง
คิดจะเข่นฆ่า กุมภกรรฐ์อินทรีคิตคิดเมตตา ทูลขอโทษาพระยายักษ์
สั่งให้ ไล่ขับเสียจากเมือง ไช้แก่นเคื่องสุดวิคตเพียงอกหัก มาปรา
สาทโคกสุคบุตรเมียรัก พระยายักษ์อำณานาคานอง พลงง้อ้นถื่น
ถื่นที่กันแสง จึ่งจ้งสอนสั่งเจ้าทั้งสอง จงส่งนวนนวนนางอยู่
ปรางทอง เปนกรรมของพี่แฉ้วจะขอตา เจ้าอยู่หลังพังคำจางจำไว้
อย่าถือใจเถยว่ามีพระวงษา ทุกเข้าเย็นเขาเห็นแก่ภักดา คราวชดา
ตกอับจะนับคตาย เคยตำอางอย่างแต่ก่อนจงผ่อนผัน แบ่งน้ำมัน
เข่นว่าขมนั้นทั้งหลาย ให้รู้จักจนเจียมเสียมกาย มั่นมิคตายนภ
ประสบกัน ตรีชฎาอาตุรภูตเทวศ ชดเนตรนองปรางต่างกระเด็น
เข้ากรามบาทภักดาแฉ้วจามัลย์ อภิวันท์วอนทูลมุลคู้ จะอยู่ไย
ได้ทุกข์ขอทุกข์ด้วย อยู่คุม้วยแน้นไปไม่บัดสี พระเคยโปรดศุขเกษม
เปรมปรี่ ไช้คร่งนี้จะเห็นใครขอไปตาม แด่นส่งตำราเบญกายสาย
สวาคี ดึงนางนาฏเนาสวรรค์ในชั้นสาม วิไลถักษณภัคตร์ผิ
ดั่งเดือนงาม สวาคีทราเมยารุ่นเจริญทรง ส่งนวนไว้ในปรางเหมือน
นางแก้ว เปนกรรมแฉ้วถุ่น้อยพลอยเปนผง ไช้คร่งนี้ที่ไหนจะ
เปนองค์ ยิ่งโคกทรงสองทูลเจ้าทมิทรวง พระยายักษ์จับหัก
ดำผักปลอบ เจ้าว่าขอมเขิงหมิงทุกสิ่งหวง จงอยู่เถียงถุกยาริตาตรวง
อย่าเปนห่วงกับพี่เจ้าตรีชฎา อันคร่งนี้พี่พรากจากไท่ถเจ้า พระน้อง

เนาอยู่หลังระวงษ์นา สงวนองค์จงดมอชมา เที่ยงถูกยายยังเยาว์อย่า
 เบาความ อนึ่งนางสาวไซ้ในปราสาท ถ้าพลั้งพลาดเด็กน้อยค่อย
 ไต่ถาม จงพึงหวั่นห้อย่ารู้ความ พุดให้งามไพร่ผู้ดมเมตตา อย่า
 ถิ่นผิดมาเป็นชอบประกอบสัจย์ ระวงษ์ระไวในสวัสดิรักษา เป็นสัจ
 ดกับชั่วทวนินทา เหมือนหนึ่งกากแก้วกับคนรพ พระคำหวั
 เดินทองของในคู้ จงหมั่นดูให้มากทั้งปากยนิท แบบฉบับคำหวั
 คำราสารพัน จงผ่อนผันเลือกใช้ที่ได้การ พิศโฉมเบญกายเสียดายนัก
 โอษฐ์รักเป็นกำพร้าหน้าสงสาร อันสัจร์ดีด้วยชายหมายประมาณ หมิง
 เข้าสารชายเข้าเปลือกเกลือกสุธา เจ้าเป็นบุตรสุดรักของบิดุเรศ ดัง
 ดวงเนตรควรเมืองเบืองขวา เจ้าจงจำคำคิดของบิดา จะเจรจาถูกนัง
 แดนอนดิน อริยามถึเป็นที่ยัง รักษาสิ่งสัจย์สุดสรวเสริญ ดำรวม
 เนตรสังเกตุใจอย่าให้เพลน หนึ่งประเสนห่มเจียมเสียมจน สงวน
 งามยามอันอาภัพญาติ อย่าหมายนาตพึงผู้ใดไม่เปนผล เห็นนำ
 แต่แม่ตูกกันตองคน จะขัดสนไปข้างหน้าสารพัน เบญกายกอดมาท
 อนาคต ก็โคกเสถียรเสียด่างกระเด็น พร้อมพี่เลี้ยงสุรางค์นางกานต์
 สอนอันโอดเสียดำเนียงครวญ ครั้นรู้ว่าไอ้พระโพสรวรค์ ดังดวง
 จันทรแจ่มฟ้าเวหาหวด พระจรพรากจากไปใจรญจน จะสงวน
 ชีพไว้ทำไม เบญกายว่าพระจอมกระหม่อมแก้ว พระลับแล้วถูก
 ขอลาไปเมืองฉี่ จะอยู่ไยให้ยักษาทำยาเย ไม่ถึงที่แต่เป็นกรรม
 ค้องจำตาย นางสาวไซ้ว่าพระเชษฐเสวครนัคร สารพัดเที่ยงธรรม
 แน่นมั่นหมาย วัฏฏ์ตั้งจริงประจักษ์ดังทักทาย ได้สหายพึงบุญ

หน้า ๔๐

วชิรญาณ

พระคุณเย็น   พระไทยเหมือนน้ำในโอโนคาต   จากปราสาทแก้วที่ไหน
จะได้เห็น   จะอาศรัยภูตเทวดาศักดิ์เนตรกระเด็น   ไม่วายแว่นโคกศัลย์
ถึงพันปี   พระยายักษ์หักห้ามที่ความโศก   อย่าวิโยคร่ำร้องไม่ต้องที่
ประโลมปลอบวรนุชพระบุตร   จำเรณูศรีรุ่งทรงเจ้าจงจำ   จะเป็น
สาวคราวโคกรักษาศักดิ์   ให้รู้จักข้อผิดคิดชั่วช้า   จะเจรจาอย่า
ให้คนเขาเคืองคำ   ถ้าจะทำสิ่งไรให้พินิจ   จะนุ่งผ้าทาแป้งแต่งพระองค์
ภอสมทรงสารพัดอย่าตัดจริต   งามยศมารยาตทรงผาดพิศ   อย่าคบ
คิดคนพาดสันดานโกง   ทศกรรฐเจ้ากรุงสูงของเจ้า   เป็นคนเมา
คันหาจะตายโหง   ทำโมโหโกรธาบ้าดำโพง   โม่งโย่งหยาบซ้ำเป็น
สาธารณ   พ่อทูลเธอตามชื่อมาถือโกรธ   พิฆาฏโทษถึงชีวิตคิด
ถ่วงฉลาก   จะอยู่ใใได้ขับให้อับประมาณ   ไปเป็นข้าพระอดดาร
เต็มพระไทย   แม่ศรีวังพึ่งสอนนิตรตั้ง   เจ้าอยู่หลังดูว่าอักษมาไครย
อย่าประจบคบค้ำมาไป   อยู่แต่ในปรางค์มาศราชวัง   อย่ารู้เห็นเป็นใจ
ได้อาษา   ตรีชฎาเบญจกายอยู่ภายหลัง   จงบอกคำจำไว้ให้ระวัง
เชิงเขาชิงสูงน้ำบาดา   จำเจ็บอกตกยากถ้ามากแล้ว   โอ้ถูกแก้วรักคว
ต้องอดสู   จงตรองเกรงตฤกกรังศัตร   เจ้าเร่งรู้ระวังองค์ให้จงควร
เป็นดั่งครีมีศักดิ์ให้บริสุทธิ์   แม่เป็นบุตรองค์เดียวบิดาสงวน   อยู่ปราง
มาศราชวังเลื่องปลั่งนวน   จะรัญจวนเคยจิตรเพราะมิดา   เธอตรัสตั้ง
บุตรสาวเมื่อคราวต่าง   กำนันนางนังถ่อมอยู่พรอมน่า   พร้าตั้งสอน
ผ่อนผันเป็นขึ้นมา   ทั้งทาสทาสาแสดาวไซ้   เมื่อคราวดื่มมีสุขฤาทุกข์ โศก
สำหรับโลกย์ทั่วเหล่าอักษมาไครย   เพราะเราร้ายนายโกรธอย่าโทษใคร

โทษเอาใจตัวเองไม่เกรงนาย จงฝากตัวกตัญญูที่ขอม ตามมอบ
 โบราณประมาณหมาย ขาดเพราะเจ้าบ่าวรักนาย อันเรื่องร้าย
 นอกในระไรวะวัง จงสยขื่อความภักดิ์รักเจ้านาย อย่าปองหมาย
 ถมกับเด่นดับหลัง ให้รู้เก็บรักถิ่นฐานยัง นายท่านตั้งทำการอย่าคร้านแซ
 มั่นนายทุกขเจ้าอย่าสุขเกษมเลี้ยง จงคอยเคียงนั่งนั่งฟังกระแด้ ถ้าอยู่
 ไกลไม่ทันอย่าผันแปร มั่นนายใช้อย่าได้แซให้ข้าเชื่อน ตัวเป็นข้า
 อย่าให้ผ้าเหม็นสาบได้ ระวังไว้หนึ่งเจียมพอเทียมเพื่อน ไพรผู้ดีมีจน
 พลเรือน ก็มั่นเหมือนกันสิ้นกินกับการ ตัวเป็นหญิงสิ่งใดไม่ฉันท์
 ให้เจนนัดในท่านของของควาหวาน ถึงจะเป็นเจ้าจอมหม่อมพนักงาน
 คงโปรดปรานได้ ชื่อเพราะมีอดี ดารพัดหัดให้เป็นวิชา เขาย่อมว่า
 ชาววังข้างบาศรี รู้ไว้เพื่อเมื่อนาได้สามี ถึงเป็นที่ท่านผู้หญิงอย่า
 ทั้งครวั ดุจดั่งแห่งหาโภชาหาร พนักงานของสตรีดีไม่ชั่ว ให้
 เกรงกราบสามีเป็นที่กตวั รู้ฝากตัวรักกายเสียด้ายงาม ธรรมเนียม
 นางวางไหนให้เป็นหนึ่ง อย่าคำนึงศฤกครองเป็นสองสามี อย่าถือ
 ใจใหญ่หลวงว่าทรงงาม เมื่อยามสาวก็ยังด้วยตัวรวยทรง เหมือน
 ด้ายหยดสุดท้ายก็หายหอม พวงพยอมมติดตามหาหง เมื่อยามแย้ม
 งามเรศเจดระประจ พิศวงอยู่กับกลิ่นถวิลวอน ครั้นโรยร่วงพวงผกา
 ก็คดาคดาศ แรมนิราศร้ายเรซึ่งเกสร มีคั่นคงทรงช่ออรชร หมู
 ภมรเหมือนชายที่หมายเซย เป็นหญิงดีมีธรรมาภักษณ์ รู้ฝากตัว
 ชายไม่ร้างห่างเซนย มั่นสตรีดีจริงไม่ทิ้งเถย เราก็เคยรู้เช่นได้

เห็นเชิง ถ้วนสิ่งดีที่ชั่วไว้ผัวตอน จงฝันผ่อนเข้าคำอย่าทำเหิง
 ตกถ้ามากยากจนจะบ่เป็นเบิ่ง แดกกระเจิงเดียวจากผัวเพราะตัวทำ อย่า
 โทษชายกายชั่วที่ตัวหญิง แม้นดีจริงชายคงชุนอุปถัมภ์ คนชายชั่ว
 พาคภัยรับยา จะชอกช้ำบ่บดลายไม่หายเลย เป็นนารีที่จำเวญ
 บำรุงร้าง จะล้าอางเอี่ยมสอาดดาดเดย ให้หอมหวนชวนชื่นรื่น
 ไร่เพย ชอบชายเขยชมเชงตถึงโถม สัมผัสดีมีรูปรักถิ่นเลี้ยง
 นแท่เที่ยงเครื่องรับประดับโฉม เป็นที่ชื่นหมื่นชายหมายประโถม
 จะน้อม โนมนำเด่นให้สนิทนาน ถ้าทำดีมีธรรมาศวมภักดี แม้นมิรัก
 แล้วยังคงจะส่งสาร อย่าร้างมากปากกล้าทำสาบาน เหมือนจะผลาญ
 หน้าตัวให้หม่นอม แม้นทำดีมีชื้อบรรพาศ อยู่ปรากฏตัวตายไม่
 หายหอม ถ้าทำร้ายชายร้างต้องหมางตรอม จะพาผอมผิดชุนทั้ง
 รูปทรง ทำเด่นตัวจนผัวมีเมียน้อย นิ่งคบอยบ่นบ้ำว่าลุ่มหลง
 ถูกเด่นให้เล่ห์หลอมนง พาทโหดโทษชายแต่ฝ่ายเดียว อันจิตรชาย
 ได้หนึ่งรำพึงสอง ตามทำนองใจนึกตรึกเที่ยว น้ามากปลาไม่ตาย
 ว่ายกลมเกลียว สายน้ำเชียวชอบมีจนาในสาขต เป็นเมียหลวง
 หวงหึ่งเด่นหา เหมือนพาตพาไทยไม่รำพึงผด สารพัดบ่อยงานการ
 ของคน มีผู้คนทาสข่าวว่ากระทบ เขาย่อมว่าสาบานจะผลาญผัว
 ไม่ไว้ตัวเมียน้อยจะพลอยคน รัญไถ่เกลียดเมียน้อยค้อยนอบนบ จง
 บารารรักผัวของตัวเดิม ถึงเสียทองเท่าหัวผัวอย่าเสีย ทำไมกับ
 เมียน้อย ๆ ปล่อยให้เหิม ใครพลั้งพลาดขาดเหลือช่วยเจือเติม ประสงค์
 เสริมสอนให้ชอบค้อยปลอบใจ อันเมียหลวงเหมือนแมวเมียน้อย

เหมือนหนู คิษย์กับกรรมดาอัชฌาไศรย เราก็จิตคิดดูเก่า
 เขาก็ใจ รักกันไว้ดีกว่าชิงฝากฝังรัก ถ้าเขาซื้อเราซื้ออย่าถอยศ
 มันเขาคดเราก็คมอยู่ในฝัก ชอบแข็งใช้ได้เชือดเลือดจิ้งจก ให้รู้
 จักแข็งอ่อนหย่อนบุญญา มันมีกรรมคำต้องเป็นเมียน้อย เมียหลวง
 คอยหยิบผิดด้วยอิฉา ถึงทำดีก็เป็นร้ายหมายนิทา จงอย่าให้
 ฝากตัวเจ้าผัวไว้ ทำให้ชอบมอบตัวเช่นทาสา ให้ท่านมีเมตตาอัชฌาไศรย
 จงตั้งจิตคิดประจบให้สบาย ถึงเป็นไทยก็เหมือนทาสชาติเมียน้อย
 มันเจ็บใจไม่ชั่วผัวของเขา เหมือนแกล้งเอาไฟเข้าที่ฝอย ทั้งเมีย
 หลวงลวงว่าข้าพถอย แต่เห็นมากกว่าร้อยยอมเรือรัง เป็นสัตว์
 มีกรรมรูตรองตรึก คนนั้นอยู่เป็นนิจในจิตรหวัง มันเหม็นหมิ่น
 ประมาทมักพลาดพลั้ง ชายจะชิงหญิงจะชิงช้วนเป็นเชิง ถ้ายาจน
 ไปข้างหน้าคิดค้าขาย อย่าเสียดามพ่อยอให้เหิง ช้อ่งง่าย
 ชายก็คล่องด้วยค้องเชิง ปลุกเป็นพิงนำถั่งนังร้านชำ หญิงเรียกแม่
 ชายเรียกพ่อขอให้ซื้อ ผู้ใดฤจะไม่ชมว่าคนชำ ถ้าปากร้ายชาย
 คำว่าร้าย ฟังน้ำคำคนได้ คิดเคืองรกาย อันวาจาอัชฌาไศรยไม่ลงทุน
 แต่มิคุณเป็นประโยชน์ไม่โหดหาย ถ้าพูดผิดคิดไม่ชอบเข้าตอบตาย
 ทั้งหญิงชายเหมือนกันสำคัญสั้น อาวุธใดในพิภพไม่ถบปาก ถึงน้อย
 มากพันฟาดขาดเป็นดิน จะเป็นคั่นก็แต่กันกันกานิน ในโลกย์สั้น
 ล้ามภพจบเงรจา จะว่าสอนอ่อนเสียงแต่เพียงตั้ง เจ้าจงฟังเริ่ม
 เรื่องไปเบื้องหน้า อันองค์ท้าวทศภักตร์หัดถักถัก พระชันษาถ่วง
 จะถึงกาล โอ้เกาะแก้วงกาเคยผาศุภ แดนต้นกึ่งดั่งดาวดิ่งขัณฑ์ถาน

ปราสาทมธุรสกัณเฑาะเมืองวิมาน   ส่งแสงธารโอภาศในอัมพร   คั้งแต่
 นั้นมีแต่เนิ่นจะดับแล้ว   แท่นแก้วที่บันทมบรรจฐ   ที่ยี่ภู่ปุเคยเขยยอน
 ช้องบัณเฑาะฐนักรัณธ   แดงดับนั้เวโดยจะไกลแล้ว   โอ้ดุกแก้ว
 เบญกายอยู่กับแม่   จงฝากข้าทาสไทใจดูเถ   พวกสาวแต่เคยอยู่
 รั้งฝากตัว   จงจำคำทำนายไปภายน่า   เมืองลงกาจะร่ำเพราะทำชั่ว
 พระยายักษ์ไม่รู้ลึกดำนึกถวิล   นิมิตรชั่วในคำราทำนว่าร้าย   ทำว
 ถามทูลตามซึ่งถือคำหรับ   เรอเกล็ดกับดุกเดือดไม่เหือดหาย   หวงหิ่ง
 นางซึ่งด่าว่าน่วย   คัดตายคัดเป็นไม่เห็นกัน   ชาวลงกาจะเป็นข้า
 อยุทธยเคียร   เจ้าถึงเกิดจจะจำคำนั้น   องค์พระรามฤๅษีพอชั้น   นารายณ์
 ภาคจากสัตว์รกรักแฉวงนาง   อันเอกองค์ลักษมีซึ่งด่าแม่   องค์นี้แน่เจ้า
 อย่านึกองขวาง   จงฝากตัวท่านไว้ใช้พลาง ๆ   จะได้อ้างภายหน้า
 ข้าหลวงเดิม   นางใช้สร้อยอชฌาไศรยให้สนิท   สัจจิตของกระษัตริย์เป็น
 นักรณเดิม   ซึ่งดาดกเสด็จตามสงครามเดิม   มารอเริ่มแรมรังอยู่ฝั่งชล
 ไปถวายกายเป็นข้าสวามิภักดิ์   ทูลทรงศักดิ์ให้ทำวทราบอนุสนธิ์
 เสด็จด้วยโยธีกระบี่พล   จงถนนถมถมที่รับรุดมา   ได้ฤๅษีคัตติบเอ็จ
 ภูธรเจ้าสอน   เผยบัณเฑาะฐนักรัณธ   ดาเวเดื่อนเดื่อนถับบรรพคา
 ได้เวธาเพ็ชรฤๅษีจำเรณูยาม   ทำวจัดแจงแต่งตัวตามเพศ   ร่ายพระ
 เวทมนต์จับกำรบดาม   ประนมหัตถ์มนัสนัมนักพระนาม   เดชะความ
 อธิฐานบันดาลดล   อำนาจพระบารมีบรมเศร   ษยของเกษแสง
 กายทุกขุมชน   ให้หอมหวนกลิ่นทิพสุคนธ์   มาเอบอบทราบถกนธ์
 ดำราญกาย   ในเหตุเห็นเป็นเหตุศักรัย   แสงฉ้อขึ้นไซดช่วงวิเชียร

นาย บันดาลให้ตัวลอยพลอยพระพาย หอบเหาะหายข้ามมหาสมุทร
 กุมภกรบของฟ้าด้วยสามารถ โดยอำนาจบุญฤทธิ์มหิศร น้อม
 พระเกษมน์จัดการพระสักร ถอยร่อนค้งนำพลับพลาเฮย ๑๖๔ คำ ๖๖

๑	เชิญ	เชอเนอด้ยแจ้ง	เจรจา	
พ้ง		จบราบฤรา	เรื่องนั้น	
ตั้ง		เสร็จทุกสิ่ง	รพัดแม่	
ต่อน		สุดเถี่ยดเจียดจ	จัดเจ้าจงจำ	๖๖
๑	ต่อน	สาวแก่แม่ร้าง	รณจวน	
หญิง		อย่างจงสงวน	ตั้งยมน้อง	
ตั้ง		ใดพิไม่ควร	คิดัก เตือนแม่	
ยาก		นักจักพรำพร้อง	เพราะพรั่งจริงใจ	๖๖

ภาพยสารวิถาสินีภาณ

๑ นมามิตีหิทวาเรหิ

ทุกุทตัสปวรัณม

บุร้าวุคตานิภาพยานิ

ชนานันมัทญญาน

มคัพพัพจาริยาน

ภาพยสารอหัทสัมา

ชนานอวิญญูณาทาน

สุพุทธิยามโนหาร

เสฏฐุฏักขณสโยค

มาคธิกายภาสาย

ชินโหวหารทักขณ

ตัมภญาบิณวัจน

วิวิธานิพหุณิ

นสาเรนติจฉิตยโต

นิสสัยภาพยการิน

วิจิณิศวาสมาสโต

มรุกรภาพยถักขณ

สติฐิฐภาพยจิตรก

ภาพยสารวิถาสินี

ปวักขามิสมาสโต ะ

๑ ไตรทวารบพพระชินศรี

ฉลตเคนสพสรพภาษา

ข้าไหว่นบธรรมตระการ

ไหว้ทั้งพระสงฆอรหรรค

ภาพยกลอนบุราณกบิต

เพื่ออุปมาอุปมาธิปราถนา

ข้าข้าสารพุทธิดำเนา

เด็กเอกเขาแต่กลอนแก่นสาร

พิจิตรนามกรรมฐาน

กอบด้วยลักษณะมี

เพื่อให้ผู้เกิดมทราบใน

ฉจดบามิ

นับได้อัชฎา

ปริยติพิสดา

นฤเกตศนิวันค

ชนอนอาจินค

แห่งชนนิกรา

โตดัดันเอา

มากถ้าวตำนาน

คำภีรภาพคือสา

ภาพยวิจิ

ลักษณะพิไดย

อเนกमारโยธา

รศโลกยโหวหาร

ธรรคศกัธธรรม

นิราษม้วยมุนทิต

แต่มือเนกนานา

อันญาณข้าเค็ดมเขธา

ธิปราชภาพยาจาวีย

โดยมคธภาษา

วิถาสินี

กระสระหละสระหลดยเอาใจ

มฤตุมภาพยเกดถากถอน

๑ ขณณณณณณณณณ	อะอิอุพรรณทั้ง	อาอิอุ
เอโอการาสราหยา	เอโอสองตัว	ใส่ด้วย
ยัตถฐาเนตัสสาโทนติ	เพนแปดอักษร	คามิ สรมนั
คัตราสันนิยมาสรา	ต้องกันบ่อรวม้วย	จึงเรียกนิยมนสวร
อิเมหฐฐฐฐฐฐฐ	กาพยใดทำด้วย	นิยมนสวร
กาพยัสมาส โตกติ	แต่แปดอักษรควร	เท่านั้น
ภาณันตเรนญาตัพพ	กาพยนนี้เร่งยวร	อยู่ข้าง รจนา
คณณกาพยวิฐฐารโต	ให้พิศฐารหมั้น	แม่นแท้คำสยาม
อิเมอฐฐฐฐฐฐฐ	อักษรแปดนี้	เพนมาตรา
ปลกัทธิคมตาสทา	คำกรกาพยาหมาย	แม่นไว้
อัญญภาตัสบญญา	ผู้มีบญญาควร	คิดใช้
วิตักกยันตูปันทิตา	เพนเกดากถอนได้	ทั่วสรรพภาษา
อัญญมัญญอนเปก โข	สวรใดเฉพาะเพด	หนึ่งกัน
โยวณโนณินทวิหโย	สวรนั้นชื่อตั้น	คู่เคด้า
อัญญมัญญอนเปก โขโย	สวรใดเฉพาะณ	ถูกเล่มอ
โสวณโนณณณณณณณ	สวรนั้นนับแล้ว	ชื่อล้ามีศเดา

๑ ลำคัมมัตว	ไดนา
มัยตติภังคา	แห่งหน
ยติภังคมา	ถึงที่ ไดแด
งคคำชาตแต่น	ชอบด้วยกถกถอน

สวรทั้ง ๘ นั้นแต่ต้องในถาณอักษรใด ชื่อสวรนิยมนในถาณอักษรนั้นแต่

๑ อติกาพยัสวารวิธาดินิยัสญญาปริภาสานิทเทโสปฐโมปรีเจโต ะ

๑ สัตตเมกษณวีสาย	ฐิตาทุเวสราสมา
จุททตเมกษณวีสาย	ฐิตาทุเวสราสมา
ยัสสัณณณณณณณณณ	วิษัณณณณณณณณณ
สวรไป ๓๕ ๓๖	๓๕ ๓๖
๑ สวรเจ็ดแตรสิบเก้า	ถูกกัน
สิบสี่สิบหกผรร	คางคอง
ภาพยใดมัลลษณณณ	คางคอง
ปราชก็กถาวพร้อง	ชื่อวิษัณณณณ
๑ ข้าแต่พระพุทธรเกล้า	มุนินทร
ลายถักษณพระบาท	วิจิตร
ชนนิกวไหว้อาจินค	คินค
ตั้งกระหม่อมข้านิตย	เทามรณ
๑ วิจิตรเลกซ์	ปาทา
มุนินทษเน	หิเต
อภิวันทิตา	ฐันตุ
มัยหวัถ์เล	สทา
๑ ยัสสัณณณณณณณณณ	ทวิภัณณณณณณณณณ
ยัสสัณณณณณณณณณ	นหาวิษัณณณณณณณณณ

๑ อักษรสองไข่สุด

ลักษณะควรสมมติ

ส่วนนิยมปรากฏ

ชื่ออักษรใหม่ด้วย

๑ ข้าแต่พระพุทธเจ้า

ตายลักษณะพระบาท

ชนิกกรไหว้อาจินต

ตั้งกระหม่อมขำนึก

๑ วิจิตรอักษร

มุนินทร์ชเน

อภิวันทิตา

มัยหัวดีเส

๑ สัตว์ภูฐานฐาน

จุทกตเมญจวิสัย

ยัตถ์มีลักษณะมัทญะ

๑ ส่วนเจ็ดแถบแปด

สิบสี่ญี่สิบห้า

ภาพยใดมีลักษณะอัน

ชื่อวิจิตรภาพพร้อม

จักรบาท

ไม้มวย

ตุ๊กต้าว นนา

มหาวิชชุมาดี

มุนินทร์

วิจิตร

คื่นคำ

ค่อเท้ามี่อมรณ

ปาทา

หิเด

ฐันตุ

ศทาชู

เทวธราสมกาสัย

เทวธราสมกาสัย

จิตรตศาตีสามตา

ถูกกัน

ค่างคอง

ตุ๊กต้าว นนา

กถาวให้เห็นแต่ตง

๑ ดวรวยใน ๗ อักษร
๑๘ อักษร เสนอถน

๑ พระจันทรเพงผว	ดวรกการ
ชววงชอติพรายงาม	รูงฟ้
ใหชนขึ้นบานนิตย	ทุกหม
รคมีเรองถ้ถ้ถ้	เวหา

๑ ดวเทปนณ	จันโท
วณคณณ	ดเว
จิตรหาโรสัพ	เพส
ชนานเมว	สทา

มหจตรดตา อักษร ๓๐ ถนถ ๒๒ ถ้ผค ๕ อักษร ๓๓๖

ถนถชวคคถถถ ๕ ถ้ถถถ ๓๐๐ ถ้ผค ๓๖

๑ ยสธปณจตุคถนเต	ทวถชวบถชถายท
ยสธถถจตุคถถถถ	มหจตรดตามตา

๑ ดวเทปนณ	จันโท
วณคณณ	ดเว
จิตรหาโรสัพ	เพส
ชนานเมว	ถยาสทา

๑ พระจันทรเพงผว	ดวรกการ
ชววงชอติพรายงาม	รูงฟ้
ใหชนขึ้นบานนิตย	ทุกหม
รคมีเรองถ้ถ้ถ้	แห่งหองเวหา

วัดต๋อตุยโศตรา
เทวดาธรรมกาตียุ
สินธุมาตติคตตามตา

เล่มอกัน ชื่อสินค้าดี อักษร ๒๘

ຈິດ

৭৫৭

หน้า

۶۶

ໂປຣກາຊ

ทุ่งฟ้า

โถมโถม

ชมนิตย

ทวักขรานุภชิตายท

มหาตมฺหิมาตมตา

ຈົດ

৭৫

๒๔.
หน้า

วศัพทโส

ใจปราช

รุ่งฟ้า

โถม โถมกย

ชมนิตยภัตธรรม

๑	ดัดคเมเอกาทศเม	อัฐารตเมคโยตมา
	จุททตบญจวี่ดาส	เทวดรตมกาสย
	ยดมีดักชนนิตญเจ	นันททายติตามตา
๑	ดวรอยู่ ^๗ ใน ^{๑๑} อักษร	เดมอกัน ซ้อนนันททายภาพ
	^{๑๒} อักษร	
๑	ตมุกคั่นควาส	วโย
	มหาเตโชต	รจ
	โพเรตโตบั้ง	กช
	อุณหรงตภา	ณมา
๑	พระตริยทรงเดช	เดดจนาย
	หาพนพราย ๆ เรือง	รุ่งเ้า
	ปทุมกระผายกลบ	รศคต
	เอกพระพุทธรเจ้าตัก	เคื่อนโลกย
๑	ยดต่าปนจตุคั่นเต	ทวักขรานุชิตายท
	ยดตัญจตุคตักชน	มหานันททายมตา
๑	ตมุกคั่นควาส	วโย
	มหาเตโชต	รจ
	โพเรตโตบั้ง	กช
	อุณหรงตภา	ณมาตยา

๑ พระสุริยทรงเดช	เด็คจนาย
หาพนพราย ๆ เรือง	รุ่งเร้า
ปทุมิกระผายกถัม	รศคถี่
เนกพระพุทเจ้าเคื่อน	โถกยให้เหนธรรม
๑ บัญจอัญฐสุธราเทวี	ทศเครตเมทุเว
บัณณรธอัญฐารต	ฐาเนตฺเทวธราตมา
วิธเควธฐาเนตฺ	เทวธราตมกาสียุ
บัญจวิธอัญฐวิธ	ฐาเนตฺเทวธราตมา
คิธเคคิธฐาเนตฺ	เทวธราตมกาสียุ
บัญจคิธอัญฐคิธ	ฐาเนตฺเทวธราตมา
ยธ มิตถกณณมิตถญเ	ฉวิรบันคินานสา
๑ สวรอยู่ใน ๕ ๑๐ ๑๓ ๑๕ ๑๘	อักษรอยู่ใน ๒๐ ๒๓ ๒๕ ๒๘ ๓๐ ๓๓ ๓๕ ๓๘
๑ สวรรูปใน ๕	อักษรบท ๑๐
๑ สุตคตโน	ภิกุทโรธัมเม
วรเสวาก	สุวธิตถา
ภควากโร	อรโหมคิวิ
สชนนิจิตเต	นทเนปาค

๑ แตนเกล้าเจ้าไทรภพ
ได้ นิพพานประเสริฐ
มีพระเกียรติอนันต์
ข้าไหว้พระจอมญาณ

๑ บัญจเมธัฏฐเมฐาเน
เอกาทศโสฬเสต
พาวุธายเจตคต
สัตตควัธยคต
ยธัมมิกขณมัทธุนา

๑ สวรร ๕ ๑๑ ๒๒ ๒๗
๘ ๑๖ ๓๓ ๓๐
๓๘

๑ สัพพัญญุตตถา
อนาถนาโถ
วิสุทฺธิธต
โมกข์ปัทมา

๑ สรรพเชษฐา
พำนักนิสัถย
ข้ามสัตตเวฬุคต
เปณครุเปณอาจารย์
คือโมกข์มรรคา
พายคคือพุทธ

พระคุณตรลบชัชวาท
ภากยอนเลิศทรงเพียร
ครคแกกรรมสละ
ผู้ให้พยานยังไทรภพ

เทวธราโหนตเคตมา
ฐิตาทุเวธราตมา
อัญฐิตตาสตเตตโย
ฐิตาทุเวธมกาตโย
พรหมคตปจจติ

ชื่อพรหมคตกาพ ๔๔ อักษร

ภวณวันโต
ภวตตตตาว
คตมคตคต
ครุปาตโนโน

ม้วยรคาในไทรภพ
หม่อนนาในสงสาร
อนันนาจากกนิตาร
บอกรมรรคาอันบริสุทธ
แกกตอันถำอ
จงรักษาประชากร

● นฤเรฐาณเมฐาเน	ฐิตาทุเวธราธมา
ทวาทธัญฐารธเกตุ	ทเวธราฐิตาธมา
จตุธัตถินคัต	ทวาทธัตถัตเตตโย
คัตเตคัตฐาเนธ	ฐิตาทุเวธราธมา
ยธมธกษณมิตัญเจ	มณทกาคคินามธ

๑ สวรอยู่ใน ๖ ๑๒ ๒๔ ๓๐ อักษรเดิมออกัน ชื่อมณทกคิกภาพย
 ๔๘ อักษร คือโตคกพฤคินนุคโตไทย

๑ อธโน	ภควา	ครุรา	ชมูเต
รตนา	ธนเก	กถิมา	รชโย
วรญา	ณวิธัท	ธวิมุต	คิคโต
วรญา	ณธโก	ปนมา	มิชิน

๑ วรภาคยวิธัท	ธิพระพุทธธำเกิง
รตนาพนิเชิง	แทบพระโพธิพฤกษา
ผู้จะธมออกบยธ	กธจธนาบา
กระธิมาระเทวา	ธลพวกพธธวายกร
ครนธธธธธธธธธธธ	ครธธธธธธธธธธ
ธันบธธธธธธธธธ	ธธธธธธธธธธธ

๑ คคิเยธคคเมฐาเน	เทวธราโหนคิเคธมา
ทวาทธวัธฐาเนธ	เทวธราฐิตาธมา
มณณธธธธธธธ	ฐาเนธเทวธราธมา

เสร็จสิ้นนิมิต ทว่าดีดักดีดัก อัญชิวดีดักดีดัก เขกดีดักดีดัก เขกดีดักดีดัก นิมิตตายนิมิต ยัดดีดักดีดัก	ฐิตาทุเวธวธมา ฐาเนตฺเทวธวธมา ดักตาทิดักตโย ดักตคิติดักตโย ฐาเนตฺเทวธวธมา ฐาเนตฺเทวธวธมา มหาตฺรงฺคราวิธา

๑ มหาตบฏราชวิทยาลัย ๕๖ อักษร ปณมแตตติยบาท ๑๒ อักษร
ทุดิยแฉจตุตถบาท ๑๖ อักษร สวรรแด ๓ แด ๓ เฌมออกัน จึงได้ ชื่อมหา
ครุรงควิชาวิทยาลัยมีสวรอยใน

๓	๑๒	๒๒	๒๘	๓๑	๔๑
๗	๑๙	๒๔	๔๐	๓๕	๔๓
๘	๓๓		๔๗	๓๗	๕๐
	๓๕				๕๒

เฌมออกัน

๑. **ปรีดิ์ปลื้มยินดี** คือผู้ที่มีความ
 วรรณภาณปรมิต ธิกริตติปรโม
 วรรณตคุณุศลสอชชโย
 วิจารณ์นิโนนิจกถกถนจณ

๑ พระสยามพุทธบริสุทธิคุณนาคี
นิพพุตติบทวาทที่ใครจะเปรียบจะเทียบฤทธิเสมอ
วรองค์เกดากถมยรรยงแดทรงโฉมยิ่งเดช
จิตรกิตใจไว้ด้วยอำเภอนักมพระบาททรงวรลักษณ

- ๑ ทรงสรรพลักษณะ มีตายงจักร อยู่ในบาตา ย่อมแน่น
 ข้ามฤคย แก่พระอาคมา แดแก่ประชา ศรัทธบุรุษยทั้งหลาย
- ๑ ทรงศีลอันดี ในห้องโลกีย์ บรมีสองหมาย ยิ่งกว่าเทว
 มานุษยบรรยาย อยู่ในภุมราย ส่ามสืบเชื้ออัน
- ๑ ควรแก่บุชา แก่สัตว์น่านา อันพันบาปกรรม โทโกโทโส
 มาโนฉกรรจ์ เสียสิ้นทุกอัน บรมียของ
- ๑ ครุสัตว์พัพพัญญู ประปด่งภยุ ญาณธรรมทั้งผอง
 สัมภารพระองค์ ทรงรูปเรีองรอง งามบรมีสอง ในโลกยแดนไทร
- ๑ ข้ำขอบังคม บัวบาทอุตม มีศรีเกรียงไกร เต็มในพระบาท
 บรมีผู้ใด จะเสมอจอมไทร ภาพเกล้าโลกา
- ๑ พระผู้ดำเกิศ ไตรโลกยประเสริฐ ด้วยภากยวา
 พันที่จะเปรียบ จะเทียบฤทธา เกรียติเชษฐา ยิ่งกว่าพระอาจารย์
- ๑ กิเลศทั้งพัน ห้าร้อยนิรันต สำหรับสังสาร เสียสิ้นพินาศ
 ด้วยมรรคญาณ ย่อมเห็นแก่นสาร ป็นเกล้ากระวี
- ๑ ข้านมบัวบาท รัศมีเรืองอาคม เสดมอดังรุติ คิตในพระบาท
 พระพุทธชินศรี ได้เกล้าโมฬี แห่งข้านิจกาล
- ๑ อติกาพย์สารวิธาสินัย์ กาพย์สารนิตเทโสนาม ทุติโยปรีจเณโท ฆะ
- ๑ บัณณรตวิธากาพย์ ประเภทกาพย์สืบห้า ประการ
 สารไตรจิตมยา เลือกเอาแต่แก่นสาร ประดับไว้
 ยถิจินิตนปเณเทศุ จงไปดำเรีจรัชฐาน ตามดับ
 สารุณกาพย์กามินิ ผู้ทรงญาณจงให้ ฤได้กาพย์กถอน

- ๑ ยายบัญญัติสาธมิ ขมวนกายแต่งด้วย บัญญาใด
 กายีสารมโนหรี เปนแก่นสารเอาใจ ที่แก้ว
 ศัสสาเตเชนณบัญญัติ บัญญานั่นจงไป ตกแต่ง อาตมา
 อานิพุทฺธวณฺฑเน ให้มีบัญญัติอย่าแคล้ว ค่อท้านอุปทาน
- ๑ ยายบัญญัติสาธมิ บัญญาใดแกกิดแต่ง ขมวนครู
 กายีสารวณฺฑนํ ให้ผู้จะทำดู จึ่งได้
 ศัสสาเตเชนอารหี เมื่อพระเมตไตรยดู จงเกิด
 ตถะยัมเมตฺ คิณฺทิกเก บัญญานั่นจงให้ ครัดเป็นอรหรรค
- ๑ อิติสารวณฺฑนํคินาเมนรจิตา กายีสารวิธาสินยาสมตา

กายีสารวิธาสินยาณบริบูรณ์

- ๑ ะ ประวิสัยนี้ ' ฟินเอก ' ฟินโท ' ทณฺฑนาฏ ๘ ไม่ตายคู้
 ๗ ฝนทอง ๑ ฟองคั่น ~ หรรอากาศ ๐ นฤคหิต
- ๑ สุ่มห่มมียนเรือนรอบรู้ ประวิสัย
 ฟินเอกฟินโททณฺฑนาฏ ฆาฏคู้
 ฝนทองอีกฟองคั่น นฤคหิต นันนา
 แปดสิ่งนี้ใครรู้ จึ่งให้เป็นเสมียน

● ม้อยู่ในมณีนจันดา ●

- ๑ สุนทราไสยวณฺฑนํ ไครมัทธาษรตักกลาง จรประตักค้วหลัง
 ศัสคิเวหาไม้ผัด วาจาเดศตากข้าง วิเศษคูงฟิน
 อรุณภาพอู่อู เอตมถักษณเเอไอไอไอ อักษรสุนทรนฤคหิต
 คุณบทประ พจนไม้เอก วิเศษบักซ์ไม้โท ๗ะ

๑ พระศดับคั่น ประคษฐานกตาง มรณศับทหัตถ์
 บาทลัมพตออุ ปราไธเอเอไอไอไอ อิต์ลัมโยคพิน
 อากการตากข้าง หรรอากาศไ้ผัด ประทุมวิหารนฤคหิต
 วิถ์ญชนี้ประ เอกบั๊กษไ้ผัด บักษไ้ผัดไ้ผัด ไ้ผัด

๑ อักษรเบองคั่นเรี่ยก พระศดับ
 กตางประคษฐานลัม ช่อนไ้
 ออຍ່อมบาทนั บ ลัม พดนา
 เอเอไอไอไอ แต่วันปราไธ

๐๐๐๐|๐๐๐๐|๐๐๐๐|๐๐๐๐|๐๐๐๐|๐๐๐๐๐๐๐๐|๐๐๐๐|๐๐๐๐|

๑ ทวเรี่ยมค้อเคีย คนค้ำปลกเบี่ย ไ้ผัดอัมเมรุ คิตใหญ่ตุงนั
 คิตถันพันคักติ โอ้หน้าอดตุ ไ้ผัดรักแก้วกูโณมตร
 ค้อเคียอัมเมรุ เขาเมรุแมนเมือง

๑ ขั้บแพนทหนึ่ง ๑ คค ยานี ๑

๐๐๐๐|๐๐๐๐|๐๐๐๐|๐๐๐๐๐๐๐๐|๐๐๐๐๐๐๐๐|

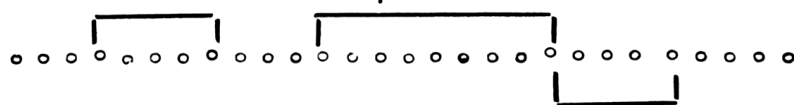
๑ ข้าไ้ผัดพระศรรเพ็ช ลัมเต้จผู้เลคินไ้ผัด
 นบธรรมพระไตร บัฏกุกตมาจารย
 ข้าไ้ผัดทังพระสงฆ อัมเมรุทวงญาณ
 จักแจ้งในเมือกาล พระเจ้าเลคิจคง

๑ คค ๑

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐|๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐|๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐|๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐|

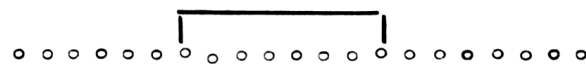
- ๑ พระพุทธโคจรบพิตร   ธกัเด็ด้จแวงวาง
 สรรเสริญพระคาบศณกถาง   คนส่งขลิ่แสน
 ๑ ว่าเจ้าสุเมธณนี้   จะเป็นพระในปางแดน
 สันลือสงไยจะแทน   พุทธโพธิโคตม   ฐะ

๑ ๒๘ สว่างคนาง ๑

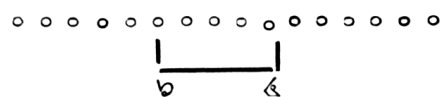
- ๑ พระเจดแสงถาน   ครอบคณาน   ทัวท้งโตกัย
 สบสันลือทัวป   ทัวเท้าธรณ   เราจักควรดี   ฤาษีฤคณใด
 ๑ เห็นมัธยมประเทศ   อันเรืองพิเศศ   ขนาดพุทธวิไลย
 เสงพระมารดา   บิดาเลิศไกร   มีสมภารใน   เสรีจสรวงแสนกัณฑ์

๑ ๒๙ เย็นตา ๑

- ๑ พระเลียงพระบารมีตา   ทศบวรโยธามาประทับประดาประชุมใน
 ๑ แห่ห้อมสรรเพ็ชชิงไชย   หฤไทยรกับไหวมารพุนไฟกัณณิต

๑ ๓๐ ฌม้ง ๑

- ๑ ปางนทุกเทพแลพรหม   มีใจภิรมย
 ฌของมาช่วยนางคราญ
 ๑ ถือนัศทรกันบนาน   เหารงค์อาหาร
 อันทิพยมาได้ลง

● ๓๒ ปกม ๑

.....๑๒.....๖.....
|-----|

● กษณนันทกัเศียงธรณิดลทัง ทิศษากอด้ง

กฏิกอวทศบุรพ

● ธกักรายตั้นแทบมหาโพธิอนุกุต นุตรบัตกมกุต

พุทธรคันนัตถัง

● ๓๓ คากิรา ๑

.....๑๒.....๕.....
|-----|

● พระทษถานพระมานฉิว่าภูนิ พิธิจักเปนพระศรีสุคค

ครันกุกว้างวรเกษนิจรจจรด อากาศปรากฏี สกิตย ะ

● ๓๔ เอเค ๑

.....๗.....๔.....
|-----|

● ด้วยเดชศักดิ์จอมธรรม ความโรคาสรพอย่ำมาพาน

ด้วยเดชพระศาสดาจารย์ จงมาประหาร ความโศกาดูร

● ๓๕ บำเทริด ๑

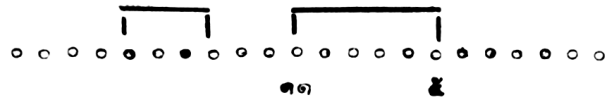
.....๗.....๔.....
|-----|

● พลทช ๗ ฤส่าย มารผู้เปนนาย ก่ายำขยรร

พลทช ๗ เมามันท มารย่นยรรกรถึงขอ

● ภาพย่น ๓๓ ●

● มีนกกิ่งมีแร้ว มีชู้แถวกิ่งมีผัว มีสระกิ่งมีบัว
มีจระเข้กิ่งมีวัง การขายยอมโดนดิน ได้ชู้อื่นยอมถ่มถั่ง
ไปเรือนพ่อแม่ชัง คนหากร้อนหากรนตาย

● ศักดกท	ต่างกต
กนญรตต	แต่ตั้ง
พททานสมมติ	ต่างกบ
ชกต่างกกจ้ง	แจกให้เห็นแดง

● นวภาโวทสภาโว ดินเก่าเสาวภาพแก้ว กรองสน
จตุคัตถ์จันทมนทโต จันทมนทตถกต สี่ถ้วน
สุริโยตคตกัญเอาจ พระสุริยเสด็จจตต เจ็ดแห่ง
ท้าวคิงดาผลโทมเญ้ย แสดงว่าพระโคตมถ้วน เสด็จสุริยมีสอง

● บทคั่นที่เจ็ดนั้น	มาพัก
ห้าที่บทสองคัท	ชอบพว้อง
บทสามคุดเดียวคัท	ในที่ เปญจนา
ปถายแห่งบทสองค้อง	แห่งห้าบทหลัง

● ปางคาบพิตรองค์แท้

१११

ปางคาบ^๔พัดตามตุ้ด

๒
คจท
๑

บทสองแรกเบญจาทุคิย

เดห์เดยว   กัณหา

ปดายนแห่งบทหลังอา

อย่าให้เหมือนหง

นาโคโนาเค   นักคิทธ

ทนายหยก หัก ๕ เ

การพิมพ์

มนุทธารัตต์ อากนุ

โกคิตทุกเข   อนัปปโก

นาทิฉาสา มา วณณิ

สถานที่ตั้ง   คม

தாகக் கொ
பகுபா

ตเคตลลหา   อรลลลลว

๕-๖ ตุลาคม

๑. คาราคเวกเวอง

រតនរតន

ปางเมื่อพระศรเพ็ช

๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

เผด็จภาพเต็มจตุรกรรม

จวบจน   พระนา

ถวายพระชนม์แด่พระเจ้า

ตู้ห้องนิรภัย

๑. อรรถนัยคังฟ้า

ลงคิน

อำเภอบุญเพรงพระ

กบเกอ

เจดีย์ทองอินทร

ปราสาท

ในทามทองแก้วเนื้อ

นอกโถรม

●	พราย ๆ พระธาตุเจ้า	เจียรจรร	
	ไทรยโลกยเดงคือโคม	คำเข้า	
	รเบียงบรรหารสัวรรค	รจเรช	
	ทุกแห่งห้องพระเจ้า	นั่งเฌอง	
●	ศาตาอเนกสัรวัง	แสนเต่า	
	ธรรมมาศันขังใจเมือง	ตุ้มฟ้า	
	วิหารย้อมฉล็กฉลดา	ฉล็กแผ่น	ไต้หน้า
	พระมาศเห็ดอม ๆ หล้า	หล็กแฉง	
●	พีกอยหาเจ้า		ตำรกกักรก
	มากค้อยเห็ดยว		
	คาแฉงตั้งตุค		
	หน้าเอนดุน้อย ๆ นิม		
●	กรวงครวณพีกะร่า		บทตั้งชยา
	รอนพีนางโกด		
	ฤาเรียนมาศบัปราง		
	โถมไครโพ้นอยุ้อัน		
●	ฝน พ้าคคฤ้นคร่า	เครงตก	บทกฤษร
นก	ผาดไผเกรียงกก	กุ่มร้าง	
เทียว	ทางเหตั้นผันผก	โชนท่อง	
ไป	ยากไปหาน้อง	พืดูไปหา	

● ตากกรกควัวเครื่องเจ้า	ผจงทำ	กรณารายน
คำแต่งพริกขิงยา	พด่าซ้ำ	
รำผัดแต่งชำระ	ผ่องผ จงแม่	
หนึ่งถั่วถอยกำพรว้า	แต่งค้องใจเรียน	
● ภาฯ พระยศเลื่องทั่ว	แดนไทร	คอดักว่า อดงกฏกว่า
ไทร เทพอรอวยไชย	เลิศถั่ว	
เลิศ ถั่วยั้งยงใน	ภูวโลกย	
ภู วโลกนั้นพระแก้ว	แดงถั่วองค์เดียว	
● ภาฯ ฤทธิ ฯ ราชเรือง	รณรงค์	ถ้าต้องแสงนง
ชา พระยศ ฯ ยง	ยิ่งไท่	
ปรา รภพระองค์ ฯ	รามเมศ	
กฏ พระเกียรติไว้ ฯ	กว่าม้วยเมื่อกลับ	
● ผมเขี้ยวท่อยเท้า	คฤเทา	ครุพนประดิม
ถ้าแดงศรีเดา	ใคร่ถั่ว	
ความผัวแม่ยังเมา	ฤาเมา	
สเหนาะหน้าน้องเหน้า	ค้อยหย้องมายอง	
● จักให้ห่าน้องแม่	พอมา เรียม	ยติภักค
ภพพีในเวตา	คำคัด้อย	
เชิญนุชคู่คฤหา	เรือนพี	
น้องอย่าทำใจน้อย	คดาศให้ไถดเรียน	

๑	ร่างวัดพันเท่าให้ แขกบ้านค้ำเมืองกราน ยืมตาบชาบดีดาร์ ชมขึ้นที่ฤทธราชเจ้า	พระทาน กราบเกล้า ต้นของคอบ คื่นหา แจ่มหน้ายงค์	ด้นทได้ดศ
๑	ธ วักถั่วเมี่ยงเพียง โม เมาเงาเงาเนยเชื้อ โฮ โกงโครงเปล้าเหลื่อ เปล้า มากหลากคำคำ	ถั่วเลื้อ ถั่ววโกถั่ว ตัวแต่ง คิ่งให้ใครขาม	
๑	พี กำพร้าหน้าคำ น้อง เป็นคิมยศ ช้อง ภาษากฎ แซม ชุ่มชุ่มคนเื้อ	ขอมอด ก่อเกอ โฉมแม่ ห่อ (ดบ)	
๑	ห่มคันทองทอง แถวลงนารี อย่าคลุมคลุมคณ ชวนชวนชวนแก้ว	ธณ สัพ พพ (ดบ)	
๑	ชักชักชวนชักขึ้น นอนแนบนมในนม เวียนรักเวียนเรียงรมย กรกอดกรเกี่ยวเกอ	รงฤสุดสกด เชยชม นิ่มเื้อ เราร่วม ก่ายแก้วกถกาม	นิยมอักษ

คน		ใช้	พิจารณา	
คน	พี่พี่ขาว	ชวน	พิจารณา	นาคพินิจ
คน		อว	สวดมนต์	
คน		ขึ้น	สวดมนต์หาขวัญ	

● หนึ่งเดียวเดียวเดียว
 โออาตมหนึ่งเดียว
 หนึ่งเดียวเดียว
 หนึ่งเดียวเดียว
 หนึ่งเดียวเดียว

เพราะเดียว
 หนึ่งเดียว
 หนึ่งเดียว
 หนึ่งเดียว
 หนึ่งเดียว

นาคพินิจ

● ของหลัง ร้อยร่วม
 เกอเกอ มารังรัง
 ร่มรงค์ ฤทัย
 เชื้อเกอ มาได้เชื้อ

ของหลัง
 เกอเกอ
 ร่มรงค์
 เชื้อได้เกิด

นาคพินิจ

● อายสร้อยมันดัก
 เจ้าของคอยมัน
 คั่นหมากเพอง
 หน้าคนรู้ไว้

สอย
 ค้อย
 คั่น
 กด

นาคพินิจ

● ท้งหลายว่ามนั้น	(ณม)
กฐเห็นกฐว่าแก้ว	(ณม)
กฐพบเมื่อยามเย็น	จะคำ
กฐหยอกมันมันแล้ว	เดี่ยวข้างกฐขึ้น
● (ณม) ร้องว่า	ไพรพนม
(ณม) นานทีเชยชม	ม่ายผู้
ฟานตกลบปรารม	พรัดแม่
ฝนผาดฟานน้อยผู้	อยู่เหตนักินเกดียง
● แก้วแหวนน้องเกศพิ	ทุกอัน
ธกัของน้องพรวณ	แต่เจ้า
กอรทองคอดบดรรพ	เด็กแม่ ชดาวดั่งวาร
เงินเดือนหลังข้างเต้า	แต่งขึ้นเรือนเรียน
● แต่งเนื่องแนวถ้อยแบ่ง	ครองครัก
ตรงดำนามบรรทัด	เที่ยงแท้
ทรงพิพหั้นเฮอรรถ	มาโปรด
ธรรมชอบได้ไว้แก่	แก่ผู้มีวณนท
● หัก ก้านรานยอद्य	ยับหัก
ทั้ง กอรรอนเตียชัก	แย่งทั้ง
กิง หอรรอนเนศรรักษ	รานกิง
ดงวน ยิงมิงขวัญชิง	รักด้วยเรียมดงวน

- นคร คมสรมถักชนนึ่ง ไนยนคร
- นึ่ง จรจรจรจรจร นาคนึ่ง
- ต้อง ศรจรจรจรจร เริ่มต้อง ชำนา
- มา สบจบจบจบต้อง ค่อเท้าวันมา

นึ่งจรจร

เราเขาเหตุได้

- มาดจรจร เพราะ เคาอื่นโอ

ฟ้งเจ้า

นึ่งฟ้งเจ้า

รายงาน

ประจำเดือน พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓

ตั้งแต่วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓

สมาชิกได้มา ยังหอพระสมุดวชิรญาณ ๕๐ ท่าน หนังสือที่ได้
ให้ยืมไป ไทย ๖๙ เล่ม ต่างประเทศ ๒๒ เล่ม ได้ค่าเกมมิต
เตอร์ ๙ บาท ขยายหนังสือวชิรญาณตอนใหม่ ๒ เล่ม ๒ บาท
ขายน้ำมันเปล้า ๖๑ นัน ๑๒ บาท

รวม ๙ รายเงิน ๒๒ บาท

ประธานและสงเงินบำรุง

ตามญัตติสมาชิกฝ่ายหน้า

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศิริราชธำรงฯ ปีที่ ๒๒ เงิน ๑๕ บาท

” ” ” ” ๒๓ ” ๑๕ ”

วชิรญาณ

หน้า ๑๖

ภาคีสมาชิก

พระพิศาลสงคราม	(อรุณปรีชา)	ปีที่ ๒๓	เงิน ๑๕ บาท
หลวง ตำรวจพัน พิศุทธิ์	(ม, ร, ว, นาย)	,, ๒๓ ,,	๑๕ ,,
มิสเตอร์ ซี,	อาเดกร์	,, ๒๓ ,,	๑๕ ,,
,,	,,	,, ๒๔ ,,	๑๕ ,,

รวม ๓ ท่านเงิน ๖๐ บาท

แจ้ง ความจำหน่วย สมาชิก ถึง แก่ กรรม

กรรมสัมปาทิก สภามั่นความเสียใจ และมี ความ อาลัยยิ่ง นึก
ด้วย พระยา วิเชียรคีรี (ชม) ซึ่ง เป็นภาคีสมาชิก หอ พระ สมุค
วชิรญาณ บัวย เปน โรคเรื้อรัง ถึงแก่ กรรม เมื่อ วันที่ ๔ พฤศจิกายน
รัตนโกสินทร ศก ๑๒๓

และ พระ ตำบักกร พิพัฒน์ (ม, ร, ว, เจริญ) บัวย เปน โรค ลม
อัมพาต ถึงแก่ กรรม เมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน รัตน โกสินทรศก ๑๒๓

บาน แพนก

เฉลิมไตรภพ

หน้า ๓

รายงาน ประจำ เดือน

หน้า ๖๓

กรรมดัมปาติภักดิ์ปีที่ ๕๔ รวบรวมลงพิมพ์

วันที่ ๑ มกราคม ร.ศ. ๑๒๓

ตำแหน่ง กรมศิลปากร ปีที่ ๒๔

สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา	เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต	ธำมาศ
พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าศรีนาคสวดี	อุปนายก
หม่อมมณเฑียรราช		เลขาธิการ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	กรมขุนสมมตอมรพันธุ์	เหรัญญิก
พระบรมวงษ์เธอ	พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส	สาราณียกร
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	บรรณารักษ์
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา	ปฏิคม
หลวงประจักษ์ อังกนิ		ผู้ช่วยเหรัญญิก
พระไพศาล คีตปัสคร		ผู้ช่วยสาราณียกร
พระยาโบราณานุกรักษ์		ผู้ช่วยบรรณารักษ์
พระยานครราชสีมา		ผู้ช่วยปฏิคม

โคลงรับหลักศิลาจารึก

เฉลิมไตรภพ

- ๑ ตรีภพครบสรรพแล้ว ปราถนา ทัวเฮย
มีจิตรแลวิญญาณ์ อยากได้
สรรพล้วนสิ่งโอชา บัญจากาม คุณเฮย
จุติปติสัณห์สั่งให้ นันนับุญกรรม ฆะ
- ๑ ดำรงเจ้าพระพุทธเจ้า น้อมเศียรเกล้าบถมาถย หักถปประดำร
เหนือเกษ บังคมเดชเดชา พระพุทธานุสรณ์ จมปางองค์คือศิว
ภักถนวนนเอกอุมา พรหมธาดานราฤทธิ ฤาษีดีธีครุบา จมเทวา
เคราห์เก้า จอมขัตติย์เจ้าองค์ห้า พระบาทปกเกษ คุณบิคุเรศ
มารดา อุปัชฌาย์คู่สวดพระ ทักันชะตางรูปเทียน นั้วเหนือเศียร
คีโรตม์ โดยปราโมชค่านับ ขอเก็บดีพันทาน บูราณใหม่ค่อติค
ที่ไผ่ผดแปลงไต้ ภอพังใต้เรือรงราว บูราณกล่าวมุขาคความ จม
สันความสันบุญญา ขอให้ข้าสู่สวัตติ อย่าพึงมีวิบัติ ศรีสวัตติแก่ข้า
เทญ ด้วยขาดถ้อยควรทำ
- ๒ ปางหลังยังมี ผัวเมียเศรษฐี มั่งมีเงินทอง
นั้วยอภารา สองราครอบครอง ด้วควายลั้งของ
ถ้อยเกวียนนาวา

หน้า ๒

วิจารณ์

๑ ผัวหัดวิไลย กรรมนำวิบัติ กรังกรึงหึงใจ	สุนทรอาทรไทย สารพัดโรยรา	คู่สร้างปางมา ย่อยยับโศกา
๑ เสียมากได้น้อย เวรมาทัน กุศลธารัณมา	ทุกสิ่งทอดลอย เกี่ยวกันรำไร	ดื่มจนหมด่นไป กองกรรมนำให้
๑ บุตรชายสามคน ที่สามราหู ทาสาหลายคน	อาทักย์เป็นต้น เด็กอยู่ นักหนา	ที่ส่งจันทรา กับญาติกา
๑ คำขายเลี้ยงกัน ปฤกษาปรองดอง ทำไว่น่ากิน	หลายปีเดือนวัน พี่น้องเพื่อนจน	ไม่เกิดมีผล จะเกี่ยวแต่อกสน
๑ รวบรวมทรัพย์สิ่งของ นับทุกได้เกวียน	เงินทองทองดิน	เครื่องมือทำกิน
๑ เข้าปฐกมลนัก เครื่องอัญญณณ์ เพื่อนจนชนดง	เข้านครเฟ่งพัก ขอเงินเพื่อนเพียร	แบ่งถักกลักเสียน เก็บนับทุกเกวียน
๑ บ้านเรือนปฤกษา ขอได้วิมาน ต้มคั่วอยู่ครอง	อยู่ใกล้วัดวา ศฤงฆารยังยง	ศรัทธาถวายสังฆ ผัวเมียสองจง

เฉลิมไครภาพ

นำ ๓

๑	ถวายพระเสว็จแก้ว	อารมณ์ผ่องแผ้ว	กลับไปคุ้มรอง
	รับเกวียนรับไป	เขาใหญ่ทั้งสอง	ที่กลางเป็นท้อง
	ทุ่งท่าไรรักษา		
๑	เกริ่นกรอกชอกเขา	ร่มรื่นด้วยเงา	เขาไม้ดีค่า
	น้ำพุไหลริน	เขาหินลงมา	ดูธารธารา
	ตระถันคันดิน		
๑	น้ำใสสะอาด	มีน้ำต่างชาติ	ถ้าเหลือน้ำกิน
	รักษาต่างพรรณ	บุษบันเบิกกั้น	กุมารร้องนิ
	กั้นสระเวณ		
๑	แมลงผึ้งคดงชาติ	ทำรังเกิดนอกถาด	ถึงไม้ประดู่
	เกิดพรรณเป็นพืช	ยื่นยัดเป็นหมู่	หัวน้ำน้ำชู
	รศย์หอมหอมหวาน		
๑	ฝ่ายหัดวิไล	ไชยภูมิคุ้มใจ	ได้ที่ถิ่นถาน
	ควรทำเรือนอยู่	สระคูรอบบ้าน	ไร่นาอาหาร
	น้ำจืดทำไป		
๑	พวกเราที่มา	ถับขวานแลพรว	อย่าช้าเร็วไว
	ตัดเส้าเถดางาม	เด็ดกตามชอบใจ	ตามน้ำหาไป
	ไม้ไผ่ตัดมา		
๑	เกี่ยวแฝกตัดหวาย	ให้มากให้หาย	กรอมงหัดงา
	พร้อมจิตรใจกัน	สารพรรณหามา	ปลูกซึ่งเคหา
	ถั่วงวักกันไถ		

หน้า ๔

วิจารณ์

๑ เสร็จแล้วทำนา ได้ผลแจกจ่าย อยู่ในหิมวา	บิณฑังกร แลกขายกันไป	เด็กนาทำไร่ คู่ดั่งรายใจ
๑ ปางหัดวิไล ครุ่นอยู่มานาน นอนหลับดับไป	ตั้งจิตตั้งใจ กอบการชรา	จำศีลภาวนา นัจราชตามมา
๑ บุตรทั้งสุนทรา ถึงความตกยาก คอยได้สำราญ	ญาติทาส ลำบากก่อนไถ	โศกกว่าไร จนมาอยู่ไพร
๑ พ่อสิ้นศกไชย ครุ่นต่างโศก คอห่มมัดใจ	ทั้งเมียลูกไว้ ปฤชากิจการ	ให้ ไต่รำคาญ เลื้อยไม้กระดาน
๑ ผ้าขาวพุดดอก ตั้งเชิงตะกอน เห็นในบัลลังก์	มีดหิมชั้นนอก ฟั่นรอนไต่ไต่	ศพหัดวิไล เพลิงจุตบรรโดย
๑ เสร็จมาปนกิจ เข้าตำรถ่วง เกดขั้เกด	ปฤชากันคิด เนอปลาเผือกมัน	ทำบุญเจ็ดวัน ทำของพระณ
๑ นิมนต์พระสวดมนต์ ปะพระโคจร รักษารุดงค์	พี่น้องชวนกัน ถึงขรเชิงผา	จรรวัดเทียวหา นั่งภาวนา

เฉลิมไตรภพ

หน้า ๕

- เข้าไปกราบเท้า เจิญพระเปนเจ้า ไปฉันท้าองค์
เรือน แม่ตุนทรา ภักดีปลดปลง จะทำบุญตั้ง
ให้พันจตุรา
- ฝ่ายพระผู้เฒ่า ไปตั้นเจ้า แต่ตัวอาตมา
ยังอีกแปดองค์ เจ้าจงไปหา ท่านเที่ยวภาวนา
รักษาอารมณ
- กราบลาศดาไคด ยักแยกกันไป หาพระประสม
พบพระเนินเขา เดินเข้าจงกรม กราบว่าข้าณ
ขออาราธนา
- แก้องค์ไปฉันท บังสกุณัน อัฐนิศา
วันพระพรุ้งนี้ เชิญที่เคหา รมณินกระยา
แล้วรับไทยทาน
- ๑ ไปชิประศิก แถย้าวิตก เข้าถึงสถาน
พี่น้องต้ามรา ไหว้ถาถันบ้าน เตรียมรองไทยทาน
- กรนรุงขึ้นเข้า พระสงฆ์ทั้งเก้า ครองซึ่งกาสา
ห่มคลุมอุ้มบาตร ยุระยาตรเร็วมา ถึงบ้านตุนทรา
รารณาเรือนพลัน
- นังเป็นอันดับ ประเคนพระรับ เกดข้แล้วฉันท
ให้ศีลตมาทาน ทั้งบ้านพร้อมกัน พระสวดมนต์พลัน
พากันฉันผ้อย

หน้า ๖

วิธีญาณ

๑ มาเทียบตำรับ
อาทิตยจันทร์

ดาวหวานแฉ่ำจับ
สองราศีนั้นอ่อน

พระยงกวายพร
เข้าไปทันท่อน

สุนทรามารดา

๑ หาชันได้เข้า
พี่ได้ขันทอง
ขันเงินถาดรอง

คักบาตรพระเจ้า
พานรองรจนา

เลื่อมใสศรัทธา
ฝ้ายน้องจันทร์

๑ เขาได้โภชนา
พี่เป็นสุริยา
สุกของราตรี

นิทานปราณนา
ทิวาสุกต้อง

หลายชาติมาดบอง
จันทร์ผู้น้อง

๑ จมเหนือศีรษะ
ราหูสุดท้อง
เอาดีแต่ตัว

เข้าได้บาตรพระ
ร่ำร้องไต่

ดาวหวานมากมี
น้อยหน้าต้องพี่

๑ ของท่านบิดา
เราเป็นผู้น้อย
ได้กระเทียมมา

ไม่แบ่งปันมา
จ้อยร่อยต้องถั่ว

ตำราให้ทั่ว
โกรธบนคันครว

๑ หยิบมาได้เข้า
ดับแล้วเกิดใหม่
พินานเมืองสวรรค์

ยกขึ้นจบเกล้า
ตัวใหญ่เมหิมา

ตั้งจิตรเจกนา
เรื่องเดชเดชา

๑ รัศมีมัตมิด
เกิดก่อนเป็นพี่
เกรงกลัวฤทธิ์

อาจจะบังมิด
ฤทธิ์แรงขันธ์

อาทิตย์ดวงจันทร์
เทพทั้งหลายนัน

เฉลิมไตรภพ

หน้า ๗

๑ จันทราอาทิตย์	ให้กายจิริด	อย่ามาราวี
รวมครรภ์สุนทรา	มารดาเดยวัน	ข้าถูกหับ
ขยำนเกรงใคร		
๑ สันความพิศาน	ยกกระทายคณ	ได้บาตรทั่วไป
แล้วหมอบคอยเค็ม	เพิ่มพระฉินได้	พระฉินว่าไร
เดื่อมได้ศรัทธา		
๑ พระฉินเสร็จแล้ว	สุนทราส่องแผ้ว	ตั้งบุตรตามรา
๑ อัญโพล์	โกฏแก้วคงไว้	เรือนในเชยนา
ราหูวู้ง	เชยชิงพิยา	อุมโกฏบิดา
ตั้งหน้าสงฆ์พลัน		
๑ พระมาศิกา	จบแล้วหิบบน	อนิจจาพร้อมกัน
แล้วรับไทยทาน	บริวารครามครัน	หิบบแย่งพันวัน
ชิงกันประเคน		
๑ แม้ว่าคำชู้	ราหูถูกเขมร	พิชกหกคเมน
พระเกรห้ามปราม		
๑ พัดอันองคิง	เถียงกันข้ออิง	พี่น้องทั้งสาม
สุนทราว่าเถา	พอเจ้าตั้งความ	อุดำห์พยายาม
อดออมกนอมกัน		

หน้า ๘

วชิรญาณ

๑ พ่อเคยเป็นสุข
จะอยู่เคียงเจ้า
ฆ่ากันตามใจ

แม่อยู่รับทุกข์
แก่เฒ่าทุกวัน

โกรธซึ่งตั้งตน
แม่ตื่นอาสัญ

๑ สัมภารยดา
ต่างคนตรวจหน้า
สู่สุวรรณภินบน

อันคัมภีร์มา
บุญทำส่งให้

ว่าสัพพะไป
พ่อหัดวิไล

๑ เสร็จแล้วพระดา
สุนทรามารดา
เลี้ยงเลี้ยงกัน

ดงจากเคหา
สอนว่าทุกคน

เข้ามาไพร่ธนะ
ทำนาหาผล

๑ อยู่เนิ่นนานมา
จิตรจับศัสถาน
นอชันทามา

แก่เฒ่าชรา
พิศถนพร้อมกัน

สุนทรอาสัญ
ไปภพสมบัติ

๑ ร่วมทิพพิมาน
เทพหัดวิไล
นำหน้าโพธิญาณ

อยู่คู่ขุดำราญ
คงใจเจตนา

จำศีตภาวนา
เป็นพระสุธา

๑ อัมพรสุนทร
ภอธันอันตราภ
ไม่เขาทำธุ

เป็นพระคงคา
โดยยัยเบ็งผดายุ

กว่าได้นิพาน
มนุษย์ดัดวิโรจน

๑ เทวอินทร์พรหม
แปลงองค์เป็นผด

รงมอัยอักษ
เขียนดัดอินทร์พรหม

- ๑ ครั้นขึ้นเขาส่งเพลิงก็ดับ
ถองเท้าชุตีปะทม
- ๑ แนนกุ่มประชุมชิต
พระพายพัชรหัตถ์เหิน
- ๑ หากจะเกิดรพจักรวาล
พัชรเพิ่มเฉลิมไป
- ๑ กิระเทพหัตถ์วิไล
ยินนิยมนัดมัจฉา
- ๑ ปวิสันธุ์ชุตีเท้า
พระพายพัชรถองอัน
- ๑ วาโยแดบัตถ์
ศรัทธาเพิ่มให้ภิญ
- ๑ จึงเกิดอศิวรอุมา
ประกอบสร้างสรรพทั้งหลาย
- ๑ ถองจุพาสออกจากเกษ
นักรกลางสู่ชาดกล
- ๑ พลันกว้างยาวแดงใหญ่
ทั้งธารท่าแดด้าคร
- ๑ ทั้งภักษารัญญาหาร
คินน้ำทั้งถนไฟ

ร้อนรงไว้ด้วยพิชิต
วายุพัชรกระพือเวียน
แนนนันทเท่างงเกี่ยว
ค้อยพอกเพิ่มคิดเติมไป
ถมนันดาลตามนิไสย
มณฑลใหญ่ยี่สิบวา
ทั้งอรไทยสุนทรา
จุติเกิดขึ้นพร้อมกัน
คงคาเกล้าเป็นพิชพรณ
ฉนิกแน่นเป็นแผ่นดิน
เป็นขรณด้วยวาริน
โอบโยชนโดยหมาย
พระราดาพระนารายณ์
ทั่วศรัทธาพจนดาล
ธรรมเวทประสิทธิ์มนต์
ประดาครเป็นพระเมรุ
มีเขาไม้สดับถอน
ชดาเยี่ยมสมุทรไทย
ทุกประการประกอบไป
นันทดาลไว้ทุกสิ่งอัน

๑. ดัชนีฐานภพไมถุ่
มีอ่าวเกาะจำเกาะพรรณ

๑. ทั้งกว้างใหญ่แถมหนาแน่น
โยชน์วัดพระธรณี

๑. เกิดฝนตกลงท่าใหญ่
ลงบนพระพายพา

๑. หอมตระหลบอบสวรรค์
ทั่วทุกเทพนางอัมพร

๑. วายูเพิ่มกระพือพัด
ทราบนาสิกยิ่งสุดดม

๑๖. เจ็ดพรหมนิมรค์โสภา
ลงสู่สุธาเจ็ดองค์

๑. ถึงดินกินตามประสงค์
ขอบรมศบววยผ่ายฉ้น

๑. ผ่ายเทพย์นางฟ้าพากัน
เข้าครรรภ์เจ็ดนางปางหมาย

๑. เน้นมาบุคราทั้งหลาย
ทระกึ่งษเนาวทวาร

๑. กอปลักราคูพิณินหาร
นงคราญก็กลอดบุครา

เป็นแวงวุ้งคังแกถึงสวรรค์
ประทีพพื้นพระบัณฑิ
ได้ส่องเด่นดีหมื่นนี้
ประจักษ์แจ้งเป็นมาตรา

กระเซ็นไปทั่วโลกา
ไธสุธากระพือจร

ทั้งฉ่อนช่นกามาวจร
ก็ขึ้นกลั่นถวิลชม
กลอดถึงถึงชั้นพรหม
ถ้าเรืบริศยังเจตนา

แปลงเป็นกัถยา

อิมหยากกลุ่มทอง

จุติจากสวรรค์

พร้อมเบญจาร่างกาย

คัณรนคณทาน

● เป็นมนุษย์บุรุษเอกา	หญิงหกกัถยา
● เป็นพรวณพิชิตพงษ์	
● เจริญไวยใหญ่ยิ่งทุกองค์	สัตว์วิเศษ
● มุตรหลานเหตุนต์ถ้อย	
● จะกล่าวถึงยังมวาย	ยังมีนยาย
● ให้คิดให้คือข้อความ	
● อาทิตยจันทร์ราหูทั้งสาม	ญาติบิณยานาม
● หกคนเป็นแก้วเข้ากัน	
● พะเนียงเคียงเคียงกัน	มั่งร้ายหมายขวัญ
● ขอบกันยอมภอนมใจ	
● ราหูไม่อยู่กับใคร	เจ้าคงพงไพร
● เสียใจจนถึงมรณา	
● ปกตินั้นเป็นโสมคมายา	ดมจรผู้มา
● มุตราก็เกิดหลายคน	
● อาทิตยม้วยมิตปกตินั้น	ฤศยาพาคน
● ตีกระเปาะราชสีห์สาม	
● เอาพรวณพิชิตนาม	เกิดบุตรต้องตาม
● ผู้เมื่อยคามชาติกระตุก	
● จันทร์จุติปกตินั้นตามบุร	มนุษย์ตฤก
● ชั่วชีวิตด้วยมีฤศยา	

● ที่เจ็ดอักษรเรื่องฤทธิ	สี่ห้าปีประสิทธิ์
นามบ่มเมี่ยมมิ่งม	
● ที่แปดเกิดพะพันธุ์พงษ์	คันคำแยดง
นามบ่มเมี่ยมมิ่งม	
๑ ที่เก้าฉนวนฤทธิรณ	บ่มออกนามคน
ถึงฤทธิรณคำแหงหาญ	
๑ ที่สิบไก่อ้วนพการ	คันวันขันชาน
จำยานนามบ่มระกา	
๑ ที่สิบเอ็ดอุนักชา	หกชาค้ำข้า
นามหมาบ่มจอทรพล	
๑ ที่สิบสองศุกรแผ่ผด	ต้องพรรณเท่าคน
บ่มกุ่มคือหมูนากมัน	
● สิบสองนักษัตรจัดสรรภ	แปดตัวดำคัญ
ให้นามเรียกตามภาษา	
● เดือนคี่สิบเก้าทิวา	เดือนคี่นั้นนา
ตามสิบทิวาราตรี	
● ต้องหกสิบสองคุถ	ประสมเปนนี
นั้นมิฤตุตามครา	
● วันคี่นบ่งบั้นเวลา	โมงท่มนาพิกา
ถึงละสิบสองค้องกัน	

- หนึ่งรถพินานเทวัญ   ทั้งเก้าธวังศ์
- เทวัญไม่มีรักษา
- จำเราจะชุบเทวา   ให้อยู่รักษา
- รถพินานเนินสวรรค์
- ครอบเวียนรอบขอบคั่น   เก้าองค์ด้วยกัน
- ช่องชั้นพระเมรุมา
- ปางนั้นพระจอมโลกา   ตั้งจิตรทวา
- จักษุที่ท่าพิรุ
- แล้วยังตั้งพระจรรณี   ทั้งพระวาร
- พวกที่มีความปราดนา
- คือใครเร่งให้จักษุมา   จะชุบเทวา
- รักษาพระเคราะห์เก้าองค์
- เทพใดจะให้ฤทธิรงค์   ส้มกำลังถึง
- เก้าองค์ร้อยสิบเจ็ดหมาย
- จิตราทรรณราชณณาย   เจริญรับสั่งหมาย
- ยังพะสุธาวาร
- ทราบความคามรับสั่งมี   บุญใครถึงที่
- ให้จรรณคามเจตนา
- อานาจีตทานปราดนา   มนุษย์ดีกวนานา
- ไปถ้ำริมโรงพิรุ

๗๖ เสด็จกำพนักงาน

มังคมตาผ้าชุด

● แดเห็นเขาบุญนร

มณฑลใหญ่ได้อัครา

● นฤมิตรที่ประทับ

ราชวัณตรขศรี

● ชวาลารักษ์แก้ว

พวงบุษยามาถัด

● เสด็จการซึ่งนฤมิตร

กระบือโคมถุญชร

● พระยาพาดะพยัฆ

ทั้งพระยาวัศกร

๗๖ ถ้อมไว้ด้วยซ้ายวิทยา

เรียกหาให้ ไต่ โดยจง

● พร้อมสรรพกถัมขึ้นเผ้าองค์

ดำรงพิภพจบสวรค์

๘ มังคมทูลองค์ทรงธรรม

จัดสรรค์ดำเร้าจนา

● ขอเชิญดีดาศยาตรา

ทราวมฝ้าถองธฤ

พึงโองการตั้งคดี

เหาะหาที่ซึ่งพลับพลา

ณ.วังม้งอนงามนักหนา

ตั้งเขียนพารมวันดี

พลับพลาสรพโรงพิธี

งามขจีศรีหลายพรรณ

งามพรายแพร้วอย่างสวรค์

ต่างต่างพรรณหอมจร

ด่างตฤทรีหาไกรสร

นางอัมพรแด่มุณี

ดีทศกัณฑ์โสมดณ

ชุมนุมที่เชิงภูผา

มิให้ ไปมา

จอมไกรลาศทรง

เครื่องพริ้น

ยังที่พลับพลา

๑ ปางอิศวรภาวดี ทั้งสี่จรรจนันผาย	พรหมนารายณ์ฤทธิ
๑ พรหมเนศวรเทวเศรทั้งหลาย ตามเสด็จระเห็จเหาะมา	เชิญเกรื่องสูงถวาย
๑ ยิงที่ประทับพลับพลา เรียกหาประสิทธิ์กิจการ	คอยฟังบัญชา
๑ ต้องคัทรงอธิษฐาน ก่อนการได้สร้างสมมา	กุศลศัลดทาน
๑ จึงได้สร้างไตรโลกา เทวาทงส์อินทรพรหม	สัตว์รคชนพา
๑ เกิดมนุษย์สัตว์คัุขสม อุคตทวภพจักรวาล	ไฟน้ำดินถม
๑ ยังแต่เทวเศรเนาวการ ประจำทิวาราตรี	รักษาพิมาน
๑ ขอน้ำอามฤตย์สี่ทิศ ทงษ์พระเวทมนตรา	ข่านาจพิธิ
๑ พร้อมเสด็จเสด็จไคลกลา บัญชาสั่งท้าวหิศักดิ์	ยังโรงรัตน
๑ ไปเดือกสิงหาราชสีห์ มาเข้าพิธิตามวัน	หกคั้วที่ตี

๑ หักขันธ์ดาพัตน์	ยังที่ตักวัน
เลือกสรรจ้างตามประสงค์	
๑ สู้ก้าน้ำตั่ง	ถวายทั้งตอง
เรอทรงพระเวทโองการ	
๑ หักขันธ์ดาพัตน์	เป็นธุระการ
ประสานประสมกมลดี	
๑ ห่อผ้าเตาพัชรแดงศรี	พรหมพิธี
ถ่านที่ก็เปนเทา	
๑ กายแรงแสงจับในตา	ทรงเครื่องรจนา
มหามงกุฎคุณทศ	
๑ ให้นามอาทิตย์ฤทธิรณ	เชิญพักอยู่บน
เบญจาทิหนึ่งพิงศดา	
๑ ตั้งให้ตั้งรกรากัดยา	สืบหาโสภา
พร้อมหน้ากันโรงพิธี	
๑ สู้ก้าน้ำตั่ง	ถวายอัญชุต
ดุกักมีวสุสมกัน	
๑ ปางพระตีกะถรรพ์	อานมณต์จักรนิม
นางนนักเป็นผกดี	
๑ รคนปนสมด้วยดี	ผ้าทพย่นวดศรี
ห่อหุ้มเปนกลุ่มเดียวองค์	

๑ ทงดีเทวฤทธิธิดิทธิทรง เบเอนงค์เทเวศร์โสภา	ประนักษิพยดัง
๒ ใหนามชื่อพระจันทร ที่ส่องให้ขังตามวัน	ให้พักเบญจา
๑ ตั้งท้าวหัตถ์จักรวรรค์ เร็วพลันจัดหามาถวาย	อัมรินทร์ขันธ์
๑ หัตถ์ภูวนทณเฒาย ยังที่สถิตยพิธ	นำกระบี่ธณวย
๑ ทอดเนตรกระบี่ธณวย อภิศฤงษณ์จับกาย	ร้ายเวทที่ ๘
๑ หิงสาภาษาธัญหาย เกิดอนกตยาประคนันกัน	เป็นเท่าเรียวยาย
๑ ห่อง้าทิพย์ศรีม้วนมัน โอมอ่านพระเวทมนตรา	ต้องคัทรกรรม
๑ ประพรมน้ำชุบสามควา ศรีหว่าอันลุดดศร	เกิดเป็นเวา
๑ ทรงเครื่องรุ่งเรืองขจี ทงดีพระจอมจักรวาล	ถวายอัญชุต
๑ จอมไตรใหนามอังกา เบญจาที่สามตามวัน	ไปพักพักการ

๑ ตั้งตุ้มกำเฒ่าอวดรัก มาพลันยังโรงพิธี	สืบเจ้าคชพันธุ์
๑ เล็กอวดรักกันทนต์อัน นภาพรวิวแรงแหงหาญ	เชื้อวงศ์พงศ์
๑ ครบทั้งสืบเจ้าคชสาร โยงการพระเวทศักดิ์ดา	ถวายองค์ทรงญาณ
๑ ถมกรดพัตต์อังกายา นั้นเหล็กเดียดอะณู	สืบเจ้าคชชา
๑ ห่อผ้าศรีแดงงามทร อะณูเป็นองค์เทพา	นำทิพย์พรหมพร
๑ ทรงเครื่องรุ่งเรืองกายา นามว่าพระพุฒพุทฺธโธ	ศรีแก้วโมรา
๑ งามองค์สิทธิ์ไชโย ที่สถิตนิตพอควร	อยู่เบญจาโต
๑ หักดีชู้ดือศวร สถิตยเบญจาอาไศรย	นำพุมโดยควร
๑ ถ้วนนำฤาษีชีไพร นับได้สืบเกล้าพระองค์	เฝ้าพระจอมไตร
๑ ทรงฤทธิ์สิทธิ์หลังชลลง เป็นผดสืบเกล้าเทือกอง	กายสิทธิ์มิกง

- ๑ ผ้าทิพย์ศรีเหลืองเรืองรอง ห่อเท้าศพทอง
ม้วนส้มประสมกตมกัน
- ๑ พรหมน้ำอำมฤตยงพถัน เปนองค์เทวัญ
ทรงเครื่องรุ่งเรืองรจนา
- ๕ ศรีเหลืองธรรมชาติบุศรา ที่ห้าเบญจา
นามว่าพฤหคัมภีร์โ
- ๑ สุกกานำศุภโศก หน้าคนไมโป
ยี่สิบเอ้าเสด็จประสงค์
- ๑ ถึงโรงพิธีโดยจง ถวายทั้งสี่องค์
เชอทรงยนิศปรีดา
- ๑ ร่ายเวทวิเศษศักดิ์ดา เน้าค้องกายา
กาวิวินาศพาดกัน
- ๑ พรหมน้ำกรตมัตโดยกัณฑ์ กายคาวนั้น
ก็กลายเปนหนองฟองฟู
- ๑ มัดใจกลายเปนอะณู ผ้าทิพย์ขมภู
ห่อหุ้มเปนกลุ่มเดียวกัน
- ๑ วารพิธีดำปัสรรพ์ รดเศกเน้าพถัน
ห่อนั้นก็เป็นเทวา
- ๖ ทรงเครื่องรุ่งเรืองไยนา สุกแสงโมรา
นามว่าพระศุกรสุกศรี

๑	ดูกำนักรดี	ไปพักยังที่
	เบญจาทักโดยจง	
๑	แล้วนำพชยั้งยว	สืบศัวประสงค์
	ถวายพระองค์ทรงญาณ	
๑	พร้อมเสร็จเสร็จจินหา	เพ่งเนตรสนาพาละ
	พชยั้งเบญจกดี	
๑	ผ้าทิพย์ศรีเขี้ยวแก้วศรี	ห่อผงชุด
	คฤกคฤคนปนกัน	
๑	สวดมนต์ประนัทิพย์อัน	รดลงเร็วพลัน
	ห่อนันก็เป็นเทพา	
๗	ทรงเครื่องรุ่งเรืองรจนา	เขี้ยวทักายา
	นามว่าพระเสร็จเสร็จ	
๑	ให้พักเบญจาอันดี	ที่เจ็ดคนมี
	หัดดีก็พาผายผัน	
๑	แล้วดูกำเลือกสรศักดิ์	หัวโหมคอัน
	ที่ร้ายรองสืบสองหัว	
๑	แกตัวกตัญจน์มาไม่กลัว	กรรมสืบสองหัว
	ถวายสัจองค์ทรงธรรม	
๑	อ่านเวทวิเศษสัพสรพ	รคนปนกัน
	ห่อนันผ้าดำกำศรี	

๑ ประณัอำมฤตย์พิธิ มีกายสูงดำดำนิล	แปนเทวสุริ
๑๑ ประทานนามว่าอสุรินทร ที่แปดพระเคราะห์เจาะจง	ราหูเทวินทร
๑ สุกำน่านาคาสัง ต้องคียนต์ปรีดา	กรมเจ้าภุซังค
๑ ทรงเวทราพายศากา ม้วนรอบประสมกลมกลัน	รวบเหอนาคา
๑ ห่อผ้าศรีทองพรายพรรณ ห่อนั้นแปนองค์เทวา	ชุบน้ำทิพย์พัน
๑๑ ศรีทองผุดผ่องโสภา นาคาเคียรปรกปกน	เสด็จหลังพระยา
๑ เสริชุบเนาวเทพยทิพนนค แปนหลักพิภพนภา	จักรวาพมงคล
๑ ทรงทำนายแปดทิดา ออกจากครรรภ์มารดร	บุรุษกัถยา
๑ กุศัฒมดกรรมนำจร มอกเหตุประจักษ์ดัชณา	หากเทพสังหรณ
๑ หนึ่งคดอดวันสุริยา ทำบุญให้ทานการดี	จิตรมกัศรัทธา

๑ พระยาเมตตาปราณี ทงยศแดทพยัณห์นิตาย	ให้ศุขสวัสดิ์
๑ ถ้อยคำปฏิบัติญาณเจ้านาย สุทัยไม่เสียจจา	กับเพื่อนมิตรดีหาย
๑ จิตรมกโกธกรังหิงษา ขายข้าขาดทุนสูญไป	มักถลึงภรรยา
๑ แม้ว่าจะทำคุณใคร จะได้แต่ความอัปรา	เสียเปล่าไม่ได้
๑ แม้นกลอดถูกวันจันทร์ ทงหญิงทงชายหลายขวัญ	ร่างกายโสภ
๑ ยังเขาวหัวเน่าเบือยครัน มีจนฝูงคนเมตตา	โคชั้นหายพลัน
๑ อยู่ไหนมิได้ยู่ชั่ว ถ้ามวันเจ็ดวันพลันหาย	มักโกรธโกรธา
๑ มิได้อาณาเขตหมาย ด้วยกายจิตรไม่คิดพาส	ทำอันตราย
๑ ตกฟากเมื่อวันอังคาร ถันดานว่องไวปัญญา	เป็นวันกล้าหาญ
๑ ต้องครีมีผลภักตรา พระยามักชอบญาไทย	ซึ่งพูดเจรจา

๑	ดื่มมากชั่ววันช่วยด้วยใจ สกลิดำฤกษะรักตรอง	โมโหขับได้
๑	อำนาจองค์อาจฉนวน แกถั่วกถาอาชาศักดิ์	เขื่องล้ำดำพอง
๑	บุญทำกรรมสร้างทวี่ ได้ดีภายหลังยังยืน	ศกยากสามที่
๑	สัตว์ไม่มาผ่าน กลันเป็นมิตรสนิท	ซึ่งนักมกกัน
๑	วันพุ่มบุรุษสัตว์ มักมีสติปัญญา	รูปร่างราช
๑	เป็นสงฆ์นั้นคงศึกษา ได้มาเก็บไว้ไม่คง	อาภัพโภคา
๑	หญิงชายร่างกายไธ้องค์ ประสงค์ยิ่งกว่ากามา	มากชั่วคู่ปลง
๑	วันพุ่มฝ่ายคำสนธยา ราหูเข้าอยู่สู่สม	อุปราคา
๑	ราตรีตกที่มณีน คนชมเมตตาปรานี	ตกไหนไม่จน
๑	บรืวารคนพาดไม้ดี เบียดเบียนทุกอย่างดำรงผดายุ	ทาสาทาษ

๑	เบื้องสูงมักแตกดีฟการ หลังทั้งหน้าทางาม	บาดแผลไผ่ปาน
๑	พลุหัดบตีหญิงชายตาม รูปงามตติศวิตรอง	โหรปราชย์พราหมณ์
๑	ทำบุญให้ทานทั้งผอง ตามของหาได้ให้ทาน	ทรัพย์สิ้นเงินทอง
๑	ตัจจังมักชังคนพาล กลัวพาลจะเบียดเบียน	พูดไม่หักหาญ
๑	อดอดมถนอมวาจา ขายค้ำมักมีกำไร	แผ่ซึ่งเมตตา
๑	บุกรุกแดนข้าใช้ มักนินทาว่าพราเปร	ทำไม่ชอบใจ
๑	เรียนวิชาการชาญรู้ ไ้คู่มักหลงงมงย	มักได้เป็นครู
๑	พี่น้องเป็นของฉาบฉวย ถ้าตัจจังมีเมตตา	ทุกข์ร้อนไม่ช่วย
๑	จากภรรยารัศุกรตำรา เที่ยวหาสนุกชุกชน	จิตรู้ตักหนา
๑	หาได้ใช้ไม่คิดจน มักผิดไม่หาทำบุญ	จริตถูกตน

● คนเพื่อนพี่เพื่อนชาตุน บุญคุณไม่รู้รู้ตาม	ญาติมากคำจุน
๑ ปากเปราะเอะเซะรักงาน ใครห้ามไม่ฟังซังซิง	มากก็เลศกาม
● ตกไร่ ได้ยากเพราะหญิง ถ้าหญิงมักดื่มทรัพย์	เจรจากถอกกถัง
๑ บริวารชั่วบ่อยย่อยยับ พาทรัพย์ถลายหายสูญ	มักหลอกถอกถอกถัก
๑ คดอกเมื่อวันเสาร์เค้ามูล แต่บริวารประมาณหมาย	ทรัพย์สิ้นบริบูรณ์
● ทำส่วนนาไร่ได้หลาย ชวนชวายทำมาหาเงิน	ทรนาร่างกาย
● โมโหปากร้ายทมิฬ ยินดีด้วยมีเมตตา	คนไม่คิดิน
๑ ทำบุญให้ทานอุส่าห์ มักต่ำมักเคียดเคียดการ	แต่บุตรภรรยา
๑ เป็นความมักพิวร้ายหาญ ด้วคานพยัหักเพน	โมโหล้างผลาญ
๑ ครั้นแก่หญิงชายร้ายชู้ เห็นเร้นไม่พ้นเวรา	ทุกข์ใช้ไม่เว้น

๑ จะดีด้วยที่พึ่งภา ทนายว่าจะปลดตรอดตัว	ทำการอาษา
๑ กองกรรมมักนำใจชั่ว ชายชั่วเพราะเหยาภรรยา	หญิงหยากมีฉัว
๑ ทำนายชายหญิงเกิดมา ทั้งเจ็ดพระเคราะห์เจ้าเงง	ตลอดวันเวลา
๑ ตามแต่บุญกรรมนำส่ง ต้นตอต้นตอเป็นอัครา	ศกุดยรพงษ์
๑ โองการสั่งพรหมธาดา พรหมาประเสริฐเลิศไกร	หัตถ์มหา
๑ จงนำนพเทพเสด็จไป นามใครให้ตามชาตา	วิมานรถไชย
๑ แบ่งวันนั้นคืนเวลา นาที่สี่บาทมาดหมาย	ทูนโม่งนาพิกา
๑ นาที่สี่บาทมรยาย หนสืบนาที่ทวีวาร	คืนวันฉัตรฉาย
๑ ดาวฤกษ์ยี่สิบเจ็ดถาน สิบสองราศีเป็นตรา	เวียนรอนจักรวาล
๑ สององค์รับโองการธา รภาพิมาณสถานหมาย	พานพเทวา

๑ ที่หนึ่งพระสุริยาฉาย หงส์ทวิปลั่งดวงตา	รกราชผาดผาย
๑ ที่สองบุษบกจันทรา ราตรีนั้นศรีสุกกาม	ดวงแก้วมุกดา
๑ วิมานอังกูรที่สำน แดงงามจำหรรค์คี่	ทมิฬมอร่วม
๑ พระพุทธองค์ดุจดี คั่นเมฆดับดับเมฆา	วิมานมณี
๑ ที่ห้าพญหัตถ์ครุฑา ดาราขาวเหลืองเรืองรอง	วิมานบุษรา
๑ วิมานพระศุกรศรีทอง โชติช่วงยิ่งกว่าดวงดารา	ธรรมราชเรืองรอง
๑ วิมานพระเสาร์โสภา คือนรกภูตศรั	ศักร์เขี้ยวเมงดา
๑ ที่แปดราหูรู้ คือนิลรัตน์ วุฒา	วิมานดำศรี
๑ วิมานพระเกตุคารา แสงก่ด้างเพลิงเริงพราย	ถาดดอกบุษบา
๑ เกิดยุคลุกลั่นอันคราย ดั่งแสงดวงเด่นเห็นงาม	มนุษย์สัตว์ทั้งหลาย

๑	สองสามราตรีศรีสาม	โรยร่วงไปตาม
	เมฆหมอกกลบดับดับหาย	
๑	ทุมเกตุบอกเหตุนั้นหมาย	ชีวิตร่างกาย
	จะถึงซึ่งอนันตภา	
๑	ปางนั้นพระพรหมธาดา	หัดดื่มหา
	ศรัทธาบเลื่อมเลื่อมใส	
๑	คำวิหังวิญญูไพโร	ตำนานท่านไว้
	สำหรับศรัทธาโลกา	
๑	ใครเพทเวทมนต์คาลา	สรรพสิ่งวิชา
	ตำราลงลักษณะอักษร	
๑	จะเรียนแปลโหรโหรา	รู้ดารากำดั่งจร
	สุริยฉัตรวันเกิดก่อน	ด้ามทางจรหกเดือนคดา
๑	ต้นตำสน์แก้วกดับหง	แปลทั้งไปแถมา
	ดิบสองเดือนไม่เคยเดือนคดา	คุณหารหาวันสงคราณต์
๑	ธิกมาศเต็มเดือนชาต	วันยังคดาศเต็มธิกวาร
	ผ่นผ่นทอนตามการ	อย่าโมหารค้อยคฤกตรา
๑	พระจันทร์จรัสเงา	คฤกษะเข้าออกไปมา
	กิบเสร็จเจ้าทิดา	จัดฤกษ์ภาหาวันเพ็ง
๑	ขึ้นค่ำหนึ่งถึงสิ้นห้า	ดวงจันทร์ภาดมปลั่งเปล่ง
	โศกข่วงจันทร์เมื่อวันเพ็ง	สุดดีแสงแก้วมุกดา

๑ ราชูเดินคำไต้	ถอยหลังไปมัจฉันทรา
ถางครึ่งมั่งสุริยา	ด้วยเวรผูกเวรกัน
๑ เทพทั้งสี่ต้องพิภพ	คุณเหต้อดมธุราสวรรค์
ราหุบิดาภักย์จันทร์	องค์เรือนนี้ใหญ่มหิมา
๑ ไวรเห็นกลโง้น	สุรินทร์ภักย์จันทร์
ราชวีกันจันทร์	เหลือบัญญาจะช่วยกัน
๑ บ้างก็เกราะเคาะระฆัง	บนบึงบงคัมของชน
ภาวนาสารพรวณ	เศกเลขยันต์กันราคา
๑ อาบน้ำพราหมณ์ท่าพร	โอสถมีบ้างกินทา
หมายหายโรคอาภนา	อุปราคาชาดถึงค
๑ บ้างทำบุญเตให้ทาน	ปลาเข้ดาร์หมากนุหรี
ที่ยากไว้ให้ตามที	ที่มั่งมีผ้าเงินทอง
๑ ทำบุญแทนคุณกันวัน	อาภักย์จันทร์เทพยทั้งสี่
ปลดอดเปลื้องไทยดงใจปอง	คงกินต้องทวัจกรวาท
๑ บุญเวียงนโหรช้พราหมณ์	หาอุกษยามได้รับทาน
ช้กียามหาสาร	ครองทราบนการเปนมงคล
๑ ดาวพระเคราะห์ทั้งนหน้า	เดินออกเข้าอยู่ตมสัน
บ้างพักบ้างเลิกบ้างมด	กับสุริยนไม่ต้องกัน
๑ เรือนร้คสุริยาคร	ทางอากาศดาวมายัน
ตมต้องศรีทจักรน	กลางคืนวันเดินอัครา

๑	เขาพระเมรุเป็นเส้าจักร	ดาวฤกษ์หลักจักร
	ยี่สิบเจ็ดดิน วัยนฟ้า	ย้ายไปขวาชั้วกับกัณฑ์
๑	ฝ่ายพวงพราหมณ์กำพิรุ	วันเดือนปีถือสังขาร
	กัณฑ์วงเข้าเผือกมัน	รักษาวรรณอัยพร้าวศาล

ร่าย

๑ ผดุงหารศ่าง ๆ เค็มเกล็ดอย่างโบราณ มหาสาร
 นันเนื่องนิย มีชีวิตท่านห้ามหมก ตั้งใจอกกนิมมา หงายาคว
 กณิศ ดังกำหนดพวงพราหมณ์ ให้ตั้งตามนาฬิ เวทวิธินันต์
 คาลา เขียวเทพมาทั้งพิรุ ทุกเดือนยี่สิบสองครั้ง ศักดิ์จางตั้งเป็นนิย
 ถีออกฤทธิทางไสยสาคร วัจนะชาติแห่งมนุษย์ ดินริสุทธิชั่วสำนัญ
 สัตว์เตรณอันมีคุณ วัจกัณบุญคุณแถบป ไม่กล่าวหยามออกวาจา
 แม่เมตตาไปทุกทั่ว รักษาตัวครบดังนี้ ตั้งเป็นที่พื่อพราหมณ์ หนึ่ง
 ออกนามพราหมณ์หมอเฒ่า วัจกัณเบ้ามนต์อองการ เทวะสถานชาญ
 แจงจบ เข้ากักตบเกล็ดอนทาทาง บังคาข้างป่าพงไพร ความยอม
 ให้วัจนะขอ ชีข้างก่อเรียนภาษา วัจกัณณาสถกฤษ ดีร้ายหมก
 หงายา มนต์แผกภาควาตอุบาทว์ คงกาสดะต้นาน แจงจบการ
 พลิข จึงปรากฏนามหมอเฒ่า เสน่ห์เจ้ากาเหวผา หูโป่งป่าท่า
 ทางจร ดังเวรพรบออกไปมา ตามตำราพระพรหมเมศ อันวิเศษสิทธิ์ไชย

๑	บ้างเมื่อพระพรหมธาดา	หักดีพรหมมหา
	คุณายังถ้ำร้างสรรพ	

๑ จากอุกฤษฏ์พัชรณ	พระเวทมนต์อัน
ของการนิบาตมาดหมาย	
๑ ค้นคว้าหาเหตุบรรยาย	ไตรเพททั้งหลาย
สำหรับกรรพจักรวาล	
๑ สอบสวนตกคัมคามการ	ตัวเพิ่มเติมสาร
เทียบทานค้อยนิคตฤคตรา	
๑ จำรองถานทองรจนา	สรรพสิ่งวิชา
ตำราอันจบครบครัน	
๑ จะถวายยศวรทรงธรรม	จ้านมจากบัน
ทั้งสี่ทวีปโลกา	
๑ ปางองค์พระจอมจักรวา	พริศวรอุมา
นารายณ์อันร่วนฤดี	
๑ ดำเร็จเสด็จการพิธี	ชบะเทพสุด
ทั้งสี่ทวีปสว่างตา	
๑ พระเคราะห์แก้องค์เทวา	สำหรับโลกา
สันตัมจันดับสูญไป	
๑ กลับสถานพิมานเมืองไกร	ถาคันหมไหย
มหิทธิมนแดนสวรรค์	
๑ โกโคยไอยสุรย์อนันต์	พรหมเทพธรรม
ครุฑนาครสุฤฤทธิวิทยา	

๑ พรหมนางอัมพรกัถยา	บำรุงบาทบริจา
คุณาพิภพจนต์ถ	
๑ หนึ่งองค์นารายณ์ฤทธิรณ	กถัมถมสันธุชต
มัตถกัณนาคินดินต์ถาน	
๑ ปางองค์ปางทรงตำราญ	ทุกเทพย์ปาน
ศฤงฆารถวัณทพิย์มรรจง	
๑ สุนทรทัทรามวิญญาทรง	คิดใคร่ใจปดง
ว่าองค์สูงใหญ่ไครมทนต์	
๑ แดฤทธิสัทธิวินัยครามครัน	มเหสีมอทรงธรรม
อิศวรเจ้าภพณา	
๑ คิดใคร่ปลุกกายกายา	ให้เรื่อเดชา
ตั้งองค์พระอินทรอิศวร	
๑ คิดแต่วตรองว่าครวครวญ	ว่าพระอิศวร
ประสิทธิ์ด้วยฤทธิอินโด	
๑ อวยพรประเสริฐเลิศไกร	สาปยับเยินไป
ชุบให้ก็เป็นขึ้นมา	
๑ อ่างแก้วใส่พระคงคา	อยู่ท้ายปรางปราง
เทวรักษ์ากวตชน	
๑ ขรอยนานันต์คำณ	จะมีคุณอัน
ประเสริฐประสิทธิ์ฤทธิ	

๑ จำจะเทียบเคียงดูที่ เห็นว่าจระต๋มีคุณ	กินฮานวารี
๑ ถองเพียรพยายามตามบุญ เผื่อบุญจะสมจินดา	กุศลคำจูน
๑ คิดแล้วเหาะรีบไถลคลา สู้รยามีคมีดมีวมถ	บั้งมีดเมฆา
๑ เทวานางฟ้าอวดถ มีตมถเหาะปะทะกัน	บั้งมีดเมฆา
๑ หวัดหวาดบอจฉายผัน ทุกวันแต่ก่อนห่อนแปน	ไถหนออัศจรรย์
๑ เหตุนี้ผู้ตั้งยุคเข็ญ ดูแปนโลกกันคั่นไถ	เบิกเนตรบเห็น
๑ ราชสุรินทร์ยืนใจ ช่างน่าสรวนฤทัยฤทธิ	เหาะตรงลงไป
๑ ประโยคไต่กสรังวารี ก็มีมะโนโมหาร	สนมถิตินัก
๑ ปางอิศวรเนาวในสถาน เห็นด้ามี่ดั่วมนัไป	ปรางรัตนพิมาน
๑ ไม่ทราบเหตุผลกลใด ม้างเรียกบั้งร้องก้องถั่ว	ซ้างหน้าซ้างใน

๑ แด่ไปมิได้เห็นตัว ไปทั่วพิภพภวา	คำมิตมัวชั่ว
๑ ทรงฦาณญาณทราบวิญญา ดำแดงฤทธาทักหาญ	ราหูรุ่มา
๑ บังสุริยนอทธการ หยากมีอำนาจอาจองค์	ใจปนโอรพาล
๑ ถักเอน้ำทิพย์กินสรง ว่าฤทธิไกรใครจะปาน	ถ้าเรืบทง
๑ ทรงจับจักรประไลยกาล ราหูกี่ขาดกตางาย	คว่างไปสังหาร
๑ สดบซนเคี้ยวเจียนววย แผดหายไม่เจ็บเห่นมชา	น้ำทิพย์คิตกาย
๑ ส่องท่อนซ้อนกันกายา หุ่พ่นได้ส่มประดี	สุรินทรา
๑ ทำผิดคิดกตวัจกรตรี ยังสถานพินาณาไศรย	เหาะรับจรดี
๑ ซ่อนตัวกตวัพระจอมใคร ตั้งใจจำคึดภาวนา	บถถงแจ้งใคร
๑ ฝ่ายเขาไกรลาสนักรา ทงแก้วมณคี่รินท	ศรีแสงแจ้งตา

๑ เทวานางฟ้าพากัน คัตบันสุรินทร์ ^๕ ค้นหา	ธรรมเจริญจักรอัน
๑ ต่างจันระนำรำถวาย ดนตรีคีตขานदारเสียง	ศุขเกษมเปรมปราย
๑ เขยหวนครวญคร่ำสำเนียง เสียงเพลงสวรรค์ ^๕ คั่น	ให้ โห่ โห่ เรือง
๑ พัทธามยุราร ^๑ อนลง ย่องคร่ำ ^๕ พอน ^๕ อนรา	หักเหียรเวียนหวง
๑ ถวายเสียงถวายพรดา ยังพิพยวิมานปานหมาย	เหาะ ^๕ ตึงภักตรา
๑ สวรรค์ทุกชั้น ^๕ ศุขสำน อุมาพระราดาพรหม	อิสวรรณารายณ์
๑ ตามภพจบโลกนิยม บัณฑิต ^๕ บาทเบองมทมาถ	เทวินทร์อินทร์พรหม
๑ ปางนั้นพระยากรการ เกิดพร้อมกันพระบัณฑิต	ภพไต้บาดาล
๑ โขจร ^๑ อมนดวงแก้วมณี จรัส ^๑ แก้ววางกลางเคียร	สุกแสงอัคคี
๑ รุ่งโรจ ^๑ โชติช่วงดวงเทียน พันโยชน์ ^๑ จึ่งสุดสิ้นแสง	แสงไถทหมายเจียน

๑ เรื่องฤทธิประสิทธิ์ดั่ง เหาะเหิรเดินเมฆา	ต่างเพศพรรณแปลง
๑ แปลงเพศเป็นองค์เทวา กัถยามังกรษรศวรรค์	สมุศลเสนาหา
๑ เน้นมากัถยาทรงกรรม นางนชื่อนางเมขลา	ประสูติบุตรีพลัน
๑ อรองค์ทรงโฉมโสภา ฉวีมาลัยองค์นั้น	ทรงเบญจกัถยา
๑ บิฑามารดา รับขวัญ เทียบทันกับดวงชีวา	เสนาหาอนันต์
๑ ครั้นจำเริญไวยชายา เทวาทงหลายหมายปอง	กัถินหอมมณฑา
๑ ท้าวมังกอขันธสอง บุตรีของเวงามสามชม	ญาติปรองดอง
๑ จะถวายอิสริยยศ ภิรมย์ชอบยศกามา	ศุขต์มากม
๑ ว่าแล้วพาแก้วกัถยา ยังนำพิมานเมศวร	ทั้งสามยาตรา
๑ กัมเนิด้านบ้าวโดยควร ตำรวจเรียกหาพาที่	ปางพระเมศวร

๑ ไต่ถามตามทุกขั้ ^๕ ผู้มี มานี้ด้วยเพ้อ ^๕ อันใด	พาพระบุตร
๑ ท้าวมังกรการทู ^๕ ไท ด้วยใจจงรักภักดี	เจ้าจอมภพไตร
๑ เกิดสุวรรณ ^๕ ขึ้น ^๕ พำนัก ^๕ มานี้ด้วยมีกระตัญญู	ฝั่งเจ้า ^๕ รุดี
๑ มณีนคร ^๕ งามทร ทรงสร้างพิภพจักรวาล	ถวายกับพระผู้
๑ ขอพร ^๕ สองข้า ^๕ สำราญ สิ้นภักธ ^๕ กับ ^๕ ดับสูญ	คู่ ^๕ เสมอนิพาน
๑ ปางอิศวร ^๕ ยินคำ ^๕ ทูล พรประสิทธิ์ ^๕ ดังคิดหมาย	ทรงอนุ ^๕ กต
๑ สององค์ ^๕ จง ^๕ สุข ^๕ อย่า ^๕ วาย ดัง ^๕ น้ำ ^๕ จะ ^๕ โยม ^๕ โห ^๕ พาร	สิ้น ^๕ ดับ ^๕ กับ ^๕ ป ^๕ หาย
๑ แก้ว ^๕ รับ ^๕ ดวง ^๕ แก้ว ^๕ ฤ ^๕ ทธิ ^๕ การ สถาน ^๕ ข้าง ^๕ ที่ ^๕ ป ^๕ ฤ ^๕ ดา	เมฆ ^๕ ลาย ^๕ พาด
๑ ท้าว ^๕ มังกร ^๕ การ ^๕ ก ^๕ ถ ^๕ ยา ไป ^๕ ทิ ^๕ พย ^๕ พิ ^๕ มาน ^๕ นิ ^๕ พาน ^๕ พร ^๕ หม	สอง ^๕ ถวาย ^๕ บัง ^๕ คม ^๕ ตา
๑ ปาง ^๕ อิศวร ^๕ เร ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ิน ^๕ ชน ^๕ ทั้ง ^๕ นาง ^๕ เม ^๕ ฆ ^๕ ถา ^๕ ยา ^๕ ใจ	มณ ^๕ ี ^๕ ภ ^๕ ริ ^๕ ม ^๕ ย์

๑ สบสรวรค์เนิ่นวันนานไป	อัมพรเทพไทย
ต่างนึกแค้นหนึ่งกริ่งเกรง	
๑ ตรองครีติษรของค์เอง	เหมือนคนถเวง
ร้องเพลงขับรำรำภา	
๑ ตัวเราเจ้าจอม โลกา	คู่สร่างอุมา
จะสมสู่อยู่นาน	
๑ จึ่งทรงนฤมิตรพิมาน	ทองแก้วไพธาร
ประทานกับนางเมขลา	
๑ ตั้งให้เฝ้าเป็นเวธา	วันเวรขันทา
ขัตติรณันดงาม	
๑ เมขลาวันทาทุกถาม	โปรดให้เวรยาม
ทรงความนเพ้ออันไถ	
๑ องค์เรอทรัดแปรแก้ไ	อันองค์อไทย
ไฉ่นางสนมหนา	
๑ เปนรององค์อุมา	เดิมด้ามกัทยา
เจ้ามาเป็นที่สนาง	
๑ วิมานทองแก้วยอดปราง	ที่ล่ฟดางพดาง
เปนนางสรวรค์ชั้นดี	
๑ เมขลาทุกถาจรดี	คู่ปรางมณี
เป็นที่ภิญโญร โหถาน	

๑ เวยยามเฝ้าตาม โปรดปราน	เป็นคู่ขลุ่ยสำราญ
ภูมิตเมตตาทาน	
๑ ฝ่ายพระอนุภคินี	ไม่เบียดเสียดดี
เปรมปรีเปนครุฑสำราญ	
๑ ธรรมนิยมพิภพจักรวาล	จุฑาธุชบันดาล
มนุษย์เทวัญพรรณมี	
๑ คงคาวยุพัชร์บัณฑิ	พิรุณอภัย
หงส์ให้สัตว์ปศุสัตว์	
๑ ปางปักษีเป็นตน	เกิดที่ชุมนุม
มีจักรวิญญูสารพรรณ	
๑ ยักษ์หนึ่งชื่อเหมพิริ	ฤทธิ์แรงแข่งวัน
กษัตริย์จะม้วนสุธา	
๑ อิศวรประสาธนาจารย์	สังหารชั่ว
สุรามอดม้วยวายุชนม์	
๑ จุติปศุสัตว์เบองบน	ก้านเมฆดมฝน
เป็นตนยักษ์ากดำหาญ	
๑ นามรามสุรชุนมาร	เลี้ยงก้องจักรวาล
ยี่กหาญคนองตองฤทธิ์	
๑ พิรุณโปรยปรายรายทิศ	สุญไปเป็นนิ
เห็นฝนด้วยปศุสัตว์มา	

๑ พิมานปานเมฆเมฆา	แสงศรีน่านา
วายุวาเป็นอาหาร	
๑ ต้องมีถ้อยอาวธุวาน	คู่สร้างดังฉลาญ
กับเมฆตานารี	
๑ เทยวสุวรรณคักกับด้นบัพ	ถ้าเขากิริ
จรตมาพบราห	
๑ ต่างคนต่างเห็นเอนดู	ไต่ถามนามทุ
ยอมเป็นเพื่อนมิตรสนิทกัน	
๑ ต่างคนต่างตาจรรจ	ยังพิมานอัน
เป็นสุขอยู่ทุกทิวา	
๑ จะกล่าวกถาเรื่องเมฆตา	ศุขเกษมเปรมปรา
สถานพิมานเมืองสุวรรณ	
๑ ปางเวรเวรมาทัน	ตลจิตรกระคัดย
นิยมบ่มจันดา	
๑ เข้าเวรยามวันเพลา	เผ่นาทมฤติกา
รักษาดวงแก้วมณี	
๑ อักถักกวนกับ	เว้นว่างจะมี
ทำนผู้เดียวเขยวเขย	
๑ อิศระหาใจไม่เว้น	เวรกรรมทำเขย
จะเพียรทำอยู่คู่ใคร	

๑	สามวันตามเสร็จจอมใคร เสร็จไปอย่างแก้วมณี	อุมาอรไทย
๑	สององค์ส่งแสงยวารี เรานับแต่ไปใช้การ	ทิพศุขสวัสดิ์
๑	โศกนัยหน้าเขาวมลาย ปานสิ้นชีวาอาลัย	ขุนแผนรำคาญ
๑	บิคุเรศมารตรจรวร ที่ตฤณศวรรค์ชั้นบน	นิพพานพรหมอัน
๑	ตามไปไซ้ที่เคยคน หาศุขหายทุกขกรรมใจ	เที่ยวเวรเหิน
๑	ตฤณพัฒน์วันเวรอรไทย ชำระมณีศรีฉวี	ตามเคยขึ้นไป
๑	เวทาศิคราประทมวัน รณจิตรนิทรารมย์	แท่นแก้วแพรวพรรณ
๑	เมฆาจินดาได้ดั้น ขึ้นชมกถัมภ์นิมาน	กุมแก้วมัจฉา
๑	ถึงแล้ววางแก้วนมัสการ คุณนิคุเรศมารดร	ตั้งอธิษฐาน
๑	แต่งข้าหมายว่าถาวร ขอพรประสิทธิ์จินดา	กถัมภ์ได้เดื่อตรัน

๑	นึกใดได้ดังปรากฏ ใครหาอย่าสัมพบกาย	เรื่องฤทธิ์เดช
๑	หนึ่งเทพย์อาวุธทั้งหลาย สูญหายอย่าข้องค้องพาด	กลาศมคธว้างกาย
๑	ชายใดอย่าได้แผ้วพาด เหมือนปานชาติ นมกรรม	ชีวกาถาวสาน
๑	อธิฐานศัลกทานเคยทำ ที่คตินิยมสมหมาย	รังมคธกรรม
๑	บั้งเนตรเทเวศรทั้งหลาย ไปอย่างเฝ้าสุรามฤตย์	กุ่มแก้วผืนผาย
๑	กินสรงคงคาประสิทธิ์ อุกฤษฐพระเวทมนตรา	กำแหงแรงฤทธิ์
๑	เสร็จแล้วกุ่มแก้วจรกธา เทวานางฟ้าเห็น	เหาะดินเมฆา
๑	โยนแก้วแล้วรับจับเป็น แปดบปถาวันจับตา	แสงอักษะเห็น
๑	คั่นต้นขมฝนเวหา ภูผาธารธาราจร	ตำกรคงคา
๑	ขมบ้าหิมวันต์ทันตร นักรเกษมเปรมใจ	แสนสุขสโมสร

๑ มิได้ซ่อนทักลัวไทย	เกรงครั้นเนินไถ่
สิ้นทุกข์ได้คู่ขำราญ	
๑ ปางอิศวรทศนาการ	ไม่เห็นเขาวมายุ
นวดนางเมฆายาใจ	
๑ มณีนันทหายไป	คู่องค์อรไทย
สาวใช้รับไปหามา	
๑ เผ่าที่จรดเคี้ยวหา	ทุกห้องปรางปรา
มิได้พ้องกันจกราญ	
๑ เทวานางฟ้าทุกวิมาน	อินทร์พรหมยมกาด
ขุนมารครุฑาว่าคู่กริ	
๑ พากันค้นหาเทวี	เจ็ดชั้นมี
ที่สุดสวรรค์ชั้นบน	
๑ ซอนซอกเข้าหมอกออกฝน	ฉลัดเปลี่ยนเวียนวน
เกี่ยวกันไม่ยถจนาใจ	
๑ ต้องลงสู่ธาหาไป	ครอกเตรินเนินไถ่
หงส์ระเนบ่อท้อธาร	
๑ ตำครทนต์ครดงดาต	น้ำไม่หิมพานต์
ภูเขาดั่งอำไพ	
๑ เห็นแค่แสงวามแววไฉ	กลัวจับดับไป
จนาใจสุดสิ้นวิญญา	

๑	สิ้นคิดสุดฤทธิเที่ยวหา เผ้าทุกข์กิจจาโดยจง	พร้อมกันปฤกษา
๑	พร้อมกันขึ้นเฝ้าบาทบงสุ พิภพจบจักรวาล	พระผู้ดำรง
๑	เสร็จเห็นอแทนแก้วดงการ โองการตรัสถามเฑาะ	โรงรัตนพิमान
๑	พร้อมหน้าหาแก้วกัลยา ชยาไปอยู่แห่งใด	ได้เรื่องราวนา
๑	ต่างท้าวทัวเทพย์ทุกไท หาไปไม่สพบนาง	เจ็ดสวรรค์ชั้นใด
๑	เห็นแสงจุเพลิงเรืองราง แก้วดมแก้วกดับสว่างหลัง	ยิ่งตามยิ่งห่าง
๑	แวมวามปลานมปลนทัวทั้ง พเนียงเพลิงอันเรืองแรง	ดับทิศจุจดัง
๑	พากันถ้อมจันดับแสง หลอนเหล่นให้เห็นฤทธิ	ถ้อยเถียนเปลี่ยนแปลง
๑	อิศวาทรงทราบคดี ทรงช่วยเหตุอันใด	ด้าแดงฤทธิ
๑	ทรงฉานญาณทราบพระไทย จะได้คู่สร้างถ้างผาญ	เมฆดรายาใจ

๑ เกิดแก้วรามสูรขุนมาร น่านดินพิภพ โดกา	คู่เคียงวงศราญ
๑ พระองค์ยังทรงกรุณา บ่อนนอกอกอัคร์ศรีโคร	ทราบนเวรเมฆดา
๑ ปางพระราหูสุริโกร ข้าขออาษาเผ่าธูดี	กรามทนต์ท้าวไทย
๑ จะให้รามสูรอรสูร ษักร์เมฆดาพาไป	ตามดวงมณี
๑ ได้แก้วดวงแก้วอรไทย ผิดไฉน โปรคปรานี	จะถวายจอมไคร
๑ อิศวรยีนสวนสุร ราหูทำผิดกิดกถ์	พระไทยเบรมปรี
๑ จะทำราชการแก้ตัว ให้หมคมตทินดินหาย	โทษทัณฑ์พันพิ้ว
๑ เมตตาไม่ว่าให้อาย ชวนชวายหาของต้นองคุณ	กับเทพยทั้งหลาย
๑ คิดตามนางงามตามบุญ เมื่อบุญจะพบชายา	กุศศคำจุน
๑ ได้แก้วดวงแก้วส่งมา ศฤงฆารพิมานต์พัศรรพ์	แต่นางเมฆดา

๑ ใครได้ให้เป็นรางวัล ผู้ใดใครไม่เต็มสอง	มีความชอบวัน
๑ ควรอยู่พิมานทอง อย่าเข้าจับมาเร็วพลัน	เร่งคิดทุกครอง
๑ ราหุนิยมคมกัถ เหาะคันคันตามรามสูร	ทูลถาวรจรัส
๑ ภบถ้อมอกเล่าเก้ามถ รับมาให้ได้รางวัล	ซ้ำอนุถ
๑ รามสูรทราบโสศกระศัลย์ เหมือนขวัญมาสู่กายา	เด่นหานางนี้
๑ โสณนัสนินต์ปรีดา เมฆตาจะอยู่แห่งใด	โอแก้วไฉนา
๑ ตัวเราอยู่เดียวเปลี่ยวใจ อรไทยเป็นคู่ชชุม	ครั้งจะได้
๑ สหายอย่าได้ปารมภ นิยมท่านอาษามา	จับให้ได้ถ่ม
๑ หญิงเดียวท่องเที่ยวเมฆา ถ้าเข้าในล้ามราตรี	ไม่พ้นหัตถา
๑ ราหุพังยนิวาท นางนี้ฤทธากด้าหาญ	ประมาทษตรี

- ๑ เปนบุตรท้าวมังกรการ ถือแก้วแดงฉาน
เขาวมาดย่นนัยอดษัตร์
- ๑ ตรงหน้าอำมฤตยัสถิธิด์ สุธัญกายเทวี
สุรเจ้าทำฉนใด
- ๑ รามสุรว่าชวานฤทธิไกร เราจะถูกวางไป
ผูกมัดรัดหัดถักกายนาง
- ๑ เชิญท่านกลับไปคอยพลาง เราจับได้หนึ่ง
วันคำท่านนำทูลถวาย
- ๑ สุรินทรย์นินคำสหาย ตาพถันผ่นผาย
สถานพิมานภุษา
- ๑ เห็นอวตณับถักักศิดา คอยสหายพา
นางเมขลาไปทูลถวาย
- ๑ ปางรามสุรคำนึงหมาย รับคำสหาย
แต่งกายสำหรับภายา
- ๑ กุณชวานต้องหัดถักย้ายชวา เหาะคันเมฆา
คันหาเมฆตานาวี
- ๑ ยดแสงแกว่งแก้วสว่างศรี เหาะตามเทวี
พบนางเมฆตาใจ
- ๑ เกือบใกล้ตัวไถลห่างไป วัณแวมไวไว
ตามไปเลียบถันหลัง

๑ รามสูตรไขว่คว้าพัวพัว ชาววังคนนั้นหนา	ร้อง โทนเสียงดัง
๑ เราเป็นกองกระเวนเวหา ต้องหยดบอกเล่าเข้าใจ	ใครไปใครมา
๑ แก้วของอิศรหายไป หยุดให้สำรวจตรวจตรา	ใครเหาะไวไว
๑ แม่น้ำขึ้นดอไปไม่มา กว้างถูกกายาวายปราน	ชวนเราน้ำ
๑ ไม่มีไม้ตรีสงสาร ขุนมารไม่ไวชั่ว	ศัตรูหักหาญ
๑ คื่นแก้วถวายโดยดี เราทูลขอโทษโปรดปราน	ความผิดเทว
๑ แถ้วจะขอของคั่นกราญ เยาวมาดย์ไม่มี้วยวายชนม์	คู่ทำราชการ
๑ เมฆาพั่งสู่รุด่าวกถ เมฆลับขยับมณ	สัตว์เดชะเหาะคัน
๑ แปลบแปลบความตาสุริ บัณฑักามปนาทหวาดไหว	กว้างชวนสน
๑ เมฆาแดงญาณชาญไชย มีในสันดานเดิมมา	ทราบดวงฤไทย

๑	แจ้งแฉ้วร้งเหวຍักษำ	กำเนิดศุรำ
	ชาวปำถื่อขวำนรำนดง	
๑	ได้ทำที่พักแห่งสงฆ์	บุญส่งชีพปลง
	ปักษันธุ์เป่นอญักษำ	
๑	นามเหมหิรัญศุรำ	กินสัตว์น่านา
	อหังกาคนองตองฤทธิ์	
๑	จะม้วนบัณเฑาะฏี	องค์พระจักรกฤษณ์
	สังหารชีวิตมรณา	
๑	ปักษันธุ์ด้วยฝนเมฆา	นามรำนศุรำ
	ลำครำคื่อขวำนรำนพัน	
๑	ไม่ควรอาษำฝำฝน	เราไซ้ไม่ฝน
	ยั้งขึ้นคว่ำเบรียงเตี้ยดัง	
๑	เชิญไปทำไร่ดงวัง	เห็นจะสมหวัง
	จับเราทำไมใช้การ	
๑	เราถูไล่ตามคักฦาณ	ชาวถิเถศีมาร
	คนพาดเราไม่ไยดี	
๑	รำนศุรำพ้งนางวำที่	เลิกขำคิษฐ์
	ยักษ์กรัวโกธโกธธา	
๑	คว่ำขวำนสังหารเมฆตา	ไม่ต้องชำยา
	ยักษำคว่ำร่ำคำรณ	

๑ แก้วสว่างขวานคว่างกลางหน รคนทำนุกดกุดกดี	พยับพยุฝน
๑ พิรุณโปรยโรยบัลพ์ ทั้งสี่ท่วปจักรวาล	ฤดูเดือนปี
๑ มากน้อยหยดย้อยตามกาล กุศลกรรมดีชั่วอุบัติน	จุลธาตุบันดาล
๑ ที่อุดมสมบูรณ์ใจเย็น เพราะพาสัตว์ดีดีชั่วกรรม	น้อยชุกชุกเข้ญ
๑ พฤษภารัษฎานาทำ และน้ำชุ่มชื้นพื้นดิน	ตุลแต่ฝนน้ำ
๑ จุติปติสนธิ์บัลพ์ ชอบไหนก็ไปตามกาล	พุทธไธยไครยนิ
๑ คัดเลือกเติมเต็มคำโบราณ ตำนานอันจบบริบูรณ์	เป็นเรื่องนิทาน
๑ ปางอิศวรองค์อุมา นารายณ์อันรวมฤไทย	พระพรหมธาดา
๑ ดื่องค์ทรงภพไคร ขาดไปเพิ่มให้บริบูรณ์	สุธาสุวรรณคั่นไค

๑ เทพย์ใดแจ้งใจกราบทูล ตำนานบอกข้อต่อกัน	จะเฉลิมเพิ่มภูล
๑ ทราบเทพย์ทุกปางนางสวรรค์ ตามรู้ตามเห็นเป็นดี	ทูลต่างอย่างกัน
๑ แค้นางอากาศจาวี กฤตซึ่งรศโธชา	ขาดเวรเทวี
๑ ถิ่นไปมิได้ ชนมมา นิทราประมาทชาดวัน	ถวายทิพย์โธชา
๑ ให้หานางมาเร็วพลัน สถาปสรให้อ้อมอักษิ	คัดมวยด้วยขรรค์
๑ อยู่กลางอากาศบัลลังก์ คือกาตุบาทวประสาครสวรรค์	พ่นธูออกคี่
๑ แปรครึ่งพันทงกันวัน แสดงซึ่งเหตุอันตราย	แปดทิศทั่วกัน
๑ ตกไหนได้ความนิบหนาย เรือนโรงแค้นพฤษา	มนุษย์สัตว์ตาย
๑ สถาปสรนางนัธรรมา จึงไปพันทุกขศุขสวรรค์	ม้วยดินสิ้นฟ้า
๑ เม้าแบ่งศรีซ้อนบัน เป็นอัครราชสีตระภู	ให้ทรงสถาปสร

๑	ใช้เป็นอาศน์ตามมฤต	ภักธกัณฑ์ดับสูญ
	สืบชาติเป็นอาศน์อาชา	
๑	ส่วนหนึ่งอิศวรรจินตนา	วาทกถของอา
	ชาผู้เมื่อยอย่าได้ยพงษ์	
๑	ที่ล่องภักวดีดาดทรง	นามถิ่นรพผจง
	อยู่วารินเป็นถิ่นสถาน	
๑	คู่ตามวาทกถรรมาน	ฝั่งเกาะตำธาร
	จึงให้พบประคับถม	
๑	เมื่อผู้ต้องอยู่ตมคม	ตมชาตินิยม
	ด้วยฤทธิแรงคำแหงหาญ	
๑	สู่ถิ่นวารินถิ่นสถาน	พันทุกัษรรมาน
	บุญเดกรรมจนนำไป	
๑	ส่วนสำนารายณ์ฤทธิไกร	ชบุอาชาไนย
	สองน้ำเมื่อยผู้คู่กัน	
๑	สืบพงษ์เผ่าพวกพิชพรรณ	เป็นอาศน์อัน
	มนุษย์เทวอาไศรย	
๑	กว่าถิ่นดินน้ำถมไฟ	ต้นตมปฏวไนย
	ตามใจแต่มีอาชา	
๑	ส่วนสี่พระพรหมธาดา	ตมปถันเกษา
	ให้เป็นสองน้ำอัคร	

๑ เมื่อผู้เกี่ยวข้องผู้สิงขร เป็นอาคันตุก์เรื่องฤทธิไกร	เหาะบนอำพร
๑ สุธัญธินเขาเงินเนินไต้ถ จึงให้พันดาปหญาจำ	พฤษภาบัวไม
๑ จงไปตามบาปบุญทำ บุญกรรมก็ตามปรารถนา	สิ่งใดแรงนำ
๑ อิศวรสังจิตรเทวา ไปดงประทุมฉัตรพัน	นำแปดอาษา
๑ ตระโหมกรณใหญ่ครัน บริสุทธียิ่งมฤคินท์	น้ำฤกใสอัน
๑ ฤกษ์ดีองค์ทรงศีล ของฉันทพระสัทธิฤกษ์	ธัญญาวริน
๑ องค์หนึ่งนามอักษมุขี เหาะเหิรเดิรดินเมฆา	ทรงอิทธิฤทธิ
๑ จงนำอัครราชจรกตา รักษากว่าดึกกับกัลป์	มอบพระสัทธิธา
๑ ปางจิตรเทวศรคมศีล ดงฉัตรพันพระฤกษ์	นำอัครฉายฉิน
๑ ครันถึงซึ่งคณรฤกษ์ จำแนกคดีโดยจง	วันทามุนี

๑ ตามรับตั้งอิศวรรทรง กับองค์พระสถิตธิญาณี	มอบมาดีพงษ์
๑ ให้ ไซ้ ผักหัดทวนคดี ฤทธิธิด้าหาญการณรงค์	น้อยใหญ่เร่รวดี
๑ สืบดูกลานเหด้าเผ่าพงษ์ ตำหรับพิภพจักรวาล	ดีชาติให้คง
๑ ทงต้นทุ่นทราบตำรา ประทานซึ่งมั่งมั่งคด	คมบาทบทมด
๑ พระคุณครอบเกล้าอาตมา อาชาให้มากนริบริณ	จะเด็จรักษา
๑ จิตรบทรับพจน์ตั้งทุกล ดิทธิธิด้าหาญการณรงค์	เด่นอดนงตามนุถ
๑ ต้นคดซึ่งดัดดาง กถันยังสถานพินาณหมาย	จอมภพดีองค์
๑ ปางองค์ปางทรงคู่ชดสาย ค่างหมายประโยชน์โพธิญาณ	นำรุงโลกหลาย
๑ สุธมภ์ดับไปนิพาน ตำราญอย่างยิ่งจริงจริงเอย	ปัจจุโยโศพาร
๑ ปางสุธมภ์ดาขันธ์ สุธมภ์ฤทธิธิด้าหาญการณรงค์	เกิดด้วยอัคคี

๑ อำนาจพระเพลิงสร้างสรรค	เนตร ไส้ตร โธรูอัน
กายนั้นคือธาตุอัคคี	
๑ อาหารเทียวมถาญชีวิ	ครุฑนาคี
มนุษย์แต่ด้ว้นานา	
๑ พ่นไฟไปปลุกกายา	ด้ว้มีว้ยมรณา
สุรางกินเปนอาหาร	
๑ เนตรจุไฟประไลยกาล	ไส้ตรสองขุนมาร
ปามเพลิงพะเนียงเลียงฟู	
๑ พบใครห่อนไต้เอนดู	ไฟอ้อมถ้อมดู
กินเดินเขนเขยวเคียวพัน	
๑ จะหน้ดีไปไม่ทัน	กถังกอกถัน
กินวันไม่ว้จ้มา	
๑ ฝ่ายฤๅษีดีธีรวิทยา	กถัมว้ยมรณา
ถงด้ว้ระบ่อท้อจร	
๑ ดำผุดมุดมอนช่อนมาร	อดหยากอาหาร
ฉินแต่รากเหง้าทุมา	
๑ เทเวศ์รทราบเหตุยักษา	เหาะยังดีทธา
ปฤๅษากันทุตบาทบงด้	
๑ ฤๅษีทธีพร้อมจิตรใจปลง	ชนเฝ้าพระองค์
ผู้ทรงพิภพจักรวาล	

๑ กราบทุกมุตเหตุสุรการ มนุษย์ด้ตัวตายหลายพัน	พันเพถึงสังหาร
๑ ราตรีทาศรีสว่างครัน ด้ตัวนถึงกรรมจำใจ	หนีไม่พ้นมัน
๑ มนุษย์ฤษีชีไพร ดงสู่ ด้ระน้ำดำธาร	ซ่อนตัวถั่วไทย
๑ อตมอดกินอาหาร พระองค์จทรงเมตตา	ได้ทุกธรรมาน
๑ ปางอินทรีย์นคำสัทธา ก็ทราบสันดานสุริ	ทรงญาณปัญญา
๑ สรุกลปติสนธิอักษ เวรกินสัตว์ด้ตัวกรรม	นามมฤตขันธ์
๑ จตุจลพอกอกุศลน้ำ ก็สูญหายตตายไป	ด้้นบาปกรรมทำ
๑ ฤษีชาวดงพงไพร ไม่รู้สุรินทรจะด้้นสูญ	หากถั่วเกรงไทย
๑ ครว้ว่าสัทธามาทุต ผลาญยักษ์ให้ยับยั้งรา	จะด้ด้จันทุต
๑ ปาฏิหารด้วยฉานเตชา ขันธ์ร้ายแรงแดงฤทธิ์	ถึงสุรมฤดา

๑ พ้นเป็นอภักดิ์ศักดิ์	ถ้อยมองกับพิศ
เป็นไฟไหม้ก้นห้นองค์	
๑ อิศวรต่ำแดงฤทธิรงค์	ย่างพระบาทลง
เหยียบม่านมฤตนิ	
๑ เผยทวารอำมฤตยวารี	คืบซึ้งอภักดิ์
ยักยักม้วยววยปวราณ	
๑ ทับบาทบนบ่าสู่การ	จมลงบาดาต
ประทานชื่อกรงพาด	
๑ ต่ำปให้เฝ้าพันนัถพี	เป็นพรรณกุหลาบ
อย่ามีอำนาจเดชา	
๑ ใครทำดึกเรือนเคหา	สร้างสวนไร่นา
นคราปราศาทมณเฑียร	
๑ กุญแจโศภินหารการบุญเวียน	ดอกไม้นิธิ์เทียน
กานธด้วยท่ามัตถมุนตรี	
๑ ผักขมร่ำปายำตามมี	เด่นกรงพาด
สวัสดีอยู่คู่ขตำราญ	
๑ ต่ำปให้สุรไธธรมาน	สันถพจักรวาท
ภูทमारไปตามอริยา	
๑ คัดคอบชดอเรื่องนรา	ปางหลังว่ามา
จะเท็จฤาจริงกริ่งเกรง	
๑ พังคุดคุดเวง	ขมร่ำทำเพลง
นักร้องสุรภาถ้ำใจ	

๑ ดูฟังปดงอนิจจังไป
กตัญญูใจคิดถึงอาตมา

พิศวงหลงใหล

๑ ทเวดิ่งละอนัตตา
อนัตตาแน่นทันทันใจ

พยาธิชรา

๑ หนึ่งถ้าถ้ามีสิ่งใด
ให้เห็นดังสารนิพาน

พิจารณาไป

๑ สิ่งใดไม่เป็นแก่นสาร
นิพานคือโยโกถไปเฮย

เห็นแต่โพธิญาณ

ชะ

๑ สิ้นแสดงนิตยเหวี่ยง
จันทรราหูจันทรปดง
เป็นพระเคราะห์เนาองค์
เวียนพิภพสี่เต้า

สุริยงค์

ยาตรเก้า

สมปรารถนาพอ

เคยด้น้อยนานกตัญ

ชะ

๑ รามสูตรโสครทราบนเหวี่ยง
นามนุชสุดเสนหา
ฤทธิแรงแรงอาษา

เมฆดา

หยากได้

จับนาง แก้วเฮย

นางหลอกพอสรุโหด

ภพม้วยจึงสูญ

ชะ

๑ สรุเมฆดาเกิดด้วย
พัคกระทมประทม

น้ำนม

กักก้อง

เกิดไฟประกายถม

แวมแปลบ ตานา

ปลานเปรียงเลี้ยงร่ำร้อง

เกิดด้วยถมฝน

ชะ

๕	อสุรหนึ่งเกิดด้วยธาตุ นามนุลาขันธ์ อาหารผดามขี้วัว สิทธิ์ฤษีหนึ่งห้า	อักษ ฤทธิธำ ทุกเมื่อ มุดน้ำดำดิน	ทะ
๕	เทเวศรทราบนเหตุณถัว ชุมพระสิทธิ์พรหมดา ทูลอิศวรเรืองมฤดา เปณกรงพาด์เท้า	ปฤกษา บศเฝ้า ทรงทราบ ภพม้วยมันธัญ	ทะ
๖	อากาศจารย์ขาดเฝ้า โทษคัทมวดยด้วยขรรค์ คัวก็ถูกดาปสรว คินณะแปลกศีคิน	เวรวัน ขาดหวัน พันธุ มาทวนา สุดห้าฟ้าดิน	ทะ
๗	ดาปมวดยเปนมิงน้ำ สืบชาติพงษ์ประยูร ภักธกัณฐ์ดับภพธัญ นางจะคั่นคงฟ้า	ดัสกุด ขัวห้า ดาปสัน อยู่ได้ โดยบุญ	ทะ
๘	เจ้าพระอิศวรสร้าง พระภักคดับัน นารายณ์ฤทธิศรขรรค์ พรหมธาดาแต่งฟ้า	ดาปสรว เจ็ดห้า ปรามยุค เชิญเอย ดาปให้ คินวัน	ทะ

๕ จตุรฐาตุเกิดสรรพทั้ง
ทั้งกระษากษา

มนุษย์สัตว์เทพา

บุญพระสร้างภพให้

๖ ห้าพระองค์พุทธสร้าง

ดำเร่สุ่นิพาน

ครัดหลังพระศรีอารีย

มมงคลจักรวาฬแผ้ว

๗ เครื่องประดับดีนั้น

คุชฌตฤทธิธรรมาน

วิญญาแลวิญญาณ

เกิดดับกดับเกิดแห้น

๘ นาสรรวมสืบสิ้น

ตักกิทากาปติ

ตักยธรรมนำใจคิด

๙ คุชฌิตรวตถกถถึง

๑๐ กษาวายุกักเจ้า

สันตมุตตุดถถ

ผูกได้คงใจแจ

ได้ระเมียบเรียบร้อย

ผลผลา

หญ้าไม้

ชีพ่าง ค่างเขย

โลกยนิมวิบริณ ๖

โพธิญาณ

สี่แถว

ครบห้า องค์เขย

ธาตุต่างโลกยัญญ ๖

ส่งสาร สัตว์เขย

เที่ยงแท้

อวิญ กัด

ทุกห้าเถยสรวง ๖

นำจิตร

ปลดทั้ง

กอบเพียร เพิ่มนา

เสร็จจัตถยหัตถปรือ ๖

คตังแสดง

กล่าวถ้อย

เกรียกกราง กรองนา

เรือนนิมวิบริณ ๖

ราย การ

ประจำเดือน ธันวาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓

ตั้งแต่วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๓๐ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓
สมาชิกได้ มา ยัง หอ พระ สมุท วชิรญาณ ๖๔ ท่าน หนังสือที่ได้
ให้ ยืม ไป ไทย ๑๕๗ เล่ม ต่าง ประเทศ ๓๘ เล่ม รับเงินดองนำ
ค่าซื้อหนังสือ วชิรญาณ จำนวน ศก ๑๒๓ ของโรงเรียนสวนกุหลาบ ๑๕ บาท
รวม ๑ ราย เงิน ๑๕ บาท

สมาชิกส่งเงินบำรุง

ภาคีสมาชิก

พระยาจักรปาณิ ศรัศดิวิสุทธิ	(ดยอ)	ปีที่ ๒๒	เงิน ๑๕ บาท
”	”	” ๒๓	” ๑๕ ”
พระสุนทรพิมด	(ควน)	” ๒๔	” ๑๕ ”
พระ มนตร์พจนกิจ	(ชบุ)	” ๒๓	” ๑๕ ”
หลวง ประเสริฐอักษรนิติ์	(แพ)	” ๒๒	” ๑๕ ”
หลวง โหมหัทธบัณัฏ	(พุ่ม)	” ๒๓	” ๑๕ ”
นายชำนาญกระบวน	(บุศร)	” ๒๔	” ๑๕ ”
		<u>รวม ๖ ท่าน ๓๐๕ บาท</u>	

บานแพนง

วรรณคดี คำฉันท์	หน้า ๑
รายงาน การ ประชุม กรรมการ ปาติกสภา	หน้า ๘๑
รายงาน ประจำ เดือน	หน้า ๘๔
แจ้ง ความ สมาชิก ขึ้น ใหม่ ปีที่ ๕๔	หน้า ๘๐
แจ้ง ความ จำหน่าย สมาชิก ตาม ออก	หน้า ๘๓
ขอ พระไทย	หน้า ๘๓
แจ้ง ความ จำหน่าย ภาคินี่ สมาชิก สิ้น พระชนม์	หน้า ๘๔

กรรมการ ปาติก สภา ปีที่ ๒๔ รวม รวม ดง พิมพ์
วันที่ ๑ มีนาคม ร, ค, ๑๒๔

ตำแหน่ง
กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ	เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต	สภานายก
พระเจ้าน้องยาเธอ	พระองค์เจ้าศรี นาคสวดี	อุปนายก
หม่อมมณฑล ราช		เลขา ธิการ
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมขุนสัสมมตอมรพันธุ์	เหรัญญิก
พระบรมวงษ์เธอ	พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส	สาราณียกร
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	บรรณารักษ์
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมขุนพิทยลาภพฤฒิ ธาดา	ปฎิคม
หลวงประจักษ์จักษ		ผู้ช่วยเหรัญญิก
พระไพศาลคีตปถาตร		ผู้ช่วยสาราณียกร
พระยาโบราณบรรณารักษ์		ผู้ช่วยบรรณารักษ์
พระยาบำเรอภักดิ์		ผู้ช่วยปฎิคม

โคลงฉันท์กาพย์ยานี

วรรณพฤติ คำฉันท์

- ๑ โสลกฉันท์วรรณพฤติพร้อม ปรางค์ โลกย์เซย
ขัณฐ์คอบอย่างกลบท แขนงไว
กรมมชิตชโนรส วรรณ ไว แส
เฉลิมพระเกียรติยศไท้ วรรณ เจ้าจอมสยาม

ท

ย

ค ๖ ๐ ๐ ๖ ๖
ค ๖ ๐ ๐ ๖ ๖
ค ๖ ๐ ๐ ๖ ๖

บาทหนึ่ง ๖ อักษร ๔ บาทแปดบทหนึ่ง

๑ ชื่อ คณัมชณนัทธ์ คังหิ

กริยาตัว ๓ จำพวก

๑ จักกล่าววิ	วิยาเจ็ก	สรรเพชพ	จนาคถ์แสงดู
แห่งเทศ	ประจักษ์แรง	จำแนกคะ	ณะบรรยาย
๑ หญิงโคทริ	พิณานูมา	ภรรคาพิ	ปริศนมาย
มาณิศประ	ภูพิทซ์ชาย	คู่เสนา	ภรณ์ชม

๑

หน้า ๒

วชิรญาณ

๑ ผัวไถ่:	นเรศวรพิชัย	นัยเปณิก	รียาสม
สวาสกิตหอแห	ทวยารมณ	รักร่วมศุ	ชปรีดา
๑ คงหวังจะ	ประทุษไทย	มาโนศตริ	จะพาชา
ให้นามะ:	ชกาสมา	ทาเรศร์ค	เขรรรหาร
๑ นางไคแล	สุโตภจิตร	คิกของอ	ทินาทาน
ลักทรีพะ	ยะศฤงฆาร	ภรรภาวิ	อวิวัน
๑ ทำโทษะ	อมิตรหมาย	ปองรัยภ	สิ่งสรรพ
นามโริ	สมาขัญ	ญคิธรรณ	ธิยายแสง
๑ หญิงไคกระ	มเลศคร้าน	ในการคฤ	แสนวังแสง
ปากร้ายผะ	รสาแวง	สำรากร	ศวาจา
๑ ยิงผิวสุ	ณอำนาจ	คือทนายะ	ณะเคศา
นามอัยะ	สมาปวา	กฎกัมพ	นายกล
๑ สามพวกก	เขรรรยาย	วายุชีพน	วิเศษกล
กัวยเทศท	วิคผล	ขรรคาลค	คิณกณ
๑ นัคคทะ	นุชฌา	สมญาบ	ทนายฉันท
ข้าสาระ	กะราพรณ	เสมอเหนือ	ณะเมธี

๑๐ บท

<u>ช</u>	<u>ส</u>	<u>กร</u>
• • •	• • •	•
ก ู มา ร	ส พี ทา	ช ส์ คา
บาทหนึ่ง ๗	อักษร ๕	บาทแปด บทหนึ่ง
๒ ชื่อ กุมารละพิตาฉันท์ ทั้งนี้		

ภริยาที่ ๔ จำพวก

๑ อนึ่งอนุชมิจิตร	สนิทกรณะเปรมปรี
ทิสวามิมะระภัก	ภิลาตมมิธนาทร
๑ ประเล่ห์ชนนิเสณ	ทบทรบิยเสมอสมร
ชนะนททิสมานามกร	ประกาศอภิกคุณณา
๑ อนึ่งอนุชอายกัม	กระท่ามฤชจรรยา
มหายาขมมิอหังกา	รเควรพสวามิ
๑ ประหนึ่งกนิฐอรุณ	ผะคุงณะกทะเวที
ประกาศิตะระคินิ	สมาสมรสมัคสมาน
๑ อนึ่งอนุชร่วมศุข	แลทุกข์มิร้าวราน
ประเลหมิตรสันตทาน	แลชื่อแลสัทยภรรคา
๑ ปราภาศศุคตวาที	สขิระมะภริยา
ประเสริฐคุณอุฬาร	อิการะผลแก้หลาย

หน้า ๕

วชิรญาณ

๑ อธิษฐานขบถ	กระทำระพฤติทำกาย
สวามิศรหนึ่งนาย	ขนิภะประทุษโทษา
๑ จะโกรธแค้นจะประคบขบถ	จะโอบแลบริภาษนา
ขทอนแลขมิโกรธา	ชีวาคณฤทัยภักดี
๑ มุขินทอแสงคงคุณ	วิบูลยบวรนาวิ
ขเรียวกนิคะทาศิ	สมาสมรชายา
๑ ขนงค้อเซทั้งสี่	ชีวิมรณะกลาศกลา
กระไลยสุคติโลกา	ภิรมย ทิพย์ไธสวรรย์
๑ นิพนธ์พจนสมญา	กุมารละพิศานันท์
ธิบายบทฉบับบรรพ์	ประกาศนิกรเมธา ๕

๑๑ บท

ภ	ภ	ภ
จ	ท	ภ
ค	ข	ภ
ร	บ	ภ
ป	ท	ภ

บาทหนึ่ง ๘ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๕ บาทแปดบทหนึ่ง

๓ ชื่อ จิตรปทานันท์ คังหิ

เหตุนิบทย ๒ ประการ

๑ ปราศประณัติ	วรบรรลพมา	เหตุอุบาย	ศุขวัฒนา
เจริญวิริย	บริวาร	เว้นกิจ	รณธรรม
๑ ไทษะณ	พิพิทผล	อย่าทวิวิ	มรสสรพ
กัมรคป	ระสุราอัน	ข้อชลจัน	คัมเมามน
๑ เมระระ	คะณะพาด	พมละปอง	บมิเปนท
สรพระมา	พิปลาศย	โลกะระ	ชชะระ
๑ อย่าระ	ณะวิถิ	ยามระ	ชณะ
เหตุอุบาย	ระพินาศ	เอะระ	อิระ
๑ อย่าท	ระมะ	ทุก	มศ
โมท	มมิ	ไท	ภ
๑ อย่า	ระ	ส	ค
ลั	ระ	โพ	นิ
๑ อย่า	ระ	ถ	ท
ยาม	ม	ท	ส
๑ หนึ่ง	กิ	แ	ค
พ	ระ	โ	ว
๑ เหตุ	อ	ฉ	น
เช	ค	จ	ว

หน้า ๒

วชิรญาณ

๑ นิตเทภิปราย ขนิยายบท ความภีรพารณ์ ศุภสารศรี
จิตระปทา พฤตินามมี จินตกระวี วิจิตรประแสง

๑๐ บท

ม	ม	ครุ
โม โม โค	โค วิช ชุม	มา ลา

บาทหนึ่ง ๘ อักษร

๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๕ บาทเป็นบทหนึ่ง

๕ ชื่อวิชชุมมาลาฉันท์ กังนี้

ไทยเสพย์สุรา ๒ ประการ

๑ ไทยเสพย์ไชยขานี	บรรหารเหตุทุก	สัพัญญุก
จำแนกแจกแจ	แก่เวโนยชาติ	อวยสาสนสำแดง
หลากหลายร้ายแรง	ปรากฏโลกา	
๑ คือสูญสิ้นทรัพย์	ข่อยยับบรรโลย	เพื่อน้อมนำไป
เสียบค่าซื้อหา	ผิววันฤาเสย	คุดเคยอาคมา
ขาดสักเวลา	ห่อนศุขเกษมสถาน	
๑ คณิจักวัฒนา	กันหาเหตุร้าย	เกรี้ยวกราดมากหมาย
ออกกฎกรรณ	คิ่ค้อยถ้อยเถียง	แซ่เสียงแข่งขาน
ขุนเคืองเรืองพาล	เพื่อฤทธิเมามัว	

วรรณพฤติ คำฉันท์

หน้า ๗

๑ หนึ่งเกิดโรคา	ฉาวาพชาโภย	สยสรวพพรณไช
กายสั่นหัวหัว	บางขมบางชูป	ผลกรุปฝักทัว
เพื่อผลคนชั่ว	กตวล้านาเมา	
๑ หนึ่งเกิดคำเหิน	บ่นเบียนนิรภัย	ชมชเนตญิงชาย
ว่าชาติโลกเนา	มาทมิศกคัยศ	ย่อมลกหย่อนเขา
ทั่วผู้คน	มากหมื่นถิ่นชา	
๑ หนึ่งปราศจากอาบ	เว้นกายสังวร	ถอยกิจใจห่อน
เกลียดกลัวนิทา	การไม่ควรทำ	ก่ดกรรมนาณา
เชื่องขบถหายช้า	เฉกชาติเคียวฉาน	
๑ หนึ่งเสื่อมปรีชา	ปัญญาทพพล	ห่อนเห็นเหตุผล
ฝักชอยกอบการ	ฤาฐาขบขญ	โทษคุณแก่นสาร
ไมทันขั้วบรรดา	มิกมิกขี้งำ	
๑ โทษาลามก	เหตุทกบรรดา	แห่งเสพย์มัชยาน
ปวงปราชญ์จำ	เลื่อมคิลเลื่อมทวี	ชัยประกาศมากกรรม
วาชณณ์ผลนำ	คลเกล้าแหล่งอขาย	
๑ เขียมหนีบัตถิ	พินิจเห็นโทษ	อย่าเปรมปราโมทย์
ในเหตุฉิบหาย	ยถาภิสงฆ์	องค์คิลบรรดา
คือกิจยังวาย	ว่างเสพย์สุรา	
๑ ฉันทันยังค้ำ	โคขณันคาลา	วิชชุมมาลา

หน้า ๘

วชิรญาณ

แดงแจ๋นามขนาน แปลเปลี่ยนเขียนความ สยามพากย์พิศดาร
ผู้ปริชาชาญ ชอบรู้กลอน

๑๐ บท

ก	ท	ถ หู คุ
—	—	
• • •	• • •	• •
กา ท ถ	คา มา ณ	ว ัก

บาทหนึ่ง ๘ อักษร

๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๔ บาทเป็นบทหนึ่ง

๕ ชื่อมาณวรรคนี้ทั้งนี้

โทษเที่ยวกลางคืน ๖ ประการ

๑ โทษจรกัฏ	หนละมารคุ	เคหประจักษ์	พาติรวั
รททิวัก	พานภยธ	ควรรณสร	พทชกธ
๑ โทษระณเขต	เหตุประจาศ	คือขณิธ	คัมศรวิรา
สรวรพิปู	ผู้ระเสาะหา	สขททยา	พ้องพระระราน
๑ หนึ่งมละชา	บาแลทะไย	เบื่องมทไค	กลางคฤหสถาน
เอารสทา	ราวิทวิการ	เที่ยวทรทาน	จิตรคนอง
๑ ขุทระจะเสียบ	เมียบจะชั่ว	เหตุเพระทวิ	เลียบระครอง
จักทวิท	ฉีกกลปอง	ภักตระหมอง	มัวหฤทัย

วรรณพุทธคำฉันท์

หน้า ๔

๑	หนึ่งขแสว	กาลระพินาศ	เพื่อเพวระนิราศ	รักทิกรไลย
	โจระกระทำ	กรรมทุสโภย	ทวัพย์ระโภย	โทรมนศา
๑	หนึ่งผิวไค	สมับริติกาล	มักะพะพาน	โจรรมา
	ลักชนปลาศ	ปราศคฤหา	เจ้าคฤหคลา	กลาศมีทัน
๑	ไถ่รูปร่างค์	ห่างดุประสย	พอปะพะพย	คนจรวัด
	เขากะจัม	ปรัยครุทัณฑ์	โทษะมหัสค์	พันชนประหาร
๑	หนึ่งจรด	ขณะประตุ	แห่งคฤหผู้	อื่นชนะวิกาล
	เขาพะพโล	โจรประจาน	โกลสวณะสาร	เชื้อมิแหนง
๑	หนึ่งระอคู	ภูถภยมาก	มักอะระชวาก	หลามสวะแทง
	อิทธิชาติ	กาพิศมแรง	พาพะระแสง	มล้างชนม์มลาย
๑	ภูริทริเห็น	เป้นชะระโทษ	ฉัพพิชโปรค	อรรถิยาย
	พืงมละเว็น	เช่นอภิปราย	ทุกขะระวาย	เสวยสุขสานต์
๑	ฉันทถิลาศ	สาคนแสงคง	โคบขทแถลง	เลหขุราณ
	มาจวณนาม	คามบริหาร	ทวยชิวญาณ	อย่างวินิพนธ์

๑๑ บท

<u>ร</u> ˘ ˙ ˘ รา น ธา ยาทหนึ่ง ๙ อักษร ๒	<u>น</u> ˙ ˙ ˙ บ ทิ ท ยาทหนึ่ง ๒	<u>ส</u> ˙ ˙ ˘ ล มุ ชี ยาทหนึ่ง ๒
๖ ชื่อ	ทลมุชชีนัท	คังนี้

โทษการมหรศพ ๖ ประการ

๑ โทษจลนมหุศพบดู	ทวิสนุสนธิกลฐูพิฐา
๑ คืออเนกนุกิจสมชา	หนึ่งสวณาคิระวทิตะชาน
๑ หนึ่งสทักขวิวิการ	เข้าสถานสรวณิระแสง
๑ หนึ่งแลพพิพินนแลด	วิคฤแวงนิรชินะถา
๑ หนึ่งสทักขวิณะแลรมนา	คัมภาทิมชูระโคม
๑ หนึ่งแลพพิพรณคโครม	เกวิโคมมทริกสนัน
๑ ปราศจากคุณพิทมคันค	โทษอนันคณิวิภยผล
๑ ขัรขุบันนฤคุณะกัลล	ทวิพคตชยวิจลลาญ
๑ คือจะเปลื้องปละสละนสาร	เหตุการกบขมุขคณ
๑ เครื่องวิเลปนสจวิมล	อัสกนซ์ชวรคณ

โทษเป็นนักเลง ๖ ประการ

๑ แสกกงกฏอาชรรณ์	พหุขมมิแก้แค้น ^{๑๐}
แห่งชนชาติพาล	ผดุงกิจนักเลง ^{๑๐}
๑ โทษประการหก	ยกอธิบายเพรง
บัณฑิตยพึงเกรง	วงมละหทัยไกล
๑ คือชนะแก้ท่าน	กาลอริของใจ
เจ็บจะกระทำไถย	ผูกประณิเวร
๑ แพ้ก็จะอาโลก	โคกณมิสมปรา
รพอกอุลย์สา	หัตมขหมองหมาง
๑ หឹងจะประโลยทรัพย์	อัปพะลอบกขาง
กาลกิฬิกรรมปาง	ปราชะยในสนาม
๑ หឹងฉิวจะพาที	ที่วินิฉัยความ
ลักขิยควรรตาม	เหตุนิรสัตยา
๑ หឹងสุทธาชิก	มิทรคณพงษา
ทำงก็จะเรเรา	กามิทธิติเทียบชาน
๑ หឹងจะกระทำอา	วาหประกอบการ
โศกกิจงามงาน	ห่อแลประสงค์เอง
๑ เขามิอำนาจ	อวยสละธิดาเกรง
เหตุเพราะนักเลง	เลียบขมิเป็นผล

๑ เสพย์เพ็ญชนัสุปภัตร

นาคบรรคตแรง

๑ หนึ่งมิตรนิจนาม

เสพย์เมรยนา

๑ มีกโมหประมาท

ก่อเกิดกตพิพาท

๑ หนึ่งเนกคิกขา

ชื่อมิตรพิกล

๑ กอปกฏะทุพา

เลียงชีพยภระถิ

๑ หนึ่งวัณฺณนิกา

มกุษาอภิปราบ

๑ เจนจักคฤภา

พนโทษอนัน

๑ หนึ่งสาหสสิกา

ภิกษิกชลปอง

๑ ไคยโจรประทุษ

ผกุงชนมแสง

๑ ทกมิตรอัสัพ

ผลชัชชกะพนแพง

บริหารโลกา

กรคือยิปาสา

นุประเภทสุรายน

วิปลาศโวหาร

ภยเพิ่มพิบัติผล

คณพาละชาคิชน

ทรลัทธิณยาธิ

นิชกรรรมราคิ

กลเลศหตาทหลาย

ถึประกาศนามสทาบ

มละสัคขาธรรม

สัคภทราพรรณ

คอเนกทงผอง

ทุระมิตรจิตรจอง

ยรทรพิยสืบแสง

ฐมรฐร้ายแรง

ทวิทกกรรมกาย

ภยนิยจะเสพทมาย

ถ้อยมถ้างคุณมลาย
๑ เซลธักษณณัน
สมเขษกรระวี

ศิริวัฒน์สวัสดิ์
ทอขัฏฐิตามิ
วรชอชประภอปปกลอน

๑๕ บท

————— ● ● ● —————			
ท	ท	ช	ครุ
—	—	—	
~ ~ .	~ ~ .	. ~ .	~ ~
อิน ทา ทิ	กา กา ว	ชิ รา ช	คา โค

บาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๒ บาทเป็นบทหนึ่ง

๔ ชื่อ อินทวิเชียรฉันท์ กังนี้

โทษเกียจคร้าน ๖ ประการ

๑ เสนอโทษเกียจคร้านนี้

โคขรรตทวิตสนัน

๑ ชนชาติโกสัช

ทัวเขตหน้าบแทนง

๑ มาทแม้วกอปกิจ

ทนายนักฎักทณ

๑ ขางอ้อนกร้อนนัก

วังสฤษคิกิไก

ถิจการนิรันดร์

กลทกประการแลดูง

นฤวิวัฒนาแสง

วิวิเศษฤบลผล

กลนิทแลเพ็ชทน

จะกระทำประการใดน

ทจักประไลยไป

ยมิรางจะรอกคง

● ขางคาบถ์ชานคำ

การกอบบชอชง

๑ ขางเพี้ยนระเมียบลเข้า

สายหน้อยแลก้อยเชื้อ

๑ ขางผัดฉกช้อง

ฤาภักษโกชนผล

ขางอ้างแลอิมอ็ค

บ่อบห่อบนอทรเรา

● หกเหตุครั้นคร้าน

โคบกังขบลบล

๑ แสกงอรรณคฤหษ์ฐ์โทษ

เบองบวรพชิตเวียน

๑ คือคณฐพทชวจน์

คร้านทนกัหม่นหมอง

๑ แม้วมีพิริยภาพ

ทวัชรรณขำรงค์

๑ ทวยขันธพิทาศาที

เว้นเกียรแลกเกียรกัน

๑ กอปลิจอกฤษฐวัตร

โคบอรรณอินเจียน

๑ พากย์นแลมีนาม

คืออินทวิเชียรชานาน

บลย่ำพรตบลง

มละก่อกนแลผ่อนเผื่อ

ผิวเท้าขควรเมื่อ

จะกระทำทำงาน

ชรท้องรร้อนรน

กัฏภาพมกเขา

อรผัดทเลาเพลา

กัจะเร่งฤเกียรภกล

กิจงานแลพียนตน

บมียากจะพากเพียร

คุณไคคณพาเหียร

ชรธรรมทั้งสอง

แลวิษัศนาปอง

บมิเสร์จมิสมประสงค์

จะลลาภจำนง

คุณพนพิเศษสรพ

คณะปราชเฝ้าพันธุ

จิตรม่งผคงเพียร

ประณัติเฝ้าเวียน

อนุสาสน์สนธิสาร

กรตามบุราณาน

กลพร้อมลงของฉันท

๑ ผิวชอบณะถึงใจ

ตระบิ์ตรก็ชมเชย

๑ อนึ่งมิไ้

ตุลากรายขอ

๑ อนึ่งจะคำนำ

ประโยชนแก่เรา

๑ อนึ่งผิวไภยพา

ประคองวามิ

๑ ประเล่ห์คือกรรม

ผิวพันพิบัติพาน

๑ อนึ่งจะคบหา

จะใช้จะชวนชวน

๑ ลุกาก็เพิกเฉย

พะพานก็คานแสดง

๑ ประการประภีไคย

จาริตหิมิตเรวีญ

๑ อนึ่งแถมอัญ

ขกวรจะปราชปริ

๑ ประคินรู้ประทับฉัน

อุเปทวิเชียรสม

กลไชภิปรายเปรย

แลพิริพิไรขอ

สละไปอนันต์พอ

ขมิปลอคมิเปล้าครา

ก็ละน้อยแลนำมา

คุณขอจะตอบทวิ

จะพึงก็รักก็

แลสนิทเสน่ห้สमान

กรไ้ฉนงานการ

ก็ประกาศหลักตน

ก็เพราะภาระทำงาน

ขจรร้อนแลรักแรง

มละเลบประหนึ่งแตร

กลเลศห่างเหิน

จตุเภทคำนิน

อัสขรรมาวิ

ญทถุณหรมิ

กิสมีคสมาคม

ทประกาศกระวิชม

มุตีแจ้งประจักษ์นาม

วรรณพฤติคำฉันท์

หน้า ๑๔

ช	ท	ช	ครุ
อ นัน ท	โร ทิ วิ	ท ลัก ช	ณา เ
ท	ท	ช	ครุ
ปา ปา วิ	บีส ฐา อู	ป ฐา ทิ	โย กา
ท	ท	ช	ครุ
เอ วัง ทิ	ลัญ ญา ส	บิ มีส ส	ทา ฐ
ช	ท	ช	ครุ
ว ทัน ทิ	ฐา ทิ สวิ	ท เม ว	นา มัง

บาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง

ปดมบาท กัษัตถกตบาท เหมือนอุปเนทวิเชียรฉันท์

ทุกิยบาท กัษัตถิยบาท เหมือนอินทวิเชียรฉันท์

๑๑ ชื่อ อุปชาติฉันท์ กังถี่

วจีปรมมิตรมิตักษณโทษ ๔ ประการ

๑ ชินานภาสัท

จำแนกประเภทตาม

ทรมิตรยังสาม

อนุสนธิ์สาสน์ธรรม

๑ สมเด็จที่นั่ง

อัสคัยอรรณพพร

๑ ประภอปกุภาสทิ

แห่งเทศุขรรคาล

๑ คืออรรณปราไส

ขณะวาเกจักแวง

๑ ขกลาณวันนี้

ถวงเลทเจรวา

๑ หนึ่งอ้างอนาคท

พระหน้าภิยามิ

๑ ฝวไปจะพึงพัก

ฤาเออฤธาภา

๑ หนึ่งเวียกระให้ขึ้น

เพราะแจ้งตระหนักหมาย

๑ อนึ่งก็พ้อถวง

จักช่วยกระท่าสำ

๑ เบื้องบอกรักเข้บงบิ

ฝวเคื้อนเก้เข้อนทุ

มวจิยมอัน

คประภทประพุกิพาล

จตุพิณบรรหาร

ทุริทวจิแสง

กจิในอติทแสง

ชกิเรกโกชา

มิมิฤทันหา

ฤสัถยวาทิ

กลปคณยักสิ

กัระช่วยผคงผกา

กัผละผลัถยทันหา

รขริยแลกลัถยกลาย

กลวัณณาธิมาย

มมิเห็นจะตามคำ

กจิย่งธออย่าอ่า

ฤทธิโคยประสงคัส

ชระกิชยแลค

บสกับนสณธิแสง

๑ อธิ์แถมมีนา	มวธิ์มรณาง
แถมเทศ์แถม	พจนพจนสัคย์สาร
๑ ไ้ควรวะเสพสมา	คมมิทรวรวิทพาล
ประพุกิตันทาน	คุทหมุวิปเปณ
๑ พิธิณะฉันทสาทร	อุปะชาตินามเท็น
เซตงลักษณล้าเคญ	กลนัยสลักกัน
๑ นานะกัมมัตติท	จะประกิจประกอบฉันท์
พิธิณชัยบวรพ	มกนั้ตระหนักใจ

๑๔ บท

ต	ช	ช	ต	ก
• • •	• • •	• • •	• • •	• • •
ส ช ซา	ล กา ก	ทิ ทา	สุ มุ	จิ

บาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง

๑๒ ชื่อ สุมุขินันท์ กังนี้

อนุบายภาณัมมิตร มีลักษณไทย ๔ ประการ

๑ คณะมิตรฟ้า	ลก็ปรากฏใจ
ททิเบศให้	อหุกรรมว

๑ ขสฤษคินาม

ทุรชาติกระสิ

๑ ครุโทธเหตุ

ขนิกวระสัณ

๑ กตหนึ่งจะแจ้ง

ทฤทขนิม

๑ วรนาทสา

ขุระนี้แลงาม

๑ กตหนึ่งจะขณ

พจนห้ามประโยชน์

๑ ขนสารเปลื้อง

ขนิร้างจะสน

๑ กตหนึ่งก็ข

อภิกถกรก

๑ ขประสิทธิสร

คุณแสวงวิปว

๑ กตหนึ่งก็กล่าว

วรเนกนา

๑ ขมิสทจิตร

กรก้วยธรรม

๑ ทษฐเลศลา

จตุเภทก

อนุขนิม

กตเกิดธรรม

๑ จตุเภทก

ฐวเสพบิรมย์

กิปาปกัม

อนุญาตขมิปราม

ขุปสาทกคาม

นฤททุกขนุโทษ

กิปญญกพิโรช

ทวิทนิศคุณ

ฤสวัศทวิบูลย์

ทรวาวผล

ขศกัณฐกถก

วรวิคณนิยาย

พมโนรณคมา

เพราะจะขอขทท

มรภิกตรครหา

นุประการอนันต์

สรวิตนิรัน

ทวิทวิโร

มกทาวุณผล

กิประกตยกุฏ

๑ จกพาลชาติ	แลนิราศสุภา
ลิตส์ตยา	ชิกฤตขมิ
๑ มิตวหิ์แลนาม	อนัยัณณิ
คณเธิ์องกรวิ	วรเวหิ์มิสมา
๑ คมเปนสหาย	จะมลายศุขอา
กุลยวัณนา	ยศคักคิฤยล
๑ บทฉันทปรา	กฏนามนฤมล
สมุขิณิพน	อวิชรทฤษกิ

๑๖ บท

ภ	ภ	ภ	ภ
โท	มิ	เก	ภา
ช	จ	ภ	กา
ก	น	ภ	

บาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๒ บาทเป็นบทหนึ่ง
๑๓ ชื่อ โทษะฉันท์ ทั้งนี้

อธิบายสหายมีลักษณะโทษ ๔ ประการ

๑ มิตวคณา	๗ ทูรพาละทพลมี
นามกักระลิ	๘ คินชาติประกาศภิปราย
๑ สมมุติณา	๙ มอบายสหายหมาย
เสวนมลาย	๑๐ ศุขสวัสดิ์แลวัณนา
๑ กอปรคุโทษ	๑๑ นฤประโชนทกขา
ไภยจะพา	๑๒ ขประโลบขบในพถัน

๑ กษัตริย์กระทำ

เทพยวิมล

๑ เล่มศิริโลก

เชื่อมโลหะไฟ

๑) เสื่อมศีลธรรม

စာမေးပွဲကျေခန်း

© หนังสือพิมพ์

แหล่งลี้

© พงษ์พานิช

โทษะภะระ

๑) คนึงกำชะชะ

มหาวิทยาลัย

๑. ปรากฏผลของ

ปรากฏการณ์ดาว

๑๑. หนองเกาะช้าง

ชวติศร

๑) หนังสือ

รัตนธรรมาภรณ์

๑๑ มิตฺรชบาปะ

ททช.อภ.ลย

๑ ปรากฏการณ์

สมาคมพาส

ทฤษฎีรวมภาวะชาวไร่

พลตำรวจเมโรย

ระวิไบคณัติคุณไภยบ

ບຸດຍານ ບາດສະໜາ

บรรณานุกรม

ออกคณพลเมืองนนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

คณะเศรษฐศาสตร์

การะดาถกกรทกขม

ระพีภักดีวาทกฤต

ពិភពវារៈបដិសេធបុណ្ណ

ทรงทัศนวิพทชกาล

แต่ประกอบคุณปรมาทนาย

๒๒ โลกย์บร โลกย์คณา

ภักขณนา

กัณฑ์พระพลันมลา

မကေးလာဗျားလုနီကတရား

ศุขรณบยบสณบวณ

สหภาพกบฏปัตตานี

ค.พทช.ประสาทสาร

ແຕ່ຈະໄດ້ພາກສ່ວນໃຫຍ່

ครูลักษณนภคณา

๑	หนึ่งมิตรผู้เปื้อนเปื้อน	บรรณานามอุปการ
	กอบุญไพบูลย์ประมาณ	ก็ตั้งวันประมวญกล
๑	คือเป็นทพพก	พิทักษ์เมื่อประมาณ
	ห่อหุ้มทั้งทางนชวน	แลคุ้มโอบยให้พาน
๑	พางผู้รักษายศ	ประคองคืออิกายาน
	ทั้งรักเสปย์สमान	สมรเสมอชีวิตร
๑	หนึ่งช่วยรักษาทรัพย์	ก็รับถวามรณรอน
	เฝ้าเรือนเมื่อเพื่อนชวน	แลฝากไว้จะไกลร
๑	ของใจรักลึกลับ	ก็ทรงรักสมัคสมร
	คุ้มซอญนังนอน	มีแผนหน้าจะวายระวัง
๑	หนึ่งเชื่อว่าโอบมี	ฤทธิไกลแลไว้หลัง
	ทำนคิกชีวิตรยัง	ยทั้งทอดตระละคมลาย
๑	ปลอบเปลื้องที่แกลนกลัว	แลทิวจะสู้ตาย
	เป็นเพื่อนพำนักนี้สหาย	ฤห่อนห่างขวางขาม
๑	หนึ่งแม้ว่ามีทุกข์	จะชุกเคืองณเรื่องความ
	ทรัพย์แลช่วยแยกคาม	ยให้แพ้แลแก้อาย
๑	การไต่สรพรเสรี	ยเช็กคิกจะเสียดาย
	แรงทรัพย์กับแรงกาย	ประยอมกิประสิทธิ์ประสงค
๑	อุปการมีนามมิตร	ชจิตรชื่อแลชื่อตรง
	ไพบูลย์กับคุณคง	ก็ครบลัทธิแลศก

๑	ทั้งนี้จักเสพย์สม	ภิรมย์รักฤเสียบแรง
	เว้นไทยไทยทกซ์แกลง	พิเศษสรรพลึงเรวญ
๑	ยิ่งญาตียิ่งเผ่าพงษ์	คำรณเสนหทัยเห็น
	แห่ต่างทมางหมองเมิน	ขมิ้นทัฤแปรใจ
๑	ปวงปราชญ์เลิศกนิทร	จวิตรักขยลไซ
	ฤาพิ้องฤาพาในภย	พิโยคทกขพาชา
๑	กลอนที่ร่ำพรพรรณพร้อม	ลของมทกโสภา
	เผยอรรณมัญญุทีสา	ลีนินามกรแสงคง
๑	มวณฺหมเมชาชาติ	ฉลาคดองนิพนธ์แกลง
	หลากหลาขบรยายแรง	กระจำจิกวลิจิตสาร

๑๖ บท

ม	ภ	ท	ค
ชา	ค	ม	ม
มิ	ส	ส	ส
ส	บ	ท	ค
ค	ค	ค	ค

บาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๒ บาทเป็นบทหนึ่ง แด่มียติ คือชาค่าง
ในที่ ๕ แด ที่ ๗

๑๕ ชื่อ ชาค่มมิตสาคันท์ ทั้งนี้

สมาณศุขทุกขมิตร มีลักษณะคุณ ๔ ประการ

๑	จักส่าแกงมิตร	สุวิจิตรนามขนาน ^๗
	บัญญัติคือสมาน	ศุขทุกขเสมอประคูกัน ^{๑๑}

- ๑ ไข่ชู่แเคียบช้อง
ช่อศัพทถ้องธรรม
- ๑ คือขอกความลับ
แก่ผู้อื่นแดง
- ๑ ไข่คิกปองร้าย
ผองจิตรมิตระอา
- ๑ หนึ่งรัศมีเทศเขา
มอชชีพิทกาย
- ๑ ไร่ไร่ไผ่คิก
ร่วมรักสมัคสมาน
- ๑ หนึ่งอันทรายมี
ร่วมทกขทำงาน
- ๑ บึงญาติบึงวงษ์
หาซากบึงครัน
- ๑ หนึ่งมีกังวล
แผ่แผ่เจ้าจาง
- ๑ แก้วทกซ์แก้วโภย
มล้างเทศล้าเค็ญ
- ๑ ครอบคุณส์สุก
จำแนกขรรดา

ยมิมันหมองจะเกียรณ
 ก็ประกองเหตุสุดแสง
 ยมิกถอกถักจะแจ่มแจ่ม
 แลสนของสนิกก็ย้งำ
 พนขรรษาณความชำ
 ชนะพรางพร้องขแพ่งพราย
 ก็ย้อฮาภิปรายหมาย
 ยมิแคลงเราแลเล่าขาน
 จะระแวงจิตรรนวนาน
 คุรเสมอชีพเกียรณ
 ยมิลลิกถักจะหนีทน
 ยมิตั้งทอจะรอการรัก
 คณะเผ่าพวงษ์ก็เกียรณ
 แลประเสริฐในขรรษา
 ฌวัชกสนนทรพิบสาร
 ขนปลคเปลื้องฤเคื่องเข็ญ
 ยมิห่อนให้พิชิตเป็น
 นฤโทษทัณทศรนา
 คุรก็พททศนา
 อนุสนธิสาสนสรเสริญ

๑	มิตรที่นามสมาน	ศุขทุกชั้นานคติเจริญ
	จักนำคำเนิน	ณประโยชน์โทษวันคำ
๑	ควรเสพย์ควรสมา	คมควรหาจะตั้งตำ
	หนักนี้วามลายก้าม	อกศลสร้างขวางมาน
๑	คือกัลยาณมิตร	บ่มิอุปกิจประเภทพาล
	สัปรุขสันดาน	ยวิบุณย์บุญจรรา
๑	ฉันท์ฉันนาม	ก็ประกาศคามนกรมมา
	ชาคมมิตสา	พฤติพากย์บากจะจำนอง
๑	เพื่อนผู้รักถอน	กลอักษรรเซลดอง
	ผลาถลักษณ์หยาบละบอง	มทเสนอเนื่องคณามุนี

၁၆ နှစ်

ก	ท	น	คร
—	—	—	
. . .	. . .	. . .	. .
กา	ตา	นา	ครา

บรรณานุกรมมีตรีที่ลักษณะคุณ ๕ ประการ

- ๑ มิกฺขประเสวริฏฐมึ   มกฺโขนุการम्मมิ
อรรธถายี^๕   อธิคุณโอฟาร

- กอปกุศลาภิ
ถ้วนศุกแก่นสาร
- คือระกระทำบาป
เผยพจนขรรษาบ
- ไข่อนุญาตยอม
เื้อนอธิปราชปราม
- ขานครุโทษทา
ทุกขพิฆากนำ
- แม้จะประพฤติกุญ
แถลงชุระทำงาน
- ปรามุกจิตรส
ยอมอนุญาตแรง
- ในอิฆโลกยัณ
เื้อนขรรพเมธ
- ทนักรกรรมโค
เสนอแนะประจักษ์จัน
- ปางพจนาวร
นั้ทกณเมธา

- ถลสุริตการ
- จตุรประมาณหมาย
- ทุริตหยาบคาย
- ชุทธิงอถความ
- แลมมิประหม่อมตาม
- อกุศลก่อกรรม
- รณผลอย่าทำ
- นิริขอย่าบกล
- สุริตคุณชวน
- วิริยกุศลแสดง
- ชุกัพนาแถลง
- ผลอภิเรกเจริญ
- ทิตยะสรวเสริญ
- มุขมรณานิทร
- ขุพลวิโยอิน
- ทนนิรสงกา
- กิจมทรรหา
- สมณสัทม์ธรรม

๑ ทราบผลคิดทวน	พิบลดบระการอัน
เสวยศิริสำสรพ	ทิวิมโหสุรบ
๑ หนึ่งก็จะถลนถก	ษณอริบมรรคมูล
เกลศมละสูญ	ทิวศุขสมประสงค์
๑ กอปกุณไพศาล	จตุรประการคง
ควรมนจำนง	อภิวติเสพย์แสง
๑ อรรถอชาปี	ประศุกคึกคึก
เถลิงกิตติคำแค้น	สถลขราขาว
๑ ฉันทพิณมี	สรสสิริชาน
ถเบงมทโยวณ	กัวจิตสมบา
๑ ขานคณเมธี	สรวลปรีชา
เชิญวินิพนธ์ภา	สัทรจนาภอน

๑๖ บท

ว	น	ว	ลหุ	ครุ
ว	น	ว	ล	ค
ว	น	ว	ล	ค
ว	น	ว	ล	ค

บาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๒ บาทเป็นบทหนึ่ง

๑๗ ชื่อ รโหทยคำฉันท์ กังหัน

อนุกรมปะกัร	มีลักษณะคุณ & ประการ
๑ มิตรมีอิมหา ^๗	คุณาขวั ^๘
นามนุ ^๗ ปะกัร ^๗	ชเรศ ^๘ ตรี ^{๑๑}
๑ กอ ^๗ ปะ ^๗ กั ^๗ ว ^๗ ย ^๗ จ ^๗ ท ^๗ ร ^๗ เห ^๗ ค ^๗	พิเศษมี
เก ^๗ ย ^๗ ร ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ก ^๗ ำ ^๗ ร ^๗ ว ^๗ ิ ^๗ ธ ^๗	ณ ^๗ ล ^๗ ิง ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ เส ^๗ ร ^๗ ิ ^๗ ฐ ^๗
๑ ก ^๗ ิ ^๗ ธ ^๗ ส ^๗ ห ^๗ า ^๗ ย ^๗ ฉ ^๗ ิ ^๗ ว ^๗ น ^๗ ค ^๗ ุ ^๗ ซ ^๗	แ ^๗ ล ^๗ ท ^๗ ก ^๗ ข ^๗ เก ^๗ ิ ^๗ ก ^๗
โ ^๗ ภ ^๗ ย ^๗ พิ ^๗ ษ ^๗ ั ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ เก ^๗ ิ ^๗ ก ^๗	ป ^๗ ระ ^๗ ก ^๗ ั ^๗ ก ^๗ ส ^๗ ก ^๗ ณ ^๗ ธ ^๗
๑ ท ^๗ ร ^๗ พิ ^๗ บ ^๗ ม ^๗ ท ^๗ ร ^๗ วิ ^๗ ริ ^๗ ย ^๗ น ^๗ า ^๗ ศ ^๗	นิ ^๗ ร ^๗ า ^๗ ศ ^๗ ฉ ^๗ ล ^๗
ท ^๗ ร ^๗ า ^๗ ย ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ท ^๗ ร ^๗ ม ^๗ ะ ^๗ ว ^๗ ิ ^๗ จ ^๗ ล ^๗	อ ^๗ ค ^๗ ุ ^๗ ล ^๗ ย ^๗ ่อ ^๗ ก ^๗ ัก ^๗
๑ ห ^๗ น ^๗ ึ่ง ^๗ ฉ ^๗ ิ ^๗ ว ^๗ ย ^๗ ล ^๗ ย ^๗ ศ ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ร ^๗ ม ^๗ ย ^๗	อ ^๗ ุ ^๗ ก ^๗ ม ^๗ ค ^๗ ัก ^๗ ก ^๗ ิ ^๗
แ ^๗ ท ^๗ ง ^๗ ส ^๗ ห ^๗ า ^๗ ค ^๗ ุ ^๗ ณ ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ จ ^๗ ัก ^๗ ษ ^๗	ป ^๗ ระ ^๗ เจ ^๗ ิ ^๗ ก ^๗ สุ ^๗ ธ ^๗ า ^๗
๑ ม ^๗ า ^๗ น ^๗ ม ^๗ ัก ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ ม ^๗ ุ ^๗ ท ^๗ พ ^๗ ร ^๗ ัง ^๗	ก ^๗ ิ ^๗ ส ^๗ อ ^๗ ง ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ส ^๗ า ^๗
อ ^๗ ก ^๗ า ^๗ ร ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ ก ^๗ า ^๗ ศ ^๗ พ ^๗ ร ^๗ ก ^๗ ถ ^๗ า ^๗	ก ^๗ ิ ^๗ แ ^๗ ล ^๗ ่ ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ห ^๗ ล ^๗ า ^๗ ย ^๗
๑ ห ^๗ น ^๗ ึ่ง ^๗ ฉ ^๗ ิ ^๗ ว ^๗ ย ^๗ ิ ^๗ น ^๗ ย ^๗ ม ^๗ ล ^๗ ย ^๗ ว ^๗ า ^๗	ค ^๗ ร ^๗ ห ^๗ า ^๗ ค ^๗ ร ^๗ ห ^๗ า ^๗ ย ^๗
โ ^๗ ภ ^๗ ย ^๗ มิ ^๗ ท ^๗ ร ^๗ อ ^๗ ภ ^๗ ิ ^๗ ป ^๗ ร ^๗ า ^๗ ย ^๗	ก ^๗ ิ ^๗ ก ^๗ ั ^๗ ง ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ก ^๗ ั ^๗ น ^๗
๑ ห ^๗ ำ ^๗ ม ^๗ ย ^๗ ใ ^๗ ห ^๗ ำ ^๗ น ^๗ ค ^๗ ว ^๗ า ^๗ ม ^๗	แ ^๗ ล ^๗ ห ^๗ ย ^๗ า ^๗ ม ^๗ แ ^๗ ล ^๗ ห ^๗ ย ^๗ ั ^๗ น ^๗
ห ^๗ ่อ ^๗ น ^๗ ะ ^๗ ช ^๗ ั ^๗ ว ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ ก ^๗ า ^๗ ณ ^๗ ธ ^๗	ณ ^๗ ห ^๗ มี ^๗ น ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ มา ^๗ ท ^๗
๑ ห ^๗ น ^๗ ึ่ง ^๗ ส ^๗ ก ^๗ ั ^๗ ย ^๗ ช ^๗ น ^๗ ส ^๗ ร ^๗ พ ^๗ ร ^๗ ัง ^๗	ป ^๗ ร ^๗ ส ^๗ ง ^๗ ั ^๗ ย ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ ส ^๗ า ^๗ ท ^๗
แ ^๗ ท ^๗ ง ^๗ ส ^๗ ห ^๗ า ^๗ ย ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ติ ^๗ ป ^๗ ระ ^๗ ก ^๗ า ^๗ ศ ^๗	ก ^๗ ิ ^๗ ภ ^๗ ุ ^๗ ก ^๗ ิ ^๗ ร ^๗ ม ^๗ ย ^๗

๑ พรางแสงพร้องมธุระชา	ผสวนผสม
สุภีปราบวณชม	ก็ควรก็ชอบ
๑ เกียรติปรางค์ก็แจ้ง	ขแมลงก็ชอบ
สัทยถ์วนมีประกอบ	อลิกลก
๑ ชำนิโยบศกเพิ่ม	แลเทิมว
เจริญคุณาธิคุณมี	อเนกนัย
๑ กิอนกัมมระสหาย	ชียาบทสรพ
รักตุราธิประกัษ	คุณประการ
๑ กวระสัณฐาสนิท	สุมิตรสมาน
เสมอชพิตรนิจนา	นิรันดรา
๑ ฉันทน์ก็เสนาะวิศร	วโทยตา
นามปราชวรภา	วิจิตรจัก
๑ เสนอเนกนิกรปราช	ผลาดแลหัก
วังสฤษดิ์พิพิพัณ	นิพนธ์ฉันท์

๑๖ ขท

ร	น	ภ	กร
~ . ~	. . .	~ . .	~ ~
ส ว ก เท ทิ	ร น	ภ ก ร	กา เท

บาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทเป็นบทหนึ่ง

๑๔ ชื่อ สวาทกานันท์ กังนี้

อภิ & ประการ

๑ มาทยานิยลยณ ณี	จะวิจารณ์ธรรม
ในอเนกนิสสร	พคคิกล
๑ พึงประพาศิทธยศ	นฤเทศุผล
แห่งพิไสยอภิตถ	จตุเภทา
๑ ฉันทโกยคทิโท	ขณโมหา
ห่อนระเหินวิระณา	บุคิในธรรม
๑ ฉันทกือฤทษรัก	กัจะฉฉฉฉ
ฉิภกัเพี้ยนพิภคณ	แลภระหลับชวย
๑ ฆะอามิคมมมุง	กัณทงทอย
แพ้นแลแปรภลประภอย	ชยขันคาล
๑ โทษะคัฏภระมลโกรธ	แลพิโรธชาน
โกรธจิตรวิโรธญาณ	กัษต้องแลดง

๑ ถ่วงดูโทษคฤหัสถ์	รูปวิรุณาสถ
เขาก็คือเขื่อนครุฑ์แรง	ขมิ้นกวาง
๑ โมหะก็อภินิหาร	วิปริตหลง
ญาณฤทธีขันธ์สุเมธ	ขุติหายขาด
๑ ชอชบถันทฤษณอรรณ	กัมพูที่กล
กาลวิภักตอสน	อิพิพาทษา
๑ โภยกิจภิกขุชาติ	พิปลาศมา
ในศกหนึ่งขณภา	วณคร์รามครัน
๑ แพ้ก็แปรชบชุขัต	นฤสสัยธรรม
โทษกระดาชคณมทรร	คตห่อนควร
๑ เหตุแห่งอกตจิตร	ทวิททวน
จักตราพิชประมวณ	กัประมาณหมาย
๑ เนื่องวินิจนยอมาก	ขนิราศวาท
โทษประณอยกลธิบาย	มทราพรณ
๑ จักวิจารณ์ขบ	กัระยลธรรม
เทียงขบเขียงวิกลณ	ณสสัยสาร
๑ พากขนิธิรประภาศ	พจนาคณชาน
สรวกตาคติมวณ	รจนานาม
๑ เสนอกระวิคณน	รจเรชคาม
แบบฉบับนิยณะคาม	ภิวร้องเพร

<u>น</u>			<u>น</u>			<u>ร</u>			ต	ท	ค	ร
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
น	น	ร	น	ท	ค	ร	ค	ก	ก	ก	ก	ก

ขาทหนึ่ง ๑๑ อักษร

๒ กลอนเป็นขาทหนึ่ง ๒ ขาทเป็นขาทหนึ่ง

๑๕ ชื่อ ภาททิกาดนัท กังน

เบญจวิธไทยเวร ๕ ประการ

๑ นรชนคณปราช	กษลาตภิเกรง
อภิสรรณเลข	แลเบญจเพช
๑ อภิกรณประภ	ทเวรเทศ
ผลกคิณิรเบศ	อภิติอบาย
๑ มรชวิตรวินาศ	พิฆาฏมลาย
ทวิทกิกิถา	ฉกาจฉกรร
๑ วรภกระมลทา	รณามหาร
ทภยวิวิธ	ทภรรณมณ
๑ มรชนนิรทาน	แลรณแลรณ
อภินคทนุสร	ประโชนัสถน
๑ อคณชวิพิฆา	กัณณณน
อภิมรภพค	พิภทิกิ

๑ ขรวิริยวิเท	ชเสวนา
อภริตติกา	มมีฉกรรณ
๑ ผลุสผลอเนก	คิเรกสรร
พทฐะณะประยุณ	แลโลกย์ขรา
๑ พจนพิภพพราง	แลอ้างมุข
วิทถุรนา	นุสนธิ์ภิปราย
๑ มลละคุณคิตกค	วจิธิยาบ
าทุพิพพจนทลาย	ประการประกล
๑ อกุศลขมิไ้	กรโลยสกล
สุกตภิภพภค	อมรพิมาน
๑ อภิมนุทมนนค	ฉะมิตขาน
นฤวมิคุขสาร	กัปราคประโชน
๑ อติครกอนันท์	ทพวรรณไทย
ยศศิริทิกไทก	วิชัยวิบูล
๑ คณชिरมณเขณ	าเวรแลสุญ
ศุขศุภผลภู	อุไภยภพ
๑ กลยทพพณข	แลนัยกักรบ
ระบะทศนวชนบ	ถยของขรา

๑ กสิรวจิตรวา
คุรุกรรมนา

นภักติกา
มกรชนาน

๑๖ บท

ว	ก	ช	ร
ว	ก	ช	ร
ว	ก	ช	ร
ว	ก	ช	ร

บทหนึ่ง ๑๖ อักษร

๒ กลอนเป็นบทหนึ่ง ๒ บทเป็นบทหนึ่ง

๒๐ ชื่อ วังสระปทุม กังนี้

ทศกุกศกรรรมบทเว้นปาดนาทิมองค์ ๕

๑ จะแสดงกุกศกรรรม
ทศประมาณาน

ขลธรรมไกรทวาร
มุนิราชนุศาสน์นุสนธิ์

๑ ประกอบณกรรรมถาย
ประเภททวิถ

กวิปราชประกาศนุสน
สรวิตนุกิณนุถ

๑ วาสุภาสค
มณิศวักคสุณ

เทพิพิวิวิมถย์
อศคกีสตามประการ

๑ จะกล่าวกุกศมุล
จินานมรรทวาร

บริมรณถายทวาร
อชียาบแลทถาชลของ

น้ำตก

วจนการระมฤตปอง
 ษคตัทวิวิทธิปลง
 คณนาคะชาปประตงก์
 กก็ทำประมวณฺฐประมาณ
 ชิวจิรฉิกิถาล
 ภยอาภินาศชนม์
 ยมิแคลงคคิณน
 ฤมตยาณะกายประชา
 ทุญฺคิกพิพินาฐชีวา
 ชรยาปยหลาณขเกรง
 แลฤชามฤย์าฤเบง
 ภัยข้อยอห้อยอนหยอน
 วตระบัคก็ม้วยก็มรณ
 วิชเชศฺยประกอบประกต
 คยว่างขเว้นขยล
 ขทกาทกรรรมกระทำ
 ภัยสยวิยากรรรม
 คคิชักอุมิ์ทอมาข
 นิรเบกซ์กระมลหมาข
 ชิววอภฤปลอศกณซ์

๑ อหิณณามวัง
ประกอบวิชัย
๑ กิเรกวิญญู
สกุณเสนาอวร

ตฐะกังคณินิพเจ
มกแบบกัแบบชชน
ชนรู้แลโคว์แลกรวณ
ศุขจิกร ประดิษณณันท์

๑๖ มท

ก			ก			ช			ร		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
สา	บิน	ท	วัง	สา	ช	ล	บัค	ถ	ตา	ช	รา

มทหนึ่ง ๑๖ อักษร

๒ กลอนแปดมทหนึ่ง ๒ มทแปดมทหนึ่ง
๒๑ ชีว อินทวงษณันท์ กังหิ

แก่นธินนาทานมืองค์ ๕

๑ จักกล่าววธิน้ำ
แห่งโทษอาธรรม
๑ สมภาระเบญจาง
โศกเหตุพิเศษ
๑ กิอทรพยก็มีเจ้า
ปองครองณของคณ

คตถายกรรมมคัท
ทวิตณิศคณ
คณร้างนิราศบุญ
ทรวคณส์สวัคณ
ชนะเฝ้าแลชวาทชวณ
ยมิวาทไวรว

๑	หนึ่งทรายสวามิตร	แลชิพิตรก็อยู่ก็ยัง
	ถอยก็กำขัง	ก็ขังจะห่างจะแค้น
๑	หนึ่งโดยจิตระคิก	พิปริศนกลัวยแกลน
	จักถักจะถ่วงแค้น	คฤหเชตรทุเรศครโลย
๑	หนึ่งเพียรจะเข้บนผก	แลจะยกจะย้ายจะไหว
	สิ่งทรัพย์สินชัยโลก	จะประจากณะฉินณะฉาน
๑	หนึ่งลักก็สมหวัง	คุงทั้งอุสาทะนาน
	นำทรัพย์สินสำสาร	จรคาศนิราศคศา
๑	ครของคบุรีณเข้ญ	จกเป่นอนิณะทา
	นาเนกเวร	นุวิบากก็มากก็มี
๑	หากให้วิชัยผล	ก็วิกลวิการกระลี
	ลามกรากิ	คติแท้นแปรอขาย
๑	เข้ของเว้นณะโดยกรรม	สุกธรรมประพฤติฤวาย
	ขัญญิตี ขจักกาย	สุริยทประภิฤศล
๑	กรรมขลพิษลยบุรีณ	ผลภูถอเนกอนนัต
	จักถกจะแค้นตน	แลจะตามผลคุณคทา
๑	กาลไ้ภิรมย์กาม	ศุขตามจะปรารถนา
	มานุษยเทพา	ศิริโลกอุโลกคด

๑	ขันธาคณาการวิ	วรปรีชาญาณแลยล
	คุณโทษประโยชน์ผล	ประติปัตติณธรรณธรรม
๑	พากย์นี้ถ้ามยนิ	ยคอินทวงษณันท์
	เสนอเนื่องอเนกขัต	ทิตยานรานิกร
๑	พึงเพียรนิพนธ์พจน์	กลบทนิยณกลอน
	เปยศรีสวัสดิการ	วคมิเรืองอเวศตรี

๑๕ บท

๓   ๓   ๓   ๓
 —————
 ๐   ๐   ๐   ๐   ๐   ๐   ๐   ๐   ๐   ๐   ๐   ๐
 อ   ข   โท   ฏ   ก   มัม   พุ   ธิ   เส   หิ   มิ   ทัง
 บาทหนึ่ง ๑๒ อักษร
 ๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๒ บาทเป็นบทหนึ่ง
 ๒๒ ชื่อ ไทฏถณันท์   กังนี้

เวณิกาเมตุมิณจาาม้องค์ ๔

๑	กษณะนี้จะปราชัย	อธิบายณะวิธี ^๖
	ทฐุคามคค ^๖	กลมิณธธรรม ^{๑๒}
๑	กษณะภอฆาตุรง	คณคณครุกรรม ^{๑๒}
	อติโทษมหาร	ทประเภททวิท

๑ กลตึ่งพินิตา	กลตณสติดิย
ชคมานิยกิจ	กัยควรอกิโมทณ
๑ กลตึ่งมนสา	ทรทามประโยชน
ศุขเสวนโอช	รศราคฤก
๑ กลตึ่งวิวิเบศ	ยุติเหตุวิธิ
รติโมหกระล	กัยเสพยอสรรม
๑ กลตึ่งทวิมรรค	กัยระจักษประภูตัม
ผลลาคฤกกรม	แลกระกัภิภิรมย์
๑ จตภทประณช	กลชอชบทสม
มุนิณามนิยม	ยุติกามมิฉา
๑ ฌมกรกัยนิย	มมิปรยทฐกา
มประโยคณา	จรโทษมิฉธรรม
๑ นรเนถิรา	นฤสาธรตณ
ฐระจิตรประภูตัม	ชอนงคพรา
๑ ชคมานิยณาน	กัยระมาณพิศา
ชรนุชทวา	ทศโทษมทรรค
๑ ลหุยาปแลเพลา	ยุพเขาวอฐพรค
มมิทารุณทณ	ทวียากกัยาง
๑ ะวิลัชนสาร	พิศการคณนาง
สริวิศทิวาง	ชกิเรกคณนา

๑ ขทเบ็องขรภาคัย	รรวากยถดา
สุรชาทิธิรา	ชนชอขทฤษกั
๑ คุรสมมุติโต	ฏกโสภณปวิ
คิมณัศกรระวี	วียชวณวณนา
๑ กลณันทนิเทศ	กพิเศษสุภา
ลิตสุนทรปรา	มทจิตรวิจารณ์

๑๕ ขท

น	ภ	ภ	ว
• • •	• • •	• • •	• • •
ท ุ ท วิ	ลัม พิ ท มา	ท น ภา ภา	ร
ขาทหนึ่ง ๑๒ อักษร			

๒ กลอนเป็นขาทหนึ่ง ๒ ขาทเป็นขทหนึ่ง

๒๓ ชื่อ ทตะวิลัมพิตะมาลาฉัทธ กังนี้

ถักรั ๒๐ จำพวก

๑ ชินกถาคณหน้า	วนิกาประมาณ ^๕
พฤศติเพชพิศการ	ชกิเรกภิปราย ^{๑๒}
๑ บิตพิทักษขมิ	ชนนี้ถ้วาย ^{๑๕}
ชนมทหนึ่งบิตมลาย	ชีวมาคัย
๑ อนุชทหนึ่งบิตเรศ	แลชเนตติทั
ชภยชบักรวั	นิภาณขาก

๑ พนิทหนึ่งนิรมา	คฤคาพิณาส
ทระกูลภาติกชาติ	บริบาลกัม
๑ อณูชโคตรพิทักษ์	ษแลภักคินิ
ประยูรญาติแลชี	บริรักษ์กัศลาบ
๑ สวีตหงศ์คณอัย	ฏแลภักคิยาบ
บุรุษลักกรทิคมาย	ลหุยาปประมาณ
๑ วนิทหนึ่งกลสอง	สทพร้องสมาน
พจนญาตประวิญญาณ	จะประกอบวิวิชาติ
๑ อณชหนึ่งชติเบศ	วรเชฐประชา
สฤษคิตัณทอณา	ชกัทวงกัห้าม
๑ พนิทหนึ่งชนกิต	แลสนิทกัตาม
กระมลสัณฐวาม	คณนาถีสอง
๑ คฤคุปรโลกปฏา	บริจาคบอง
ภริทอิภคณะผอง	ภลพงษ์ประสาทร
๑ บุรุษรัยครุภา	วคิราถ์ปราช
แลภทิภาณชทาย	ภิริยาพงา
๑ วนิทเชลยแลมहुที	อรรษคณา
สมรเสน่หสสมา	คมกรัถ์กรอง
๑ ฝิวแลจะหับคณะหญิง	ทศยังกัสอง
บุรุษเสวนบอง	อภิโทษกัหนัก

๑ วิชฺชาตฺติชนํ	ขมิราบะระกั
กุศลกรรณมยถัก	ขริสฺสทฺธิสฺสกา
๑ กถปรภาสํทนาม	กรตามบรา
ททวิถัมพิทะมา	ลวิจิตรณิเท
๑ ชิริวารณณักข	ณอศักกักรัน
กรกจิกรนิพน	ขมง่ายขงาม

๑๖ บท

น	น	ม	ย
• • •	• • •	• • •	• • •
ว ส ข	ก วิ ร	ที นา มี ย	อยู่ ไหว ยัง

บาทหนึ่ง ๑๒ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง
 แลมียทิกคือชาวกาลงไนเท ๕ ที่ ๘ อักษร
 ๒๔ ชื่อ ปุณฺณันท์ กังหิ
 เว้นมุตาวาทมีองค์ ๔

๑ ะรณกุศลลาขรมี	กรรณมยถาม
ชิหรรณกัเสนอความี	โทษทภาลิต

๑ คตถทกถมรรษา	พาลจิตรคึก
ชกุกตทวิทมิ	ฉากถาถถ
๑ จตุวิททของกา	ทารุณาเศก
ทผลกพิยาศแสดง	ลามกการวม
๑ วิบริตคธธาสัก	วิคตเทจทำ
สุวิทมิสมล	ฤทธิถ้องธรรม
๑ กระมลกวิทริทรองกรีก	นิกะแผกผัน
พจนนิคณำพรณ	พริ้งมกทรง
๑ วิริยถกพรอกพรา	คักคคก
กคณนจำนง	นิกะอ้างพราง
๑ นรชบรไคศค	คัมทค่อนชนาง
สทคณบมิรางคมา	จิตรกัชา
๑ จตุพิชสิถวัณของค	คณพทชภา
สิทคทมูลสาวา	จกวิจกรรม
๑ คณะสุวิชร ชาติ	ปราชจากวัณ
จนกถวิวิชาสรพ	โทษทั้งผอง
๑ สุวิทผลกณโย	โสภณาสของ
วิมลคณในครอง	กรรมมดเจริณ
๑ อธิภพิกถ์เลื่องหล้า	สาขสรวเสริณ
มรภพคิกำเนิน	แหล่งสุลาไลย

๑	จะภิรมยทิพขสมบัตี	วัฒนาไอ
	สุริยภักุขเกษมโกษย	ทุกขพาชา
๑	กลยทพฺพรังสรวรค์	ฉันทนามา
	ปฏะรุทิวรรวากขา	ยาถะระจำนอง
๑	เพราะภุมมิเสนะตเน่งทีก	ทริกก็เหลืออตรอง
	กุวิจิแถคหนองฟอง	พิคณะผั่งฟง
๑	สทธิทธิวิวิเบศห่ยอน	ช่อนบวางวัง
	สฤษกียมิสมทวัง	วิฆาตแสดง
๑	สุรพลพิริยาญาณ	หาญถ้ออาถแถลง
	รุมยทรรณาแรง	แจ้งประจักษ์กล

๑๖ มท

น	ย	น	ย
• • •	• • •	• • •	• • •
น ข ส	คิ ทา นียา	กุ สุม	วิ จิต์ ทา
บาทหนึ่ง ๑๒ อักษร			
๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง		๒ บาทแปดบทหนึ่ง	
๒๕ ชื่อ กุสุมะวิจิตรฉันท์ กังนี้			

เวณีสัตุนาวาทม้องค์ ๕

๑ ะระริกรรธรรถา	มี ^๖ สัตุนา ^๖ วาชวน ^๖
พิปริตญานยล	ขรชนทำลาย ^๖
๑ กระมลประโชนัน	บุษบตรีเสให้ค้คมา
ลฤทฐะเทศมลาย	คฤ ^๖ คฤ ^๖ คฤ ^๖ มสุญ
๑ ะรพิธองคา	คณ ^๖ ประมวณมูล
ทฤวิคไพบุลย์	คร ^๖ กร ^๖ กร ^๖ กร ^๖ ม
๑ กลกริระระณราญ	ม ^๖ ร ^๖ บ ^๖ ี ^๖ ส ^๖ ว ^๖ ง ^๖ ส ^๖ ณ
ฐวณิกรพิน	อน ^๖ นิ ^๖ ร ^๖ ส ^๖ พ ^๖ ย ^๖ ส ^๖ มา
๑ กลกริประสงศ์สณ	ชน ^๖ บ ^๖ ร ^๖ ช ^๖ ี ^๖ น ^๖ า
สุมณเกษมสถาน	อ ^๖ ภ ^๖ ิ ^๖ ม ^๖ ท ^๖ ส ^๖ เ ^๖ ค ^๖ า
๑ กลวิวิเบศผก	พ ^๖ ร ^๖ ม ^๖ ะ ^๖ ร ^๖ เ ^๖ ท ^๖ า
กรทวิเษยา	ก ^๖ ร ^๖ ล ^๖ อ ^๖ ุ ^๖ ย ^๖ า ^๖ ห ^๖ ล ^๖ า ^๖ ย
๑ กลยุกีคตลงม	ส ^๖ ท ^๖ ค ^๖ น ^๖ เ ^๖ ห ^๖ ม ^๖ ี ^๖ อ ^๖ น ^๖ ค ^๖ มา
อุมายวิโยคมาลาย	มี ^๖ บ ^๖ ม ^๖ ละ ^๖ ป ^๖ ระ ^๖ จ ^๖ า ^๖ ก ^๖ ัน
๑ สวิกรงศ์กรม	บ ^๖ ท ^๖ ย ^๖ ม ^๖ ิ ^๖ น ^๖ เ ^๖ ล ^๖ ก ^๖ ุ ^๖ ณ
บุทวิภากรร	ม ^๖ มี ^๖ ส ^๖ ต ^๖ ว ^๖ า ^๖ า
๑ ทวิทพาที	นิ ^๖ ร ^๖ ค ^๖ ณ ^๖ ส ^๖ ัต ^๖ ท ^๖ า
อภุศลโทษา	ท ^๖ ุ ^๖ ร ^๖ ค ^๖ ก ^๖ เ ^๖ ศ ^๖ พ ^๖ า ^๖ ล

๑ ผิวแลบมีอังกษรรณ	ทอชนิยายสาร
สุริยทนต์กาล	คฤชชู่สรวรรค
๑ ชีพพนาถณ์	คุณกศลากรร
มณฑพิธิธรรม	ฉนิทวิมาถบุญ
๑ ศุภผลภินโย	ยศศิริศักดิ์สุน
ทรวัดนาคุณ	อิชวรโลกา
๑ แรชนเมธิ	นิรจนาพา
ถพิณณมาบ	วิระยทราพรณ
๑ วรพฤติณีนาม	กฤษุมวิทถณันท์
เสนะศักดิ์กลเสนอกรณ	นิกรกระวีวร
๑ ถิประคุฏกักเทือน	สศิริคณิงกลอน
มธุรสอักษร	สุรวุฒิไวยหาร

๑๕ บท

ป	ป	ป	ป
• • •	• • •	• • •	• • •
ภุ ชัง คัม ป	บา ทา ภา เว เว	ท เบ หิ	
๑๒ อักษร ๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง ๒๖ ชื่อ ภาชกปชาตณันท์ กังหิ			

เว้นฉรฺษวาทม้องคี่ ๓

๑ จะขานไขพิบัติเหตุ ^๖ ผุสฺสาธนาหาร ^๖	ประเภทพจนานา ^๖ วจิไทยโศภคณ ^๖
๑ พิโรธเรื่องแฉเคื่องข้อ ^๖ นิราศชาภคกัสน ^๖	ภัพ้องอรรถการณ ^๖ ทราสารประหารกรรม ^๖
๑ อโกษาทาสี ^๖ ภิปรายความถึหยาบหยา ^๖	ชจิตรวิคฤหลาประณ ^๖ กลศยามยิ่งขกรังเกรง
๑ ประภาศชาติเผ่าพรม ^๖ พิโรธว่าอุบาย ^๖	แลวงษาคณาเพรง ^๖ ยบ่อท้อแลพ้อแลลง
๑ ประภอของคองควิ ^๖ ผุสฺสไทยอไปรคแสง ^๖	วจิกรรมแจกแจ ^๖ ประทุฐเหตุเจตนา ^๖
๑ อนึ่งจิตรของไทย ^๖ ประหมาทหมื่นมราพา ^๖	จะโธษฐอ้างอโกษา ^๖ จงเก็บประจารชา ^๖
๑ อนึ่งจิตรกำเรียบ ^๖ พวยบาทกัศการ ^๖	แลเอิบเอื่อมจะโรมราญ ^๖ จะกล่าวร้ายขวายนึง
๑ อนึ่งอันละพมพ้อ ^๖ ทระกอกกักรอกรอ ^๖	แลถ้อถ้อยถ้อถ้อยถึง ^๖ ถ้อเอิบเอิบเกริกความ
๑ ขิยาบอรรถพิภักของ ^๖ ประภาสจิตรนาม ^๖	คองถัวประมวณสาม ^๖ ผุสฺสวาทคณากรรม ^๖

๑	วิชาภษาปถักษายชก	จะตถกแต่งแลแสรว้งนำ
	อุมัก์เบ้องอขายทำ	อชีกโทษฤโทภสของ
๑	กระวิชาติผลากอรรณ	ขจักมรณวจีปอง
	สภากษักฤแมกครอง	กุกถกรรณมถแสคง
๑	จะนำสู่สุราโลกย์	วิโยคทุกขวิบากแสลง
	ประเสริฐคุณวิบูลย์แวง	ภิเวณผลอนนัตย์ประมาณ
๑	วิชิตินทบรรจง	ภชงค์ชาติปยาตชนาน
	ณชัยนชัยมราณกาล	บ่ระกีกถนิพนธ์กลอน
๑	ถของบทกวีเรียงเรียบ	รเบียบขอรณอักษร
	สกลवलัทยณสุนทร	นุสเน็สวารสมาณเสมอ
๑	คณาณณเมธา	อสาหภิรจิตรเสนอ
	ประกาศเกียรติไผทเชอ	อเวศเจ้าฯชาสยาม

๑๕ บท

น	ภ	ท	ว
• • •	• • •	• • •	• • •
น ภ ท	ว ภ ท	ว ท ี	ว ี ย ี

บาทหนึ่ง ๑๒ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบาทหนึ่ง

๒๗ ชีว ยี่สิบวาทฉันท กังน

เวณีสัมผัสปลาวาทมื่องค์ ๒

๑	จระเรชทุพพนาศถ์	ประกาศณความ
	ยมิประโยชนแลนามี	ก็แจ้งประจักษ์ ^{๑๒}
๑	วณสัมผัสปลภา	สีกาที่หนัก
	ผลพิณาคณอกัก	อกุลย์ยา
๑	วิตถมิผลกรเหตุ	ณเจตนา
	ทฤษฎาภิรยคา	มิมรรคคณ
๑	ประยุตของคทุประเภ	ทเวรผล
	นฤศุขารมยชล	พิบัติเขียบค
๑	กตทวิพาหิรกลา	ทிரามเกียรติ
	นฤทิตานุทิตเกียร	กศลขรรณ
๑	กลภีพรำพณนิยาย	ธิบายณสรว
	พประฏิยททภิอัน	ณรงควาญ
๑	กัณิรอรรวัดมณคุณ	วิญญบสาร
	อคุณเหตุยวิหาร	ฤกวรศกัณ
๑	ทุพิธของคณแลประกอบ	กัชออบจะณับ
	วณนามกรสปี	ผลาปลาวท

๑. ฌวณมิกะชุกของค์	ฤคังแลชาท
ผลก็เขาวัยชุกิอา	จะส่งชยาย
๑. กณกระวีวรขราร	จะอ้างภิปราย
กุศลกรรมมอดหมาย	ก็มีฤทของ
๑. พจนโสภณสุภา	สิตากก็ปอง
นิรมิรัทถกคณอง	วรีวิถ
๑. สุริยาศิคุณวาท	ประสาทรสุผล
สุคติโลกบะระกล	มกลากอแคล
๑. กลวิชิบุรพณัฑ	นิพัณณแดง
รจิตนารมกรแสง	ยั้งวทา
๑. ยบุลลัณณณกัไ	คเสน่หสา
ชุชณชาติวิฑูรา	ภิรมย์กระมล
๑. สกลบัณฑิตยทัศ	นอรรดถกล
วิริยญาณะสุรพล	พิจิตรผาง
๑. ขรรวากขณุสาณ	วิลาศอลง
ภรณกุงพระยคยง	อไบททยา

๑ แดงทั้งขุเบกษชุกจิตร	แลถึษฐีสมาณ
สองวงประทุพรพสาร	วิไลสนา
๑ แดงทั้งขุเบกษชุกจิตร	ฐจิตรทวา
โคยแสงแสงแซ่กลดดา	ธิบายณบรรพ์
๑ ครอบชัยภูมัทมณัศ	ธวัชสร
ล้วนโลกประภอมภระมลฉิน	ทจินทนา
๑ แสงของคโหวิประภา	ประสิทธิ์วา
จกเจริญธรรมมณฑา	ปรรบยาบ
๑ กิธรัพของขรรค	กัณณกัณณ
ทราบเหตุกระหนกกลดดา	วิชัย
๑ หนึ่งนี้กระหนกมรรคา	แลมณฑ
โคยมิณจิตรอภุศล	วิทกัณณ
๑ หนึ่งคกรบชกแลถั่ว	ประมณณกัณณ
เกิดกามโทษมณฑล	วิทกัณณ
๑ ปรากฏวันวิจิตรเทศ	นิเทศมณฑ
เบื่องบาปพิชิตผลดาบ	มโนมณฑ
๑ หนึ่งนี้กระหนกมรรคา	คคิยว
บัญญัตินามลลิตา	ประภทสาทร
๑ หนึ่งนี้กระหนกมรรคา	ธิราชชาติ
แลถึษฐีสมาณ	วิจิตรวิ

วรรณพุติกำหนด

หน้า ๕๗

๓	๒	๓	๓
ป	มิ	คัก	ช
ว	รา	ส	ช
ส	ส	เส	หุ
ท	ท	ท	ท

บาทหนึ่ง ๑๒ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง

๒๔ ชั่ว ปมิตักขรณันท์ กิ่งนี้

พยาบาท

๑ ะวิสัยนี้

กลยาปลั

๑ วิเวทนา

อภัสสโร

๑ สวิไสยไทย

ระกระทำพิณาศ

๑ หิตวธนา

สุขสวัสดิศริ

๑ ทมณัณเฑ

อุบายกระมล

๑ มพหนึ่งกคิก

ชนอนแลกล

มณวิณญกรณ

รูกวิณญพิปริ

บรพยาบทคิก

มิลวิจาร์ณพิปลา

อคิพิโรธกคิก

ภยอเนกวิ

คุณคุณาธิก

ศุภสตาพรณ

ปฏิมเหตุประณ

พจนนิยายกวิณ

ประทณจิตรจรรณ

วิทณเพอพลท

- ๑ มนตร์หนึ่งถึงพัน
บรรเทาคฤ
- ๑ ถิ่นประทับของ
ผิยถ้วนประมาณ
- ๑ ถิ่นหนึ่งถ้วน
กิตติยศอันมี
- ๑ ถิ่นหนึ่งถ้วน
จะพิชิตชีวิต
- ๑ คณนาทุกกรรม
บรรลोकขณาย
- ๑ คณทวขริรา
ประวัติกิตติ
- ๑ สุริยทมนัน
ทวิบาทขณ
- ๑ ขณนันทนาม
ปมิตักขรา
- ๑ กุณขทรม
รณานัน

- คณเพราะนิชณัน
- กฐินันวิการ
- คณคณขริรา
- ผิยผลกัมมิ
- มรณะขณนิ
- วิการณธรรม
- ภพพิภพิกัน
- มรณาคณน
- มรณะนิคณ
- กัมมิผลน
- นิรพยายท
- กุศลกรรม
- กัมมิขริรา
- สุคตโลกขณ
- สวณตาม
- พทุธิประภา
- พทุธิพน
- วิธีปฏิบัติ

๑ กลตฐมฤค	ทุพิจารพลาต
๑ หิภคคณปราศ	หิตยุกคิยล
๑ กลตฐมฐิขชอ	ภีประภอขประภล
๑ วิคตวิคกทณ	กัณกลาขมกลัข
๑ ประภจวระอรรณ	ชกัจักกัณข
๑ มิตทฐิกลลั	สวองคสอ
๑ ยุกิอกุศลกรรม	มถกรรมแลปอ
๑ วิรติกุศลคณ	สุรวิทพิธิ
๑ สกตวิชรชาติ	กัณิราศกระล
๑ มฤคทฤษก	มประพฤคิณ
๑ อณุกุณิสี	ทฐิธรรมจิตร
๑ ระจกสณิข	ททศายรา
๑ กลตทรรคสรวร	คณณัทภา
๑ สิทวรอุชลา	พฤคิพากย์ผง
๑ กุณิสุมกักร	แลณลของสุขง
๑ กชขทหวิพ	มรฐาสุชา

๑	ภายนอกคู่อองถกกล	พิศก็พ่างผลุฑุมพร
	ภายในพื้นหนอหฟอน	ห่อหระพร้อมเพริศประเสริฐตา
๑	สยสรวพไภยยันทราย	ย่อมระเก็คฝ้ายณะพาลา
	ใช้ควรรักคยหา	เสพบแสงมิตรสมาคม
๑	หนึ่งพึงผูกรักสนิท	เสน่หยังฉกิตยควรรสม
	สนักสมรร่วมอารมณ์	จักมละทุกซ์คฺขเกษมสรวท
๑	เมกลึงเสาวกนธ์จรง	รศแลห้อมฟุ้งขจรครัน
	ปราชลัอมห้อมหะพัน	กลืนกักลัวทั่วสุคนธาร
๑	ศรีสวัสดิ์วิกรมนายค	คักคิปรากฏคฺฤงฆาร
	เก็คเพื่อผลเสพบสมาน	มิตรหมู่ปราชนิราคไภย
๑	หนึ่งพึงบูชาชอบ	ผลจะก่อถอยขยายไภยบ
	คือเคารพย์รักนไทรย	อาทิกุณควรรจะวันทา
๑	เรวิญไทรยสิกขบุชิต	อีกแลอามิศฺยชว
	บ้ำเพญพทชศาสนา	ฝ้ายณะนิกยวชฉนวชแสง
๑	ชมราวาครงนอขระย	วิคฤเคารพยแ้งแ้ง
	เชษฐาข้จจาแสง	มากุมิอาทินุสาค์เสาร
๑	ไทรยเพทเหตุมุงกล	สาธุชาคิชนประกอบการ
	ภูถผลภียโยนาณ	ชมัยโลกบเลิศจเรศทวี

วรรณพฤติ คำฉันท์

หน้า ๖๓

- ๑ เชลยฉันทราพรพรพจน์ เสนอพระแบบขมขมราชม
นามชานนเวศเทวี วาทยแปลกลเปลี่ยนนักพิณกล
๑ เมธิปริชาชาญ ถักยณอ้างอ่านวิจาวณย
รู้รอบชอบเพียรชวน งามละคร้านการประภิกลอน

๑๖ บท

น	ช	ช	ย
.....	.....	.....	.....
ภ ว คี	คิ ทา ม	ว สัน น	ช ชา โย

บาทหนึ่ง ๑๒ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง

๓๒ ชื่อ มรสังฉันท์ กังน

แก้ทุกติยคาถามงคล ๓ ประการ

๑ ะวรจิตรสาร	พิศการกลอักษร ^๗
วามขร	วามิงกลสืบแสง ^๗
๑ ศุภศิริสวัสดิ	คิวิวัฒน์ด่องแสง
อริคุณแรง	คิประเภทพิเศษผล
๑ วรชินสา	คนตาพระเถถึงถก
ชนบทกล	ทศไคกิติไพบูรณ์

หน้า ๖๘

- ๑ ชนบทนั้น
- หิตทุกภู
- ๑ ผิวชนสถิตย์
- ศุภอุปการ
- ๑ กุศลประกอบ
- ระภริทิตริ
- ๑ มนุษย์โลก
- บรรพบุรุษ
- ๑ สิวมณ
- ทุกคิยพาน
- ๑ ผลบุญบุญ
- นฤภยมลยา
- ๑ ทศลินีรา
- มณีนีบุรุษ
- ๑ กระมลวิวิ
- ประภีรฐสถาน
- ๑ นิธิประภูษิต
- ทวอนฤ
- ๑ อธิภิม
- ระวิบลบแสง

วชิรญาณ

คุณสรรพก็มากมุล
 ะภิโยภาพโฬฟาร
 ะขจิตรผลไพศาล
 คิริมมงคลสวัสดิ
 ภิโชชัยพกาลมี
 พิชพัฒน์มโหสิฐ
 ทิพยโลกยทุกรา
 ปลโมกข์บริโยสถาน
 กลคงสุขยันกาล
 แดนิราศกุราบาย
 ะระกอบคลากหลาย
 อุปสักระก็เลื่อมสุ
 สติลาคุณเพิ่มภู
 ภิกระหลับบริจากทาน
 สุรศรัทธาสถันคาม
 อธิศรัทธพิเศษคุณ
 ภิประวัทิตถสารสุน
 กุศลาภินิหารแสง
 กลของคภีแจกแจ
 อภิเวณผลไพศาล

๑ ศุภปณิธิ	วรมิศร์ศุขโศฬาร
อิธภพกาล	บรมโลกบระวธินา
๑ กลมรสัง	พฤติภังขทสรา
ทิวชมหา	วรมงคลภาสิต
๑ นิกรกระวี	ทฤษทีวิวิเศษคึก
พจนรจิตร	กณณันท์นิพนธ์เพรง

๑๖ บท

ส	ย	ส	ย
ก	ม	ก	ม
ล	า	ล	า
ท	ิ	ท	ิ
ญ	เ	ญ	เ
ย	ย	ย	ย
ส	บ	ส	บ
เส	เ	เส	เ
ท	ิ	ท	ิ
โย	เ	โย	เ
เจ		เจ	

บาทหนึ่ง ๑๒ อักษร

๒ กลอนเป็นบาทหนึ่ง ๒ บาทเป็นบทหนึ่ง

๓๓ ชื่อ กมลฉันท์ กังน

แก้ติยคาถามงคล ๔ ประการ

๑ ะวิสัยนาสาร	พิศการก็หลายเบง ^๖
ฉิรราชนุสาสน์ชเล	รคมงคลาถอง ^๖

๑ กลเสาวนาพจน์

ศุภอรรถแจ้งแจ้ง

๑ นวองค์ศาสนา

พหุสุทธวาทญาณ

๑ กุศลาภุศลเหตุ

ประวัติดิโคยควร

๑ ธกักรัทธิพัทธม

ระลุโลกุตรกถ

๑ กลรूपิเศษสาคร

กฤหิฐกถอบการ

๑ มณิการเปเนอาทิ

คุณยิ่งกษยอนเยาว

๑ ผิพพรหมารรบา

จิรวาทิกรรรมกถ

๑ ชินนัยสมกถ

อิธิภพกัธินเพญ

๑ กฏถาภแลยคัคก

กลโลกยภษา

๑ กลหนึ่งกัฟ้งเพียร

กฤทวาศนิราศเรริญ

วรรคธรรมแสงทง

คุณโทษประโยชน์ชาน

กัฎถารมามากมาณ

บลธรรมทั้งมวญ

นุประเทททุกขบรร

กิจชอมประกอบทณ

กลคณพิบูลย์ผล

เรตลัทธิญาณ

คิลปชาติเชี้ยวชาญ

กรรกรรมแกลังเกลา

แลกลากลลิกเลลา

ยศเลื่องชราภ

ยริชารโกลศ

กัประกิจจิตรเปณ

ศิริบลประโยชน์เห็น

ผลวิคมนาปรา

กัประกิจประเจิกสา

กัทธิศัษทสรเสริญ

วินยเวียนนุค่างเคิน

อภุศลณไตรทวาร

วรรณพุทธคำฉันท์

หน้า ๖๗

๑	ชินพรัญ์พุทธบุตร	บริสุทธิศีลาจาร
	จตุรงค์ประมาธมาน	กฤษฎาสัรร
๑	วรวิมลเมงค	ฤมลนิรันด
	อุภพสถาพร	พทุทธิภาพไพบูลย์
๑	กลกล่าวสุภาสิต	ทุริทวิจิตร
	พจนาณฤมล	ศุภัสติยาสาร
๑	ทวิโลกยภานุ	กวิมลยนิคาล
	อภิมงคลลาณ	ทวิบาทวิบัติไภย
๑	คณนัทธสรวรคณาม	กรตามบุราณไซ
	ยทกถกกระมลไพ	เราะหพร้องลของแสง

๑๖ ยท

ม	น	ช	ว	ครุ
~ ~ ~	• • •	• ~ •	~ ~ ~	~
ม ี น ำ ช ี ว ำ	ค ี ท ุ ส ี	บ ี ฑ ี ย์	ป ำ ห ำ	ล ี น ี ส ำ

บาทหนึ่ง ๑๓ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบาทหนึ่ง
 แดมียทคือชาตกาลงในที่ ๓ ที่ ๑๐ อักษร
 ๓๔ ชื่อ ปทาสินีฉันท์ กังนี้

แก้ทุกตกคามงคล ๔ ประการ

๑	จักเสนาอรรดรรวรวา	หิตาธิก ^๕ แดลง ^{๖๓}
	มงคลเหตุวิวัฒนแจ้ง	ประจักษ์ประเจ็กผล ^๕
๑	ไพบูลย์สุขชอกุลยภิเษก	อเนกประโยชน์ ^{๖๓}
	เจริญศรีสวัสดิ์วิระคุณิกล	ประโยชน์โลกา
๑	คือบำบวงมิกุชนนิ	แลมิกุณาปรา
	กฏในโลกบมทิกลธรา	ดูเทียบๆเทียบทัน
๑	พึงก่อถอบภิรชูปถาน	ภิบาลพิบูลย์าร
	บาบึงสิ่งอุปบริภณ	ท โภคกัทั้งผอง
๑	นวกพัน ^๕ คณเสวีรพพ	แลนบหมักปอง
	เปณบุพพาภิครุสของ	คุณาพิเศษสมาน
๑	เสมอพรหมเมศมทิครลัทธิ	ถักักพระคุณปาน
	ไครจักเปรียบกัระบมิทาน	มิเท่ามิถึงสง
๑	เพริศพร้อมพรหมทรวินาร	อุฬารธิการกรอง
	เมตตาทูกฤณกักรอง	อุเบกข่มุทิตา
๑	หนึ่งพิริตรอน ^๕ เกรวระหบุตร	แลนชพงาณา
	ศุภสักการอุปกรณา	นุภักซ์กับันปู
๑	สั่งสอนสรวรพกุศลวิธาน	ประทานอรรวมบุญ
	สิ่งบาปข้อณ ^๕ กุลภูล	ภิรมย์ถอบถาร

๑	เบื้องขำเพ็ญกรรวิยา	ศิกาศิสุทษ์สาร
	ทวยเทพยท้าวอมพิมาน	จะเนยประนมเนื่อง
๑	หนึ่งทนต์ณคฤหนิวาศ	นิราศนิรภัยไปดิอง
	โกสัชชจักวิริยภีเรือง	กรรมลภีเบิกบาน
๑	กอบอาชีพยสุทธฤอา	สุลาทิจการ
	ยาปแสงวขรรณสุวิศสาร	กลีนิชกรรม
๑	เปนมงคลคุณที่ประเสริฐ	แลเกิดขำจัน
	ขรรณพหุณจะวิกลสรว	พศุภัสสมบุรณ
๑	กรบัสสี่สักรวิยา	มหาพิบูลย์ภู
	เพิ่มผลเจริญศิริวิมัญญ	กศลพิเศษแสง
๑	ฉันทันนามกรรนา	ปศาสินีแสง
	เสนอนาเนกคุณชีวแรง	ประจักษ์บุษกล

๑๕ บท

ช	ภ	ส	ช	กร
• • •	• • •	• • •	• • •	•
จ ก ฅ	เ หี ห	ร จี ภา	ช ภา ส	ชา

บาทหนึ่ง ๑๓ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง
 แลมียทิกคือชาค่างในที่ ๕ ที่ ๙ อักษร
 ๓๕ ช่อ รุจิราฉันท กัณ

แก้ปัญญามกตามงคล ๔ ประการ

๑ จะแดงพิเศษกุญชรอรรถ	นิพัทธ์นุสน ๔
วิเศษอนันตคุณพิณ	ภิมังกตา ๑๓
๑ กิเรกยทพนายวิหาร	วิถารกตา
๑ ฤคฤคเพชฌัญญ	นุสาคณิธิบาย
๑ สุกตปารวิญญ	ทิกากิหลา
ประการประการกรณภิปราย	กัณเภาภิเษ
๑ วรามีศาตวิวิธ	ฤทธรรณแสง
วิเศษกุศลศุภผลแสง	วิยาภยรา
๑ อนันตธรรมณิกเทศ	ณเทศนา
วิรัชไทยคุณวิลา	รยาปแลบุญ
๑ ประพุกติกถุศลอเนก	กิเรกคุณ
สุกรรมมณฑลศุภผล	ณไตรทวาร
๑ อนันตธรรมสมาธิ	คุณาธิการ
หิทานนิสรวินสาร	อุฬารผล
๑ อนันตกระทำอนันตประยูร	สกุณสณห์
สัพพัญญูพจนน	สกาณโคตร

๑ ฅิรทุกขโภยพิภตวินาศ	วิบัติโทษ
ประหารประหัตถ์อศุรมโศ	แลสู่แลหา
๑ ถักวักถักงหฤทษม่ง	ฉกษณกา
หิรัญพัชรอุทกธนา	ถักขึ้นถักขึ้น
๑ ขณพลานุกุลประโยชน์	ขโศกขสฺสณ
กรณภิาสกลประยูร	สกลวงษ์
๑ อหนึ่งแลเว้นวิวิธวชา	นิราประสงค์
ชเนกขापยกระมลาง	จะเรทนา
๑ ประพฤติบุญนิรภัยโทษ	ประโมทศุชา
ถักวันประเสริฐพิศุทธมทา	คณูประการ
๑ วิจิตรฉันท์วรวิจิรา	กถาวิจารณ์
พิเศษอรรธวาทพิศการ	วิธีถกถ
๑ ประภาศกระวีวรคุณญาณ	วิจารณ์นิพนธ์
ถของฉกษณบุรพบุษ	ขร่ำขรา

๑๕ บท

น			น			ว			ต			ต
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
น	น	ว	ส	ถ	ท	กา	ส	เว	หิ	ป	รา	ชิตา

บาทหนึ่ง ๑๔ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบาทหนึ่ง

๓๖ ชื่อ ปราชิตฉันท์ กิ่งนี้

แก่นฐัมมคาถามงคล ๓ ประการ

๑	ระวิกวรอรวิ	พิพัทธสมงคลา
	อุกมกคุณหา	วิเศษวิสุทธผล
๑	ทวิวิบุลยเหตุ	ประเภทประโยชน์
	รวรามนถ์กล	ภิเวศุชาพิบูลย์
๑	วิรทิกุศลา	ประการจตุตถสุญ
	ผลุนผลุนกล	ภิเลศะทุกรวมภิา
๑	ชีวติณิกรัตว์	วิเศษทิศาภุชา
	รทิมรภิริยา	มุตาวรนาทคคิ
๑	นิรทวิชเวร	แลเว้นมิก่อถระติ
	อริทวิวิมิ	ชีนาณณานิเทศ
๑	มวรวิบุลยอรณ	ธักอภิมงคลเศศ
	สุรวิคคุณเหตุ	ประโยชน์เขมัยโลกย์

๑	วิรมุขกมล	ชรักทุกศิลาประโยค
	ทวารวิกรม	ก็สรวรศัลยคุณ
๑	สลิลพรรณนียบ	ก็วามรุมิณยานุ
	ทรมทฤษณ	แลนยาพิบัติไทย
๑	พิปริทศนา	วิจารณ์ปราชโยชน
	กุศลพิสุทธ	อุทธรณ์ไทรยทวาร
๑	อุกฤษณ	คุณาศิลปะประทาน
	กมลผลทวน	มณีนยาบไลย
๑	ชัยชลม	ก็ปราชญ์ไทย
	สวณคุณ	บรรลोकย์แลบ้าน
๑	หฤทษณ	มชาศิกิณ
	สรวรวิกรม	นิรันดร์กาลประจบ
๑	กลศกรวิ	ศิลาศิกิณ
	อนุกฤษณ	ฉินันทรกฤษณ
๑	สรวรทวาร	พิเศษสุทนต์
	วรสกต	ศุลาศันสนธิ
๑	สพณคดี	ก็มีมณฑล
	สุวรรณ	ปราศิณทวาร

หน้า ๗๕

วชิระญาณ

๑ นรชนิเวรีเน
ครุภกกระมลมา

แลเพียรแลนิพนธยาก
มีง่าขมิสควกระแสงตง

๑๖ บท

น น ภา น ฤๅครุ
.....
น น ภา น ฤๅ ครุ

บาทหนึ่ง ๑๕ อักษร

๒ กลอนแปดบาทหนึ่ง ๒ บาทแปดบทหนึ่ง

๓๗ ชื่อ ปทรวณณิกานันท์ กังนั

แก้ศัพท์มะคาตามงคล ๕ ประการ

๑ กษณะระวี
วิบุลยพจนแจ้ง

ยวรวณณแลลง
สุวิเทศคมง

๑ คลคณสริเบญ
เคราะห์หวนขมิของ

เวียงกุศลสง
คณอิกรวิยา

๑ ครุภกประภูษิต
ชนกชนนิภา

รัตนคยวรา
คฤภกขมิขิต

๑ พฤคมิครุอุปมา
นมสภกระมลปรี

อภยกรชติ
ศิริภมตอภิมย์

๑ ศุภผลคุณเคา	รพจะศุขสม
สุคติศิริอุคม	ทิพยยศบริบูรณ์
๑ ฝิวนุชชชุบัติ	วรอุทิสกุล
อภิชาติประยูร	อิทธิมहिมา
๑ กลนิเวศุคคิณ	กัถกคุณปรา
กฤษณพินมา	เนหิตตฤไทย
๑ วิยพุกศภพิสาณ	กลวิชเชอุโยบ
คณปราชไน	ชัยกับมิมี
๑ ะธกรวิมณัศ	กรุณมุทิตัย
ขณุกคแลนิ	รทษภพพาน
๑ กลมตมคินจิกร	ชลุตกระมลมาน
อวิธวิศกลาณ	อกุลลลลธรรม
๑ ขมิธอฤณไธภ	ตฤทยกิตวิธัน
ทฐิกรณนิรัน	กรสุชณุมล
๑ กลประพฤษมิถัตถ	ณวุธมิสจิตรกล
นิรทฐูรเชน	ยุพคุณอุปการ
๑ กัธนุสรคณิง	ประภูคณอภิมาน
บุษิณลชีวลาณ	กัธมิมตสทิทวัง

๑	กตสวรวรชรรณ	สุคตพาฬ
	อภิมุทนัย	ชกตสวรวรชรรณ
๑	กตสวรวรชรรณ	จวิบลยลล
	กตสวรวรชรรณ	ศิริศขรรณ
๑	กตสวรวรชรรณ	ทกตสวรวรชรรณ
	ปทรวรชรรณ	กตสวรวรชรรณ

๑๖ บท

ก	ก	ก	ก	ก
ว	ก	ก	ก	ก
ว	ก	ก	ก	ก
ว	ก	ก	ก	ก

บทที่ ๑๖ อักษร

๒ กตสวรวรชรรณ ๒ กตสวรวรชรรณ

๓๘ กตสวรวรชรรณ ๓๘ กตสวรวรชรรณ

แก้อักษรตามมงคล ๔ ประการ

๑	เสนาอรรณพพทศรรณ	กตสวรวรชรรณ
	กตสวรวรชรรณ	กตสวรวรชรรณ
๑	กตสวรวรชรรณ	กตสวรวรชรรณ
	กตสวรวรชรรณ	กตสวรวรชรรณ

๑	หนึ่งสกับแลวัชรคนุสาสน์	คนปราศเบงขำ
	สอนจำยอมหมายวิตกทำ	ทฤฐิมาณอาการ
๑	หนึ่งทัศนาสมณเพศ	ภัพิเศษกศลสาร
	เสวยผลวิมลวิมุญาน	วิยอวตุกาสกณ
๑	หนึ่งสนทนาวิเนชวรรณ	ขรมรรณสุทรสุน
	ทราธรรมคำภีรพิบูลย	บุทิภาลเวลา
๑	เรื่องรุ่งผกมสติถก	พลภาพปริชา
	เฉลียวเล็กประเสริฐคุณวรา	ธิกณ ฌึงบง
๑	ถ่วงสิ่งจรัสทิวฉนวน	วรสาธุชนประสงค์
	สิ่งลึกคิอุทมนง	กลถ่วงประมวณุหมาย
๑	ปรงปราศเลอาจะประฏิษั	กุวัณนขรรยาย
	จักเรณูคุณาหิภคหลาย	อิธโลกยภูลผล
๑	ภพหน้าอนาคตจะเสวี	ภิจเผกัเกลศก
	ท่วยเกชวิยาภิบลยบล	คัวโมกข์มไศสวรรับ
๑	พากย์จักรวิบุรพแสง	กลแท่งฉนิษัณท์
	เสนอนามกรวรวิสัน	กคิลณบรรทวาร
๑	แสรังข้าแลว่าพจนนิพนธ์	ขทกลบุราณมาน
	ฉลองบาทขบศิรภิบาล	ภพเฝ้าไผทไท

น	น	ม	ย	ย
• • •	• • •	• • •	• • •	• • •
น น ม	บ บ บ	ค ฅ ฌ	ด ฌ ฌ	ด ฌ ฌ

ลหุสลายบาทนัยเปนครุ

บาทหนึ่ง ๑๕ อักษร

๓ กลอนเป็นบาทหนึ่ง แลบาทหนึ่งเป็นบทหนึ่ง

มีบทคือชาดกคำลงในที่ ๗ ที่ ๘ อักษร

๓๘ ชื่อ มาลินีนันทน์ กังนี้

แก่นวมศาตามงคล ๔ ประการ

๑ จะพานวิไลยให้	มงคลาไฟ
รไพบุลย์ ^๓	
๑ จะวิหคณเพิ่มภู	ผลบ. ส้อมสุญ
พิเศษกร ^๓	
๑ ทบวคณนอเนกนันต์	อินทริยาธรรม
พัสังวร	
๑ อธิกววิธานรช	เกียรชจักสมร
สมรรณเพียร	
๑ ปดินมิควิตกเปียน	จิตรเจริญเวียน
ภิรมย์ฉาน	

วรรณพจน์คำฉันท์

หน้า ๗๘

๑ นิเวศน์ประหารผลาญ สมงคล	ศุขเกษมสถานต์
๑ วิวิธวิกรมกล อพรหมจรรย์	เมณฺหาชวน
๑ ประพจน์สมณธรรมอัน จากมา	วาทวิจารย์ญาณ
๑ นิเวศน์ศุภนาถา กัษรียง	พรหมจรรยา
๑ ศิริสุขทิตตคุณคง คเลศฉดล	วิฆเนศวร
๑ จตุรวิชัยชัย พิมุติญาณ	มรรคมุ่งผล
๑ อภิสมบวิโมกซ์ฌาน ฤทัยใน	เกศมลายลาญ
๑ สกลทิวาษาปไภษย กัถวงเลบ	เมทธีอวยายไภย
๑ ปณมอริยธรรมเสวย นิพานทวาร	เสกขศุขเพย
๑ ฌิตฺตาทถเสกขสาร กัถำฤทธิ	อัครมรรคญาณ

หน้า ๔๐

วชิรญาณ

๑ อมฤตยบภิรมยจิตร	บรรพชิตกิจ
นิมิต्तกล	
๑ วิมุติคุณประเสริฐผล	ทิมฐธรรมมถ
ศิลาไสย	
๑ ราชวิฆคณาใน	มณฑลไช
กถาธรรม	
๑ บทพฤติบุรุษรังสรรค์	มาลีฉัตร
ทนามมี	
๑ บุรุษจะเสนาอระวี	ธรรมทฤษคิ
ฉกษัยแสง	
๑ สติวิธีประภอยแดง	ลักษณะประจักษ์แจ้ง
ประเจิดกล	

๒๑ บท

(เรื่อง หี ย้ง ะ มี ต่อ ไป)

รายงานประชุมครั้งที่ ๓
กรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๒๔

เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ กรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๒๓ กับกรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๒๔ พร้อมกันประชุมองค์ประชุมขอพระสมุทวชิรญาณ ตามพระนามแลนามผู้ที่มาประชุมดังนี้

กรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๒๓

๑ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช	สภานายก
๒ หลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ	เลขาธิการ
๓ พระเจ้าน้องยาเธอกรมขุนสมมตอมรพันธุ์	เทวัญนิกร
๔ พระบรมวงษ์เธอพระองค์เจ้ารัชสีนเจ้ามหารัษฎ	สาราณียกร
๕ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงกำแพงราชานุภาพ	บรรณารักษ์
๖ พระไพศาลศิลปศาสกร	ผู้ช่วยสาราณียกร

- ๑ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต
- สภานายก

- ๒ พระเจ้าห้องบาเชอกรมขุนสมมทอมรพันธุ์ เสร็จญิก
- ๓ พระบวรวงษ์เชอพระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มวิธ สาราณียกร
- ๔ พระเจ้าห้องบาเชอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ บรรณารักษ์
- ๕ พระไพศาลศิลปสาคร ผู้ช่วยสาราณียกร
- ๖ พระยาขำเรอภักดิ์ ผู้ช่วยปลุกม

เวลาบ่าย ๕ โมงเบ็คประชุม สภานายก ปีที่ ๒๓
ทรงมอบตราหอพระสมุทวชิรญาณประทานแก่สภานายก ปีที่ ๒๔
แลส่งการตลอดแล้วกรรมสัมปาทิกเก่าลาออกจากที่ประชุม

กรรมสัมปาทิกสำหรับใหม่ เจ้านั่งประชุมต่อไป ตามระเบียบ
แลได้ปรึกษาการของหอพระสมุทต่อไป ตามข้อที่ได้ตกลง
กันดังนี้

๑ ในเวลานี้เลขาธิการไม่อยู่ ให้สาราณียกรทำการแทน
กว่าเลขาธิการจะกลับ

๒ ให้กรรมสัมปาทิกเจ้าหน้าที่ทำงบประมาณรายจ่ายหอพระสมุท
วชิรญาณประจำปี ที่ ๒๔ มาเสนอในที่ประชุมคราวหน้า

๓ วิธีที่จะจัดการหอพระสมุท เปลี่ยนรูปให้เป็นไปอย่าง
อื่น ได้มีกระแสพระราชดำริไว้แล้ว บรรณารักษ์จะเปะผู้
ร่างระเบียบการขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่
หัวต่อไป แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

๕. เลขาธิการอ่านนามผู้ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิก พร้อมทั้งนาม
ผู้นำและผู้รับรอง แลนามผู้ที่ขอลาจากตำแหน่งสมาชิก ๕ ท่าน
กรรมสัปปาทิกตกลงยอมรับสมาชิกขึ้นใหม่ แลยอมให้สมาชิก
เก่าลาออก ตามที่ระไ้ตกลงนามในแจ้งความต่อไป

บรรณาธิกรัษ์ขอเลิกประชุมเหรียญรับรอง เวลาบ่ายสาม
ประชุม

(ลงนาม) รัชนี้แจ่มวิธ

แทนเลขาธิการ

ประจำเดือนมกราคม   รัตนโกสินทร ศก ๑๒๓

ตั้งแต่วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๒๘ มกราคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๓
สมาชิกได้มาขังหอพระสมุทวชิรญาณ ๖๕ ทำหนังสือไทยที่ได้
ให้ขังไป ๑๘๘ เล่มต่างประเทศ ๒๓ เล่ม ขยายหนังสือ
วชิรญาณทองใหม่ ๕ เล่ม ๕ บาท ได้ค่าปรับขังหนังสือ
เกินกำหนด ๖ บาท ๘ อัฐ

รวม ๒ รายเงิน ๑๑ บาท ๘ อัฐ

ประธานและส่งเสริมบำรุงพิเศษ

วิสามัญสมาชิกประธานเงินบำรุงพิเศษ

พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส โปรดให้กักขังการก
จัดการบำรุงพิเศษแก่หอพระสมุทวชิรญาณ เงิน ๒๐ บาท

สามัญสมาชิกฝ่ายในประธานเงินบำรุงพิเศษ

พระเจ้าน้องนางเธอพระองค์เจ้าศรีนาคสวาคี

อุปนายถ ยี่ ๒๕เงิน ๑๕ บาท

ภาคีสมาชิกส่งเสริมบำรุงพิเศษ

พระยาโบราณราชานุรักษ์(พร)ผู้ช่วยบรรพการักษ์ยี่ ๒๕เงิน ๑๕ บาท

ประธานและส่งเสริมบำรุง

สามัญสมาชิกฝ่ายใน

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	ปีที่ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
พระนางเจ้าพระราชเทวี	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
พระเจ้าพี่นางเธอกรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
พระเจ้าพี่นางเธอพระองค์เจ้า	
ภักตร์พิมลพรรณ	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
๖๖ พระองค์เจ้าอรุณวดี	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
๖๖ พระองค์เจ้าวราณรัถย์กัญญา	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
๖๖ พระองค์เจ้าอรทัยเทพยกัญญา	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
๖๖ พระองค์เจ้าผกาวรรณอุทิศ	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
๖๖ พระองค์เจ้ากาญจนากร	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
๖๖ พระองค์เจ้าไชยสงคราม	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท
๖๖ พระองค์เจ้าประภัสสร	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท

สามัญสมาชิกฝ่ายหน้า

เจ้าพระยานรรัตนราชมานิต (โศภ)	๖๔ ๖๑ ๑๕ บาท

ภาคนี้สมาธิ

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร

ยี่สิบ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท

๖๖ เจ้าฟ้าจันทราสรัทวาร ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ เจ้าฟ้าเยาวมาลย์นฤมล ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

พระเจ้าไอยิกาเธอ กรมหลวงวรเศวตสุภา ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์
ยี่สิบ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าวรลักษณาวดี ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าอัมพรพรรณดิรัชกัญญา
ยี่สิบ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าจารัตนราชกุมารี ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าภททราบดี ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าเจริญศรีชนมายุ ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าประเวศวรสมัย ๖๖ ๒๓ ๖๖ ๑๕ บาท

พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าศศิพงษ์ประไพ ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทาสวรรค์ ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าวงจันทร์ ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าเนกโฉม ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าโคกส่าง ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

๖๖ พระองค์เจ้าพิมพ์ศรีสร้อย ๖๖ ๒๔ ๖๖ ๑๕ บาท

รายงาน

หน้า ๔๗

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสวาทองค์ ^๖ บท ๒๔ เงิน ๑๕ บาท
 พระบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าฉวยรัศมีศิริพรรณ ^๖
 บท ๒๔ ๖ ๑๕ บาท

๖ พระองค์เจ้าอัมรินทร์ราชกานดา ^๖
 บท ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
 หม่อมเจ้าหญิงแก้ว ในพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสรวรพลาทรศุภกิจ ^๖
 บท ๒๔ ๖ ๑๕ บาท

เจ้าจอมมารดา	แฉ่ม	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
๖	อ่อน	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
๖	เลือน	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
๖	จันทร์	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
๖	วงษ์	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท

หม่อมเอมใน พระเจ้าน้องยาเธอกรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา ^๖
 บท ๒๓ ๖ ๑๕ บาท
 เจ้าคุณคัล ^๖
 ๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท

ภาคีสมาชิก

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลกประชานารถ ^๖
 บท ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
 ๖ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร ๖ ๒๓ ๖ ๑๕ บาท
 ๖ ๖ ๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท

พระเจ้าลูกยาเธอ	พระองค์เจ้า รัชติประยูรศักดิ์	ปีที่ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท
หม่อมเจ้ารเบียบ	ในพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมขุนราชสีหวิกรม	ปีที่ ๒๓ ,, ๑๕ บาท
หม่อมเจ้าครุฑไวยวัฒน์	ในสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์	ปีที่ ๒๓ ,, ๑๕ บาท
หม่อมนิวัทธอักษรวงษ์	(ม,ร,ว,พยอม)	,, ๒๓ ,, ๑๕ บาท
หม่อมอุคมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์	(ม,ร,ว,ประยูร)	,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
พระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง	(ม,ร,ว,ดบ)	ปีที่ ๒๔ ,, ๑๕ บาท
พระยากำแพงสงคราม	(จันทร์)	,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
พระยารัตนวิเศษวิวัตร	(ไต้ฮัก)	,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
พระยาอัครพันธ์โสภณ	(ม,ร,ว,หญ)	,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
พระยาพิไชยณรงค์สงคราม	(ทิศ)	,, ๒๓ ,, ๑๕ บาท
,,	,,	,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
พระสุนทรานุกิจปริชา	(ทัก)	,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท

	รายงาน	หน้า ๘๘
พระพนวิลาส	(อ่อน)	๔๔ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท
พระพิพิธพลภักดิ์	(เปี้ย)	๖ ๒๒ ๖ ๑๕ บาท
พระศุภกรบรรณสาร	(นุ่ม)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
พระอินทรวรรักษา	(เติม)	๖ ๒๒ ๖ ๑๕ บาท
” ”	”	๖ ๒๓ ๖ ๑๕ บาท
พระเมธีนฤปกรณ	(กั้น)	๖ ๒๓ ๖ ๑๕ บาท
” ”	”	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
พระปฏิบัตินาถประสงค์	(อิมูถ เกอว์)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
พระสารสาสน์พลขันธ์	(เป,เอ,เบรณี)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
หลวงบริรักษ์กิจ	(สวัสดิ์)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
หลวงมหานิธิบัญชาการ	(สือ)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
หลวงประชาสไมสร	(ง่วนหลี่)	๖ ๒๒ ๖ ๑๕ บาท
หลวงราชายสาธก	(ง่วนสุน)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
หลวงโกษากรวิจารณ์	(อยู่)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
หลวงอนุพันธ์กิจการ	(เทียน)	๖ ๒๔ ๖ ๑๕ บาท
ขุนศิริวัชรไพรัช	(บุญศรี)	๖ ๒๓ ๖ ๑๕ บาท
ขุนพิศาลศิริวัชร	(งาม)	๖ ๒๓ ๖ ๑๕ บาท

หน้า ๙๐	วชิรญาณ	
นายเสนีย์	(เฮม)	ปีที่ ๒๓ เงิน ๑๕ บาท
นายสวาคีมหาคเล็ก		,, ๒๓ ,, ๑๕ บาท
นายเซยมหาคเล็ก		,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
นายสวาคีรวรสิทธิ์		,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
นายเพ็ง		,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
มิสเตอร์ เบ. เบ. ถนอม		,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
มิสเตอร์ วิลเลียมสัน		,, ๒๔ ,, ๑๕ บาท
รวม ๗๙ ท่าน เงิน ๑,๒๕๐ บาท		

แจ้งความ

ด้วยในที่ประชุมได้เลือกท่านผู้ที่มีศรัทธาเข้าเป็นสมาชิกหอพระสมุด
วชิรญาณ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑ ปีที่ ๒๔ นี้ ๒๐ ท่าน
บัดนี้ ได้มาลงชื่อส่งเงินเสร็จแล้ว ๑๒ ท่าน คือ

นายรองพลพ่าย	(แป้ว)	นำ
หลวงเชษฐาโรวาท	(พร้อม)	รับรอง
● นายพร มหาคเล็ก		เป็นภาคีสมาชิก

	เจ้าหมื่นศรีสรวิทย์ (ม.ร.ว.จิตร)	นำ
	หม่อมอุคมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว. ประยูร)	รับรอง
๒	หม่อมอมรวงษ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐม)	เป็นภาคีสมาชิก
	หลวงจันทรวมาศย์ (ปาล)	นำ
	หลวงเชษฐกาโรวาท (พร้อม)	รับรอง
๔	หลวงวิเทศวิทยาสาทร (พณ)	เป็นภาคีสมาชิก
	ขุนพิเทศพจนวิสุทธ์ (เชษฐ)	นำ
	จ๋มไนสนิท (เอิบ)	รับรอง
๕	นายย้ายผู้ช่วย ข้าหลวงเกษตร	เป็นภาคีสมาชิก
	หลวงเชษฐกาโรวาท (พร้อม)	นำ
	นายฉันทน์หุ้มแพร (เอี่ยม)	รับรอง
๗	นายบุญ มหาภักดิ์	เป็นภาคีสมาชิก
	หม่อมเจ้าเพชร	นำ
	นายจำเนตร (เคศล)	รับรอง
๑๑	หลวงวิมลราชศิริวิทย์ (ชื่น)	เป็นภาคีสมาชิก
	พระยารักษ์ภูธร (บัว)	นำ
	พระยรรภาสสังหนาท (สวาท)	รับรอง
๑๒	พระสถลสถานพิทักษ์ (ก้อยแก้ว)	เป็นภาคีสมาชิก

หน้า ๔๒	ระวีรญาณ	
หลวงเชษฐาโรวาท	(พร้อม)	หน้า
นายฉันทน์แพ	(เอี่ยม)	รับรอง
๑๔ นายเจริญ มหากเล็ก		เป็นภาคีสมาชิก
นายเทียบ		หน้า
หม่อมเจ้าบุญถวิล		รับรอง
๑๕ หม่อมเจ้าวิเศษศักดิ์		เป็นภาคีสมาชิก
นายเทียบ		หน้า
หม่อมเจ้าบุญถวิล		รับรอง
๑๖ หม่อมเจ้าชัยบุตร		เป็นภาคีสมาชิก
นายอา		หน้า
พระพิศาลสงคราม	(อรุณปรีชา)	รับรอง
๑๗ หลวงสุวิทย์พิสุทธิ์	(กระแส)	เป็นภาคีสมาชิก
นายร้อยตรี	(น้อย)	หน้า
หลวงไตรเดชการวิ	(เข้ม)	รับรอง
๒๐ หลวงขรรค์กฤตย์	(เพา)	เป็นภาคีสมาชิก
ขอท่านทั้งปวงจงทราบว่า ผู้ที่ ได้กล่าวนามมาแล้วนี้ นับว่า		
เป็นภาคีสมาชิกของหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ตั้งแต่ได้มา ลงชื่อส่ง		
เงินแล้วเป็นอันไป		

แจ้งความ

จำหน่ายสมาชิกลาออก

พระวรภักต์พลากร	(ทิม)	ภาคีสมาชิก	๑
ขุนวรการพิเศษ	(เพ็ง)	”	๑
นายรองกวด	(ไสว)	”	๑
เพิ่มภรรยาพระยาวิบูลย์โกษากร		ภาคินีสมาชิก	๑

มีจดหมายขอลาออกจากสมาชิก กรรมสัมปาทิกได้ประชุม
 ปฤกษาคั้งนี้อนุญาตให้ท่านที่ออกนามมาแล้วทั้ง ๔ ท่านนั้น
 ออกจากสมาชิกแต่บัดนี้ที่ ๒๔ ของหอพระสมุดวชิรญาณ
 เป็นต้นไป

ขอพระไทย

กรรมสัมปาทิกสภา มีความยินดีแลขอพระไทยเป็นอันมากในการ
 ที่พระเจ้า ใฮยิกาเซอ กรมหลวงวรเศรษฐสุคา ประทานกระดาน
 สะการประดับมุกเครื่องพร้อม ๑ สำรับ รูปภาพรวมเกียรติมีกรวย ๑
 ไกลงสุภาสติกบั๊กใหม่ มีกรวย ๒

แจ้งความ

จำหน่ายภาคินีสมาชิกสิ้นพระชนม์

ด้วยกรรมสัมปาทิกสภา มีความเศร้าโศกเสียใจเป็นอันมาก

หน้า ๙๕

วชิรญาณ

ในการที่ พระเจ้าลูกเธอกรมขุนสุพรรณภาควดี ซึ่งได้เป็นภานิ
สมาชิกของหอพระสมุทวชิรญาณมาตั้งแต่ ปีที่ ๑๕ ของหอพระ
สมุทวชิรญาณ มาสิ้นพระชนม์ลงเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคมรัตน
โกสินทรศก ๑๒๓

บาน แพนก

นารายณ์ประทมสินธุ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง	หน้า ๓
ตำราช้างค้ำฉันท	หน้า ๒๔
ตำราช้างค้ำกตอน	หน้า ๔๘
รายงาน ประจำ เดือน	หน้า ๖๒

กรรมดัมปาติภคณานีที่ ๒๔ รวบรวมลงพิมพ์

วันที่ ๓ เมษายน ร.ศ. ๑๒๔

ตำแหน่ง
กรรมสัมพันธ์ภิกษุ ปีที่ ๒๔

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	เจ้าฟ้ากรมขุนนครสุทธานคร	ด.ญ.น.น.น.
พระเจ้าน้องนางเธอ	พระองค์เจ้าศรีนาคสวดี	อุปนายก
หม่อมมณฑลนทรราช		เลขาธิการ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	กรมขุนสมมติอมรพันธุ์	เหรัญญิก
พระบวรวงษ์เธอ	พระองค์เจ้ารัชสีนแจ่มจรัส	สาราณียกร
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	บรรณารักษ์
พระเจ้าน้องยาเธอ	กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา	ปฏิคม
หลวงประจักษ์ อังกนิ		ผู้ช่วยเหรัญญิก
พระไพศาลคีตปสาทร		ผู้ช่วยสาราณียกร
พระยาโบราณบุรณรักษ์		ผู้ช่วยบรรณารักษ์
พระยานำเรอภักดี		ผู้ช่วยปฏิคม

ตำนานารายณ์ประทมนต์ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๑ จะกล่าวถึงลักษณะช้างในสวรรค์มีอยู่ ๓ คือเทพบุตรเป็นช้างแห่ง
สมเด็จพระอมรินทราบหาราช ชื่อเอราวรรณมีเคี้ยว ๓๓ เคี้ยว

๑ ช้างหนึ่งชื่อวิเมธย์ไตรดาบุคมี่เคี้ยว ๓ เคี้ยว สมบูรณ์ด้วย
ลักษณะดีดังดอกกุดำ

๑ ช้างหนึ่งคือเทพยดาเจ้านฤมิตร ชื่อสมิทกฤษณ์มีเคี้ยว ๑
รูปพรรณดังพระยาฉันทน์ สำหรับเป็นพาหนะแห่งพระอินทร์เมื่อทรง
ไปสู่สงคราม

๑ ช้างหนึ่งเทพยดา ๒๖ องค์ ชื่อมาตังคกระวีเทพ คือเทพยดา
เจ้าทั้งหลายมาสถิตในกายแห่งช้าง รักษาไว้ซึ่งช้างทั้งปวงในโลกนี้

๑ ไตรดาบุคมี่หนึ่งพระนารายณ์สถิตยณกระเชียรสมุทร กระทำ
ด้วยเทวดาตรี ประดิษฐานให้ดอกบัวประทุมชาติผุดขึ้นในอุทร มีกลีบ
ได้ ๘ กลีบ มีเกสรได้ ๓๗๓ เกสร จึงเสด็จไปสู่พระอิศวรถวาย
ซึ่งดอกประทุมชาติ ผนวชไกรลาศ ในการเมื่อพระเป็นเจ้า ๓ ภาพร้อม
กันนั้น พระอิศวรเป็นเจ้าจึงแบ่งดอกบัวประทุมชาตินั้นออกเป็น

๔ ส่วน ๑ แยกเกสรให้แก่พระอิศวรเป็นเจ้า ส่วนหนึ่งกลีบ
๘ กลีบ เกสร ๒๔ เกสร ได้แก่ท้าวมหาพรหม ส่วนหนึ่งเกสร
๘ เกสร ได้แก่พระนารายณ์ ส่วนหนึ่งเกสร ๓๓๕ เกสรได้แก่พระ

เพ็ญ จึงให้บังเกิดช้าง ๔ กระบือคือ อิศวรพงษ์ พรหมพงษ์
วิศณุพงษ์ อักษิพงษ์ มีลักษณะดังนี้

๑ ช้างจำพวกหนึ่ง พระอิศวรเป็นเจ้าของให้บังเกิดชาติภริยัตถิ์ ชื่อว่า
อิศวรพงษ์สมบูรณ์ด้วยลักษณะ เนื้อดำสนิทผิวเนื้อละเอียดเกลี้ยง งาทั้ง ๒
ใหญ่ขึ้นเสมอกัน เท้าใหญ่ หน้าเตี้ยกลม โหนตสูง งวงเรียวเป็นคัน
ปลาย ปากดูพวยดังขี คอกกลม เมื่อเติบขึ้นยกคอ หลังเป็นคันขน
ท้ายเป็นตุ้ม ผนวกท้องตามวงหลัง ออกใหญ่ หน้าสูงกว่าท้าย เท้าหน้าทั้ง ๒
อ่อน เท้าหลังเรียวรัดมัทนกลม หางเป็นข้อหวง สันข้างาเป็น ๒ ชั้น
ขนมีเส้นอมได้พร่อง หูใหญ่ข้อม่วงยาวข้างขวา มีใบหูอ่อนนุ่มมีขน
มากกว่าข้างซ้ายหน้าใหญ่ สรรพงามพร้อมด้วยลักษณะ

๑ ช้างจำพวกหนึ่งพระพรหมให้บังเกิดเป็นชาติพรหมณ์ ชื่อว่าพรหม
พงษ์สมบูรณ์เนื้ออ่อนขนอ่อนละเอียดหน้าเตี้ยแปด ขนทั้งตัวสูงโหนตสูง
มีกระขาวทั่วตัวดังดอกกรรณิกา ท้ายต่ำกว่าหน้า ขนหลัง ขนหู ขนปาก
ขนตา ยาว ขนขึ้นขุมละ ๒ เส้น ออกใหญ่ งาสูงลำปา งวง
เรียวรัดเป็นคันปลายชันงาม ด้วยลักษณะ

๑ ช้างจำพวกหนึ่งพระนารายณ์ให้บังเกิดเป็นชาติพิศุ
พงษ์ สมบูรณ์ผิวเนื้อหนาขนเกรียน ออก ข้าง คอ เท้าทั้ง ๔ ใหญ่
หาง งวง หน้า ใหญ่ยาว มีกระหูแดงเสมอกัน ถูกจักขุขุ่น
ขนใหญ่ หลังราบ ด้วยลักษณะ

นารายณ์ประทมดินธุ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง ๓

๑ ช้างจำพวกหนึ่งพระเพลิงให้บังเกิดเป็นชาติสัตถุ ชื่อว่าอานิปะษัสม
บุรณผิวเนื้อกระด้างขนหยาบ ตะเกียบหูหางเขิน หน้าเป็นกระดง
ดังแว่นกบฏ งาแดงงันหลังแดงหน้าแดง ผิวเนื้อหม่นไม่ดำสนิท
จักขุตั้งง่ามของด้วยลักษณะ

๑ หนึ่งพระอิศวรเป็นเจ้า สถาปนาฆาตูปกาตีให้ลงมาอยู่ในถ้ำ
ชื่อว่าเทวีดินทรบรรพต นางจึงไปกินเนลาคชดวัญย์ พระพรหมจึงให้
บังเกิดลูกนางอุปกาตีเป็นช้างในหิมวันต์เป็นช้าง ๑๖ ชาคี

๑ ช้างหนึ่งชื่อฉัตถันต์ สนมบุรณดีขาวดังสีเงิน งาขาวดังเงินยวง
มีรัศมี ๖ ประการ งวงแดงหางแดงเด็บแดง ดันหลังแดงประดุจ
ดังมดถึงกิศิธอันแดง มีกำลังมากเดิรในจักรวาลได้ ๓ ล้าน ๖ แสน
หมื่น ๓ ร้อย ๕๐ โยชน์ แต่เข้าไม่ถึงงาย

๑ ช้างหนึ่งชื่ออุโบสถ สนมบุรณดีดังดีของอุไร แดงเดิรรอบ
จักรวาลเดิรแต่เข้าจนเที่ยงกำลังหย่อนกว่าฉัตถันต์

๑ ช้างหนึ่งชื่อเหมหษัต มีดีดังทอง

๑ ช้างหนึ่งชื่อวามงคหษัต ดีดังกฤษณา แดง่ายมูตร มูต
ตัวหอมดังกฤษณา

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ามิงคัล ดีดังอุไทยแดเหลืองดังดาแมว

๑ ช้างหนึ่งชื่อตามพหษัต ดีดังทองอันบุคคลด่อน้ำใหม่ รูปพรรณ
สูงใหญ่ยิ่งกว่าช้างทั้งปวง

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ามณทร ดีดังเขาไกรลาส

๔

วชิรญาณ

- ๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากัณโถย เกิดริมฝั่งแม่น้ำคงคา ตัดงน้ำไหล
  - ๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากาตวทหัตถ์ ตัดน้ำดับน้ำ
  - ๑ ข้างหนึ่งเกิดแต่เหมหัตถ์ เต็ม จักขุ ดุจสัถยา
  - ๑ จะกล่าวข้างอัฐทิศ อันพระพรหมศฤงคารีรังสรรค์ ให้มาเกิดเป็น
- ข้าง ๘ จำพวกด้วยกัณโถยประทุมชาติ อันเกิดมคฺอุทรประเทศพระนารายณ์
- ๑ กลับหนึ่งทั้งออกไปข้างทิศบูรพา เกิดเป็นข้างชื่อพระโอรสาพล
- สัมบูรณ์ด้วยลักษณะ ๑๕ ประการ สัถยาคุง์เต็มเมื่อเกิดขึ้น แผ่น
- ทั้ง ๕ ทำกตมตังกตมตัง เต็มเต็ม หน้าสูงท่ายคำอย่างสิงห์ ตัวใหญ่
- กว่าข้างทั้งปวง คาใหญ่ดังดาวประกายพุกษ งามวชันขวางวงดัง
- บุษบกนาค หลังราบตังกันธูปลายหุปรบหน้า หลัง ถึงกัน ไชม
- ทั้ง ๒ สูง เตี้ยงคุง์เตี้ยงดังขี หางมังกดของก้องด้วยลักษณะ ๑๕ ประการ
- ๑ กลับหนึ่งทั้งไปข้างทิศอาคเน มังเกิดเป็นข้างชื่อบุณฑริกมตลักษณะ
- ๕ ประการ สัถยาตังดอกบัวขาว งามใหญ่ต้งต้งดังขี เต็มงาม
- คือทอง ท้องมัวต้งฝนคร่ำ กตมตังต้งดอกต้งกมกษ พร้อมด้วยลักษณะ
- ๑ กลับหนึ่งไปประภิชฐานอยู่ทิศทักษิณ มังเกิดเป็นข้างชื่อพราหมณ
- โตหิก มีลักษณะ ๕ ประการ สัถยาต้งต้งโตหิก งามใหญ่คอกตม
- เตี้ยงคุง์เตี้ยงแตรแตรนพร้อมด้วยลักษณะ
- ๑ กลับหนึ่งทั้งไปข้างทิศหรดี ให้มังเกิดเป็นข้างชื่อว่ากระบะมุท มี
- ลักษณะ ๕ ประการ ต้งต้งดอกกระบะมุท ตัวสูงไล่ต้งยาวกตมต้งหุอัน
- เตี้ยงคุง์เตี้ยงแตรองน งามอนชนขวางต้งพระจันทร์ เมื่อน ๓ คำ
- พร้อมด้วยลักษณะ

นารายณ์ประทณดิษฐ์ ว่าด้วยลักษณะร่าง

๕

● ถัดหนึ่งทั้งไปข้างทิศประจิม ให้บังเกิดเป็นช้างชื่ออัญชัน มีลักษณะ ๕ ประการ ดีดังอัญชันงาใหญ่ ตรงคอใหญ่เลี้ยงดังลม พักในปล้องไม้ไผ่ พร้อมด้วยลักษณะ ๕ ประการ

● ถัดหนึ่งทั้งไปข้างทิศพายัพ บังเกิดเป็นช้างชื่อว่าบุษปัทม์ มีลักษณะ ๘ ประการ ดีดังหมากสุกผิวเนื้อละเอียด มีกระหน้าคิ้วใหญ่งาม งานน้อยขึ้นขวา เลี้ยงดังเลี้ยงเมฆพร้อมด้วยลักษณะ

● ถัดหนึ่งทั้งไปข้างทิศอุดร บังเกิดเป็นช้างชื่อว่าเสาวโหม มีลักษณะ ๕ ประการ ดีดังคองเก้ สูงชันฐานตัวได้สี่เท่าทั้ง ๔ ดังคองอ่อน ตัวกลมหน้าใหญ่งานน้อยยาว เลี้ยงดังเลี้ยงนกกระเรียนพร้อมด้วยลักษณะ

● ถัดหนึ่งทั้งไปข้างทิศอิสาณ บังเกิดเป็นช้างสุปรีดิษฐ์ มีลักษณะ ๘ ประการ ดีเหนือตัวดีเมฆเมื่อสนธยา ผณทุกขังดังผณทุกขังงาชื่อสีมามะลิสูงครึ่งตัวขาวที่เหนืออ่อนดังสีมามะลิ ขนปากยาว อันทาไรชวาว เข้ามัวอ่อน ร้องเสียงดังเสียงฟ้า พร้อมด้วยลักษณะ ๘ ประการ

● จะกล่าวว้ฐา ๔ ช้าง ซึ่งพระนารายณ์เป็นเจ้าให้บังเกิดเป็นช้างด้วยเกล้า

● ช้างหนึ่งชื่อสัตว์กันต์ มีลักษณะ ๕ ประการ ดีดังสัตว์กันต์ น้อยงอนเด่น เวลาเข้าเลี้ยงดังเสียงเดี่ยว เลี้ยงดังเสียงไก่เมื่อเวลาร่ายนห ยืนอยู่กลางทิศมีลักษณะ ๕ ประการ

● ช้างหนึ่งชื่อว่าทามพัสคินทร์ ดีกายดุจของเตงอันหม่น

● ช้างหนึ่งชื่อว่าชมลป หูปรบเบ้องหน้าพจรตกัน

● ช้างหนึ่งชื่อว่าดบรณ หูปรบเบ้องหลังถึงกัน

๖

วิธีญาณ

- ๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากรบกระจอก มีเล็บเท้าละ ๕ เล็บ
- ๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าพลุ่ดดำ งามอนขึ้นขวา
- ๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าลัษทันท์ งามาหวดงตั้งตั้งขึ้น ดีกายด้านวิรุทธิ์

ไม่มีขากระคน

๑ ข้างหนึ่งชื่อโลบุมาร มีพรรณผิวเหลืองทองหน้าโค เป็นบุศนางโค
เลี้ยงดูเจี้ยงโค ขนหางขึ้นรอบคุดหางโค งามอนน้อย กุ่มโทษอันตราย
ทั้งปวงได้

๑ จะกล่าวถึงวิชาธารา อันพระอิศวรเป็นเจ้าของให้บังเกิดด้วยเถร
ประทุมชาติทั้ง ๘ ข้าง

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าอัมมจักรวาฬ งาม้ายเส้นขนหางง งามาหวด
งวทบบนงาย้านหินหนึ่ง

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าชกรรณหัตถ์ งามาหวดงวบน งาม้ายอ้อม
ขึ้นไพรปาก งาม้ายโอบงวไปใต้งาขวา ปลายงาขึ้นไพรปากเส้นขน
ขนข้างดมีอานภาพมาก

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าเอกทันต์ งามอกแต่เพดาน งามอนขึ้นขวา
ยกงวงไปขวางงาย้านซ้าย ยกงวงไปซ้ายงาย้านขวา มีกำลังมาก พันข้าง
จึงจะสู้เอกทันต์ก็สู้ได้ แทงงาตาย เป็นพาหนะแห่งพระอินทร์ เทพคช
นาทไปรักษาไว้บำพันคนเห็น

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากาพทันต์หัตถ์ มีกาย งามา เล็บ ตา ดำทั่วตัวพางค์

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าจุกุ๊ก โขนดสูงงาทั้ง ๒ ข้าง แต่ข้างนั้นคัม
กตมกลอนคัมปลายเป็น ๒ งาทั้งซ้าย ขวา เป็น ๔ งา

นารายณ์ประทมนดินทร์ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๗

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าโรมทนต์ คันทางวาทนต์นางซ้าย นีกาถันมาก
ถ้าพระยาองค์ใดได้ขี่ปราบศัตรู ๆ แลเห็นก็พ่ายแพ้
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าสิงหขันธ์ เท้าหลังดำดุจสิงหราช
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าจุมปราสาท ปลายงามรัศมีอันแดง
- ๑ จะกล่าวช้าง ๕๓ จำพวก อันพระเพลิงให้บังเกิดด้วยเถร
ประทุมชาติ ชื่อว่าอคันนิพงษ์
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าประพทจักรวาล เมื่อ คิริเซตติงวงเห็นอกระพงค์ก็ระ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ารัตนพล งาขวาทนต์นางซ้ายเสียดสีกันมีคุณเป็นอันมาก
มันคงช้างโทษได้พันหนึ่ง คงช้างรัตนพลได้ตัวหนึ่งคุ้มโทษได้
มันจะประสมโธงก็หาโทษมิได้โดย
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเสวตรพระพร สักกายขาวดังสีดังขี้ ขน กา
เด็บ หาง ขาว
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าประทุมหัตถ์ สักกายดอกบัวโรย ขน หาง เด็บ
สีดังดอกบัวโรย คาชาวนวิสุทธิ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเสวตรคากชราช สักกายด้ายดอกคองคากแห้ง ขน
เด็บ หาง เป็นด้ายดอกคองคากแห้ง คาชาวนวิสุทธิ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าประทุมทนต์ ตัว เท้า งวง หาง ดั้น
งาออกออกจากไพรปาก ๒ นิ้ว ยกงวงขึ้นเห็นงา ๆ รูปจอมะพร้าว
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าประทุมทนต์ กายดั้น เท้า งวง หาง ดั้น
งาออกจากไพรปาก ๕ นิ้วรูปไข่ไก่

๘ วิริยญาณ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าประทุมทนต์มณีจักร กายสีน เท้า งวง หาง
ตั้งห่างออกจากไพโรปาก ๕ นิ้ว รูปดังปลักกล้วย

๒ ข้างหนึ่งชื่อว่านพบุณิน งา งวง หาง อันทโกษ จรดถึงดิน

๓ ข้างหนึ่งชื่อว่าวิเศษคันทร์ ต่อกายเหลืองอ่อนเดือม งาขาว
ดังดีดงิ้ว

๔ ข้างหนึ่งชื่อว่าพิณเนศวรมหาพิณาย งาอกนตเบื้องซ้ายข้างเดียว
งาร้างขวานอก คางขาวเต็มขาว ขนข้างย่อมมีไชยชนะ

๕ ข้างหนึ่งชื่อว่าเทพามหาพิณมहाไพโรทริย์ คา เต็ม ขาว มี
งานกเบื้องขวาเบื้องซ้ายนอก แม้นบุคคลผู้ใดคดองได้ก็ดี ให้พึงนับ
หัวรังได้ร้อยหนึ่ง ถึงยังไฉนบ้านใดเมืองใดก็ดี เปนมงคลที่แห่งนั้น

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่านิลทนต์ กาทง ๒ คำ

๒ ข้างหนึ่งชื่อว่านิลจักษุ คาคำ

๓ ข้างหนึ่งชื่อว่านิลนัย เต็มคำ

๔ ข้างหนึ่งชื่อว่าเหมทนต์ งาเหลือง

๕ ข้างหนึ่งชื่อว่าเหมจักษุ คาเหลือง

๖ ข้างหนึ่งชื่อว่าเหมนัย เต็มเหลือง

๗ ข้างหนึ่งชื่อว่ารัตจักษุ คางแดง

๘ ข้างหนึ่งชื่อว่ามณีนัย เต็มขาวใสดังแก้ว

๙ ข้างหนึ่งชื่อว่ารัตนัย เต็มแดง

๑๐ ข้างหนึ่งชื่อว่าเสวตรทนต์ งาขาวบริสุทธิ์หาไรงามิได้

๑๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าเสวตรจักษุ คางขาว

๑๒ ข้างหนึ่งชื่อว่าเสวตรนขา เต็มขาวหาเสี้ยนโตนคมิได้

นารายณ์ประทณดินร้ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๘

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเทพกิริ ดีเชียวอ่อนดั่งผลหว้าดิบ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าจันทกิริ ดีขาวดั่งเท้า
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่านิทานิโรช ดีดังดอกส้านหา
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเศวตโรช ดีกายแดงดั่งปากนกแขกเต้า ดีปาก

แดงอ่อนดั่งปากนกแขกเต้า

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าชดำพงษ์นิม ๔ เท้า ปลายหาง คีสะดุดอก
ปลายวง ดีดังดอกแวง ตัวดำดั่งไผ่เดือ

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าถ่มพงษ์นิม คาขาว. ถ่มขาว. ขาวหางขาว
กายขาว มีกระกั่วตัว

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ากุมประสาธ ไซมดสูงงาม
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าจักรกุ่มภ เท้าทั้ง ๔ ถมงาม
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าธุมประเจียร ใบหูขอบสันทนต์หูอ่อนดุจดอก

หญ้าเดือย

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าพาดจักรี ปลายางอ่อนพร้อมกัน ปลายันนจรดกัน
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ามูชโรช เดียงดั่งเพียงเดียงแตร
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเมฆกรรชิต เดียงดั่งฟ้าร้อง
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าโกญจศัพท์ เดียงดั่งนกกระเรียน
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าธรรตังช เดียงดั่งเดียงตั้งช
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าคัพทเกว มีเดียงดั่งเดียงกลอง

๓๐

วชิรญาณ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าภัทธ สูง ๗ ศอก โอบรอบ ๑๐ ศอก โดยยาว ๘ ศอก งามเหลืออดทั้งน้ำหนัง หดงัดคันธนู หน้าตึงเท่ากมดั่งผักบัวกลม เต็มเกรียนดุจข้างเถื่อน บิดาเป็นกระต่าย

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ามิก คัวแดงดังชาด สูง ๖ ศอก คัวยาว ๘ ศอก ใหญ่ ๘ ศอก งามแดงดังชาด นำนันตกปล้ำเขียว ขนดาดังคาราซลี้ห์ รวดคอราบ ท้องใหญ่จนตาขาว บิดาเป็นเนื้อ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าดังคิน สูง ๕ ศอก ยาว ๗ ศอก ใหญ่ ๘ ศอก กางสันหางเขินหูหาใหญ่ ตั้งาเหลืออดดังทอง นำนันตกปล้ำเขม่า ตั๊กกายดุจหมอกกุดัน บิดาเป็นนาก

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากฤษณะ บิดาเป็นวานรท่ายใหญ่

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าครอมจักรวาล เมื่อยืนอยู่เห็นเต็ม ๕ เต็ม ครั้นยกเท้าเห็นเต็มรอบทั้ง ๔ เท้า น้อยในพระนครใด พระนครนั้นเป็นมงคลยิ่งนัก

๑ จะกล่าวโดยลักษณะช้างชาติอำนาจพงษ์ เป็นบุตรแห่งอิฐทิก ไอยราพต มีภริยาชื่อว่าอพนุ ตั๊กกายดังส้มอกเกิดอำนาจ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าเมฆ ตั๊กกายดังเมฆ งาม ๔ งาม เต็มขาวผ่อง หางยาวบัคคิน

๑ บุณฑริก มีภริยาชื่อว่าพังคินะ ตั๊กกายเขียวเหลืออดเจือกัน มีอำนาจหนึ่ง ผิวหนังเถี่ยด เต็มขาวดังหงายตะกั่ว กายแดงงาดัน

๑ พราหมณ์โลหิต มีภริยาชื่อว่าพังกนิธา ตั๊กกายนี้มีอำนาจ ๒

๑ อำนาจหนึ่งชื่อนิธก กายยาวใหญ่กลม ตั๊กกายดุจดอกสำนหาวยโรย

๑ อำนาจหนึ่งนามมิลัก คัวดำกลมผิวหนังดังโลหิต

นารายณ์ประทมดินธุ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๑๑

๑ กระบุง มีภริยาชื่อว่าอนันตมา ตั้กายแดงอ่อน ตั้เนื้อ
เดี้ยมมีอำนาจ ๕ ข้าง

๑ อำนวยหนึ่งชื่อว่ามหัทธ ตั้ดังดอกกล้วยบาน

๑ อำนวยหนึ่งชื่อว่าอุบลมาลี ตั้ดังกำนัลกล้วย

๑ อำนวยหนึ่งชื่อว่าจุมพรี ตั้ตำถาน

๑ อำนวยหนึ่ง นามไม้ปรากฏ เป็นกระต่ายเหมือนช้างปกติ แต่กระ
ทวยงาม

๑ อำนวยหนึ่งชื่อว่านิลชา กายดำงาขาวขาวเต็มขาว

๑ อัญชัน มีภริยาชื่อว่าตามพวรรณ มีตุ้จุกทองแดง มีอำนาจ
หนึ่งชื่อว่าประมาลี มีตั้ดังทองฟ้า

๑ บุษปัทม มีภริยาชื่อว่าพัสตูปัทม กายขาวนวลขาวนวล
งาขาว มีอำนาจ ๒

๑ อำนวยหนึ่งชื่อว่าภัสรา สรรพกายขาวเหลืองอ่อน งาเหลือง
ตุ้จุกทองคำ

๑ อำนวยหนึ่งชื่อว่าสหัสสรวพ กายขาวเจือเขียวอ่อน งาเหลือง
ตุ้จุกดีดอกมวบ

๑ เถาวโถม มีภริยาหนึ่งชื่อว่าถึงคณะ ตั้เขียวแก่ มีบุตรหนึ่ง

๑ อำนวยหนึ่งชื่อว่าบุษปัทม ตั้ดังดอกบัวแดง กายขาวกลม
เกลี้ยง หน้าใหญ่กว้าง

๑ สุประติษฐ มีภริยาหนึ่งชื่อว่าอัญชันวดี ตั้กายดังดอกอัญชัน มีบุตร
หนึ่ง นามไม้ได้ปรากฏ ตั้กายเขียวดังหญ้าแพรก คิริเป็นคชลักษณะ ๓๐

อัฐภิกษุ ๘ อำนวยพงษ์ ๑๕ เปนชาติพรหมพงษ์ ๘.๒ อิศวรพงษ์อัฐ
 ภาราร ๘ วิณณพงษ์อัฐภิกษุ ๘ อักนิพงษ์ ๔๗ ศิริเปณ ๘๕

๑ ในยหนึ่งเล่าพระเปนเจ้า ให้บังเกิดช้างสี่เท้า ๆ คือเหลือง
 ขาวแดงเขียว ให้ฟังพิจารณาลักษณะ ๑๐ ประการ คือชนแหว่งจักษุ
 เล็บอันทโทษร้องเมงกู่ รุมชนเพดานแหว่งนัยางกางในไรเล็บ ๑๐ ประการ
 ก้องกันกับสัถยาบบริสุทธธรรมด้วยลักษณะ

๑ จะกล่าวถึงลักษณะช้างโทษ ๘ จำพวกอันชื่อว่านาปลักษณ์นั้นคือไป

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่านามทพุ งามน่าทางสั้น ปลายหางขาดปลายหางขึ้น
 แปรขนรายกราบ ต้นหางกำหนดคอกเดียว กายเล็กผอมบาง

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่านามท่า ตัวดำทองแว้งเรียดินสุนัขขุดคอบนิได้
 หุหย่อนหนัวยานย้อยคุดม้วนเดื่อ หน้าสั้นงำคันทงาเน่า

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าดำภา ปากด่างยาวมีตปากไม่สนิทแต่เห็นเงา
 อ้าปากเห็นกราม

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าพาหน คอถูกสามแห่ง มักคาบหญ้าคาบไม้ คีตะ
 ภาหน้าข้ง

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าชนโกถน งามราวสากชีวิตตัวสากตาเหลือก ห้าย
 สูงกว่าหน้า คต้องมักถูกเท้าหน้า ดันดานข้างนั้นมักถับหน้ามา
 สู้ช้างคือเป็นนิจ แต่แต่เห็นก็เป็นจรรไร

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเทไพร งามใหญ่กายสั้นทางสั้น กิริยาเฉื่องฉิ่ง
 ให้หมอบเอาม้วนปากคต้องที่ติดได้

นารายณ์ประทมนสินธุ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๓๓

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าโชนไชถ โกงหลังหนังกะเพม หัวดำน้ำตายไหล
ตาเหลือก นมย้อยยานตุนนมช้างพัง คุยทางดั้น

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ารัตนดัวไก่ โนมดสูงเป็นจอมปลวกไม่มีเส้รกกกลาง
จะพาตพังเวียนวางรอบมิได้ มักหล่นตา

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าทมพุดก งาใหญ่ปลายแหลม ร้าวแตกต้น
ตลอดปลายจนถึงได้ กายคดกายดั้น

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าพุดตะเนก งาแตกจนปลายงาคุงปากงูกลอนหน้า
พิการอยู่อัครา

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ารเหกซ์พิง งาบิดเป็นเกลียวกลวงในเป็นปล้อง คุงไม้
ไผ่กลอนหน้า ปลายแตกเป็นปากงู

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าศฤงคาร งาออกเป็นแขนแดงดูชาดย้อม เป็น
ปลอกเป็นภาพตัวหน่อไม้ หางคดค้อมม้วนกลองทวารใบจามรนิช้าย

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าสวามิธมาฏ หน้าราบปราบเต็มออกดูหน้าแว่น ตา
ซ้ายขวาใหญ่มิได้เท่ากัน

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่านครธมาฏ งาโค้งงอตรงปลายเท่ากัน งวงแรง
เหี้ยมอ้อมกาย กินหญ้ามากก้มหน้า ๆ กับทำเย็ดมอกัน

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่านาคักพิณาย มีงาเดี่ยวแต่ข้างซ้าย ปลายเหี้ยม
อ้อมโค้งงอขวางปาก ๆ คางงากินหญ้ายากนัก

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่านาคพันธุ์ งาทั้งคู่ดั้นกินหญ้าโอนกาย คีส์ระว่า
ตัวดำหลังคุ่มตาเด็กตางอน เหมือนนกขุณาค

๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าดิกกิน นมออกออกกลางอกสามแห่งคีส์ระเป็นรูป

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าปัสกาลิน นมอกออกจากที่ท้องสำนมน
จอมศีระเวียนบนยอดโสมดมชุมขุ่นน้ำได้

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าโคกจระกีน นมที่ปากปลายคาง
๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าคณเดาะ นมอกขึ้นข้างขึ้นเท่าดังตลอดทั้ง
จนเหนือต้นหางข้างบนท้ายมีสำนมน กิริยาเดิรชัดขวางวงง
๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าโกลกีน นมอกออกตามราวข้าง ๆ ตะม
ละลั่นม

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากันเอาะพุดก งามใหญ่ปลายแหลมดุจเสียม
วงยาวเวียดอกกายใหญ่ท้องยาน

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากาลัก รูปคล้ายตุ๊กกายใหญ่ หน้าใหญ่หลัง
คอดท้ายคอด ๓ แห่ง เท่าเด็กหางต้นขนหางสั้น

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าเตียงสวา ใหญ่ฟกออกย้อยยานหางเงินเขวกัว
๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าจราชชาติ คอดคอดหยักเป็นบั้ง ๆ ตลอดท้าย
๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าข่านพระเพลิง หลังหยักเป็นพื้นปลา ตั้งแต่คอ
คอดท้าย

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าบังกีน งามเอก ข้างหนึ่งเอกเข้า ข้างหนึ่งเอกออก
หลังหยักเป็นบั้ง ๓ หยัก ๔ หยัก หางคดหยวนรโมย้อยถึงกัน

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าถันดาษ ถันยาวใหญ่ย้อยพันไพรปาก หนึ่งบ่อ
หันคันทา อ้าปากเยื้องไปซ้ายมา ดูกระบือเขียวเอื้อง

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ามังบัคควาน สองงาค้นคดปลายเวียดเวียนไปข้างท้าย
ดูงากับหูเสมอกัน แม่นชีกกลางเดิรเอื้องย้าย ดูงากับเท้าตะโพกเสมอกัน

นารายณ์ประทณดินรู่ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๑๕

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าโยนยัก เห็นแสงวงก็ออกมาดูหน้าตา โยนโยน
ก็กระกว่าเหตุหาฟาดคนอยู่ไม่เป็นสุข เมื่อรู้ตัวหน้าท่ายั่ว หลงสิ่ง
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ากัศรณ เห็นแสงสูงเท่าหน้าตา ดูก็กลัว เมื่อเดิน
หลังราบทรงตราบท้าย หางยาวเส้นโงมมเวียนบางงาข้อแฉวง
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าขันนัชนะเชษฐ ก็กระราบตราบท้าย ท้องใหญ่
ขนเรียบราย & เท้าคอดเต็มยาวงอน
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ากัปกัาโนน เป็นดวงต่างขาวไปทั่วตัว หน้าตาใหญ่
ถ่ายมูตรมูตราครดเท่าหลังดังน้ำ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าสแบกเขี้ยว เป็นเกล็ดทั่วทั้งตัวคมมันเหมือนเขี้ยว
ยิ่งนัก มันตกกรุ่น ๆ ไม่เป็นคราวแต่เด็กจนใหญ่ พลายพังอย่างนี้
มีโทษเต็มอกัน
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าแร้ง ใหญ่โตอัน ออกเป็นแร้งยานยาว ราวข้างเป็น
ดวงต่างขาวกลมดูขอบกะตังแห่งเดียว
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเชง ใหญ่โตอันหนึ่งคร่าดูฝ่าหอยแฉงหงตั้งหลังค่อม
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าปตุ ใหญ่โตหน้าเล็ก ราวข้างกลมดูท้อง ท้อง
กว้างเวียนเป็นก้นหอยสองแถว ๆ ละสามวงสี่วง
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ารายดาว ใหญ่โตอันหนึ่งต่างดวงขาวทั่วทั้งกาย
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าเพรียงแดง โขมคต้ายเล็ก ใหญ่โตอันหนึ่งต่างเป็นดวงขาว
มีกระในวงทั่วทั้งกาย

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าเตี้ยงูน ทางต้นขนหางไม่มี ลูกเข่าหน้า กับคี่ตะ
ก้นหน้าก้นหน้า

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าทิวาไสย หนึ่งยานาเนแรงแรง ทั้งก็เป็นแรงตุโก
มักถูกเข่านอนกลางวัน นอนไม่ราบ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าทิวาไสย เวลาค่ำเมื่อทานอน มีดวงวงขึ้นหว่างงาทุก
เมื่อ นอนไม่ราบ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่านักช.เสน รูปเรียวท่อนหน้าใหญ่ท้ายเล็ก ทางจีนต้น
ขนหางหายาก ผูกหลังมักเหยียบหลักหมอนไ้เป็นธรรมชาติ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าชเมียบ คาเหล็กอก มักจ้วงเทาเท้าท้าย แทงา
กรวมคดงู งวงกอดคดงูเด่นเนื่อง ๆ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าพลัดควาน รูปท่อนหน้าใหญ่สูง อกยาน
ท้ายเรียวเล็กหางยาว มักกระทำร้ายหมอกควาน

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าขจรศุข อายุศุขไม่ถึงสิบมีมดกัดดี หิ้งไปพาด
โพนในป่าได้ข้างบ้านน้ำมากดี หิ้งโขดงปกพามารู้ดีในบ้านในเมือง
แต่ข้างนี้ตำรอกบฏออกถนนห้ามมิให้เลี้ยงไว้

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าราหู ภายหน้าแดงหน้าขาวก็ดี คดขดปลายวง
แต่หูมีกระบังวงใหญ่ บ่ตายวงเรียวเล็ก

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าประพุก งาเป็นเดี่ยวหางคดเวียนตั้งเถาว์ดี

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากระบอกตาย ภายคดกายต้น หูแดงดูใบตาลคอยาว
ท้ายเล็ก ทางต้นเหมือนตุกร

นารายณ์ประทมดินธุ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๑๘

- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าทำรัง งามเร็วเล็ก เท่าทั้ง ๔ ตั้ง ห้องศิวสัน ทุณณชาติวัน หางเงินบัวปลอก สนับหางใหญ่ยาน
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าบังคอง งวงเท่าหางสามตั้งสัน ออกเกลโซมค้ำหลังตรงหลังสัน หางบังคองทวาร
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าชวาย งามเหลมนั่นกว่าหน้าวง ภูมิกายทุพพล
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ากระเอกสถุน หูใหญ่ยานคุดักกา มักจับขอบตาข้างเหลือกแต่ไม่พริบ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าชำนันสัตว์ ตัวดำ ท่อนหน้าใหญ่ ท้ายหลอดเล็ก หางเงิน โสมดสูง มักเหยียบเท้า
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ากระจอกสอ กายใหญ่หน้าเล็กหางเงิน เต็มขาวไม่ครบเหมือนช้างทั้งปวง มักยืนแต่ ๓ เท้า
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ามัตถายโคก อันตะโกษปายเยออุตรา ถ้าช้างพลายช้างพังเป็นดังนี้มีโทษเสมอกัน
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าทุตกระจอก กายใหญ่ หน้าเล็ก หางเงิน เต็มไม่ครบ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าทรุณ รูปพรรณพิสด หลังชื่อ กระตุกหลังกดตะกั่ว คอคำดั่งหมึกมัว หน้าหย่อนท้องยาน
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ามวยตา โสมดสูงดุจคี่ะวานร
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าดำเกิงคอง โสมดแต่หน้าเล็ก ภายนอกสันหางเงิน ท้ายยวบ ท้องกึ่งพิสด

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ากระตักกันทุย หน้ามดฺจุเฝ้าพอง ต้นทางคด
ปลายหางตั้งจามรยาจรรตดิน

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าสุครีพ คอใหญ่คอตัน คางใหญ่ หน้าผิงคฺจุเฝ้าพอง
ที่นั่งไม่รวม เดินยกเข็ด หางคอดคด สันนักถับลงใต้หาง

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าดีรอก ตัวใหญ่สูง หน้าเต็กงาเรียดสัน บิดลงต่าง
คางขนาย

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าพลายแม่ ขนยาวงอนคฺจุจางพลาย

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าคางยूर คอยาว คางยู่ หน้าหนู ออกหย่อนยาน
ท้ายเรียววัด

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่างกิสฺวา รามอกยาน เขวกัว ท้ายเล็ก

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ายักษ์ ตัวดำสันดรรพสารพวงค์ คางใหญ่ หน้าสัน
งวงสัน

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าพุงพัง ตัวดำสัน ออกยานทอ้งหย่อน ลำหางกลดงคอด

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่ารัศทัต งามถกกรมแต่เถยแดงดั่งแสงพระอาทิตย์
เมื่ออยู่ไทยตั้งซัด

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่านาคสะตุง หัวแต่ท้ายสูงคฺจุลูกพิงพาน หลังแอ่น
เป็นมดฺจุเกามันได้ถึง

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าพินายฆาฏ งาซ้ายตั้งนอน งาขวาไขวไค้งาซ้าย
โอบงวงปลายงาคดคองวง หูตั้งข้างหนึ่งหูยาวข้างหนึ่ง ขาค้อนแหง
ทั้ง ๒ หู

৭৬

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าพลุกทนต์ ตัวใหญ่หน้าเด็กหุดอกราย งามตก

๑ ช่างหนึ่งชื่อ ว่าลัททพินาย ไม่น่าดูช่างพัง

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าอินทกนิพินาย   งามอนแดงดังรู้ชาติ   งามบองขวา
ดักน้อย   งามบองซ้ายดังตั้งชื่อนาย

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าถ้ำดินสุมฤถ้ำดินไฟ   เมื่อคืนนั้นกษัตริย์นักบุญก็เสด็จ

๑) ชำ้หึ่งชื้อว่ำกำกวม รวบรวมชื่อเป่นสองตระกูล ตระกูลหนึ่ง
ตระกูล ตระกูลหนึ่งอี่ยงตระกูล

๑ แถ้วคิ้วกระกูด มีรูปมณฑลต่งหนั๋น ท้ายค้ำหางยาว เติรววดงามได้งอกเหมือนข้างพลาย ข้างธรรมดากิ่งหลายนบารมีหน้าได้

๑ ข้างหนึ่ง งามคณางด้น ปดายกางเกก หุ่เด็กผมชาว ไม่จรงรัก

୫୫୩

๑ ข้างหนึ่ง คอยาวใหญ่ตาเด็กพิการ กายยาวเย้นคำเคี้ยว ชนคำ
เลี้ยงรก ทางสั้น ส้มยาว ย่างเวริดจตุรแล

๑ ข้างหนึ่งเนี่ยมรตักษณพร้อมถ้ำ งาแตกติปถาย คอพลอยนพรัตน
สถาย ให้พังตกแต่งแก้ให้ดี ให้ปล่อยเดี่ยวบ่า โทษนั้นพด้นหาย
จึงกลังมาใหม่

๑ ศิริข้างโทษบาปลักษณะ ในไตรทึงค์กัถิราช มีแต่ ๘๐ จำพวกเท่านั้น

๑ ที่นี้จะว่าด้วยข้างอันเป็นพระกฤษณ์สัตว์คิมภคินทร อันทัน
เกิดแต่ศิครพงษ์ พรหมพงษ์ พิศณุพงษ์ อักษิพงษ์ มีทั้ง ๔ พระกฤษณ์
รคนกันมิได้จัดไว้เป็นพวกเป็นหมู่ใหม่อีก ๘ พระกฤษณ์

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าอินทจักร เต็มแดงคุดังนาควัง ผ่าคั่นไรผักบัว
ขาวดูจันทันม โขมตุง ควรแก่กระษัตริย์อันเป็นแม่ทัพ

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าสุรัสว ผิพลายงาเหลืองใสดังแก้ว ตาแดง
ผั่งนัก มักอาญา

๑ ข้างหนึ่ง ร้องขอหย้าเคียงดังสัตว์หราช ควรคู่แก่นนคร

๑ ข้างหนึ่ง ร้องขอหย้าเคียงดังครวจ ควรคู่แก่เสนาบดี

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าราชเสนห์ ร้องขอหย้าเคียงมี ถ้านุกลผู้ใด
ได้ไว้จะเป็นที่รักแก่เทพามนุษย์

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าชไต ชนอ่อนดุจผ้ารัตกำพล อาจเป็นสัตว์ดี
มงคล ให้บังเกิดทรัพย์มาก

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าชกรรณ ผิวนี้อ่อนนากะต้าง กลางงาหนัก

นารายณ์ประทมนิพนธ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๒๑

- ๑ ช้างหนึ่ง เมื่อนอนกรนดังเสียงแตร ควรคู่แก่กระษัตริย์
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อความหิบาด ออกใหญ่โถมดั่ง เท้าทั้ง ๔ กดม ปากแดง หลังเป็นคันธนู น้ำเต้าเต็ม ตาใหญ่ งามชนหูใหญ่ หาง อันทโกษงวง ถึงดิน เรี่ยกมันเสียงดังฟ้า ผิดตัวดำสนิท เดิรเป็นสง่าดังสัตว์หาวง ควรเข้าสงครามจะมีไชย
- ๑ ที่นี้จะว่าด้วยช้างไทยในยหนึ่งใหม่ อันเป็นชาติอัคนิพงษ์ นอกจากใครครั้งษัคคิราช อันชื่อว่าทุรตักษณโทษนั้น ต่อไป
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าช้างเขี้ยวข้างงา มั่งงอกออกจากสันมังงา แต่มิเขี้ยวแรมออกจากไพรปากก็ดี สันมังงาก็ดี รูปร่างพึงพิสดารต่าง ๆ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าทันตราบ งามออกจากปากแล้วเหียดคดไปดุจเขี้ยวยักษ์แต่เขี้ยวอุกร
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าตุยทุกข มีเด็บเท้าละ ๓ เด็บทั้ง ๔ เท้า ข้อเท้าแดงดังผักกาดแดง ผาแดง ช้างนี้ถ้าแต่เข้าบ้านใดเมืองใด จะบังเกิดมหาอุบาทว์ใหญ่ มีเข้าแพงแกลบยทั้ง ๔ ประการ ถ้าหมอมผู้ใดคล้องได้ ก็จะได้ตายสิ้นให้วิปริตต่าง ๆ บมิได้เหลือแต่สักคน ถ้าแต่เข้าบ้านใดเมืองใด พึงหลอมทองแทเงินใส่รอยเท้าทั้ง ๔ จงทุกเกล้าจึ่งจะบันเทาซึ่งโทษ
- ๑ ช้างหนึ่งชื่อว่ากินชีพ ร้องขอหญ้าดังเสียงแตร เสียงฟานเสียงตุ๊กกั๊ก เสียงเลื้อ เสียงม้า แดเสียงอันใดอันหนึ่ง บุคคลผู้ใดได้ยินได้เข้าของมักพตุนตาย

๑ ข้างหนึ่งชื่อว่าอุบตีไสย เมื่อนอนกรนเสียงดังกระหึ่ม ได้ยินเสียงกรนถึงที่แห่งใด ๆ ในที่นั้น จะเกิดอุบาทว์ยิ่งนัก

จบในชื่อทนต์กษณโทษ ๕ ประการแต่เท่านี้

๑ หนังสือบุพพจารย์ อันรู้ซึ่งพระคชศาสตร์กล่าวไว้ว่า ข้างโทษทั้งหลายอันนอกจากบาปลักษณะโทษทนต์กษณนั้น มีอีก ๗ จำพวก ข้างจำพวกนี้ให้โทษเบา มิได้ให้โทษอย่างบาปลักษณะทนต์กษณนั้น

- ๑ ข้างหนึ่งฝ่าแดงเพียงเล็บ เรียกว่าเหยียบเพลิง
- ๑ ข้างหนึ่งคิ้วเป็นหู เรียกว่าเตาะหู
- ๑ ข้างหนึ่งคิ้วเป็นขุม เรียกว่าเตาะขุม
- ๑ ข้างหนึ่งโยกตัวอยู่แต่เบา ๆ เป็นนิจ เรียกว่าวรโยก
- ๑ ข้างหนึ่งสับคี่ค้อยเป็นนิจ เรียกว่าวรสับ
- ๑ ข้างหนึ่งกายมักต่างแห่งหนึ่งสองแห่งก็ดี เรียกว่าโพกกันโดน

เป็น ๗ ข้างด้วยกัน

๑ อันลักษณะข้างโทษทั้งหลาย ย่อมเกิดแต่อกันพิงษ์สัน ผู้จะทรงไว้ซึ่งพระคชศาสตร์ ให้พิจารณาซึ่งข้างอันมีดวงารูปกายวิปริตต่าง ๆ ถ้าแลลักษณะต้องด้วยอกันพิงษ์ ข้างนั้นเป็นข้างโทษ ถ้าแลลักษณะต้องด้วยอิศวรพิงษ์ พรหมพิงษ์ พิศณุพิงษ์ ข้างนั้นหาโทษมิได้โดย

๑ อันว่าข้างโทษจำพวกใดก็ดี เลี้ยงไว้ในที่แห่งใด เหมือนเพลิงภาพสุ่มไว้ในทรวง ย่อมให้ร้อนวิปริตต่าง ๆ อย่าพึงเอาไว้

๑ หนังสือเก่าพระเป็นเจ้าทั้ง ๔ ให้บังเกิดซึ่งทั้งหลายมีคุณต่าง ๆ กัน อิศวรพิงษ์นั้นจะให้เจริญทรัพย์แต่จะให้มัวอำนาจ

นารายณ์ประทมสินธุ์ ว่าด้วยลักษณะช้าง

๒๓

๑ พรหมพงษ์นั้นจะให้เจริญอายุศม์แสนกวีชา

๑ พิศนพงษ์นั้น จะให้สัตว์พ่ายแพ้ แด่เจริญน้ำ แด่ผลผลารัณญา

หารทั้งปวง แด่พระตำราปฐมกัณฑ์นารายณ์ประทมสินธุ์ พระอาจารย์
เจ้าแต่ก่อน ผู้รู้ซึ่งคชศาสตร์จนได้ ดำหรับพระมหากษัตริราชเจ้า
เพื่อจะให้รู้ซึ่งชาติตระกูล ช้างอันเป็นมงคลแก่ปวงคน ถ้าบุคคล
ผู้ใดได้เล่าเรียนไว้แล้ว เหมือนหนึ่งได้แก้วควรเมือง

๑ ศิริเป็นช้างในสวรรค์ ๓ พระกำหิ ๑ ชาติพรหมพงษ์หิมวันต์ ๑๖
อัฐทิศ ๘ อำนวย ๑๕ เปน ๓๒ ช้าง พิศนพงษ์อัฐทิศ ๘
อิศวรพงษ์อัฐทิศ ๘ อคินพงษ์ศุภลักษณะ ๕๑ สัตว์ดีมงคล ๘
ปาปลักษณะ ๘๐ ทูรลักษณะ ๕ โทษน้อย ๗ รวมเข้าด้วยกันเป็นช้าง
๑๘๑ ช้าง พระ จมบริบูรณ์

พระตำราหน้าพระพุทธรเจ้า พระยาสุรินทราชา นายปราชญ์ ทูลเกล้า
ถวายทรงทรงโคลง ขอเดชะ

ตำราช่างคำฉันท์

คำฉันท์นี้ถ้าเรียกกันที่ลงพิมพ์ในหนังสือยุทธโกษา แต่มิได้มีเขียน
กันเป็นอันมาก ขระจะเปรียบกับตัวข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งจะเปรียบ
ที่ผู้ใดคิดแก้ไข เห็นว่าไม่เหมือนกันแท้ จึงนำมาลงพิมพ์ไว้

๑๐ ขอบวาศิโรรัตน์

ศรีสวัสดิ์ดิศาทร

เบญจางค์รุดีวร

วิสุทธิโอฬาร

๑๑ แห่งองค์ชินนารถ

ทศพลยอดญาณ

นำดีทวงสงสาร

ดีเวศพนมฤตยู

๑๒ เป็นที่พำนักนิคัย

วรเทพแผ่นภูว

โตเกษณดาต

ประเสริฐสวัสดิ์สถามถ

๑๓ เนาวโลกย์อุดรธรรม

ธำรงรักษันรชน

ดกัมมเสถงกัฏฐ

บทโมกษันฤพาน

๑๔ ทงสงฆอนิจจัง

ควิสุทธิใจอารย

โปรดโลกยสงสาร

วรเทพสรบสรพ

๑๕ ไตรยรัตนเรืองโลก

ยโตเกษไถวัด

ขอบวากฤษดาชัย

รุดีโอนศรีโรจ

- ๑ ชักของคู้ๆ
เป็นปี่คนนิกร
- ๑ อภิวันท์เรื่องฤทธิ
ครองโตกยโลกา
- ๑ วรวรรณโตเกษ
ขอถวายกฤษตามาตย์
- ๑ ขอแสดงดำเนิรใน
เดชลักษณะบริบูรณ์
- ๑ ไทยรัตน์เรื่องเดช
ข้าขอแสดงสาร
- ๑ จะกล่าววชชลักษณะพิธี
ธิราชไท้ธำรง
- ๑ ชื่อเฮราวรรณแมนมง
เผือกผ่องพรรณราย
- ๑ มีเคียรตามสืบตามฉาย
นภาพันคเสนทรา
- ๑ หนึ่งกิริเมฆต์ไตรตา
ทรรเสวตรบรรยง
- ๑ หนึ่งเทพยดีนิมทองค์
แดเทพยเผือกผ่องพรรณ

ศุภศิริวัณท์เรื่องพร

วรเทพธาดา

พิศณนารณนาภา

สิทธิศักดิ์สังหาร

กมเดศเดอญาณ

นรเทพเพ็ญภู

คชกรรมประยูร

ประเภทไพศาล

หิมเวศพระภาพ

ศุภสวัสดิ์นิมานน์

เปนพาหนะโกษีย์

กตเลศแดงค์

มานมุขแดงกาย

ตามเคียรดีบา

นิรมิตรเปนมตงค์

๑ จรดถ้าง้างในหิมวันต์	ดิมหม่อันตรรก์
ประเสริฐฤกษ์ณอดงกั	
๑ ชื้อช้างฉัททันต์แดงค์	จักรพรรดิเจ็ดจทรง
ในจักรภพนิขาม	
๑ ถ้ามถ้านหกเด่นหมื่นถ้าม	ร้อยห้าสิบตาม
โดยโยชนผาดผันผาย	
๑ แค้เข้าถึงเข้านมิงาย	กำลังบคตาย
มีพรรณภาคยเงินงาม	
๑ อุโบสถตระกูถ่มนาม	จักรพรรดิทรงตาม
กำแพงจักรพาพนัน	
๑ ไปเข้าคั่นเที่ยงสุริยัน	บมิเหมือนฉัททันต์
พรรณภาคยคือทองโล่ภัก	
๑ ช้างเหลืองซื้อเหมหัตถ์	พรายพรรณคือดี
สุวรรณเรืองอร่าม	
๑ ช้างคันรหัดดีเงินงาม	ดีกฤษณาตาม
ตั้งมูตรแถมดักว้หอม	
๑ บึงกุดดีสุริยเจ็ดจจอม	อุไทยเทพนอม
ยุคันธบรรพตพราย	
๑ ดีเทียมทองแดงพรรณราย	ศุภฤกษ์ณ โฉมฉาย
มีนามซื้อตามพหัตถ์	

- มีพรรณเผือกผ่องคือดี
ชื่อบัณฑิตระนามใน
- ช้างหนึ่งมีนามกิงโคย
อุกธารารมย์
- ภาพาวกะหัตถ์ส้ม
แดงพรายคือนิลภูผา
- เสร์จกถ้าวช้างในหิมวา
กฎแรงฤทธิ์ล้ำดง
- จักกล่าวอิฐที่แข็งแรง
กระศักดิ์ลักษณะโสภา
- ช้างหนึ่งมีนามไอยรา
เท้าน้ำก่กลมดุจนคร
- เท้าหลังเดินเด่นอ.เรียงวัด
แดงมี สี่หทัยนัย
- ตัวใหญ่คือภูเขาทอง
คือดาวประกายพุกษัพราย
- งายาวขึ้นชวตัมปลาย
บุษกราชเรืองฤทธิ์
- หลั่งราบในหุบซ้องคิ
กระหนวดทั้งสองต่งไข
- ไกรดาศิริ
- สัตว์จรดไหล
- บุรณดำอุทุม
- ดิบหม้ออันปรา
- คชลักษณะเรีงแรง
- พศพรรณเมฆา
- มีขงมีดังหัท
- ตาใหญ่มีพรรณ
- งวงงามคือกาย
- หน้าหลังเพี้ยนพิศ

คำราชาศัพท์

๒๘

๑ เลี้ยงตั้งชักรียงศัพทเอาใจ ประจำบุรพทิศสถาน	หางมังกดองใน
๑ บุนทริกบัวขาวเบิกบาน ตั้งพรรณตั้งชัใส่สด	งาใหญ่สั้นปาน
๑ เต็มงามทั้งคือณนด ห้าวหาญบเหือดเรืองรงค์	ร่ายวนเมฆปรากฏ
๑ เคียรใหญ่ควรคู่แต่องค์ อาคณเณย์ประจำทิศา	จักรพรรดิเดด็จทรง
๑ ชื่อพราหมณเดิดอาภา พยพใหญ่ดาวาม	โตหิหองคา
๑ คอกถมเลี้ยงศักรูขาม สถิตยทักษิณโดยหมาย	กาหตเตรตาม
๑ กมุตสถักมทพรรณราย หุ่อ่อนแต่น้อยเลี้ยงแตร	โสศสูงสอดกาย
๑ GANGONJATV ฐนสามคำแก ประจำณทิศหริ	ห้าวหาญบมิแปร
๑ อัญชันมีดีอัส ตั้งงามสถวกใหญ่เงา	อัญชันศิริ
๑ เลี้ยงตั้งถมพัดคัพภา นุภาพประจิมยนิยุค	ไม้ไผ่มีอา

๑ บุษปัทม์พรรณดีสถาศุก	ฉวีเจดีย์คือกระมุข
คอใหญ่แถมงามเรืองรัง	
๑๐ งาน้อยขึ้นขวาดีดังขั	เตียงเมฆยืนยัง
พวยพคนองถ้ำหาญ	
๑ ดีใบทองแก่เชื้อสาร	วโรมทรงสถาน
ใต้เตียงถลกษณคัถกม	
๑ หน้าใหญ่งาน้อยยาวสน	เตียงนกกระเรียนรมย์
ประจำอุตรทิศา	
๑ สุประติฐิต์เมฆสนทยา	ผดทั้งนาคา
คือผดอุทรเรืองแรง	
๑ งาช้อตูก้านบัวแดง	ชนปากยาวแครง
อันทโกษอ่อนแถมเนอิด้าน	
๑ เสร็จข้างอุฐิต์โดยการ	จะถั่วคชาธาร
อุฐิต์เรืองรณผอง	
๑ ดังขันธ์พรรณภาคเทียมทอง	งาน้อยงอนส่อง
เตียงโกถ่ถ้องคเวดิน	
๑ เตียงพยัฆะภารด้ากัญ	ยืนกลางทิศกัน
พิชเนศวร์ไภยเมียบพร	
๑ ดีดังขัชื่อเสวตรพระพร	บัวโรยมว
มีนามประทุมหัตถ์	

คำราชาศัพท์

๓๐

๑ ชื่อเสวตรภคชกษัตริย์คือดี	คองฮอนแห่งมี
เมื่อกล่าวประการใส่สุทรี	
๑ ช้างหนึ่งมีนามโคบุตร	แกดักถำรณยุทธ์
ทางกลมคือโคจรดิน	
๑ พลุสดำมีงาขวากวิถ	โชนทอดโยนิน
กำลังกำเกาะภาชา	
๑ ชื่อชนพลุสดำองงา	ทวี่ทชนชา
ประเสริฐลักษณะเรื่องรงค์	
๑ ท้ายสิงห์มีนามสิงห์ขงม	เท้าหน้าสูงทรง
คำท้ายแต่หางเรียวงาม	
๑ ชนมปนรบหุด้องตาม	ผ่ายหน้ามีนาม
ลบชมเมื่อปรมไปหัดง	
๑ นพสุบรรณเท้างวงงาทัง	หางยาวอีกอิง
คชาตจรดรรณ	
๑ กรมกระเอกเดี่ยยสืบดี	ถ้ำแก้วมณี
แต่เท้าแต่ห้าพรรณราย	
๑ เสร้งในอุษุขเรื่องฉาย	จะแจ้งภิปราย
คชลักษณะเลิศถาวรณ	
๑ ช้างหนึ่งมีนามเอกทัศน์	งอกเพดานผัน
งาเวียดไปงอนเบื้องขวา	

๑ ปทุมทนต์ยงกวงเห็นงา ก็ตั้งทุกสิ่งงวาท	รูปทรงคเชนทรา
๑ งอกเสมอไพรงาตำอาง เนียนโตแต่ตั้งกายา	รูปไข่ไก่กาง
๑ งาตั้งกว่าหน้าวงกา กฏนามชื่อเนียมศรี	ยาตั้งครบปรา
๑ ปลายางอนพร้อมมีสี กำลังกำเกาะภาชา	ชื่อพาดจักรกริ
๑ กระหมวดสูงในนามชื่อพระยา พิลาศสัตว์รพดงาม	ช้างหางหูล่า
๑ ถึงกานต์จักรในนาม ประเสริฐรู้ลักษณะเรื่องรัง	ตระกูลกระษัตริย์พราหมณ์
๑ ภาษจักรตั้งงาใหญ่ยัง จำรัสจำรูญรวรย์	ปลายางาเรียวประจ
๑ ชื่อรัตนกมลพดนม งาขาวกษณเบองบน	งารวมเสียดสี
๑ แผ่นมีช้างโทษโดยยถ น้ำคืบคืบคืบ ๆ	พินหนึ่งอาจประจ
๑ งาซ้ายเสมอน้ำวงงา กอดเอาหน้าวงงงาม	ชวาวาโอบมา

๑ ชื่ออมรจักรพาพตาม	สารโสถกโดยนาม
ประกอบกำดั่งมัทมา	
๑ ช้างชือกษัตริษณนา	ชวาทับซ้ายพา
กายเกี่ยวแตรออกวงดง	
๑ ชนช้างย้อมอาของทง	ยกเท้ายอขงฆ์
โจนแตรจ้องโจนลับ	
๑ ร่มทนต์พระธรรมธวัชกับ	คันทาชวาทับ
งาช้างแดงอนโสภา	
๑ จตุรตถกระหมวดตั่งสองงา	คันทันเคียวมา
แถบลายแปดเกตุกถม	
๑ ม่มชือกุณิพนเศวรสม	ลักษณะเลิศตัวกลม
ม่นามชือกุณิพนเศวร	
๑ เสาวโรสุกายแดงเป็นนวล	ปลายปากเม่นมวน
คันทปากแซกเต้าสัณจง	
๑ ชื่อจตุรตถกุ่มภัมขงฆ์	ท่งดีใหญ่ขง
คอกถมกระคักติพรรณราย	
๑ ชื่อจุมปราสาทนั้นปลาย	งาแดงมมิกถาย
กัฏฐประตวิฐ์ดั่งดี	
๑ อระกุ่มภักใหญ่โดยนี้	ชื่อศัพทไกร
ด้าเนียงดั่งกลองบรรภา	

๑๑	๑๒
๑๓	๑๔
๑๕	๑๖
๑๗	๑๘
๑๙	๒๐
๒๑	๒๒
๒๓	๒๔
๒๕	๒๖
๒๗	๒๘
๒๙	๓๐
๓๑	๓๒
๓๓	๓๔
๓๕	๓๖
๓๗	๓๘
๓๙	๔๐
๔๑	๔๒
๔๓	๔๔
๔๕	๔๖
๔๗	๔๘
๔๙	๕๐
๕๑	๕๒
๕๓	๕๔
๕๕	๕๖
๕๗	๕๘
๕๙	๖๐
๖๑	๖๒
๖๓	๖๔
๖๕	๖๖
๖๗	๖๘
๖๙	๗๐
๗๑	๗๒
๗๓	๗๔
๗๕	๗๖
๗๗	๗๘
๗๙	๘๐
๘๑	๘๒
๘๓	๘๔
๘๕	๘๖
๘๗	๘๘
๘๙	๙๐
๙๑	๙๒
๙๓	๙๔
๙๕	๙๖
๙๗	๙๘
๙๙	๑๐๐

๑) อำนวยบุญตรึงแดงตามพ มีพรรณสนิทางา	ตัวยาวใหญ่งาม
๑) หางยาวเล็บขาวโตภา ดีเหลืองแถมเขียวเจือกัน	แม่ชื้ออกบิดา
๑) อำนวยแห่งภามณีสองธรร หัวคอแดงวงดงาม	ลักษณะพร้อมพรรณ
๑) หน้าดำหลังเต็มพอกภามณ แม่ชื้อบึงคตาโดยมี	สองข้างขึ้นนาม
๑) วรรณาแห่งนางหัดถ พิศพร้อมทั้งกายโอพาร	เหลืองแก่โตภ
๑) อำนวยกมทุกายา กฎก้านก็มีหลากหลาย	ดีดัดบุศปรา
๑) ตัวดำเป็นกระทั้งกาย ถางดำคือกิริยี่สุด	ถางดำถางหมาย
๑) ห้าข้างอันอำนวยกมทุก แม่ชื้ออะนปะกะมา	กำลังฤทธิรุก
๑) ดิ้นแดงทั่วกายา ตัวดีดัดลักษณะรูจี	ถเขียวอ่อนโตภา
๑) อำนวยอัญชันโตภ หัวคอแดงวงใหญ่งาม	วรรณดั่งเมฆมี

คำราชาศัพท์

๓๖

● ปริมาณมีลักษณะโดยนาม แต่เมื่อชื่อตามพจน์นี้	ต้นศักราชาม
● กายเมื่อนั้นแดงโดยมี พิศลักษณะดำไธภา	เด็กทองแดงดี
● อำนวยบุษปทนต์รักษา หน้าเต็มต้นบังงาม	ตั้งขไธภา
● งาเหล็กคือทองค่านาม เด็กทองอันงามมีพรรณ	หง่างาเหล็กของทรา
● อำนวยทั้งสงคชกรร ชื่อว่าพิศุภทนต์	ฝ่ายแม่นามสง
● กายนางงามขาวใสดี นิราศโศภณมีพาน	พร้อมสงวิณทนต์
● อำนวยตำรวจโคมเสริฐดาร คาแดงบริบูรณ์	คือบัวแดงตระการ
● เมื่อนั้นมีลักษณะระกุด ชื่อถึงภณากิริณี	ตั้งเขี้ยวจำรูญ
● อำนวยคู่ประคิษฐดารศรี ปากหางแดงคัวคองาม	คิ้วสูงเขี้ยวขจี
● แม่ธัญชนะวดีมีนาม ประเสริฐลักษณะอินทรี	กายาตั้งงาม

๑ เสร็จสิ้นคชลักษณ์ไฉ่ภักดิ์ พิศคว่านวยพงษ์	จุกศัหัทธ
๑ ตำหนักพิภพผู้ทรง ผู้ชั่วชื้อราชวังเมือง	พระคุณใหญ่ยิ่ง
๑ ครัดสอนทุกสิ่งเนาเนือง คุณประการนาค	ประโยชน์ให้เรือง
๑ จึงมีพระบันฑูทรรัส คเชนทรลักษณ์ไฉ่ภักดิ์	ให้เต่งตำราสวัสดิ์
๑ ศักราชนรภัยสืบปี ตำเร็จนิพนธ์โดยจริง	มโรงแษฐมาดี
๑ ชื่อบุตาจันไทรศรีษะ ลักษณ์ร้ายสำแดง	คชลักษณ์เพิง
๑ ชื่อทวยหาญนั้มนั้แวง แกลงอกประชุมคันทาง	ศอกหนึ่งมีแปรง
๑ งาเน่าแกลงคนผอมบาง ลักษณ์ร้ายฤๅดี	หนึ่งชื่อทำปาง
๑ มีหน้าเงาเอนคิอศิริ เนื่อกระเพอมหนัยาน	เตยหน้าด้นน
๑ สดุดณลอคได้ท้อประปราน หนัสนนคิอมนวนเสื่อเวียน	บมิไ้ โดยสาร

คำราช้างคำฉันท

๓๘

๑ หนึ่งชื่อท่าอาเจียน แถมเห็นคันงาทั้งสอง	หุบปากบมิเนียน
๑ ด้วยเหตุผู้ปากยาวของ ลักษณะร้ายบัดดี	ชื่อท่าถายอง
๑ หนึ่งชื่อพาหุหมิต์ แตกออกเป็นร่องน้ำขัง	คาบไม้หญาัม
๑ หนึ่งชื่อชนโกถนแถบนี้ ทั้งรูปทั้งโฉมอันปรี	งาขาวชืดขัง
๑ เมื่อเดิรดูจมนกิริณ อำเภอกือช้างแก้วเดิร	คตอ้งเท่าหน้าม
๑ หัวเขื่อนตาลถม่งเมิน แถมเห็นก็เป็นจัญไร	เบื่องท้ายต่งตเทิน
๑ ช้างหนึ่งชื่อถลุมตั้งไก่อ ก็เป็นอันเดียวด้วยกัน	กระหมวดนนั้นเถื่อนไป
๑ คือตังจอมปลวกงอกทงัน ที่พาดก้งเวียนวางขอ	ไม่มีร่องอัน
๑ ช้างหนึ่งชื่อว่าพดุกพอ แถมเห็นบดัมด้วยกาย	งานันคั่นขอ
๑ หนึ่งชื่อพดุกแบกวันวาย แถมว่าวดตายโดยเห็น	งานแตกคั่นปตาย

๑ ข้างหนึ่งข้อตั้งนาคเป็น แตรจุจะหลุกแยงยด	เด็บน้่ากดวงเหม็น
๑ ปากนั้นปลายเป็นหลายกล ยุศกร้ายดำแดง	ปากงเงือกปน
๑ ข้างหนึ่งมีนามพลุกแจง พิการหลากหลายกล	โทษนั้นร้นแซง
๑ งานดั่งช้างดำริยยด แตรทางนั้นคดเคี้ยวไป	บั้งกรองทวารคน
๑ งานนี้เป็นปด้องร่องไร ที่คนอันบ่อกเบ็ดือกเสีย	ดั่งหน่อไม้ไผ่
๑ ทางนั้นยาวยานเวียดเวีย อย่าเอามาเถียงเบ่มปน	เต็งแตรเล็กเสีย
๑ หนึ่งสวามิชาญโดยกล คือแวนประกับหน้าสาร	หน้าราบแยงยด
๑ ส่วนคานันได้ตสาธารณ เป็นโทษเทียบัตเดียว	คด้องค้องเอตาการ
๑ หนึ่งนามนครฆางวงเรียว คดอคนปลายพึงเห็น	แต่คั่นวงเพรียว
๑ งวงยาวดุดังภูษเคนทร ที่เวียดแถบม้งาม	องคุตักเซนทร

คำราชาศัพท์

๔๑

๑ คี๋คะ หน้าท้ายเทียมทาน	ภักษ์หญ้าวรกรรม
แตกัมกระพองกุมกนิ	
๑ คชหนึ่งตั้งคังนากิน	ห้วยท้ายเจียรจิน
แดต้งบด่มตูดาด	
๑ กถางตัวคำต้อยพิถาร	เดกธัมจันทร์ทาน
ประเภทพิงพิศเพี้ยน	
๑ คชหนึ่งนาคพันบันเวียน	ชนของโก่งศิริเคียร
แดคัมด่มกายา	
๑ งาถันของคุถัมมิถา	แททู่ตองงา
แดเอือนเฮาภักษ์ โอนตน	
๑ คชหนึ่งช้อบิเดวธัมพถ	ถันตรีเค้าถ
โดยธำตรกถ้าวธำธารณ	
๑ นมธำมนามยักษ์กระถการ	อุบัตินทรวงดาด
ก็ช้อวบศำจกิดา	
๑ แม้งอกปากคางบมิดดา	ช้อโคถกถิดดา
ถโทษพันภุกฏาไกร	
๑ ผิวอกข้าง ๆ เรียงไป	น้้นเรี่ยนามไทย
กระถัดถักษณด้าแดง	
๑ ผิวอกท้องแดเรียงแขง	ถิ่งหงังอกแฝง
ที่เท้าแดหางเบรียบบุน	

๑ เมื่อขตำเนิรยงุน แลโทษอันร้ายเพ่งพิศ	บมิงามโดยคุณ
๑ ผู้ใดได้กัถ้องค้องคิด แก้หมอผู้คัถ้องอัมปรี	เปนโทษเนื่องนิจ
๑ หนึ่งนามทมพฤกษมิตี แปลตายคือเสียมแสนดาว	งานั้นใหญ่มี
๑ ออกคตท้องหย่อนยานยาว ทั้งหนึ่งแค้นยานยูน	จวงแวงไศดสาว
๑ ช้างชื่อสุประพฤกษารุณ ประเนียดมตแปรตามกัน	สองงาเปรี้ยวปน
๑ หางนั้นคดเคี้ยวคัถ้องพิศ ประเภทพิศพิ้งอัมปรี	เกี้ยวเกี้ยวผูกพัน
๑ แดงลักษณะอันร้ายราว นิพนธเบืองเบาราน	โดยสาครามิ
๑ ช้างหนึ่งชดวนศุกพิการ ไปกลั้งเขาถูทโธงคตา	คือหมอแตกวาน
๑ หนึ่งกลั้งค้องบาศพามา แตกคตคะไนยโนเวียง	แต่พันทรา
๑ เทียรโทษโดยบุรพตเพียง อุบาทว์อุนต์วิ คือไฟ	อย่าไว้โรงเรียง

คำราชาศัพท์

๑ ช้างหนึ่งชื่อกาจับใบ เบ้องโต คือตงมิกกา	หุใหญ่ยานใน
๑ คานันต์ถักถานเหล็กอกหา ชื่อกันแอกกมเพี้ยงพิศ	ถักษณกรรณา
๑ คชหนึ่งชื่อพินายเรื่องฤทธิ์ อำเภอนร่ายพังปะละ	โทษนั้นพิพิธ
๑ มานพถูกฝ่ายเฉวียงดังพระ แก่พิชนไภยทงผอง	พิชนเศวร์ขำระ
๑ มีอำเภอด่าง ๆ มักคนอง ก็แพ้พินายเนนิศย์	ชาญชนางดอง
๑ หนึ่งงามมิงอกชื่อสิทธิ แดทรถถักษณนา	พินายเพี้ยงพิศ
๑ งอกเล่มอดสนับพุกโดยตรา ถักษณร่ายอจันต์	ชื่อภักพินายนา
๑ หนึ่งงามดังชนายชื่ออินทร แดโทษนั้นมากมาย	ถักพินายถวิต
๑ หนึ่งงามขวางปากดังหมา แดชออันดับโดยตะกุด	นามศักดิ์พินาย
๑ ช้างหนึ่งนามชื่อทรหน แดหนึ่งนยานยุ้ยย้าย	ท่อนนยานยุ้ย

๑ กระตูกหลังคดเคี้ยวตูกาย พยคัย่อมดำธารณ	ทรตักษณบรรยาย
๑ หิ้งคชถันคิตยุนนาน แกเทียมปลายปากบมิงาม	ชีวหาวยาน
๑ คันทันดัดรอกใหญ่ตาม แกหิ้งบราบคันทา	อ้าปากเดิรทรม
๑ หิ้งนามบังกินทุพลา ข้างหิ้งด้นเสียดัง	หูตของซ้ายขวา
๑ หงันนั้ปนกระตดพดเพง แกเกยวกระหวัดพฤษา	หางตุวักย้ง
๑ หิ้งนามคระบังนัตบมิตา แกซ้ายก็เกกโดยเฉวียง	งาขวาเกกขวา
๑ คันทาคดพิถบิตเบียง ประหลาดทงผองไอยรา	ขันตามก้นเกียง
๑ ขี้ท่ายแตรเห็นงา แกขีเมองกลางเห็นเสมอ	เสมอหูซ้ายขวา
๑ คชหิ้งนามกระด้ออำเภอ แกกางออกนามบับนัต	งาสองเบรเปรอ
๑ คชหิ้งมีนามตมญากัด แกงานนแนบงวงดง	ชรณัดตมัต

๑ หัวคำเท่าหลังสูงส่ง คังนบเคารพชรณิน	เท่าหน้าดตง
๑ เมื่อเติรย่างเท่าเหยียบดิน ยกข้างย่างบจร	ห่อนเล่มอยยนิ
๑ ดีเท่าไขว่กันขับซอน แกหางก็ยาวสุดสูง	ผอมบางได้มงอน
๑ หลังราบแต่ท้ายคอง แกลักษณะร้ายอันปรี	โดยตำครกำนง
๑ ข้างหนึ่งโยนยกกับดี อุระและยงไปมา	โยนห้วงวงศ์
๑ ยกเท่าบมิได้ตรงครา ถนเถลือกจัญไร	แหงนหัวเห่ลือกตา
๑ ปรบหูแกว่งหางแวนไว นังคองแกตัวไผ่ผอม	อยู่บ่มี่คู่ใจ
๑ อำเภอนี้โทษควรคอบ สรรพโทษนั้นม้มหัก	ลักษณะร้ายแนมนอน
๑ คชหนึ่งมีนามบัญญัติ แกตัวบได้พึงพอ	ชัญบันเชษฐรัก
๑ ทงดีเท่าอันเวียดวอ แตรามเล่มอถันไป	ท้ายหลังคองค

๑ มานโรนรายพรตยัตโย แดทอังก์ยานใหญ่เห็น	เด็บบงอนขึ้นไป
๑ หิ้งนามกำปโปลโป ประจักษ์แก่ตาอย่าง	คั่นกางเด็บบเห็น
๑ เชพระหทัยยัตติ ดูอุบาทว์อันพลา	โหล่นนิชาตง
๑ ศิวชาวต่างทักทาย ทังชนอันเทศธรร	ถ้ายมุดหนักมา
๑ รดตัวแข่งชาตามปาน แดห้ามมมานไชยโชค	โดยสาครเบาราน
๑ คชหนึ่งนามบันทายโสภ ทังหลายอย่าพึงไภยภิต	ปรายอยู่นิจโลก
๑ พังพลายตุ้เตี่ยวควรคิด โดยสาครกถ้าวเบาราน	โทษนั้นพิพิธ
๑ หิ้งนามกระดกกรรณทฤษฎ์ แดทางนนวนตากดิน	หน้าตุ้หน้าฟาน
๑ คชหนึ่งชื่อสุกรพิศพิศ ดูใหญ่แดเห็นมิมิสม	คอต้นคางถวิล
๑ หางยาวคดคอดมิกถม แดคุดังนำพึงชัง	หน้าพองบวมธม

● ที่นั่งนิรมิตโดยหวั้ง	ต้นหางย้อยยัง
แถ่เทรียกเย็ดผาดฉั้น	
คชหนึ่งสมญารัตนัค	งาเดิมแดงฉั้น
คือชาดยงคุณเทรียบตรา	
๑ คุงแสงสุริเยนทรมหา	เตียงเดอเมฆา
อันแรกอรุโณไทย	
● หนึ่งนามคชาทิพาไผ่	มานแรงระใบ
คชชาติโคเพละพรรค	
๑ มักคุกเท้านอนกลางวัน	หนังหย่อนยานอัน
คชหนึ่งยงครหาคือเชิญ	
๑ หนึ่งนามสแบกเคี้ยวจำเปน	พังพลายมีเว้น
บมิถึงกำหนดมม้น	
๑ ทรลักษณอันตรายครามครัน	หนังน้อศัจจรัย
คือหนังระมาดอันเขียน	
๑ เปนเกดต์เรือบร้อยวรรณเวียน	ไภยโทษจำเนียร
แก้หมอนผู้คดองญาแดง	
๑ เสรีจวบทรลักษณดำแดง	ไทรตรึงษ์กัจจาง
ให้ โลกย์แถเห็นด้วยดี	
๑ ช้างหนึ่งห็นชาติอัมปรี	รูปนคหัต
ประเดห์ดังรูปกษร	

๑ งามวงเวียนหวอบหลอน แกเท้าประมาณคืบเดียว	หน้าดังสุกร
๑ เดี๋ยวดูเดียงเหม็นบ่งเนียว แตร้องวิกตอปลัดกษณ	เขียด ๆ เกรียดเกรียว
๑ คาแดงดูกล่ำรำนัก สถิตยัยริมสมุทรไทย	กินปูปนภักซ์
๑ ข้างซ้อกริบสมุทรคริบไพร อย่าฟังมาเดียงในคาม	พิการจัญไร
๑ เมื่อจกกินหญ้ารวกราม แถกินด้วยปากปานโค	ดื่มฮาไปปาม
๑ ข้างโตเดียงดูเดียงโต เดียงแรดแตด้าเนียงฟาน	นักชพยักโฆ
๑ ผิดได้แต่ครูเดียวดาต บควรจะได้โรงรมย์	ตุงเพลิงกาพนธาน
๑ ชอบปลดอยเดียมำทุรคม เปนนานแต่เดียงซุนซัง	อย่าฟังนิม
๑ ปาปคชตักษณนทัง ประสงค์ให้รู้โทษทัณฑ์	มวญกถาวโดยหวัง
๑ ย่อมเกิดแต่กระดูกพวงพรวรค์ อุบาทว์อุบัตินมิด	ชคณิพงษ์อัน

- ๑ เส่ร้จเส่ดงปำปดักษณั้ฉนั้ปรี   แบดลืบทั้คัมี
ในส่ำตรกถ่ำวบรรยาย
- ๑ ผงัสมส่ำรคูกุ่ดักษณั้ โดยหมำย   ปำปดักษณั้ โดยร่ำย
เปนนหจ่ำพวกคณนห
- ๑ ถ้วนร่ำยเจ้ดลืบทศษ   โดยส่ำตรฉนั้ฉ
จำรียั้ถถ่ำกั้เส่ร้จบริบูรณั้

ตำราช่างคำกลอน

● เพลงคำหรับลำดับสารอันพรหมสวรรค์   ทงสิบหมื่นอยู่ยังหิมวันต์
 ชาติทิพย์พันศักราชล้วนเพียงเงินงาม   อุโบสถสัมบูรณ์ตระกูลช
 มีกำหนดศักราชคล้ายดั่งสยาม   หนึ่งข้างหมื่นหับคัมภีร์นาม   ผิดอร่ามเรือง
 รอดังทองทา   ข้างซุ้มมงคลขจรเวศ   นาสมนนิตาณัฐันพรณ
 บุบผา   ข้างซุ้มคันธทิพย์ดั่งกายา   ดังกฤษณาหอมกลิ่นทั้งอินทรี
 บึงกัลป์เหลืองได้ดาวพาริชาติ   งามสอาดสมบูรณ์จำรูญศรี
 ชื่อตามพระพนแดงอุดมดี   ดุจรวพีแจ่มจำทิวกกร   บันทระ
 ตระกูลกริเศวตศรี   พรรณพิไลศาวชาติประภัสร์   ตระกูลหนึ่ง
 อยู่ยังฝั่งลำคร   ดั่งหมื่นอนันนามกรซอคงโคย   ตระกูลหนึ่ง
 นามกาพาวกะ   ไม่มีกระด้าหมดตได้   ดิบประการสารเสด็จ
 ดำแดงไว้   หวังจะให้ง่ายสดับคำหรับคช

● กล่าวข้างอิฐทิศเข้าติดต่อ   แต่โดยย้อยรอนน่นกลบท   ข้างหนึ่ง
 นามพญาไอยราพค   สูงจรดเวหาเงื้องอน   ผนวกกายคล้ายเมฆ
 เมื่อกลุ่มฝน   ดั่งขมยถกตขงษ์ชาติไกรสร   เติงดุจดังขตั้งทั่วทิมพร
 สถิตยทิพย์บุรพบุรพวัฒนา   บุณทริกตั้งคัวเหมือนบัวโบษ   เติบนัน
 เหลืองเรืองโรจทุกนชา   พนังผดนาภี่ดีเมฆา   อยู่ทิศอาคเนย์
 ทรวงยง   ข้างหนึ่งนามพรหมณโตหิต   แดงสนิทผืนเื้อ
 นั้นโปร่งปร่ง   ทุกสิ่งตั้งด้นด้าเนียงเตียงแตรตรง   เนาในดงด้นกัน
 ทักษิณทศ   ข้างกมุทเช่นกมุทก้านอกกมุท   ด้าเนียงดุจเตียงแตร
 แฉกจักร   งามเอนแสดามคำชาควรพิศ   อยู่ทิศทิศเหนือแดนไพร

๕๐

วิธีญาณ

ช้างอัญชันแดงอัญชันพรรณบุบผา   ทั้งสองงาขาวสะอาดขนาดใหญ่
 เฝ้ายดั่งถมถันก้องในปด้องไม้   อยู่ทิศประจิมใจฉกาจฉกรรจ์   บุษ
 ปัทมศัพรณ์เลื่อมเหลืองแสงแดด   ตั้งตั้งแดดกายใหญ่ไม่ยาวสั้น
 ภอถ่มตุงตมทรงยรรยงทนต์   ดำเนียงเมฆย่นย่นอยู่พยับ   สวรร
 วโหมโหมเจดประเสริฐแท้   ตั้งตั้งใบทองแก่ขาวเขี้ยวขด   โกลน
 นาทก้องกระหึ่มมันซึ่มทรม   อยู่ดำหรับสถานสถิตยทิศอุดร   ดุ
 ดิฐดีเมฆเมื่อไถ่คำ   กายกายาใหญ่เยียมเทียมสังขร   ผนด
 คู่ผนดราวดุทร   ถมถ่มถ่มถ่มถ่มถ่มถ่ม   ที่เต้านม
 นุ่มนุ่มชุ่มชื้น   สองงาขาวบริสุทธิดีขาว   เฝ้ายดั่งถมถันก้อง
 กราว   ย่นย่นย่นย่นย่นย่นย่น   แดงดั่งถมถันก้อง
 เสร็จถ่มถ่มถ่มถ่มถ่มถ่มถ่ม

● จะกล่าวถึงวิชาเด็กดาววรรณ   นารายณ์สวรรค์ได้วิไลโดยลักษณะ

ตั้งขันธ์ถ่มถ่มถ่มถ่มถ่ม   งาน้อยงอนหน้าซมสค์กดี   เพดา
 เข้าหัวเทียงเตียงพยับ   ถมถ่มถ่มถ่มถ่มถ่มถ่ม   ตัวตระ
 มั่นย่นเยียมอยู่กลางทิศ   เนานึ่งนึ่งในวนาบระหง   คุ่มทาง
 โทษทั้งหมดปลดปลด   แดงทั้งทรงอานภาพปราบดินบน   ช้างชื่อ
 คามพหุคินทรกรินทรรัตน์   ตั้งเหมือนทองแดงขัดทั้งตาชน   กิริยา
 เฝ้ายมหาญาชาญชน   กากำแห่งแรงรณฤทธิ์ไกร   ช้างหนึ่ง
 งามอคมช่อชมดบ   ใบหูปรบไปหน้าหากันได้   ช่อตบชน
 ถมถ่มถ่มถ่มถ่ม   หูปรบไปเบื้องหลังกระทั้งกัน   ช้างเต็มครบ

คำราช้างคำกลอน

๕๑

ครบอย่างยี่สิบถ้วน   บั้นเป็นส่วนเท้าทะห้ำเห็นคมสัน   ประเสริฐลักษณะ
 นขาถาวรณ   เป็นอัศจรรย์ควรเลียงไว้เวียงวัง   พลุกุดคำ
 คำไรย่อมนไผหา   งามขึ้นขวางอนได้ดังใจหวัง   ดังขันธ์พรรณ
 คำไม่อ่าปลง   งามตั้งขบวิสูตรดั่งประชี   ยังช้างหนึ่งตัวประเสริฐ
 เกศฎาถบ   คูณเพียงพฤกษภัสระบงดี   ขนหลอบหางอย่างโค
 เลี้ยงควัว   เรียกโคบุตรดนมุขมในคำรา   แต่งครบจบอัศจรรย์
 ลักษณะ   เฉลิมศักดิ์ศรีเทพนาถา

๑ จะกล่าวแปลคชาธารสารโสภา   อันอิศรารังษฤษดิ์สิ้นทั้งปวง
 ช้างหนึ่งนั้นเกิดตระกูลด้นบุรณศักดิ์   ชื่ออ้อมจักรพาพญาเหาหลวง
 งามชายอันด้นเต็มอหน้าวัง   งามขาวจ้วรงมาท้งาซ้าย   คชกัน
 หักนามงานเพริศพร้อม   งามขาวอ้อมโอบวงงอนเนติฉาย   งามเฉยยิ่ง
 เคียงค้อมน้อมไปด้นปลาย   คนองร้ายแรงรณชนชิงไชย   ช้าง
 ชื่อเอกทนต์มังกษนาถ   งามเดี่ยวงอกออกจากเพดานได้   งวงอยู่
 ขวางางอยู่ซ้ายย้ายกันไป   คนเข้าใจจึงเห็นเป็นอัศจรรย์   ช้างหนึ่ง
 ทางเดินดั่งสัตว์   คูณท้าวล้อย่างพ่องแด่รังสรรค์   คำราช้างชื่อ
 ดำรงภาพทนต์   คุณอนันต์เหลือไครมิได้ทราบ   จตุรศกกระ
 โหมดสูงชันสองชั้น   คันทันนี้เดียวตายปลายแตกง่าม   ดูห่างห่าง
 เห็นเป็นดั่งางาม   ขนานนามจตุรศกดำแดงแดง   โรมทนต์
 งามขาวท้งาซ้าย   ดังชาชายพิงพาดกาจาก่าแหง   ชื่อใจทักขณชัย
 เรียวแรง   ขพกลงแปลงทรหดไม่ทอดท้อ   ช้างหนึ่งนามดี

ซงมอองอาจ   ซงมอองซงมอองหราชเรียวรัดซอ   โชมคตังตังถ้ำ
 ถ้ำคอ   เดียวท่ายย่อยกย้างตังซ้างยนต์   ดารซื่อจุมปราสาท
 ส้มารกร้าย   ใส่เงาแดงตังแต่ปลายคตอดตัน   เผาคเซนครเซือชาติ
 อาคั่นอำพน   เปนมกตค เมืองเรืองฤทธิ์

๑ จะกล่าวซ้างชาติพระเพลิงดำเกิงสระศรี   ประยูรพรรค์พนคี่หัดถิ

อุทุมคักคักคักกษณัดวันงามดี   ย่อมอคั่นพงษ์พิเศศเจษฏา   ซื่อ
 ประพัตจักรพาฬสารประเสริฐ   เมื่อเดิรเซิดวงช้อยู่เหนือหน้า   ซ้าง
 หั่งซื่ออรุณภกายา   ออกใหญ่หนาแน่นด้นก้างกาย   หั่งซื่อ
 รัตกัมพลชนแดงขัด   รูปเรียวรัดกตมกตังอกผิงผาย   งามวา
 เบียดเสียดมาท้นงาช้าง   คุ่มอันควายซ้างโทษได้ถึงพัน   ซื่อ
 เสวตร์พระพรกฤษรชาติ   ขาวกระดากดุจดังขงคัง   เดีบเด
 ขนขาวตาก็ถาวรณ   อิกทงอณโทโทษเนอตั้งนวนพัก   ดับัวโรย
 เรือเรือเนื้อหนังนุ่ม   ซื่อประทุมหัดถิมคักดี   เหลืองดวันถ้วน
 ทุกสิ่งสรรพลักษณะ   ทงห้าหัดกเหลือดเหมือนลัศว   ซื่อเสวตร์
 คชรัตนบัญญัติไว้   ว่าลัไบคองหั่งเหลืองหัดหัด   ในคาเลบ
 หางขนขาวหม่นมัว   เผือกส่านคัวดามอย่างสัต่างกัน   ประทุม
 ทนคักพิถักษณเลิศลบ   ทักกายาพยพทุกสิ่ง   เมื่อยกวง
 เห็นงาอยู่โน้น   เทาดวงจาวมพราวพรรณเรืองไร   เนียม
 หั่งนงามี่ดินวก   ดุแกตดั่งกตมถันฐานปานฟองไก่อ   ระบุรค
 อคั่นอันสุดใจ   ซื่อเนียมโทถูกในคำรานารายน์   ประทุม

คำราชัญคำกลอน

๕๓

ทนต์มณัจักรดักษณ	อไวยวสันต์ดำเกาชนาย	ประมาณ
ห่าองคุตต์ปลัดด้วยกลาย	เรียกเนียมครั้นบรรยายบัญญัติไว้	นพ
สุบัตินันท์โกษาโชดช่วง	หางแดงวงเงาเจอยจตดินได้	ท่งเก้า
हतักดักษณเดศบันเจิดใจ	ธานีไทธารงองค์จักรพรรดิ	ช้าง
ชื้อบคหิตต์เลื่องอ่อน	งาคันชื่อนี้ตั้งชื่อนี้ตั้งชัด	หน่วยจักร
ดั่งประหนึ่งนาฝั่งชัด	เด็บเด็บหัดเลื่องดั่งอันอาภา	ช้างหนึ่ง
ชื้อพิณเนศวรมหาพิณาย	มีแต่งเบื่องซ้ายบอคงงาขวา	เด็บสนิท
พิศม้องชาวสองตา	แล้วแกดักดำซึ่งไซ้กับไพรินท	ชื้อเทพา
มหาพิณเนศวรไพฑูริย์แท้	งาเดียวดั่งมีแต่เบื่องทักษิณ	ผู้ใดได้
ไว้เกลี้ยงในแดนดิน	จะเพิ่มภิญโญยศปรากฏนาน	ช้างชื้อ
เทพศิริดีเยี่ยมอ่อน	ดั่งบุรณรัตน์นวรวิไลยสาร	หนึ่งชื้อ
จันทศิริคชาธาร	พรรณปานเท่าแท่งดั่งของ	ช้างชื้อนิลโลก
โชดณ	ดั่งดั่งดั่งดอกส่ามท้าวเก่าหมอง	ช้างชื้อพาด
จักรีดีเรืองรอง	งาทองปลายจรดเข้าจกกัน	หนึ่งชื้อ
ตำรวจโรฐธโรฐดี	กายินทรีย์เต็มอชาดแดงฉน	ที่ปลายปาก
ดั่งดั่งมีพรรณ	ดั่งปากเสาวชาคิอันอุดมแดง	ชื้อดำพงษ์
ถนิมพริ้มเพริศพริ้ม	คิ้วดั่งย้อมดำได้ไล่เลื่องแสง	ปลายวง
เท่าท่งดั่งดั่งออกแรง	ดั่งแต่เคียวรถทอดแปรงหางเห็นงาม	ตำรวจ
ดั่งพงษ์ถนิมจุ่มจุกกระ	ท่วท่วในอไวยวแหดเลื่องหลาม	พินด
ดั่งขาววาววาม	เด็บคาชนชาวตามดั่งดั่งกัน	ช้างชื้อกุ่มประดำท

ประเสริฐเกล้า	กระโหมดเกล้าสูงอ้างยุคลสถน	ชื่อจตุร
กุมภกเชนท้านน	ดีเท่ากถเกล้าอันเกดากถึง	ขลุ้มประเจียด
เจียนผ้าเช็ดหน้าห้อย	ใบห้อยขลิบประกอบขอบแข็ง	ชนกรร
เจียนกอนดอพอพิ้ง	งามประหนึ่งดอกเสมาดำเกาพรรณ	ชื่อ
นิธจักขุชาดำดวงจักขุ	นามนิธนัชนาณายณ	ชื่อนิล
ทนต์ชวาทดำทนต์	เหมนชานันได้บเลื่องงาม	เหม
ทนต์ทนต์เทียบเทียมทองแท้	เหมจักขุแลตาเหลืองอร่าม	เสวตร์
ทนต์ทนต์ตาขาววาวงาม	ตาขาวนามเสวตร์จักขุณ	
เสวตร์นขาขาวไม่มีเสี้ยน	ชื่อรัตนขแดงเจียนทับทิมดี	
ชื่อช้างวัดไถนนาตาแดงดี	หนึ่งนามกรัณคนันนาคินท์	
ถึงตัวดำกล้ำมืดมัวไม่ว่า	แคนซากดแก้วโกสินทร์	ชื่อรัตน
จักขุไกรกรินทร์	หน่วยตาฉินเนกวิเชียรเจียรไน	ชื่อสร
ตั้งดำเนียงเลี้ยงดุตั้ง	เมฆครวชิตเลี้ยงดังดั้นไศล	มุข
สโรชเลี้ยงแตรจับใจ	ชื่อศัพทไกรเลี้ยงดำเนียงกลอง	ชื่อช้าง
โกญจศัพทก้องโกญจนาท	เสนาะโสดประสาทไม่มีต้อง	เนกลำเนียง
เลี้ยงนกกระเรียนร้อง	ประกาศก้องกังวานสารภีปราย	ชื่อ
ได้บรอบครอบจักรวาลว่า	เมื่อหยุดขึ้นเห็นนาไม่เหลือหลาย	ต่อ
เยี่ยงยาตรยกเท้าก้าวเดิกราย	เห็นได้บรายรอบบาทประหลาดจริง	
แต่ดงยศชออันนี้แต่ง	ทุกลักษณะจะแจ้งแจ้งทุกตั้ง	
๑ จะกล่าวววงษ์พงษ์พรหมอันเพราพริ้ง	ตระกูลด้าวกันถึงคชาทิศ	
อำนาจหนึ่งบุตรพญาไอยราพค	กายปรากฏกลเมฆไม่มีผิด	

คำราช้างคำกลอน

๕๕

งามซึ่งออกออกมาดีดังนิรมิตร   เก็บต้นท่อนขาวหางยาวครัน   อำนวย
 บุณทรภิกอรุณดี   ผิดเถี่ยดลอดดีที่ทนต์สัน   เก็บดังดีหวาย
 ตะค้าถาวรณ   ตัวเปนนันเถี่ยมถ้ำถ่างดี   พรหมณะหัดถ่ม
 บุครตอง   ถิ่นพิน้องสมบุรณจำรูญศรี   อำนวยหนึ่งนิถก
 กายนทริย์   พ่วงพิศดอกจำหวายเฮ   อำนวยน้องชานนามกร
 ซื่อปักษิณงานงอนจำเที่ยงแ   ตัวกลมกล่อมพรอันเพรียงจำเนียงแตร
 ดีตัวแต่ดังโลหิตพิศพิงชม   ช้างกรมทุมมบุครเบญจคช   ถ้วนงาม
 งดเนืออำนวยส่วยสม   พี่ชายชื้อมหามัทมประยูรพรหม   ดีอุดม
 เต็มอัสคบุษบาน   อำนวยสองชื้ออุบตมาดี   เนิตฉวดีดีคบุษ
 ก้าน   อำนวยสามงามดีดีลำถาน   อำนวยดีด่ากาพมึกรราย
 อำนวยนุชสุดสันชื้อนิตชา   เก็บแสงตาชนขาวเหมือนฉาย   พรณ
 คดำทั่วสกลกาย   สันอำนวยในพลายกรมทุม   อำนวย
 หนึ่งชื้อช้างอัญชันชาติ   นามประดาทศารปรมาถ์   อรุณายฝั่ง
 พ่วงวงงามดี   ดีดังดีทองฟ้าทวากร   บุษปพันดีสืบสายเป
 พลายตอง   ทงพิน้องสมารถเชือชาญสมร   อำนวยหนึ่ง
 ชื้อภัสราสุนทรบวร   ตัวขาวเจือเหลืองอ่อนทนต์ทองคำ   อำ
 นวยสองสหัสสารดีตัว   ขาวมัวมัวเจือเขียวดุนชา   งามเถี่ยม
 เหลืองถ่ายดั่งทองทำ   ไซ้ชื้ออำนวยดุนบุษปพันดี   อำ
 นวยสาวว โภม โคมกล้องแก่ง   ดีดังดอแก้วแดงดูฉายฉนั้น   สองงา
 งามหน้าฉตามงามครันครัน   ตัวใหญ่ยาวราวกับบันก็ไม้ปาน   อำ

นวยสุปติฐตฺถัตถักถัก   แม่ชื่ออัญชนวดีพังไพรสาร   นวักาย
คล้ายหน้าแพรกแดดมาน   รูปละคราญธระส่วยอำนวยวงษ์   ดิบสัสาร
เสวี่จันคุดักษณ   แจ้งประจักษ์อำนวยนามตามประสงค์

๑   สรรวนคชไพพรพรหมพงษ์   ตามสืบสองจงจำนงในคำภีร์
วิศณวงษ์ทรงธรรม์ไว้แปดข้าง   อิศวรล้งอิกอัฐหัตถ์   ดีสืบเจ็ด
เสวี่จันคุดักษณ   สรรกวีเก้านับห้าท่านว่าไว้

๑   จะกล่าวข้างปาดักษณอับดักษณเหลือ   เป็นชาติเชอบีศำจ
อุบาทว์ใหญ่   ชื่อทวยมบวงหน้าเงาใน   หางสั้นได้คอก
เดี่ยวเรียวรอกโรม   ข้างหนึ่งนามชื่อทำตัวคำเคี้ย   ราวทอ้ง
เรียดินยานมมานโฉม   หุ่ดักข้างหน้าเงาโทรม   หนึ่งม้วน
เวียนเกรียนโฉมชาติไซ้   ชื่อพาดปากถ่วงยาวเลื่อยตาก   ถึง
หุบปากก็ไม่วิดสนิทได้   เมื่อเมิดปากเคี้ยวหน้าอ้าโอษฐ์ไว้   เห็น
กรามในช่องปากอับภาคพัน   ข้างหนึ่งคอขงทักถักเป็นเกรียก
คำวาเรียกชื่อว่าพาหล   มักคาบท่อนไม้หน้าคาปากคน   ไซ้ม่งคด
โทษแท้นั่นอนนั   ชื่อชนโกตนโคนางาขาวซัดสี่   หน่วยคา
หุ่ยอับหลัก   ทำยสอบสงอ้าชาไม่น่ารัก   ใครคดอ้งมกถู
เท้าน้ำว่าจัญไร   ชื่อเทพไพรใหญ่วงดุนคั่น   แต่หางสั้น
ลักนิตผิผิวไสย   อยู่ดงเคียดอ้งต้องไม่ว่องไว   หมอกคดอ้งได้
กตางดินดินขาวชวา   ชื่อโชนไซธหน้าตายไหลดลุมย้อย   นมนั้น
ห้อยกลพั้งหนึ่งเนื่อหนา   หดง์โกงก่งกวดวงกระสุนดา   หางคุดักด้วย
หน่วยคาโตไม้เภา   ชื่อดลุมสังโกจัญไรสฤก   โชมคณุนเลือน

เดือนเหมือนหลังเต่า	ไม่มีร่องรอบปากชวากเว้า	อย่าพึ่งเอา
มาไว้ในเขตรัคน	ชื่อทมิฬกุกุทนต์นั้นสันด	ว่าขจัด
แตกแต่ปลายคอดคั่น	รูปรัตติอันสันดกนร	ไม่น่ายลชาติ
ช่างาราวราน	ชื่อพุกกะแมงกนแตกปลายแทงทุ	สันฐาน
ปานปากงูจริงจ้าน	งาน่าหนอนคอดนเหมือนเป็นพิการ	เคียงไว้
ในบ้านเกิดอุบาทว์อุบคไภย	ชื่อรเหกชัพคชางามิตเป็น	เป็น
เกลียวดวงในเหมือนหนึ่งไม้ไผ่	งาโยกคอดนชอนชองหนองน้ำใน	
ปลายแยกแตกถึงใต้สันนัง	ช่างหนึ่งถึงคาคาดทรู	งอก
ดูตั้งแขนงแดงหนักหนา	ประกอบกามหุ้มห้อมชื่อตา	เหมือน
หน่อไม้ไผ่เป็นน้ำขัง	ชื่อสวามิชาฎฐาเจ้าของ	หน่วย
คาพองช่างหนึ่งหน่วยคาฝั่ง	หน้าชรมารามเพียงแผ่นมัตถัก	ไม่
มีน้ำคาคงเป็นเกลอน	ช่างหนึ่งชื่อนครชาฎฐาอุมาทวร้าย	งานั้น
ปลายเท่าคั่นกตท่อนชอน	วงแวงเวียดเหี้ยมดเย็นเกินกร	มักชุก
ชอนกัมน้ำกินหญ้าจรัล	ชื่อนาคคักพินายร้ายแรงโทษ	งา
เดียวโตดมีแต่ซ้ายปลายคคชน	กตกับเคียวขวางปากคูกาครัน	
กินหญ้านั้นเหลือดำมากปากคคาง	ชื่อนาคพันธันวงปลาย	
งาบ้าน	หลังคุ่มโค้งโกงปานกับกำลา	คี่ชะวาค่าเดียวทงกายา
ชอนหน่วยคาค้ายหน่วยคาวาสูกิ	ชื่อถักกิลดพังหน้ารูป	คี่ชะ
ทรูมด้าหัตถ์มดดี	เป็นชุมชุมดุ่มเหวเดวกระด	ที่อกมีนมด้าม
นามเคาะไทร	ช่างชื่อมีคำกิดหินชาติ	โหมดลาดดุ่มคำ
น้ำขังได้	ที่นาคมีนมกลนเป็นไต	ด้ามก็มีสิ่งไทยพิถักร้าย

หนึ่งนมนอกออกจากปลายปากต่าง   ทั้งคอกางใช้ที่ก็มีหลาย
 ชื่อโคกกิตมนหิน โทษแท้ๆวาย   ย่อมอันตรายแก่ผู้คงต้องพ้องไผ่พาด
 ชื่อคณเดชะกะเปาะอันขึ้นเท่าหลัง   รายประจันถึงท้องถ้วนกัน
 ถาน   หนึ่งนมนอกออกข้างข้างข้างย้อยยาน   ชื่อไผ่กิดประ
 กอบกาดกิดนี้ท่ว   ชื่อกันเอาะพุดกทนค์ข้างคันใหญ่   ปลาย
 แหมะเขียบเปรี้ยวเหล็กในอันคนจี้   วงยาวเหยียดเวียตมาถึงนากี้
 ท้องดำวิญยานเหมือนมานครวรร   ชื่อเกาะหัดกรูปกายคล้ายรูปหมู
 ใหญ่กายาหน้าคู้แต่หางสั้น   หลังคอดชาดชาติข้างอารรม   สี่เท้า
 นนเด็กเห็นเช่นตุกร   ข้างหนึ่งนามกรรแดงเลี้ยงสัตว์   ตะขอแก้ว
 กายาผบับผบ่อน   สองไหล่ฟอกกยัยัยยอทร   หางเขินขนกล
 กอนกร่อนเกรียนกรัน   ชื่อจรวดชาติตระกูลประยูรย์กัษ   คอ
 หักหักเป็นบึงหลังคอดชัน   ชื่อธานีพระเพลิงดังเพลิงกัณฑ์   หลัง
 เหมือนพื้นเตี้ยแต่แท้ โทษจริง   ชื่อบังกิดจาเปรตุดเใน   หาง
 คดคู้ให้ใหญ่ทั้งยานยัง   หลังม้งมากดวกว่าไม่เพราพริ้ง   เตี้ยทุกตั้ง
 ดับต้นดัดกาย   ชื่อต้นดาษต้นต้นพันไพรปาก   หนึ่งหุ้ม
 งาหายากเห็นโหดหาย   มักเคียวพันเช่นกันกับวัวควาย   ยืนบดเอียง
 ย้อยย้ายอยู่อุตรา   ชื่อข้างม้งมัตควาญตานทรยศ   ต้นงา
 คดคอดปลายทั้งซ้ายขวา   ชื่อโยนยักมักโยกโยนกายา   ยืน
 หดับคาฟาดวงค์ทรวงตน   ชื่อคัศรณึ่งงาไถ่วงง้า   เท้าหลัง
 กัด้าหน้าคาคอยยุบ่น   ข้างชื่อขันเชษฐมเทศพัน   ท้องใหญ่

คำราช้างคำกลอน

๖๑

งากรามแดงดั่งย้อมครั่ง	นามนาคสะดุ้งหัวหูดรุงรัง	ปักษีหลัง
เถ่ให้เกามันไต่ถึง	ช้างหนึ่งนามพิณายฆาฏประสาธต์วรค์	งาช้างสั้น
ทรวดทรงไม่ยั้ง	ช้างชื่อพลายพลุกทนต์ทศักรรย์จรัส	งาเหมือน
กิ่งไม้อ้อมมือช้อคา	ชื่อช้างภักพิณายงาช้างสั้นด	ขาววิบัติ
บอดงอกน้อยหนักหนา	นามสารสิทธิ์พิณายพลายมहिมา	ไม่มี
งาดูห่างห่างเหมือนช้างพัง	หนึ่งนามอินทกถพิณายร้าย	งามี่ดำดั่ง
ขนายปลายงุ่มหลัง	ชื่อหินคชไครเห็นเป็นพังช้าง	อยู่ริม
ฝั่งวารินทกีนหอยปู	ช้างหนึ่งชื่อตฤณไพรไม้ไผ่จวง	เที่ยวกัด
รวงหญ้าถมาบนกับหมู	ชื่อตฤณสมุทประทุษฐ์โทษเป็นพันธุ์	ตัว
คืบน้ำตุงดูโคไล่ทกทำ	แปดสิบสารสมญาปาปลักษณะ	ตัว
องค์อันสร้างไว้อย่างต่ำ	เก้าสิบห้าคชาไท่วิไลยถ่า	เป็นข้าบาท
ฉลาดจำให้แน่นอน	ยามเมื่อทรงพระดำริห์ดำรัสตรัส	ทราบสนัด
ทูลสอนไม่หยองหยอน	ทั้งคนขามว่าเข้าใจในบุญชว	ดูค่อย
งอนขึ้นกว่าผู้ไม่รู้เคย		ทะ

ประจำเดือน กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓

ตั้งแต่วันที่ ๓ ถึงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓
สมาชิกได้ม้ายังหอพระสมุดวชิรญาณ ๗๐ ท่าน หนังสือไทยที่ให้
ยืมไป ๑๖๘ เล่ม หนังสือต่างประเทศ ๔๘ เล่ม ได้ค่าปรับยืม
หนังสือเกินกำหนด ๔๘ อัฐ ขายหนังสือวชิรญาณคอนใหม่ ๔ เล่ม
๔ บาท ได้ค่าเกมมิดเดิ้ล ๒๗ บาท ๘ อัฐ

รวม ๓ ราย เงิน ๓๓ บาท ๕๖ อัฐ

สมาชิกส่งเงินบำรุง
สามัญสมาชิกฝ่ายหน้า

หม่อมเจ้าเพิ่ม ในพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ
กรมหมื่นภูมินทรภักดี บัดนี้ ๒๔ เงิน ๑๕ บาท

ภาคีสมาชิก

พระยารามกำแหง	(กลั่น)	,, ๒๔ ,, ๑๕ ,,
พระยาเพชรกำแหงสงคราม	(นถิ)	,, ๒๔ ,, ๑๕ ,,
พระไชยณฤนาท	(ม, ถ, อ้น)	,, ๒๔ ,, ๑๕ ,,
พระพิณิจสารา	(ทิม)	,, ๒๔ ,, ๑๕ ,,

วิธีคำนวณ		๖๓		
หลวงมหาสิทธิโหวหาร	(สืบ)	๘๘	๒๓	เงิน ๑๕ บาท
หลวงอภัยพิจารณ์	(เป้า)	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
หลวงวิมลราชหิรัญรักษ์	(ชื่น)	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
หลวงราชนิริวิมล	(พลอย)	,,	๒๒	,, ๑๕ ,,
,,	,,	,,	๒๓	,, ๑๕ ,,
หลวงดำรงธรรมสาร	(มี)	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
หลวงอภิบาลประเพณี	(สอน)	,,	๒๓	,, ๑๕ ,,
,,	,,	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
จมนางภักดิ์องค์ขวา	(ประยูร)	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
ขุนบรรณเวศวิเทศ	(ไซ้)	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
ขุนตำรวจตรูธำรง	(วอน)	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
นายราชภักดิ์ภักดิ์	(กระ้าง)	,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
นายรองพิณิจราชการ	(แฉ่ง)	,,	๒๒	,, ๑๕ ,,
นายเจริญมหาเด็ก		,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
นายบ๋ายผู้ช่วยข้าหลวง เกษตร		,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
มิสเตอร์คัมพู.เฮช. มนต์ ผู้ช่วยเอคิเตอร์บางกอกไทมส์		,,	๒๔	,, ๑๕ ,,
รวม		๑๘	ท่าน	๓๓๕ บาท

ดรรัชนี้

ดรรชนี

ก

กระดานสะกาดประดับมุก	๔๒๑
กัปปีการก	๔๑๒
กัมพูชพากย์	๑๘๓
กาญจนานกร, พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๓
กาญจโนภาสรัศมี, พระบวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้า	๙๔
กาพย์สารวิลาสินีภาน	๒๒๙
กาเมสุมิจนาจาร	๓๗๐
การเปรียญ	๗๙
กำแหงสงคราม (จันทร์ อินทรกำแหง), พระยา	๔๑๖
กิริยาชั่ว ๓ จำพวก	๓๒๙
กิริยาดี ๔ จำพวก	๓๓๑
โกษากรวิจารณ์ (อยู่), หลวง	๔๑๗
ไกรเพชรรัตนสงคราม (แจ้ง บุนนาค), พระยา	๑๗๖

ข-ค

ขจรยุคกฤตย์ (เพา จันทรวะคิน), หลวง	๔๒๐
ไขไชดวง, พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๓
คลี, เจ้าคุณ	๔๑๕
คำพากย์รามเกียรติ์ภาษาเขมร	๑๘๓
โคลงฉันท์กาพย์กลอน-หมวด	๗, ๑๐๑, ๑๘๓, ๒๖๓, ๓๒๙, ๔๔๘
โคลงวัดพระเชตุพนศาลาราย ๑๖ หลัง	๕๓
โคลงสุภาสิตปักไหมมีกรอบ	๔๒๑

จ

จงรักต้องค์ขวา (ประยูร อมาตยกุล), จมื่น	๔๘๗
จตุตถคาถามงคล ๔ ประการ	๓๙๖
จรัสขวนะเพท (ชุ่ม), ขุน	๙๘
จรัสพรปฏิภาน, พระเจ้าบวรวงษ์เธอ กรมหมื่น	๙๔
จักรปาณิศรศีลวิสุทธิ (ลออ ไกรฤกษ์), พระยา	๓๒๕
จักรพิติพงษ์, สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ	
เจ้าฟ้ากรมพระ	๔๑๖

จันทร, เจ้าจอมมารดา	๔๑๕
จันทรามาศย์ (पाल วิมุตตกุล), หลวง	๔๑๙
จันทราสรัทวาร, สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า	๔๑๔
จางนนิเวศกิจ (แรมเช), หลวง	๑๗๘
จุฬารัตนราชกุมารี, พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
เจริญ มหาดเล็ก, นาย	๑๗๙, ๔๒๐, ๔๘๗
เจริญราชชน (เล่าขวงมื่น เล่าทศพรขลุ), พระ	๙๖
เจริญศรีชนมายู, พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
ใจสนิท (เอิบ มนตรีวัต), จมื่น	๔๑๙

ฉ

ฉัฐมคาถามงคล ๓ ประการ	๔๐๐
ฉายรัศมีที่รัษฎพรณ, พระบวรวงษ์เธอ	
พระองค์เจ้า	๔๑๕
เฉลิมไตรภพ-เรื่อง	๒๖๓
ฉดิโณม, พระเจ้าบวรวงษ์ พระองค์เจ้า	๔๑๔

ช-ฉ

ช่างในสวรรค	๔๒๕
เชษฐกาโรวาท (พร้อม วาจรัส), หลวง	๔๑๘, ๔๑๙, ๔๒๐
เชย มหาดเล็ก, นาย	๔๑๘
แช่ม, เจ้าจอมมารดา	๔๑๕
โชติ, นาย	๑๗๙
ไชยณนนาท (ม.ล. อัน เสนีวงศ์), พระ	๔๘๖
ณรงค์วิจิต (ชม ไกรฤกษ์), พระ	๑๗๗
เนร เกษมศรี, หม่อมเจ้า	๑๗๖, ๔๑๙

ด

ดรณไววัฒน์ จักรพันธ์, หม่อมเจ้า	๔๑๖
ดำรงธรรมสาร (มี ธรรมมาชีวะ), หลวง	๔๘๗
ดำรงราชานุภาพ, พระเจ้าน้องยาเธอ	
กรมหลวง	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๒๔

ด

ตติยคาถามงคล ๔ ประการ	๓๙๓
ตำราช่างค้ำกลอน	๔๗๓
ตำราช่างคำฉันท์	๔๔๘
ตำรานารายณ์ประหมสสินธุ์ว่าด้วยลักษณะช้าง	๔๒๕
ตำราพลอย ฉบับนายดินช่างเจียรในเพชร	๕๒
ตำราพลอย ฉบับนายดีช่างทองเคลยคัก	๕๒
ตำราพลอย ฉบับหมื่นแก้วนายช่างเจียรใน	๕๒
ตำราพลอย ฉบับหลวง	๕๒
ตำราพลอย ฉบับหลวงเทพนาจารย์	๕๒
ตำราว่าด้วยที่เกิดเนาวรัตน์แลราชเพชร	๗
ตำหนักกรมสมเด็จพระปรมานุชิต	๗๑
แต่มีฤทธิเดชะ (ชุ่ม), นาย	๙๘

ถ

ถึงแก่กรรม-คำ	๒๕๙
ถุกถวิล <i>ศุขสวัสดิ์</i> , หม่อมเจ้า	๔๒๐

ท

ทศกุศลกรรมบถ	๓๖๖
ทัศน <i>อรุณวงศ์</i> , หม่อมเจ้า	๑๗๖
ท่าน้ำ	๗๘
ทิพโกษา (โต <i>โชติกลเสถียร</i>), พระยา	๙๔
ทิวากรวงศ์ประวัติ, พระเจ้าน้องยาเธอ	
กรมหมื่น	๙๔, ๑๗๖
ที่แจกแกง	๗๘
ทุติยคาถามงคล ๓ ประการ	๓๙๑
เทพ <i>สุบรรณ</i> , หม่อมเจ้า	๑๗๖
เทววงษ์โรประการ, พระเจ้าน้องยาเธอ	
กรมหลวง	๑๗๕
เทียบ, นาย	๔๒๐
โทรเลขธุการี (เข้ม <i>แสง-ชูโต</i>), หลวง	๑๗๘, ๔๒๐
โทษเกียจคร้าน ๖ ประการ	๓๔๓
โทษดูการมหรสพ ๖ ประการ	๓๓๘
โทษเที่ยวกลางคืน ๖ ประการ	๓๓๖
โทษเป็นนักร้อง ๖ ประการ	๓๔๐

โทษเสพยาสุรา ๖ ประการ	๓๓๔
ธรรมสารเนตร (จื๋), พระยา	๑๗๗

น

นครไชยศรีสุรเดช, พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่น	๙๔
นครสวรรค์วรพินิต, สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ	
เจ้าฟ้า กรมขุน	๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒,
	๓๒๘, ๔๐๙, ๔๒๔
นงคราญอุดมดี, พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๓
นรนิติบัญชาการ (สือ <i>วรนิติ</i>), หลวง	๔๑๗
นเรนทรบัญชากิจ (ลัด <i>เศรษฐบุต</i>), หลวง	๑๗๘
นรรัตนราชมานิต (โต <i>มานิตยกุล</i>), เจ้าพระยา	๔๑๓
นรราชจำนง (อุไทยวรรณ <i>อมาตยกุล</i>), หลวง	๙๗
นรฤทธิ์ราชทัช (ทองดี <i>โชติกลเสถียร</i>), พระยา	๙๕
นรสาตรสารกรรม (เจิม <i>บุญรัตพันธุ์</i>), พระ	๙๕
นรินทาภรณ์, หลวง	๕๒
นเรนทร์ราชา (ม.ร.ว. <i>สิทธิ์ สุทัศน์</i>), หม่อม	๑๐๐, ๑๘๒,
	๒๖๒, ๓๒๘, ๔๒๔
นฤมิตรสารานุกรณ์ (เนตร <i>กัมปนาถ</i>), หลวง	๑๗๘
นวมคาถามงคล ๔ ประการ	๔๐๖
น้อย, นายร้อยตรี	๔๒๐
นานาพิพิธาธิ (ชื่น <i>บุญนาถ</i>), พระ	๑๗๗
นายจงใจภักดี (หล)	๙๗
นายฉันทุมแพ (เอี่ยม <i>บุญนาถ</i>)	๔๑๙, ๔๒๐
นายชำนาญกระบวน (บุศ <i>ศรีธรรมา</i>)	๓๒๕
นายพลพ่าย (ม.ร.ว. เล็ก <i>นงวงศ์</i>)	๑๗๘
นายรองกวด (ไสว)	๔๒๑
นายรองพลพ่าย (แป้ว <i>เอมะศิริ</i>)	๔๑๘
นายรองพินิจราชการ (แฉ่ง <i>บุญเกียรติ</i>)	๔๘๗
นายราชภัณฑภักดี (กระจำ <i>หงสกุล</i>)	๔๘๗
นายเสนห์ (เอม <i>อมาตยกุล</i>)	๔๑๘
นายเสนองานประกาศ (ดี <i>สุเดชะ</i>)	๑๗๘
นิวัตรอิศรวงษ์ (ม.ร.ว. พยอม <i>อิศรศักดิ์</i>), หม่อม	๔๑๖
นุชิต, กรมหมื่น	๕๓, ๕๙, ๖๑,
	๖๒, ๖๓, ๖๕, ๖๖
เนตร (เคลิ้ม <i>ศรีไชยันต์</i>), นายเจ้า	๔๑๙

บ

บดีนทรไพศาลโสภณ, พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ	
กรมหลวง	๑๗๖
บรมราชเสวี (ม.ล. เฉลิม อิศรางกูร), หลวง	๕๗
บรรจงสารวินิจ (เอิบ บุรานนท์), หลวง	๕๗
บรรณเวควินิต (ไช้), ขุน	๔๘๗
บรรณาสังหนาท (สวาดี), พระ	๔๑๕
บริบูรณ์โภชากร (ฮวด โชติกพุกกณะ), พระยา	๔๒๑
บริรักษ์จัตุรงค์ (พุ่ม บุนนาค), พระ	๕๕
บริรักษ์ภูธร (ปัว บุนนาค), พระ	๔๑๕
บริหารหิรัญราช (สาย สุวรรณสุภา), พระ	๕๖
บ้าย ผู้ช่วยข้าหลวงเกษตร, นาย	๔๑๕, ๔๘๗
บำเรอภักดี (เจิม อมาตยกุล), พระยา	๕๔, ๑๐๐,
	๑๘๒, ๒๖๒,
	๓๒๘, ๔๑๐, ๔๒๔
บุริภิมย์กิจ (สวัสดิ์), หลวง	๔๑๗
เบญจวิธไทยเวร ๕ ประการ	๓๖๔
โบราณบุรานุรักษ์ (พร เดชะคุปต์), พระยา	๑๐๐,
	๑๘๒, ๒๖๒,
	๓๒๘, ๔๑๒, ๔๒๔

ป

ปฏิกรณ์บรรณสาร (เนื่อง เนตรรังษี), พระ	๑๗๗
ปฏิบัติราชประสงค์ (อิ้มุลเลอร์), พระ	๔๑๗
ปฏิพัทธเกษมศรี เกษมศรี, หม่อมเจ้า	๕๔
ปรมานุชิต, กรมสมเด็จพระ	๖๖
ประกิจอังกนิ (ม.ร.ว. มูล ดารากร) , หลวง	๖,
	๑๐๐, ๑๘๒,
	๒๖๒, ๓๒๘, ๔๒๔
ประชาสโมสร (ง่วนหลี่ อ้วนนท), หลวง	๔๑๗
ประดิษฐาสารี, พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๓
ประเวศวรสมัย, พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
ประสิทธิ์ศิลปการ (สอาด สิงหนะ), พระยา	๕๕
ประเสริฐอักษรนิติ์ (แพ ตาละลักษมณ), หลวง	๓๒๕
ปราบ, นาย	๔๔๗
ปรีดา, พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้า	๑๗๖

ปัญจมาคาถามงคล ๔ ประการ	๓๕๘
ปาปมิตร ๖ จำพวก	๓๔๑
ปิยบุตร จักรพันธ์, หม่อมเจ้า	๔๒๐
ปิสุนาวาท	๓๗๗
ปีบน้ำมันเปล้า	๑๗๕, ๒๕๘
โปรีตวัน, มิสเตอร์แอม	๑๗๕
ไพรสนิย์ธรรณรักษ์ (เหม บุนนาค), พระ	๕๖

ผ

ผดุงศุลกกฤตย์ (น่วม ชูโต), พระ	๕๖
ผรุสวาท	๓๗๕
ผู้ช่วยเอ็ดเตอร์บางกอกไทมส์	๔๘๗

พ-พ

พจนวิลาส (อ่อน โกมลวรรณ), พระ	๔๑๗
พยาบาท	๓๘๕
พร มหาดเล็ก, นาย	๔๑๘
พระเจดีย์บรรจุธาตุสมเด็จพระวันรัต-โคลง	๗๑
พระญาณปริยัติ	๖๐
พระนางเจ้าพระราชเทวี	๔๑๓
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๔๑๐
พระรเบียงล้อมพระสุป-วัดพระเชตุพน	๗๐
พระรัตนมณี	๕๕
พระวิหารทิศตะวันตก-วัดพระเชตุพน	๖๘
พระวิหารทิศตะวันออก-วัดพระเชตุพน	๖๖
พระวิหารทิศใต้-วัดพระเชตุพน	๖๗
พระวิหารทิศเหนือ-วัดพระเชตุพน	๖๕
พระศรีวิสุทธิวงษ์	๕๗
พระอมรโมหิ	๕๖
พระอริยวงษ์	๕๔
พระอุโบสถ	๘๐
พาลีสอนน้องคำกลอน	๒๑๓, ๒๑๗
พิไชยณรงค์สงคราม (ดิศ นามะสนธิ), พระยา	๔๑๖
พิทยलगพดพิธาดา, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุน	๖,
	๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒,
	๓๒๘, ๔๑๕, ๔๒๔

พิเทศพจนวิสุทธ์ (อี. เอฟ. เด. เยซู), ขุน	๔๑๙
พินิจวิเทศกัณฑ์ (เชย พลอยแก้ว), หลวง	๑๗๘
พินิจสารา (ทิม บุญยรัตพันธุ์), พระ	๙๖, ๔๘๖
พิพิธพลภักดี (บุย คชเสนี), พระ	๔๑๗
พิพิธโกศัยสุวรรณค์ (เชษฐ หังสสูตร), พระยา	๑๗๖
พิเภาสอนบุตรรี่ ค่ำกลอน	๒๒๐
พิมพ์ศรสร้อย, พระเจ้าบวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
พิศณุโลกประชานารถ, สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ	
เจ้าฟ้า กรมขุน	๔๑๕
พิศาลสงคราม (อรุณปรีชา อมาตยกุล),	
พระ	๒๕๙, ๔๒๐
พิศาลหิรัญกิจ (จีบ), ขุน	๔๑๗
เพ็ง, นาย	๔๑๘
เพ็ชกำแหงสงคราม (มลิ ยุกตะนันท์), พระยา	๔๘๖
เพิ่ม ภรรยาพระยาบริบูรณ์โกษากร	
(ฮวด โชติคพุกกณะ)	๔๒๑
เพิ่ม ลดาวัลย์, หม่อมเจ้า	๔๘๖
ไพศาลศิลปศาสตร์ (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา),	
พระ	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒,
	๓๒๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๒๔
ฟองมุก	๕๒
ภ	
ภักดีบรมนารถ (สรรพ บุณนาค), หลวง	๙๗
ภักตร์พิมลพรรณ, พระเจ้าน้องนางเธอ	
พระองค์เจ้า	๔๑๓
ภักตร์พิมลพรรณ, พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้า ๖	
ภัทธายุวดี, พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
ภูมินทรภักดี, พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมหมื่น	๔๘๖
ภูวไนยนฤเบนทรธำบาล, พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ	
กรมขุน	๑๗๖
ม	
มงคลสูตรปถมมงคล ๓ ประการ	๓๘๙
มณรีรักษา, หมื่น	๕๒
มนตรีพจนกิจ (ซุบ โอสถานนท์), พระ	๓๒๕

มโนกรรม อภิขณา	๓๘๓
มรุพงษ์ศิริพัฒน์, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น	๙๓
มลอโยธานุโยค (นก), หลวง	๙๖
มหาสนิท (มานพ บุรณศิริ), จมื่น	๙๖
มหาสิทธิโวหาร (สืบ ศรีเพ็ญ), หลวง	๔๘๗
มหิศรราชหฤไทย, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น	๙๓
มันดี, มิสเตอร์ ดับยู. เอช.	๑๗๙, ๔๘๗
มิจนาทิสู	๓๘๗
มุสาวาท	๓๗๔
เมธีนฤปกรณ (ดั้น บุณนาค), พระ	๔๑๗
เม้า ทองแถม, หม่อมเจ้าหญิง	๔๑๕

ย

ยง (สาย ณ มหาไชย), นายจ่า	๑๗๘
ยุคลทิฆัมพร, สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้า	๔๑๕
ยู มหาดเล็ก, นาย	๑๗๙, ๔๑๙
เยาวมาลยนฤมล, สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า	๔๑๔

ร

รจิตวรารณวิมล (ปถม ศุขะวงนิช), ขุน	๑๗๘
รเบียบ ชุมสาย, หม่อมเจ้า	๑๗๖, ๔๑๖
รังสิตประยูรศักดิ์, พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๖
รัชนิแจ่มจรัส-พระองค์เจ้า	๔๑๑
รัชนิแจ่มจรัส, พระบวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้า ๖, ๑๐๐,	
	๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘,
	๔๐๙, ๔๑๐, ๔๒๔
รัชฎานุประดิฐ (โกчимปี ณ ระนอง), พระยา	๑๗๖
ราชกิจเกนิกร (แช โอสถานุเคราะห์), หลวง	๙๗
ราชนิธิวิมล (พลอย วสุวัต), หลวง	๔๘๗
ราชพษานุรักษ์ (ชาย บุณนาค), พระ	๑๗๖
ราชภักดีศรีรัตนสมบัติ (โค สุจริตกุล), พระยา	๙๔
ราชสงคราม (กร หงสกุล), พระยา	๙๕
ราชสีหวิกรม, พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมขุน	๑๗๖, ๔๑๖
ราชานุบาล (เกษียร อมาตยกุล), จมื่น	๙๖
ราชายสาธก (ง่วนสุน อ้วนนนท์), หลวง	๔๑๗
รามกำแหง (กลั่น แสง-ชูโต), พระยา	๑๗๗, ๔๘๖

วิหารพระโลกนาถ	๘๓
เวียงในนฤบาล (เจ็ก จารุจินดา), พระยา	๙๕

ค

ศรีนาคสวาทิ, พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้า	๑๐๐
ศรีนาคสวาทิ, พระเจ้าน้องนางเธอ	
พระองค์เจ้า	๑๘๒, ๒๖๒,
	๓๒๘, ๔๑๒, ๔๒๔
ศรีรัตนโกสินทร, สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า	
กรมหลวง	๔๑๔
ศรีราชอักษร (มา กาญจนาคคม), หลวง	๑๗๗
ศรีสมุทโกศ (อิม ยมจินดา), พระ	๙๕
ศรีสรรัักษ์ (ม.ร.ว. จิตร สุกตน์), เจ้าหมื่น	๔๑๙
ศรีสังขกร (ตาด จารุรัตน์), หลวง	๑๗๘
ศศิพงษ์ประไพ, พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
ศักดิ์ดาพิเดชวรฤทธิ (ตัน บุนนาค), พระยา	๙๔
ศักดิ์ดาพิศาล, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง	๑๗๖
ศาลาขุนพรหม	๕๓
ศาลาหมื่นไวยภรณ์	๖๕
ศาลาแจกเข้าสงฆ์	๗๓
ศาลาดำรงในขวาใหญ่ขวา	๕๗
ศาลาพระเชื่อนเพ็ชร	๖๒
ศาลาพระพรหมสุรินทร์	๕๕
ศาลาพระหฤไทย	๕๓
ศาลาพระอภัยสุรินทร์	๕๖
ศาลาพระอินทรรักษา	๕๖
ศาลาล้อมหอไตรด้านตะวันตก	๗๕
ศาลาล้อมหอไตรด้านตะวันออก	๗๓
ศาลาล้อมหอไตรด้านใต้	๗๔
ศาลาล้อมหอไตรด้านเหนือ	๗๖
ศาลาหม่อมเจ้าหุ่น	๖๓
ศาลาหลวงทรงวิไชย	๕๙
ศาลาหลวงพิไชยชำนาญ	๕๙
ศาลาหลวงพิไชยสรเดช	๖๑
ศาลาหลวงมณฑิยเทพ	๖๐
ศาลาหลวงราชโยธาเทพ	๕๔

ศิริธัชสังกาศ, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น	๒๕๘
ศิริสมบัติ (เชย), หลวง	๙๗
ศิริสาตรประสิทธิ์ (สุหร่าย วัชรภักย์), พระ	๑๗๗
ศุภกรบรรณสาร (นุ่ม วสุฮาร), พระ	๔๑๗
โศกส่าง, พระเจ้าบรมวงศ์ พระองค์เจ้า	๔๑๔

ส

สถลสถานพิทักษ์ (กอยู่เกียด ณ ระนอง), พระ	๔๑๙
สถิตยนิมานการ (ม.ร.ว. ชิต อิศรศักดิ์), พระ	๙๖
สพานน้ำ	๗๗
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี	๔๑๓
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	๔๑๓
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช	๔๐๙
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มกุฎราชกุมาร	๖
สมเด็จพระสังฆราช	๕๖
สมมตอมรพันธุ์, พระเจ้าน้องยาเธอ	
กรมขุน	๖, ๙๓, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒,
	๓๒๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๒๔
สมรัตนศิริเชฐ, พระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวง	๔๑๓
สมานศุขทุกขมิตร-สำนวน	๓๕๕
สรจักรานุกิจ (ยรรยง บุรณศิริ), หลวง	๙๗
สรรพการหิรัญกิจ (เชย อิศรภักดี), หลวง	๙๗
สรรพสาตรศุภกิจ, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น	๔๑๕
สวนกุหลาบ, โรงเรียน	๓๒๕
สวาทิ มหาดเล็ก, นาย	๔๑๘
สวาทิวรสิทธิ์, นาย	๔๑๘
สวางองค์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า	๔๑๕
สัตมะคาถามงคล ๕ ประการ	๔๐๒
สัตรี ๒๐ จำพวก	๓๗๒
สัมปลาปวาท	๓๘๑
สากลกิจประมวญ (ม.ล. แปลก เสนีวงศ์), หลวง	๙๖
สายสวัสดิภิมรย์, พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
สารภณพิสุทธิ (ม.ร.ว. ฉาย กำภู), หลวง	๒๕๙
สารสาสน์พลชั้น (เย, เอ, เยริน), พระ	๔๑๗
สารัตถธรรมากร (วอน), ขุน	๔๘๙
สารัตถธรรมากร (วอน), ขุน	๑๗๘

สาธิตการพิพัฒน์ (ม,ร,ว, เจริญ อิศรางกูร), พระ	๒๕๕
สิงหนุราชรักษ์ (เจิม บุนนาค), พระยา	๑๗๗
สิทธิ์นายเวร (ชม โสภณิก), หลวง	๑๗๗
สิ้นพระชนม์-คำ	๔๒๒
สุขุมนัยวินิต (ปั้น สุขุม), พระยา	๙๔
สุดาสวรรค์, พระเจ้าบวรพงษ์เธอ พระองค์เจ้า	๔๑๔
สุนทรบุรี (ชม สุนทรารชุน), พระยา	๑๗๗
สุนทรพิมล (ต่วน สุวรรณทัต), พระ	๓๒๕
สุนทรานุกิจปรีชา (ทัต), พระ	๔๑๖
สุพรรณภาควดี, พระเจ้าลูกเธอ กรมขุน	๔๒๒
สุรทัณฑ์พิทักษ์ (เจริญ เทพหัสดิน), พระ	๙๕
สุนารณเสนี (เป้า สวัสดิ์-ชูโต), พระยา	๙๕
สุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เชย กัลยาณมิตร), พระยา	๙๔
สุรินทราชา, พระยา	๔๔๗
สุริยภักดี (ฉาย), พระ	๑๗๗
สุเรนทร์ราชเสนา (ฟุ้ง สิงหนเสนี), พระยา	๙๕
สุวพิทยพิสุทธ์ (กระแสด อมาตยกุล), หลวง	๔๒๐
สุวรรณภักดี (อุ่น ดิษยบุตร), พระ	๑๗๗

ท

หนังสือยุทธโศภ	๔๔๘
หนังสือวชิรญาณ	๓๒๕
หนังสือวชิรญาณตอนใหม่	๑๗๕, ๒๕๕, ๔๑๒, ๔๘๖
หนังสือวชิรญาณรายเดือน	๙๓
หนู, นาย	๙๘
หฤไทย (บุญมา), พระ	๙๖
หอไตร	๓๒, ๘๒
หอเย็น	๗๓
หอพระสมุทวชิรญาณ	
-กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๓	๖, ๔๐๕
-กรรมสัมปาทิกสภา ปีที่ ๒๔	๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๒๔
-ค่าเกมบิลเลียดซ์	๒๕๘, ๔๘๖
-ค่าปรับยืมหนังสือเกินกำหนด	๙๓, ๑๗๕, ๔๑๒, ๔๘๖

-งบประมาณรายจ่ายหอพระสมุทวชิรญาณ	๔๑๐
-เงินบำรุง	๔๑๓
-เงินบำรุงพิเศษ	๔๑๒
-แจ้งความ	๔๑๘, ๔๒๑
-ตราหอพระสมุทวชิรญาณ	๔๑๐
-บรรณารักษ์	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๕, ๔๑๐, ๔๑๑, ๔๒๔
-ปฏิคม	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๒๔
-ผู้ช่วยบรรณารักษ์	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๑๒, ๔๒๔
-ผู้ช่วยปฏิคม	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๑๐, ๔๒๔
-ผู้ช่วยสาราณียกร	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๕, ๔๑๐, ๔๒๔
-ผู้ช่วยเหรัญญิก	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๒๔
-ภาคินีสมาชิกของหอพระสมุทวชิรญาณ	๔๑๔, ๔๒๑, ๔๒๒
-ภาคินีสมาชิกสิ้นพระชนม์	๔๒๑
-ภาคีสมาชิกของหอพระสมุทวชิรญาณ	๙๔, ๑๗๕, ๒๕๕, ๓๒๕, ๔๑๒, ๔๑๕, ๔๑๘, ๔๑๙, ๔๒๐, ๔๒๑, ๔๘๖
-รายการประจำเดือนธันวาคม	
รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓	๓๒๕
-รายงานประจำเดือน	
กันยายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓	๙๓
กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓	๔๘๖
ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓	๑๗๕
พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓	๒๕๘
มกราคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๓	๔๑๒
-รายงานประชุมครั้งที่ ๑	
กรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๒๔	๔๐๕

-เลขานุการ	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๑๑, ๔๒๔
-วิสามัญสมาชิก	๔๑๒
-สภานายก	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๙, ๔๒๔
-สภานายก ปีที่ ๒๓	๔๑๐
-สภานายก ปีที่ ๒๔	๔๑๐
-สมาชิกขึ้นใหม่	๔๑๑
-สมาชิกได้มายังหอพระสมุดวชิรญาณ	๙๓, ๑๗๕, ๒๕๘, ๓๒๕, ๔๑๒, ๔๘๖
-สมาชิกถึงแก่กรรม	๒๕๙
-สมาชิกลาออก	๔๒๑
-สมาชิกหอพระสมุดวชิรญาณ	๔๑๘
-สามัญสมาชิกฝ่ายนำ	๙๓, ๑๗๕, ๒๕๘, ๔๑๓, ๔๘๖
-สามัญสมาชิกฝ่ายใน	๔๑๒, ๔๑๓
-สารานุกรม	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๒๔
-หนังสือต่างประเทศ	๔๘๖
-หนังสือที่ได้ให้ยืม	๙๓, ๑๗๕, ๒๕๘, ๓๒๕
-หนังสือไทยที่ได้ให้ยืม	๔๑๒, ๔๘๖
-ห้องประชุมหอพระสมุดวชิรญาณ	๔๐๙
-หอพระสมุด-เปลี่ยนรูปให้เป็นไปอย่างอื่น	๔๑๐
-เหรียญ	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๑๑, ๔๒๔
-อุปนายก	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๑๒, ๔๒๔
หอสมุดมนต์	๗๒
หิรัญไพรัช (บุญศรี ประภาศิริ), ชุน	๔๑๗
เหตุฉิบหาย ๖ ประการ	๓๓๓
โหมหักปัจฉิม (พุ่ม สาราศัย), หลวง	๓๒๕

อ

อคติ ๔ ประการ	๓๖๒
อทินนาทาน	๓๖๘
อธิกรณ์ประกาศ (เชย ไชยคุปต์), หลวง	๙๗
อนุกัมปะกัมมิต	๓๖๐
อนุกิจวิธูร (สันทัด), หลวง	๑๗๘
อนุชิตพิทักษ์ (แปลง ณ กลาง), หลวง	๑๗๘
อนุปิยภาณิมิตร	๓๔๙
อนุพันธ์ดิฐการ (เทียน ประทีปเสน), หลวง	๔๑๗
อนุรักษ์ราชมนเฑียร (ม.ร.ว. ปุ่ม มาลากุล), พระยา	๖
อบายสหาย	๓๕๑
อภัยพิจารณา (เป้า เมฆะดุลย์), หลวง	๔๘๗
อภัยพิพิธ (สุน์ สาตราภัย), พระยา	๙๕
อภัยรณฤทธิ์ (บุตร บุญยรัตพันธุ์), พระยา	๙๔
อภิบาลประเพณี (สอน หรือสวน), หลวง	๔๘๗
อภิรักษ์ราชฤทธิ์ (นกยูง วิเศษกุล), หลวง	๖, ๔๐๙
อมรวงษ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐม คเนจร), หม่อม	๔๑๙
อรัญไทยเทพยักญญา, พระเจ้าน้องนางเธอ	
พระองค์เจ้า	๔๑๓
อรรธอชาโยมิตร	๓๕๗
อรุณวดี, พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้า	๔๑๓
อ่อน, เจ้าจอมมารดา	๔๑๕
อัครพรพรณิรัชกัญญา, พระเจ้าลูกเธอ	
พระองค์เจ้า	๔๑๔
อัญญาตตฤงหรมิตร	๓๔๕
อัฐมคาถามงคล ๔ ประการ	๔๐๔
อัครศรีราชกานดา, พระบวรวงษ์เธอ	
พระองค์เจ้า	๔๑๕
อาจ มหาตเล็ก, นาย	๑๗๙
อาจ, นาย	๔๒๐
อาเลศรี, มิสเตอร์ ซี	๒๕๙
อำนาจนรารัญ (ปุย), หลวง	๙๗
อินทรักษา (เดิม บุญยรัตพันธุ์), พระ	๔๑๗
อินทวิจิต, พระยา	๖
อินทราธิบดีสีหราชรองเมือง	
(ม.ร.ว. ลบ สุทัศน์), พระยา	๔๑๖

อิศรพันธุ์โสภณ (ม.ร.ว. หนู อิศรางกูร), พระยา	๔๑๖	อุปการมิตร	๓๕๓
อุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว. ประยูร อิศรศักดิ์),		เอม, หม่อม	๔๑๕
หม่อม	๔๑๖, ๔๑๘	เอรารรรณมีเศียร ๓๓ เศียร	๔๒๕
อุเทนคำนันท์	๑๐๑		

ดรรชนีนามเดิมของข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์

ก		เฉลิม อิศรางกูร, ม.ล.	๙๗
กร หงสกุล	๙๕	แจ้ง บุนนาค	๑๗๖
กระจำ หงสกุล	๔๘๗	แจ้ง บุนนาค	๔๘๗
กระแสน อมาตยกุล	๔๒๐		
กลิ่น แสง-ชูโต	๑๗๗, ๔๘๖	ช	
ก้อยเกียด ณ ระนอง	๔๑๙	ชม ไกรฤกษ์	๑๗๗
เกษียร อมาตยกุล	๙๖	ชม ณ สงขลา	๒๕๙
โกษิมบี้ ณ ระนอง	๑๗๖	ชม สุนทรารชุน	๑๗๗
		ชม โสภณิก	๑๗๗
ช-ค		ชาย บุนนาค	๑๗๖
เช็ม แสง-ชูโต	๑๗๘, ๔๒๐	ชิต อิศรศักดิ์, ม.ร.ว.	๙๖
เฉลิม ศรีไชยันต์	๔๑๙	ชื่น บุนนาค	๑๗๗
โค สุจริตกุล	๙๔	ชื่น ภักธนาวิก	๔๑๙, ๔๘๗
		ชุบ โอสธานนท์	๓๒๕
ง		ชุ่ม	๙๘
ง่วนสุน อัครนนท์	๔๑๗	ชุ่ม สุวรรณสุภา	๙๕
ง่วนหลี่ อัครนนท์	๔๑๗	เชษฐ หังสสุต	๑๗๖
		เชย	๙๗
จ		เชย กัลยาณมิตร	๙๔
จันทร์ อินทรกำแหง	๔๑๖	เชย ไชยคุปต์	๙๗
จิตร สุทัศน์, ม.ร.ว.	๔๑๙	เชย พลอยแก้ว	๑๗๘
จิบ	๔๑๗	เชย อิศรศักดิ์	๙๗
จู้	๑๗๗	แช โอสธานูเคราะห์	๙๗
เจ็ก จารุจินดา	๙๕	ไช	๔๘๙
เจริญ เทพหัสดิน	๙๕		
เจริญ อิศรางกูร, ม.ร.ว.	๒๕๙	ด	
เจิม บุนนาค	๑๗๗	ดั้น บุนนาค	๙๔, ๔๑๗
เจิม อมาตยกุล	๙๔, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๑๐, ๔๒๔	ดิศ นามะสนธิ	๔๑๖
		ดี สุเดชะ	๑๗๘
ฉ		ต	
ฉาย	๑๗๗	ต่วน สุวรรณทัต	๓๒๕
ฉาย กำภู, ม.ร.ว.	๒๕๙	ตาด จารุรัตน์	๑๗๘
		เต็ม บุนนาค	๔๑๗

โต โชติกเสถียร	๙๔	เป่า เมฆะคุลย์	๔๘๗
โต มานิตยกุล	๔๑๓	เป่า สวัสดิ์-ชูโต	๙๕
ไต้ฮัก ภัทรนาวิก	๔๑๖	แปลก เสนีวงศ์, ม.ล.	๙๖
		เปล่ง ณ กลาง	๑๗๘
		แป้ว เอมะศิริ	๔๑๘
ท			
ทองดี โชติกเสถียร	๙๕		
ทัด	๔๑๖		
ทิม ชาตะปัทมะ	๙๖, ๔๒๑	พยอม อิศรศักดิ์, ม.ร.ว	๔๑๖
ทิม บุญยรัตพันธุ์	๙๖, ๔๘๖	พร เดชะคุปต์	๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๑๒, ๔๒๔
เทียน ประทีปเสน	๔๑๗		
		พร้อม วาจรัตน์	๔๑๘, ๔๑๙, ๔๒๐
		พลอย วสุวัต	๔๘๗
		พิ่ง สิงห์เสนี	๙๕
		พุดม โกมลพุกกณะ	๑๗๘, ๔๑๙
		พุ่ม บุนนาค	๙๕
		พุ่ม สาราศัย	๓๒๕
		เพ็ญ	๙๘, ๔๒๑
		เพา จันทรวะดิน	๔๒๐
		แพ ตาละลักษมณ์	๓๒๕
น			
นก	๙๖		
นกยูง วิเศษกุล	๖, ๔๐๙		
น่วม ชูโต	๙๖		
น่วม วสุธาร	๔๑๗		
เนตร กัมปนาท	๑๗๘		
เนื่อง เนตรรังษี	๑๗๗		
บ			
บุญมา	๙๖		
บุญศรี ประภาศิริ	๔๑๗		
บุตร บุญยรัตพันธุ์	๙๔		
บุตร ศรีธรรณนที	๓๒๕		
ป			
ปฐม คเนจร, ม.ร.ว.	๔๑๙		
ปถม ศุขะวณิช	๑๗๘		
ประยูร อมาตยกุล	๔๘๗		
ประยูร อิศรศักดิ์, ม.ร.ว.	๔๑๖, ๔๑๙		
ปิ่น สุขุม	๙๔		
ปาล วิมุตตกุล	๔๑๙		
ป๊าว บุนนาค	๔๑๙		
ป๋ม มาลากุล, ม.ร.ว.	๖		
ปุย	๙๗		
ปุย คชเสนี	๔๑๗		
		ม	
		มลิ ยุกตะนันท์	๔๘๖
		มา กาญจนาคคม	๑๗๗
		มานพ บุรณศิริ	๙๖
		มี ธรรมมาชีวะ	๔๘๗
		มูล ดารากร, ม.ร.ว.	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๒๔
		มูลเลอร์, อี	๔๑๗
		ย	
		ยรรยง บุรณศิริ	๙๗
		เยชู, ยี. เอฟ. เด.	๔๑๙
		เย็น อิศรเสนา, ม.ร.ว.	๙๔
		เยรินี, เย, เอ,	๔๑๗

ร-ว

แรมเซ	๑๗๘
ลบ สุกข์, ม,ร,ว,	๔๑๖
ลออ ไกรฤกษ์	๓๒๕
ลัด เศรษฐบุตร	๑๗๘
เล็ก นววงศ์, ม,ร,ว,	๑๗๘
เล่าขวงมื่น เลหาเศรษฐี	๙๖
วอน	๑๗๘, ๔๘๗

ส

สนั่น เทพหัสดิน ณอยุธยา	๖, ๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๒๔
สรรพ บุณนาค	๙๗
สวัสดิ์	๔๑๗
สวาดี	๔๑๙
สอน หรือสวน	๔๘๗
สอาด สิงห์เสนี	๙๕
สันทัด	๑๗๘
สาย ณ มหาไชย	๑๗๘
สาย สุวรรณสุภา	๙๖
สิทธิ์ สุกข์, ม.ร.ว.	๑๐๐, ๑๘๒, ๒๖๒, ๓๒๘, ๔๒๔
สีบ ศรีเพ็ญ	๔๘๗

สือ วรนิติ

สุน สาดราภัย	๙๕
สุหร่าย วัชรากัย	๑๗๗
ไสว	๔๒๑
ท	
หนู อิศรางกูร, ม,ร,ว,	๔๑๖
ทลี	๙๗
เหม บุณนาค	๙๖

อ-ฮ

อยู่	๔๑๗
อรุณปรีชา อมาตยกุล	๒๕๙, ๔๒๐
อ่อน โกมลวรรณะ	๔๑๗
อัน เสนิงค์, ม,ล,	๔๘๖
อิม ยมจินดา	๙๕
อุทัยวรรณ อมาตยกุล	๙๗
อุ้น ดิษยบุตร	๑๗๗
เอม อมาตยกุล	๔๑๘
เอิบ บุรานนท์	๙๗
เอิบ มนตรีวัต	๔๑๙
เอื้อม บุณนาค	๔๑๙, ๔๒๐
ฮวด โชติภักกณะ	๔๒๑

ภาคผนวก ๑

พระอิสริยยศเจ้านายที่ปรากฏในสารบัญ

๑ พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส

พระบวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส พระโอรสในกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ประสูติแต่จอมมารดาเลี่ยมเล็ก เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๙ ในรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๓๖ ทรงรับราชการเป็นนายเวรในกรมบัญชาการ กระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๓๙ รับราชการในกองที่ปรึกษา กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ หัวหน้ากรมธนบัตร อธิบดีกรมกษาปณ์สิทธิการ อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบาญชี ตามลำดับ ครั้นถึงรัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงดำรงตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ อธิบดีกรมพาณิชยและสถิติพยากรณ์ รองเสนาบดีกระทรวงพาณิชย และอุปนายกหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ต่อมาในรัชกาลที่ ๗ ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทรงดำรงตำแหน่งสภานายกราชบัณฑิตยสภา สิ้นพระชนม์ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ พระชันษา ๖๘ ปี เป็นต้นราชสกุลรัชนี้ ณ อยู่ธยา

ภาคผนวก ๒

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ประวัติความเป็นมา

เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ อันเป็นมงคลวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-
ราชกุมารีทรงรับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาจารึกภาษาตะวันออก) จากบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร ฐานาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) โดยความร่วมมือของนักศึกษาและอาจารย์จาก
มหาวิทยาลัยศิลปากรได้จัดพิมพ์หนังสือรวมพระฉายาลักษณ์จำหน่าย นำเงินรายได้ทูลเกล้าฯ ถวายเป็น
กองทุนเริ่มแรกสำหรับเก็บดอกผล เพื่อพระราชทานเป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้ขัดสนตามพระราชอัธยาศัย
ซึ่งได้พระกรุณาพระราชทานชื่อทุนว่า “ทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา”

ต่อมาได้มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคสมทบเพิ่มขึ้น เห็นควรขยายโครงการทุนพระราชทานเพื่อการศึกษา
ให้มั่นคงกว้างขวางขึ้น จึงดำเนินการจดทะเบียนเงินกองทุนดังกล่าวขึ้นเป็นมูลนิธิ และได้รับพระราชนุญาต
ให้ใช้ชื่อว่า “มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา” ตามชื่อทุนเดิมที่ได้รับพระราชทานแล้ว ทั้งยังทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ รับเป็นองค์อุปถัมภ์ของมูลนิธิฯ ด้วย

มูลนิธิฯ ได้เริ่มให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาทุกระดับที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตั้งแต่ประถมศึกษา
ถึงระดับอุดมศึกษา โดยเริ่มให้ทุนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จนถึงปัจจุบัน ได้ให้ทุนการศึกษาไปแล้วเป็นจำนวนมาก

กองทุนมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีรายได้จากการบริจาคและจากการจัดพิมพ์พระราชนิพนธ์
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ นอกจากนี้
มูลนิธิฯ ได้จัดทำและจัดพิมพ์นิตยสารต่างๆออกเผยแพร่ เช่น นิตยสารวรรณคดีไทยและนิตยสาร
พระมหากษัตริย์ไทย เป็นต้น

พระนามและรายนามคณะกรรมการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

องค์อุปถัมภ์มูลนิธิฯ

ท่านผู้หญิงมนัสสินีย์ วณิกกุล

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ท่านผู้หญิงนราวดี ชัยเจริญ

ประธานกรรมการ

นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์

รองประธานกรรมการ

คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร

กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ

กรรมการ

คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

กรรมการ

นายเดโช สวานานนท์

กรรมการ

ดร.สุวัฒน์ เงินน้ำ

กรรมการ

นายสมศักดิ์ วิราพร

กรรมการ

นายทรงฤทธิ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

กรรมการ

ดร.สมเกียรติ ชอบผล

กรรมการ

นางโสมฉาย เหล่าสุนทร

กรรมการและเหรัญญิก

นางวัลลียา บังศรีวงศ์

กรรมการและผู้ช่วยเหรัญญิก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ

กรรมการและเลขานุการ

นายสุพจน์ จิตสุทธิญาณ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัสสา คชาชีวะ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คุณชวลี อมาตยกุล

กรรมการกิตติมศักดิ์

นางชฎานุตม์ อินทุตม

กรรมการกิตติมศักดิ์

นางสาวอรวรรณ แยมพลา

กรรมการกิตติมศักดิ์

ดร.อภิชัย จันทระเสน

ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย

องค์ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ที่ปรึกษา

ท่านผู้หญิงนราวดี ชัยเชณียน

คณะผู้จัดทำ

บรรณาธิการที่ปรึกษา

พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒน์ เกษมศรี
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ อัครวิรุฬหการ
นางโสมสุตา ลียะวณิช

คณะบรรณาธิการ

นางวิลาวัณย์ ทรัพย์พินแสน
นางสาวรัชนี ทรัพย์วิจิตร
นางสาวศิริพันธุ์ แยมเมือง

นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ
นางอัจฉรา จารุวรรณ
นางสาวปัทมา เป้สกุล

ผู้ประสานงาน

นางสาวนฤมล ธรรมมานอก

